

Un roman emoționant despre inocența primei iubiri,
despre război și puterea de a-i supraviețui

POLIROM

Mary Chamberlain
Croitoreasa
de la Dachau

BIBLIOTECA POLIROM

Mary Chamberlain

Croitoreasa de la Dachau

Traducere din limba engleză și note
de Bogdan Coșa

POLIROM
2015

Mary Chamberlain, *The Dressmaker of Dachau*
Copyright © 2014 by MS ARK LIMITED f/s/o Mary Chamberlain
All rights reserved
© 2015 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-5636-3
ISBN PDF: 978-973-46-5637-0
ISBN print: 978-973-46-5420-8

Coperta: Carmen Parii
Foto copertă: © Vbashutskyy/Depositphotos.com

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată în colaborare cu elefant.ro

MARY CHAMBERLAIN s-a născut la Londra și a studiat relații și politici internaționale la University of Edinburgh și London School of Economics. A debutat în 1975, iar de atunci a publicat numeroase cărți cu tematică istorică, biografii, studii de feminism. Este, de asemenea, profesor emerit de istorie a caraibilor la Oxford Brookes University. A locuit și a lucrat în Marea Britanie și în Insulele Caraibe, a absolvit cunoscutul curs de *creative writing* de la Royal Holloway, University of London, iar în prezent trăiește în capitala Marii Britanii alături de actualul soț, Stein Ringen, sociolog norvegian. *Croitoreasa de la Dachau* este ultima ei carte publicată.

*Pentru cei mici – Aaron, Lola, Cosmo,
Trilby – și al lor Ba*

Prolog

Soarele de aprilie își arunca razele pe bucățile groase de mătase neagră, prefăcând-o într-o mare de ebonită și lignit, de argint și ardezie. Ada se uita la Anni cum își plimbă mâna de-a lungul cusăturilor fine, arcuite ale sacoului, mângâind firele bogate și calde, pipăind buchetul prins la corsaj de parcă ar fi fost vorba de petalele unor flori gingașe, vii.

Îl purta pe deasupra unui pulover gros de lână, peste care își legase șorțul ei de bucătăreasă, așa că la umeri stătea să-i plesnească. *Nu, nu așa*, vru Ada să zică. *Așa n-o să-ți vină bine*, dar își ținu gura. Se vedea pe fața ei că sacoul era cel mai frumos lucru pe care-l avusese vreodată.

Într-o mână Anni ținea cheia de la camera Adei, iar în cealaltă, o valiză.

— Cu bine, zise ea aruncând cheia pe jos și împingând-o cu piciorul înspre Ada.

Și plecă, lăsând ușa deschisă în urma sa.

Unu

Londra, ianuarie 1939

Ada se zgâia în oglinda spartă proptită de bufetul din bucătărie. Cu gura deschisă și limba ieșindu-i printre buze în semn de atenție, își jumulea sprâncenele cu o pensetă ruginită. Tresări și icni până nu mai rămase decât un arc subțire. Se tamponă cu loțiune în speranța că o să-i treacă usturimea. Își umezi părul în apa curată și caldă din chiuveta cea veche și crăpată, îl zvântă cu un prosop și îl dădu pe stânga. Optsprezece ani – mult mai matură în felul acesta. Cu degetul mijlociu se pieptănă și se netezi, cu arătătorul își făcu bucle. Trei onduleuri la stânga, cinci la dreapta, câte cinci pentru fiecare spic care cade pe spate, fiecare buclă trebuind fixată și încheiată cu o clamă prinsă strâns, apoi lăsat părul să se usuce.

Ada nu se grăbea. Deschise geanta și pescui prin ea până când își găsi pudra, fardul și rujul. Nu prea mult, să nu pară vulgară, suficient însă cât să arate vioaie și sănătoasă, ca fetișcanele alea din Liga Femeilor pentru Sănătate și Frumusețe. Le văzuse în Hyde Park în pantalonașii lor negri cu bluzițe albe și își aminti că exersaseră într-o sâmbătă după-amiază pe terenul de sport al Școlii Primare Henry Fawcett. Ar putea și ea să li se alăture. Era bine să fii suplă și zveltă, și și-ar putea coase singură uniforma. La urma urmei, era croitoreasă de-acum, îi ieșeau bani buni.

Își frecă buzele una de alta ca să întindă rujul, verifică dacă buclele își păstrau forma pe măsură ce părul i se usca, luă oglinda și intră în dormitor. Fustă maro de pepit cu pliuri inversate și bluză crem cu broșă de email la baza gâtului. Arăta cochet. De asemenea, tweed de calitate, o bucată de material care îi rămăsese lui Isidore, croitorul din Hanover Square. Avea doar cincisprezece ani când a început să lucreze acolo. Doamne, era *boboacă*, aduna boldurile căzute pe podea și mătura scamele lăsate de material, cu espadrilele devenite gri din pricina cretei și salopeta de căpătat lungă-n mâneci. Tata spunea despre atelier că era o bătaie de joc, că grăsanul de capitalist care-l ținea nu făcea decât s-o exploateze

și că Ada ar trebui să-și ceară drepturile și să se înscrie în sindicat. Dar Isidore i-a deschis ochii. A învățat-o că materialul trăiește și respiră, că are personalitate și stări. Mătasea, zicea el, e încăpățânată, batistul, posac. Lâna e dură, flanelul, leneș. El a învățat-o cum să taie stofa astfel încât să nu facă încrețituri și să jeneze, despre decupaje și tivuri. A învățat-o să folosească tipare, unde să facă semne cu creta și unde să însăileze. A învățat-o să folosească mașina de cusut, despre fire și fibre sau cum se potrivește un fermoar la modă astfel încât să rămână ascuns sub cusături, cum se face întăritura unei butoniere sau, de exemplu, o manșetă. *Spic, Ada, spic*. Ada era în al nouălea cer printre femei care arătau ca manechinele, cu coafuri superbe și trene ametoare. Chiar și lenjeria se făcea la comandă. Ada își dorea lumea aceea, pe care Isidore i-o arătase.

Dar mai avea până acolo. La cât îi cerea mama pentru cheltuielile casei și cu cât dădea pe autobuz până la lucru și înapoi, plus o prăjiturică la ceaiul din Lyons cu fetele, când era ziua de salariu, la sfârșitul săptămânii nu-i mai rămânea mare lucru.

— Și să nu-ți închipui că de-acum vii aici și comanzi, doar pentru că aduci și tu bani în casă, ridică mama un deget pătat, zbârcit ca un vierme bătrân.

Trebuia să-și facă în continuare partea la ștersul prafului și la măturat, iar acum, că fusese instruită, se adăuga și confecționarea rochiilor celor din casă.

Ada știa că nu visa o viață mizerabilă de sclavă îmbrăcată cu haine la mâna a doua. Își umezi degetul mare și arătătorul cu limba, își plie ciorapii Bemburg, îi potrive pe degete și pe călcâi, îi ridică atent, pliu după pliu, *fii atentă să nu-i agăți*, astfel încât dunga să se aranjeze perfect la spate. *Calitatea se vede. Aparențele contează*. Cât timp hainele ei arătau bine, nimeni nu-i putea face nimic. Buze țuguiate, nasul pe sus, *pardon*. Aere și grație, cele mai bune maniere. Ada știa toate astea, și avea să ajungă *cineva*.

Lăasă oglinda pe polița de deasupra șemineului, sprijinind-o de perete, și își aranjă părul castaniu astfel încât să-i cadă în bucle lejere. Își luă pălăriuța șic, un *pillbox* maro de fetru pe care i-l făcuse o modistă de la lucru, și și-o puse pe cap, împingând-o nițel pe-o parte și-n față. În picioare își puse escarpenii ei arămii, apoi, fixând oglinda înclinată în jos, se dădu înapoi ca să vadă efectul.

Desăvârșit. *Stilat*. Cu gust.

Ada Vaughan sări peste pragul încă jilav după frecatul de azidimineață. Trase ușa după ea și păși pe trotuar. Cerul era jos, hornurile șemineurilor tușeau în aerul dimineții, acoperite de funingine. Veranda se întindea de-a lungul străzii, iar aburul, de la micsandra galbenă până la plasa maronie, dădea să iasă prin geamul deschis în vântul fără vlagă din oraș. Ada își acoperi nasul cu mâna, pentru ca ceața dinspre Tamisa și cenușa rămasă de la topitul seului să nu-i intre în nări și să-i rămână apoi mucii negri în batistuțele pe care și le cususe și pe care își brodase în colț AV.

Țăcăni cu tocurile de-a lungul Theed Street, cu ușile de la intrare deschise ca să poți privi înăuntrul acestor case respectabile, curate ca lacrima; zonă bună, trebuia să fii *cineva* ca să închiriezi o casă acolo, spunea mama de fiecare dată. Cineva, pe naiba. N-ar recunoaște mama și tata un cineva nici dacă le-ar fluiera în ureche. Un *cineva* nu vinde ziare sâmbăta dimineața în față la Daltons, nici nu-și înfășoară rozariul în jurul degetelor până face bătăături. Indivizii ăștia, cineva, nu urlă unul la altul și nici nu stau muți, îmbufnați cu zilele. Dacă ar fi să aleagă între mama și tatăl ei, Ada l-ar alege oricând pe tata, cu toate frustrările și cu tot temperamentul lui. El nu așteaptă să ajungă-n Rai, ci promite mântuire aici și acum; o ultimă sfortare, și edificiul prejudiciilor și privilegiilor ar putea fi doborât pentru ca, mai apoi, fiecare să trăiască în lumea la care a visat Ada. Mântuirea mamei vine odată cu moartea, după o viață plină de chinuri și de suferință. Duminica, stând în biserică, Ada se întreba cum de-a putut să întemeieze cineva o religie pe nefericire.

Își continuă drumul pe lângă postul de pompieri, cu sacii lui de nisip clădiți pe dinafară; pe lângă Old Vic, unde, când avea unsprezece ani, văzuse gratis *Twelfth Night*, hipnotizată de costumele de mătase lucioasă, de mirosul de wolfram și de coajă de portocală, și știuse, chiar știuse că pe scena aceea, cu decorul ei pictat și luminile-i artificiale, fusese cuprinsă o lume la fel de reală ca însuși universul. Deschisă și încrezătoare, inima ei bătea pentru Malvolio, căci și el, la rândul lui, tânjea să devină *cineva*. Ada își văzu de drum în jos, pe London Road, pe lângă St. George's Cross și mai departe pe Borough Road. Tata spunea că până la sfârșitul anului o să înceapă războiul, în timp ce mama tot culegea pliante

pe care le citea cu voce tare, *Când auziți sirena, acționați disciplinat...*

Ada țacăni cu tocurile până în fața clădirii Institutului Politehnic Borough, unde își ridică privirea către literele negre în relief care îi compuneau numele. Își frământă în mâini pălăria, deschise și închise poșeta, verifică dacă hainele îi stau cum trebuie, apoi deschise ușa și o luă în sus pe scări. Avea subsuorile și coapsele lipicioase, transpirase din cauza emoțiilor, nu erau nicidecum broboane curate cu care te pripocsești de la alergat.

Ușa către camera 35 avea în jumătatea de sus patru ochiuri de geam. Ada se zgâi prin ele. Băncile fuseseră împinse într-o parte, iar în mijloc șase femei formau un semicerc. Stăteau cu spatele la ușă, privind spre cineva. Ada nu putu să vadă spre cine. Își șterse palma de o margine a rochiei, deschise ușa și păși în încăpere. O femeie cu piept generos, cu perle la gât și păr cărunt se întoarse într-un toc și păși afară din semicerc, deschizându-și larg brațele:

— Iar dumneata ești...?

Ada înghiți în sec.

— Ada Vaughan.

— Din diafragmă! zbieră femeia. Numele?

Ada nu știu la ce se referea.

— Ada Vaughan, i se împletici limba.

— Suntem un șoricel? tună femeia.

Ada roși. Se simțea mică, nătângă. Se întoarse și păși spre ușă.

— Nu, nu! strigă femeia. Intră, și se duse după Ada, care era deja cu mâna pe clanță când aceasta o cuprinse cu brațul.

— Dacă tot ai venit până aici.

Mâna femeii era caldă și uscată, iar Ada văzu că unghiile îi erau îngrijite și vopsite roz. O conduse pe tânăra lângă celelalte femei și o strecură în mijlocul semicercului.

— Mă numesc miss Skinner, zise ea, iar cuvintele îi sunară clar, ca o melodie, ca o porumbiță de porțelan, se gândi Ada. Iar dumneata ești...?

Miss Skinner stătea dreaptă, cu pieptul scos în față, zveltă, observă Ada. Femeia întoarse capul într-o parte, ridicând bărbia în față.

— Spune clar, zâmbi ea și încuviință.

Avea o figură prietenoasă, la urma urmei, chiar dacă vocea era

severă.

— Ar-ti-cu-lea-ză!

— Ada Vaughan, rosti Ada încrezătoare.

— Degeaba arăți ca o lebădă, zise miss Skinner făcând un pas în spate, dacă vorbești ca o vrăbiuță, cine o să te bage în seamă? Bine ai venit, miss Vaughan!

Își puse mâinile în șolduri. Ada fu sigură că poartă corset pe dedesubt. Nici o femeie de vârsta ei nu putea să arate așa fără trucuri. Inspiră, *mmmmmm*, apoi bătu darabana cu degetele pe adâncitura ivită sub coaste și deschise gura: *do re mi fa sol*. Ținu îndelung ultima notă, fluierând ca un coș de vapor, până când în aer nu mai rămase decât un ecou. Umerii i se relaxară și dădu drumul aerului rămas cu un *pfuuu*. În pieptul ăla, acolo trebuie că-și ține aerul, se gândi Ada; și-l umflă ca pe baloane. Nimeni nu inspiră atât de adânc. Nu era normal.

— Stai dreaptă, zise miss Skinner făcând un pas în față. Bărbia sus, șezutul înapoi, continuându-și traseul sinuos printre celelalte femei până în dreptul Adei, căreia îi împinse mijlocul spatelui cu o mână, în timp ce cu cealaltă îi ridică bărbia.

— Dacă nu stăm drepte, continuă miss Skinner trăgându-și umerii în spate și ajustându-și pieptul, nu putem rosti cuvintele cu voce tare.

Își graseia *rrr*-urile ca un talger al Armatei Salvării.

— Iar dacă nu putem rosti cuvintele cu voce tare, adăugă miss Skinner, nu putem pronunța corect.

Se întoarse către Ada:

— Miss Vaughan, de ce îți dorești să urmezi cursurile de dicție?

Ada simți cum un val de căldură îi urcă spre gât și îi cuprinde urechile. Știu că se înroșise la față. Limba i se împletici. Deschise gura, dar nu putu să articuleze. *Vreau să fiu și eu cineva*. Miss Skinner o aprobă, în orice caz. Mai văzuse fete ca Ada. Ambițioase.

*

— Când te-am văzut stând acolo și arătând atât de cochet, am crezut că ești una dintre cliente, spusese respectabila doamnă Buckley.

Luată drept una dintre cliente. *Dă-ți seama*. Avea doar

optsprezece ani când a început slujba de-aici, în septembrie anul trecut. Ada învățase foarte repede.

Respectabila doamnă Buckley făcea comerț sub numele de „Madame Duchamps“. Înaltă, cu șoldurile pătrătoase, unghii vopsite și cercei discreți, o uluise cu vorbăria ei despre *couture* și *atelier* și *Paris, pah!* Nu făcea decât să răsfoiască paginile revistei *Vogue* și, într-o clipită, sub ochii fetei răsăreau rochii de bal și rochii de ocazie din suluri de mătase și pasmanterii cu care, prinse cu bolduri, își împodobeau suptele debutante, precum și pe mai trupeșele lor însoțitoare.

Ada învățase meserie de la Isidore, dar curajul și-l însușise de la doamna B., așa cum îi spuneau celelalte fete. Dacă Isidore fusese înțelept, blând și amuzant, *genuin*, doamna B. ajunsese la măiestrie prin artificiu. Ada era sigură că respectabila doamnă Buckley nu era nici respectabilă, nici doamnă și că sofisticarea ei era la fel de falsă pe cât îi era și numele, dar asta n-o tulbura pe doamna B. Ce îi scăpa ei despre forma corpului femeiesc și din minciuna spusă de fiecare stofă în parte nu merita să fie luat în seamă.

Doamna B., față de Isidore, însemna un pas înainte. *Parisul!* Acesta era orașul pe care Ada țintea să-l cucerească. Își va numi casa de modă „Vaughan“. Era un nume elegant, ca Worth sau Chanel, dar cu un *cachét* britanic. Acesta era un alt cuvânt pe care îl învățase de la doamna B. *Cachet*. Stil și clasă, devenite una.

— Unde ați învățat franceza, madame?

Fetele erau obligate să îi spună „madame“ de fiecare dată când i se adresau.

Doamna B. le răspundea cu un zâmbet complice, rotindu-și capul într-o parte, pe gâtul ei lung.

— *Hici* și colo, zise ea. *Hici* și colo.

Tot respectul pentru doamna B., văzuse în Ada o ființă de ispravă, dar și o tânără ambițioasă și talentată. Cu h-urile de rigoare, exacte, fără aspirație, *haspirație*, Ada devenise capul de afiș al casei de modă, noul manechin de interior al lui madame Duchamps, iar tinerele cliente începură să se uite mai degrabă la ea decât la doamna B., ale cărei sofisticare și talie creșteau de la o zi la alta.

— Mademoiselle, zicea doamna B., pune-ți rochia de seară.

— *Douppioni*-ul, madame?

Albastru-închis, încheiată după gât. Ada își strecura șoldurile înguste înăuntru și pășea pe podea, se învârtea, astfel ca spatele ei gol să atragă privirea, privire ce se minuna de cum cade țesătura care-i îmbracă formele, când pline, când adâncite, și de cum continuă în evantai rochia-sirenă. Ada se rotea iarăși și zâmbea.

— Iar acum, șifonul.

Voaluri de mister și dublură de tafta, stridie și perlă și luciri prețioase. Ada adora felul în care hainele îi transformau trupul. Putea fi foc sau apă, aer sau pământ. Ceva elementar. Adevărat. *Asta* era ea. Își ridica mâinile ca și când ar fi îmbrățișat cerurile, iar țesătura aluneca pe ea în briza diafană; se apleca până jos într-o reverență, apoi își lăsa corpul să se ridice ca o floare care-și deschide petalele, fiecare membru, o petală suplă, senzuală. Era în centrul atenției, adorată, o sculptură vie, o operă de artă. Și o creatoare. Zâmbea și spunea:

— Iar dacă o plisați aici, sau dacă-i faceți o cută acolo, atunci *voilà*.

Cu un ultim gest din degetele ei lungi și subțiri și cu acel nou și complice *voilà*, Ada dădea o tușă personală creațiilor doamnei B., făcându-le astfel mai moderne, mai dorite. Ada știa că doamna B. o vede ca pe un bun de preț, că-i recunoaște aptitudinile și bunul gust, iscusința în a ispiți clientela, în a o ferma printr-o expresivitate firească, aceasta din urmă grație abilei metamorfoze operate de miss Skinner.

— Dacă îi faceți croiul pe bie, zicea Ada ținând materialul pe diagonală, vedeți cum ar veni? Ca pe-o zeiță din Grecia.

Materialul cădea în falduri pe piept și un umăr gol răsărea ca unul de sirenă dintr-o mare de șifon.

— *Non, non, non*, intervenea muștrător doamna B. când Ada împingea limitele decenței. Nu merge așa, mademoiselle. Nu e o rochie de budoar, ci una de bal. Decentă, decentă. Și, întorcându-se către clientă: Miss Vaughan n-are încă destulă experiență și e un pic *naive* în ce privește subtilitățile bunei-cuviințe sociale.

Naivă poate, dar Ada îi făcea publicitate bună lui madame Duchamps, modista de pe Dover Street, și trăgea speranță că într-o bună zi n-o să mai fie un simplu cal de bătaie, ci un partener de afaceri. Își făcuse, într-un timp foarte scurt, o clientelă respectabilă. Știa că oamenii nu rămâneau indiferenți în fața

talentului ei, că fluiditatea și eleganța creațiilor sale o puneau în lumina reflectoarelor și că adusesse Hollywoodul și strălucitoarea lume a vedetelor și le așezase în saloanele lor de zi cu zi. Ada devenise creațiile ei, era un panou publicitar ambulant. Rochia de zi cu imprimeuri florale sau costumul bine croit, precum și manichiura și chiar pantofii îi dădeau certitudinea că este urmărită atunci când, ieșind din magazin, pășește agale înspre vest prin Piccadilly, apoi pe lângă Ritz și pe lângă Green Park, tăcând cu tocurile mai departe, cu bărbia ridicată, prefăcându-se că locuiește în Knightsbridge sau în Kensington, până când simțea că scăpase de privirile insistente ale curioșilor. Moment în care o lua spre sud, *țoc-țoc* peste Westminster Bridge și prin Lambeth, unde puștani se țineau coadă în jurul ei hlizindu-se, mereu cu nasul pe sus, cocoțați și ei pe tocuri imagine.

Ploaia neagră cădea peste turele ciocnind în acoperișurile de ardezie din Dover Street. Puhoaiile, supte din oceane și lăsate să curgă din ceruri, turnau pe pământ și se infiltrau adânc în crăpăturile din caldarâm, căzând apoi în cascadă în râurile negre ce străbat subteranele, învolburându-se în găurile de canal de pe trotuare și băltind în zonele cu case înalte, cu stucaturi. Împroșcaseră umbrelele și pălăriile sobre ale pietonilor, murând cracii pantalonilor ieșiți de sub pelerinele de ploaie. Se infiltraseră în pielea încălțăminte.

Ada se întinse după haina ei din păr moale de cămilă, îi legă cordonul și-și pregăti umbrela. Astăzi n-o mai putea da cotită, trebuia să facă stânga direct și, în Haymarket, să urce în autobuzul numărul 12.

— Seară bună, madame, zise ea.

Rămase o clipă în prag, apoi păși în apăsarea de pe trotuar. O luă înspre Piccadilly ocolind băltoacele, uitându-se cu atenție pe unde calcă. O rafală de vânt îi prinse și îi întoarse umbrela, dând liber ploii să-i biciuiască haina și vântului să i-o umfle și să îi fluture părul, care i se lipea apoi de față ca niște tentacule jilave. Trudea degeaba la spițele de metal date peste cap.

— Permiteți-mi, vă rog, se auzi vocea unui bărbat, în timp ce o umbrelă mare se așeză de una singură deasupra capului ei.

Fata se întoarse aproape atingând fața bărbatului, puțin prea

aproape, dar suficient pentru ca Ada să știe. Fața lui era fină, marcată de o mustață tăiată precis. Purta ochelari mici și rotunzi, iar în spatele lor ochii lui erau palizi și blânzi. *Albastrul oului de rață*, se gândi Ada, suficient de limpezi cât să vezi prin ei. O calmară, apoi o agitară. Bărbatul făcu un pas înapoi.

— Iertați-mă, zise el. Nu încercam decât să vă apăr de ploaie. Uitați, țineți asta.

Îi trecu ei umbrela lui, iar el o luă pe a ei cu mâna rămasă liberă. Pare de pe continent, își spuse Ada, prizând ceva alambicat în accentul lui. Îl privi cum aduce umbrela la forma inițială.

— Nu e chiar ca nouă, zise el, dar astăzi vă va servi oricum. Unde locuiți? Aveți mult de mers?

Ada deschise gura să-i răspundă, dar cuvintele i se încheiară sub limbă. *Lambeth. Lambeth.*

— Nu, zise ea. Mulțumesc. Voi lua autobuzul.

— Dați-mi voie să vă conduc până în stație.

Ada voia să accepte, însă era îngrozită că el ar putea insista să afle unde stă. Dar autobuzul numărul 12 mergea înspre Dulwich. Era în regulă. Putea să spună că în Dulwich, era îndeajuns de respectabil.

— Șovăiți, zise el și ochii i se strânseră într-un zâmbet. V-a spus mama să nu vă lăsați niciodată condusă de bărbați străini.

Ada îi era recunoscătoare pentru scuză. Bărbatul vorbea cu accent, formal și precis. Fata n-ar fi putut spune de unde venea.

— Am o idee mai bună, continuă el. Sunt sigur că și mama dumneavoastră ar fi de acord.

Arată cu degetul peste drum:

— V-ar plăcea să mă însoțiți, domnișoară? Să luăm ceaiul la Ritz. Mai englezesc de atât nu se poate!

Ce era rău în asta? Dacă n-ar fi un bărbat de ispravă, nu și-ar irosi banii la Ritz. Probabil salariul ei pe o săptămână. Și, la urma urmei, era în văzul lumii.

— Sunteți invitata mea, zise el. Acceptați, vă rog!

Era politicos, manierat.

— Și se va opri și ploaia între timp.

Ada își consultă intuiția.

— Așa? Se va opri? De unde știți?

— Pentru că îi voi ordona eu.

Bărbatul închise ochii, întinse mâna liberă deasupra capului în timp ce cu cealaltă ridică umbrela, apoi închise și deschise pumnul de trei ori:

— *Ein, zwei, drei.*

Ada nu înțelese o boabă, în afara faptului că vorbise în altă limbă.

— Trai¹? întrebă ea.

— O! Minunat, zise el. Mi-a plăcut! Așadar?

Era șarmant. Excentric. Îi plăcea cuvântul acela. O făcea să se simtă ușoară și lipsită de griji. Era un cuvânt diafan, ca un voal din șifon.

De ce nu? Nici unul dintre băieții pe care-i știa n-ar fi visat vreodată s-o invite la Ritz.

— Mulțumesc. Accept bucuroasă.

Bărbatul îi oferi brațul și o conduse pe drum și pe sub cupolele strălucitoare de la intrarea Hotelului Ritz până în holul cu candelabre de cristal și jardiniere de porțelan. Ada ar fi vrut să se oprească și să le privească, dar maniera în care o conducea prin acest coridor o făcea să-și simtă picioarele plutind pe deasupra covorului roșu, pe lângă ferestrele înalte țevite cu broderie și împodobite cu volănașe de catifea, printre coloanele de marmură, și toate astea doar pentru a intra mai apoi într-o cameră a oglinzilor cu fântâni și arcade poleite cu aur.

Nu mai văzuse niciodată ceva atât de vast, atât de bogat și de strălucitor. Zâmbi, de parcă ar fi fost obișnuită cu toate astea, de parcă le-ar fi văzut în fiecare zi.

— Îmi permiteți să vă iau haina?

Apăruse de nicăieri un chelner într-un costum negru cu șorț alb.

— E-n regulă, zise Ada. O voi ține eu. E un pic udă.

— Sunteți sigură?

Un val lipicios de căldură începu să-i urce înspre baza gâtului, iar Ada știu că gafase. În lumea bună hainele se lasă valeților, majordomilor și servitoarelor.

— Nu, zise ea, apoi cuvintele-i scăpară ca-ntr-o cascadă. Ai dreptate. Ia-o, te rog. Mulțumesc.

Dar voi să adauge și vezi să nu o pierzi, vânzătorul din piața Berwick Street a spus că e din păr natural de cămilă, deși Ada avea

dubiile ei în legătură cu asta. Își desfăcu cordonul și ridică ușor din umeri, conștientă de faptul că acel chelner în sorțul lui alb stă în spatele ei ca s-o ajute să se dezbrace. Conștientă, de asemenea, că felul în care își ridicase umerii fusese lent și plin de grație.

— Cum vă numiți? întrebă bărbatul.

— Ada. Ada Vaughan. Dumneavoastră?

— Stanislaus, zise el. Stanislaus von Lieben.

Un străin. Nu mai întâlnise un străin până atunci. Era – aici Ada se chinui să-și amintească acel cuvânt – exotic.

— Și de unde vine numele, din ce țară?

— Ungaria, zise el. Austro-Ungaria. De pe vremea imperiului.

Ada mai auzise până atunci doar de două imperii, cel britanic, care îi asuprise pe băștinași, și cel roman, care îl omorâse pe Hristos. Faptul că fuseseră mai multe era o noutate pentru ea.

— Nu spun asta multor oameni, zise bărbatul aplecându-se spre ea. Dar, în țara mea, sunt conte.

— Dumnezeuule mare!

Ada nu se putu abține. Un *conte*.

— Chiar așa? Cu castel și toate cele?

Ada își dădu seama cât de ordinar sunase întrebarea ei. Poate că lui nu i se va părea, totuși, străin fiind.

— Nu, zâmbi el. Nu orice conte trăiește într-un castel. Unii dintre noi trăim în condiții mult mai modeste.

Costumul lui, Ada putea garanta, era unul scump. Lână. Super 200? N-ar mira-o. Gri. Bine croit. Discret.

— Ce limbă vorbeați mai devreme, pe stradă?

— Limba mea maternă, zise el. Germana.

— Germana? Înghiți Ada în sec.

Nu toți nemții sunt răi, spunea tatăl ei. Rosa Luxemburg. O martiră. Și cei care i se opuneau lui Hitler... Chiar și așa, tatei nu i-ar plăcea să vadă în casa lui un vorbitor de germană. *Încetează, Ada!* O lua razna.

— Iar dumneavoastră? zise el. Cu ce ocazie pe Dover Street?

Ada se întrebă o clipă dacă să-i spună că era în vizită la croitoreasa ei, dar apoi se gândi mai bine:

— Aici lucrez, zise ea.

— Cât de independent, zise el. Și ce anume lucrați?

Nu-i convenea să spună că era croitoreasă, chiar dacă lucra

pentru lumea bună, a doamnelor. Nu putea să pretindă nici că e modistă, ca madame Duchamps, nu încă. Așa că optă pentru varianta de mijloc.

— Sunt manechin, de fapt.

Își dori să adauge, „o artistă“.

Bărbatul se lăsă pe spate în scaun. Ada era conștientă de felul în care i se cerceta corpul, de parcă ar fi fost un peisaj pe care îl admiri, în care te pierzi cu totul.

— Firește, zise el. Firește...

Scoase din buzunarul interior al hainei o tabacheră de aur, o deschise și o înclină ușor către Ada.

— Doriți o țigară?

Ada nu fuma. Nu era atât de sofisticată. Nu știa ce să facă. Nu voia să aprindă una și să se înece cu fumul. Ar fi o umilință prea mare. Un ceai la Hotelul Ritz era plin de capcane – fiecare dintre ele amintindu-i cât de departe trebuia să ajungă.

— Nu chiar acum, mulțumesc, zise ea.

Bărbatul lovi ușor țigara de tabacheră înainte să o aprindă. Ada îl auzi inhalând și îl privi cu atenție în timp ce scoase fumul pe nări în valuri. I-ar plăcea și ei să poată face așa.

— Și unde sunteți manechin?

Ada ajunsese pe un teren mai sigur.

— La madame Duchamps.

— Madame Duchamps. Firește.

— O știți?

— Sora bunicii mele obișnuia să cumpere de la ea. A murit anul trecut. Poate că ați și cunoscut-o?

— Nu sunt nici eu de mult acolo, zise ea. Cum o chema?

Stanislaus râse. Ada văzu că are un dinte de aur.

— N-aș ști să vă spun, zise el. A fost măritată de-atâtea ori, că n-am mai ținut pasul.

— Poate că asta a și omorât-o, zise ea. Măritatul ăsta.

S-ar fi măritat și ea dacă ar fi avut niște părinți mai de Doamne-ajută. Știa prea bine ce o să zică despre Stanislaus și despre sora bunicii sale. Moravuri de hienă, asta era Germania în ochii lor. Dar pe Ada ideea o intrigă. O femeie, o femeie *ușoară*. Simțea mirosul trupului ei parfumat, îi vedea gesturile languroase pe măsură ce se trăgea mai aproape și torcea după afecțiune.

— Sunteți amuzantă, zise Stanislaus. Îmi place.

Ploaia se oprise când au ieșit ei, dar se înnoptase deja.

— Ar trebui să vă conduc acasă, zise el.

— Nu e nevoie, serios.

— E cel mai neînsemnat lucru pe care îl poate face un gentleman.

— Cu altă ocazie, zise ea, dându-și seama cât de tare o luase gura pe dinainte. N-am vrut să sune așa. Adică, trebuie să merg altundeva. Nu merg direct acasă.

Ada spera că n-o va urmări.

— Cu altă ocazie, atunci, zise el. Vă plac cocktailurile, Ada Vaughan? Pentru că hotelul Café Royal e aici, după colț, și e locul meu preferat.

Cocktailuri. Ada înghiți în sec. Asta o depășea complet. Dar va învăța, va prinde totul din mers.

— Vă mulțumesc, zise ea, completând apoi: Vă mulțumesc pentru ceai!

— Acum știu unde lucrați, zise el. Vă voi lăsa un bilet.

Stanislaus pocni din călcâie, ridică pălăria și făcu stângamprejur. Ada îl privi luând-o înapoi spre Picadilly. Părinților ei le va spune că a lucrat până târziu.

*

Martini, Pink Lady și Mint Julep. Ada începuse să se simtă în largul ei în locuri precum Café Royal sau Savoy, în Smith's sau la Ritz. Cumpărase din piață mătase artificială la preț de angro și după slujbă își făcuse câteva rochii la doamna B. Tăiate pe bie, aceste fibre sintetice ieftine răsăreau ca fluturii din crisalide, înfășurând-o pe Ada într-o eleganță de seară. Mănuși lungi și pălărie de cocktail. Încrezătoare, Ada cuceri cele mai șic cercuri.

— Ți-a sucit mințile, asta a făcut, îi zicea doamna B. în fiecare vineri-seară, când Ada pleca de la lucru să se vadă cu Stanislaus.

Doamnei B. nu îi plăcea ca domnii să sune la ușa magazinului său, îi stricau reputația, dar văzuse că Stanislaus se îmbrăca bine și cu gust, chiar dacă era vorba de un gust *străin*.

— Ai grijă, așadar.

Când era sigură că n-o vede nimeni, Ada răsucea hârtie argintie din care-și făcea inele și își etala apoi mâna stângă în fața oglinzii. Se vedea soția lui Stanislaus, Ada von Lieben. Contele și *contesa* von Lieben.

— Sper că are intenții serioase, zicea doamna B. Pentru că n-am cunoscut până acum un domn care să fie orbit atât de repede.

Ada râse.

*

— Păi și-atunci, ce-i de capul lui? Întrebă mama ei. Dacă era un om cuviincios, ar fi venit să ne cunoască, pe tatăl tău și pe mine.

— Întârzii, mamă, zise Ada.

Femeia se proptise în mijlocul holului, ținându-i astfel calea. Purta niște șosete care fuseseră cândva ale tatei și care i se adunaseră la glezne. Șorțul ei ponosit era pătat sus de grăsime.

— Nu-i destul că-mi vii acasă nici nu mai zic cum vinerea noaptea, acum ți s-a năzărit să ieși și-n mijlocul săptămânii! Ce mai urmează?

— Dar de ce n-aș ieși?

— C-o să ți se ducă buhul, de-aia, zise mama ei. Iar el ar face bine să nu umble cu prostii. Nici un bărbat nu vrea marfă la mâna a doua.

Gura i se strâmbă într-o grimasă plină de dispreț. Dădu din cap de parcă ar fi știut ea cum e lumea asta, cu păcatele ei.

Habar nu ai, își zise Ada.

— Pentru numele lui Dumnezeu, zise Ada, el nu-i așa.

— Și-atunci de ce nu îl aduci acasă? Să ne lași pe tatăl tău și pe mine să judecăm.

Stanislaus nu pusese niciodată piciorul într-o clădire amărâtă care să tremure din încheieturi când trec trenurile și care să aibă anexat în spate un spălător, iar toaleta în curte. N-ar înțelege că e nevoită să doarmă în același pat cu surorile ei, în timp ce, de cealaltă parte a draperiei cu care tata le împărțise camera în două, pe saltele întinse direct pe podea, stăteau lungiți frații ei. N-ar ști ce să facă printre toți acei copii care fug de colo colo. Mama ei ținea cât de cât casa curată, dar petele de funingine nu se mai luau de ceva timp de pe tapițerii, iar uneori vara erau atâția gândaci, că te

scoteau afară.

Ada nu și-l putea imagina pe Stanislaus aici, nici acum, nici într-o mie de ani.

— Chiar trebuie să plec, zise Ada. Doamna B. o să-mi taie din salariu.

— Dacă te-ai fi întors la o oră potrivită, acum nu mai aveai problema asta, pufni mama ei.

Ada trecu pe lângă ea și ieși în stradă.

— Sper că știi ce faci! Țipă mama ei, ca toți vecinii să audă.

*

Fu nevoită să alerge până în stația de autobuz, unde abia-abia reuși să prindă numărul 12. N-avusese timp pentru micul dejun și capul o durea. Doamna B. avea să se mire, ce să se fi-ntâmplat? Ada nu mai întârziase la lucru niciodată. Să-și ia liber? Niciodată. Trecu grăbită pe lângă Piccadilly. Erau în iunie, afară dogorea deja. Avea să fie arșiță din nou. Doamna B. ar face bine să cumpere și ea un ventilator, să se mai răcorească nițel în atelier, să nu se mai chinuie toate să apuce acele cu degete nădușite.

— Spune-i și tu, Ada, zisese una dintre fete, o vițea otrăvită pe nume Avril, banală ca o monedă arămie de un penny. Asudăm toate ca porcii.

— Porcii asudă, o corectase Ada. Gentlemenii transpiră. Doamnele strălucesc.

— Da-ț-aș..., răspunsese Avril fluturându-i un deget sub nas.

Avril putea să fie cât de răutăcioasă voia, n-avea decât. Adei nu-i păsa. Era geloasă, cel mai probabil. *Niciodată să n-ai încredere într-o femeie*, obișnuia să spună mama ei. Ei bine, avea și ea dreptate de data asta. Ada nu găsisese încă o femeie despre care să poate spune că-i e cea mai bună prietenă.

Ceasul de la Fortnum's începea deja să bată sfertul, iar Ada o luă la goană, însă în cale îi ieși o siluetă, aținându-i drumul.

— Credeam că nu mai vii, zise Stanislaus cu picioarele depărtate pe trotuar și deschizându-și brațele larg, de parcă ar fi fost un înger. Mă pregăteam să plec.

Ada dădu un Țipăt scurt, luată prin surprindere, un scâncet ca de cățeluș. Trebuia să vină s-o întâlnească, dar abia după lucru.

Știa că roșise, fierbințelea din obraji o ustura. Își făcu vânt cu mâna și fu recunoscătoare pentru pala de aer rece.

— Am întârziat la slujbă, zise ea. N-am cum să stau să discutăm.

— Mă gândeam că ai putea să-ți iei liber azi. Le spui că te-ai îmbolnăvit, ceva.

— Dacă află, mă dă afară.

— Găsești în altă parte, zise el ridicând din umeri.

Stanislaus nu fusese niciodată nevoit să lucreze, nu putea pricepe cât se zbătuse ea să ajungă unde era acum. Ada Vaughan, din Lambeth, lucrând cu o *modiste* în Mayfair.

— De unde să afle?

Stanislaus făcu un pas în față și, luându-i bărbia în palmă, își apropie ușor buzele de ale ei. Ada îi simți atingerea delicată ca o pană, degetele lui, calde și uscate pe fața ei. Se aplecă spre el, nu se putu abține, ca și cum Stanislaus ar fi fost un magnet, iar ea, firicele fine de pilitură.

— E o zi superbă, Ada. E prea frumos să stai închisă undeva. Trebuie să și trăiești un pic, așa-mi zic eu mereu.

Obrajii lui miroseau a apă de colonie, puțin înțepător, persistent, ca lămâia.

— Oricum ai întârziat deja. La ce bun să te mai duci?

Doamna B. era o cârcotașă. Zece minute întârziere, și-ți tăia jumătate de zi la salariu. Ada nu-și permitea să dea cu piciorul unei asemenea sume. Pe trotuar, în dreptul lui Stanislaus, aștepta un coș de picnic. Pregătise totul din timp.

— Unde te-ai gândit să mergem?

— Richmond Park, zise el. Să ne simțim bine.

Întreaga zi. Doar pentru ei doi.

— Și ei ce să-i zic? Întrebă Ada.

— O măsea de minte, propuse Stanislaus. Ține întotdeauna. De-asta sunt așa de mulți dentiști în Viena.

— Ce-are una cu alta?

— E o scuză de snobi.

Trebuia să țină minte asta. *Snobii* au măsele de minte. Cei care sunt *cineva* au măsele de minte.

— Păi, șovăi Ada, fiindcă pierduse deja jumătate din leafa pe ziua aceea. Bine, atunci.

Dacă tot avea să fie tăiată de la bani, să merite cu vârf și

îndesat.

— Asta-i Ada mea, zise Stanislaus, apoi apucă într-o mână coșul de picnic, în timp ce cu cealaltă o cuprinse pe ea de după mijloc.

Ada nu mai călcase vreodată în Richmond Park, dar lui nu putea să-i spună. El era sofisticat, umblat prin lume. Ar fi avut de unde alege femei pe măsură – binecrescute, aristocrate, femei ca debutantele pe care le îmbrăca și le lingusea ea la atelier și care o mențineau pe doamna B. în cărți. Porțile parcului se înălțau în fața ei ca niște lănci bogat ornamentate. Mai jos, Tamisa șerpuia printre copacii verzi și stufoși, croindu-și drum spre văgăunile prăfuite din Berkshire, care, în depărtare, se contopeau cu lespezile din perle și din argint ale cerului. Soarele era deja sus, iar razele lui calde o îmbrățișau de parcă Ada ar fi fost unica ființă din univers, singura care conta.

Intrară în parc. Londra se întindea înaintea lor, cu Catedrala Saint Paul și siluetele înconjurate de ceață ale clădirilor din City². Pământul era uscat, potecile, crăpate și vălurite. Între smocuri de iarbă și ferigi tinere și țepoase se înălțau ca niște fortărețe stejari seculari cu trunchiuri deformate și castani din care atârnavu mâțișori. Aerul se îmbibase de iz dulceag, siropos chiar. Ada strâmbă din nas.

— E mirosul copacilor care fac dragoste, zise Stanislaus.

Fata își duse mâna la gură. *Fac dragoste*. Nu mai știa pe nimeni care să vorbească despre astfel de lucruri. Poate că mama ei avea dreptate. O adusese aici cu un scop precis. Se mișca *repede*. Stanislaus râse.

— Nu știi, așa-i? Castanii au flori masculine și feminine. Bănuiesc că de la florile feminine miroase așa. Tu ce crezi?

Ada ridică din umeri. Mai bine să nu-l bage în seamă.

— Îmi plac castanele, continuă el. Castane fierbinți într-o zi friguroasă de iarnă. Nimic nu se compară cu ele.

— Da, zise Ada, bucuroasă că era din nou pe teren stabil. Și mie îmi plac. Semințele de castan-sălbatic și toate cele.

Și toate cele. Banal.

— Deja vorbim de soiuri diferite de castane, zise el.

De unde să știe Ada? Avea atâtea de învățat. Oare Stanislaus observase cât de ignorantă era? N-o arăta. Un gentleman.

— O să ne oprim aici, lângă lac, hotărî Stanislaus.

Lăasă jos coşul de nuiele, din care trase o faţă de masă. O flutură în aer, iar adierea o purtă ca pe o lebădă în zbor, apoi o aşternu pe iarbă.

Dacă ar fi ştiut că are să stea pe pământ, Ada şi-ar fi pus rochia ei mai lungă şi cloş, astfel încât să se întindă de jur-împrejur şi să nu lase nimic la vedere. Se lăasă în genunchi, pe care şi-i lipi, şi stătu pe o parte, trăgând de rochie în jos cât de bine putu.

— Ca o doamnă, zise Stanislaus. Dar asta şi eşti, Ada, o doamnă adevărată.

Turnă bere de ghimbir în două cupe, îi oferi una Adei şi se aşeză.

— O adorabilă doamnă.

Nimeni nu-i mai zisese vreodată că e adorabilă. Însă nici ea nu mai ieşise vreodată cu un băiat. *Băiat*. Stanislaus era bărbat. Unul matur, experimentat. Avea pe puţin treizeci de ani, bănuia Ada. Poate şi mai mult. Se întinse în faţă şi-i oferi fetei o farfurie şi un şervet. Exista alt cuvânt, mai adecvat, pentru şervet, dar Ada îl uitase. Pe Theed Street nu se prea foloseau lucruri de genul asta. Stanislaus scoase nişte pui, *ce lux*, nişte roşii proaspete şi un set minuscul de sare şi piper.

— *Bon appétit*, zise el zâmbind.

Ada nu era sigură că ştie cum să mănânce puiul fără se murdărească pe faţă de grăsime. Toate astea erau o noutate pentru ea. *Picnicuri*. Ciuguli din carne, desprinzând fâşii pe care le băga tacticos în gură.

— E o plăcere să te privesc, zise Stanislaus. Sfioasă. Parcă ai fi un model de pe coperta *Vogue*.

Ada roşi din nou. Îşi frecă gâtul cu mâna, sperând să uniformizeze culoarea, sperând că Stanislaus nu băgase de seamă.

— Îţi mulţumesc, zise ea.

— Nu, continuă Stanislaus, vorbesc serios. Am ştiut că ai clasă de când te-am văzut prima oară. În toate privinţele. Cum arăţi, cum stai, felul în care te îmbraci. Şic. Original. Şi apoi, când am aflat că tu *îţi faci* hainele. Ei bine, Ada, ai să ajungi departe, crede-mă pe cuvânt!

Se lăasă într-un cot, se tolăni, rupse un fir de iarbă şi începu să-i dezmierde cu el picioarele goale.

— Știi unde e locul tău? o întrebă.

Fata clătină din cap. Firul de iarbă o stârnea. Tânjea după o nouă atingere, tânjea ca el să-și plimbe degetele pe pielea ei, să simtă adierea unui sărut.

— În Paris, acolo e locul tău. Te și văd coborând agale pe bulevarde, făcându-i pe ceilalți să se întoarcă după tine.

Paris. Cum de ghicise Stanislaus? *Casa Vaughan*. Doamna B. zisese că în franțuzește *maison* înseamnă casă. *Maison Vaughan*.

— Mi-ar plăcea să merg la Paris, zise Ada. Să fiu o *modiste* adevărată. O creatoare de modă.

— Ei bine, Ada, zise el, îmi plac cei care visează. Să vedem ce putem face în sensul ăsta.

Fata își mușcă buza, reținându-și un strigăt de bucurie.

Stanislaus se ridică și se așeză cu coatele pe genunchi. Arătă cu brațul spre desigurul de ferigi din partea dreaptă.

— Uite, șopti el, un cerb. Un cavaler. Și încă mare.

Ada îi urmări privirea. Îi luă ceva, dar dădu de cerb până la urmă. Își ținea capul mândru deasupra ferigilor, coroană din coarne de catifea.

— Coarnele le cresc primăvara, zise Stanislaus. Cu fiecare an în plus, câte un rând nou. Până la sfârșitul verii, cerbul ăla o să aibă o mulțime.

— N-am știut până acum, zise Ada.

— Cam singurel în perioada asta, continuă Stanislaus. Dar până la toamnă o să-și facă un întreg harem. O să câștige în înfruntări și o să aibă toate femelele doar pentru el.

— Asta nu sună deloc cuviincios, replică Ada. Mie nu mi-ar conveni să-mi împart soțul.

Stanislaus se uită la ea pieziș. Ada își dădu seama imediat că spusese o prostie. Stanislaus, bărbat de lume, cu preamăritata lui mătușă.

— Nu despre femele e vorba, zise el. Ci despre masculi. Despre supraviețuirea celui mai bun.

Ada nu era sigură c-a înțeles ce voise el să spună.

— Măseaua de minte, zise Ada.

Doamna B. ridică dintr-o sprânceană vopsită.

— Măseaua de minte? întrebă ea. Nu umbla cu fofârlica.

— N-o fac.

— Nu m-am născut de ieri, de alaltăieri, zise doamna B. Nu ai fost singura care a chiulit. O, ce zi frumoasă de vară! I-am dat comenzile lui Avril.

Ada înghiți în sec. În ruptul capului n-ar fi trebuit să-l lase pe Stanislaus s-o convingă. Doamna B. avea s-o pună pe liber. Urma să rămână fără slujbă. Cum să-i dea vestea mamei? Avea să fie nevoită să găsească un alt loc de muncă până la sfârșitul zilei. *Mamă, ghici ce? Lucrez în altă parte.* Avea să mintă, firește. *Doamna B. nu mai avea suficiente comenzi cât să mă țină.*

— Știai că vor veni comenzi mari de luat. Cum te-ai gândit că mă voi descurca?

— Îmi pare rău, zise Ada.

Își luă falca în palmă, așa cum făcuse Stanislaus, și-și aminti atingerea lui delicată și răcoroasă. *Ține cu dinții de scuză.*

— Era umflată. Mă durea mult prea tare.

Doamna B. își dresе glasul ostentativ.

— Dacă ar fi fost una din celelalte fete, până acum erai deja dată afară. Doar pentru că te pricepi și am nevoie de tine, îți dau voie să rămâi.

Ada lăsă mâna jos de la falcă.

— Vă mulțumesc, zise ea și răsufală ușurată. Îmi pare foarte rău. N-am vrut să vă dezamănesc. N-o să se mai întâmple.

— Dacă se mai întâmplă, n-o să mai existe încă o șansă. Acum întoarce-te la lucru.

Ada se îndreptă spre ușa biroului. Era cu mâna pe clanță când auzi vocea patroanei:

— Chiar ești foarte bună, Ada.

Fata se întoarce și o privi.

— Ești cea mai talentată tânără pe care-am cunoscut-o. Nu-ți irosi șansele pentru un bărbat.

Ada înghiți în sec și încuviință.

— Data viitoare n-o să mai fiu atât de înțelegătoare, adăugă doamna B.

— Vă mulțumesc, zise Ada și zâmbi.

Ada își întinse degetele subțiri, luă o țigară și o puse între buze. Cu picioarele încrucișate, petrecute unul în jurul celuilalt ca firele unei sfori, inhală fumul și, cu zâmbetul unei sfinte, lăsă capul ușor pe spate și urmări valurile care ieșeau din nările sale. Se aplecă în față și își luă paharul de Martini. The Grill Room³. Pluș, scaune roșii, tavane suflate cu aur. Trase cu ochiul către oglinzi, unde se reflecta alături de Stanislaus de o mie de ori, devenind alte persoane în infinitatea de sticlă, un bărbat într-un costum elegant și o femeie într-un cireșiu ca la Hollywood.

— Ești foarte frumoasă, zise Stanislaus.

— Oare?

Ada spera că reușise să pară *nonșalantă*, un alt cuvânt pe care îl învățase la atelierul doamnei B.

— Ai putea să distragi oricând atenția unui bărbat.

Ada își descrușiă picioarele, se aplecă ușor spre el și îl bătu încetitor pe genunchi.

— Potolește-te.

O poveste de dragoste ca un vârtej, așa ar numi-o *Woman's Own*. O tornadă a dragostei care, prin forța ei, o lua pe sus. Îl adora pe Stanislaus.

— Este aniversarea noastră, zise ea.

— Poftim?

— 14 iulie. Trei luni, dădu Ada din cap. Trei luni de când te-am cunoscut, în ziua aceea ploioasă de aprilie.

— Aniversare? repetă Stanislaus.

Zâmbea, o cută i se ivi pe buză. Ada știa ce înseamnă: bărbatul plănuia ceva.

— Atunci ar trebui să plecăm. Să sărbătorim! Într-un loc romantic. Paris. *Pari*.

Paris. *Pari*. Tânjise să-l vadă, se gândise întruna la asta din ziua aceea petrecută în Richmond Park.

— Cum ți se pare?

Nu-i dăduse prin gând că Stanislaus i-ar putea propune să plece atât de curând. Nu acum, când se discuta atâta despre Hitler și buncăre.

— O să înceapă războiul? îl întrebă. Poate ar fi mai bine să așteptăm un pic.

— Războiul? clătină din cap Stanislaus. N-o să fie nici un război.

Nu-s decât vorbe goale. Hitler a pus mâna pe ce voia, și-a luat înapoi bucățelele din Germania. Nu-i un tip lacom. Crede-mă.

Tatăl ei susținea cu totul altceva, însă Stanislaus era educat. Obligatoriu știa mai multe.

— Ziceai că vrei să mergi, continuă Stanislaus. Ai putea vedea niște creații franțuzești adevărate. Care să te inspire. Ai putea încerca să creezi acolo. N-ar dura mult și ți-ai face un nume.

Ada deschise gura să vorbească, dar limba i se cocoloși ca un sul de material. Își mușcă buza și, dând din cap, făcu rapid câteva calcule în minte. Părinții ei n-ar lăsa-o în veci să meargă la Paris, darămite cu un *bărbat*. Le zisese că e curtată, dar chiar și așa. Știa că nu le-ar plăcea un străin. Le zisese că o conduce acasă în fiecare seară pentru a se asigura că ajunge în siguranță. Iar lui, că părinții ei erau invalizi și că nu puteau primi oaspeți. În plus, trebuia să inventeze o scuză pentru a lipsi de la serviciu, altfel avea să fie dată afară. Ce să îi spună doamnei B.?

— Ai pașaport? întrebă Stanislaus.

Pașaport.

— Nu, zise ea. Cum aș putea face rost de unul?

— Nu e țara mea, zâmbi Stanislaus. Dar prietenii mei englezi mi-au spus că există în Petty France un birou care emite.

— Voi merge mâine în pauza de masă, zise Ada. O să-mi scot unul fără probleme. Mă vei aștepta?

Le va spune părinților că doamna B. o trimite la Paris să studieze colecțiile și să cumpere stofe noi. O va întreba pe doamna B. dacă îi dă mână liberă să facă asta, de-adevăratelea.

Însă funcționarul din Petty France o anunță că e nevoie de o fotografie și de certificatul de naștere și, cum nu împlinise încă douăzeci și unu de ani, era absolut necesar ca tatăl ei să completeze un formular și să-l semneze, documente în baza cărora, mai apoi, îi vor putea emite pașaportul – în caz de urgență, în douăzeci și patru de ore, altfel avea să dureze șase săptămâni.

— Dar, adăugă el, nu v-am sfătui să plecați chiar acum peste hotare, domnișoară, în orice caz, nu pe continent. E pe cale să-nceapă un război.

Război. Toată lumea doar despre asta discuta. Stanislaus nu pomenise niciodată nimic despre război, și Ada îl apreciasse pentru

discreție. Trăise clipe cu adevărat plăcute în compania lui.

— Nu-mi fac griji pentru ceva ce e departe de-aici.

Bărbatul se încruntă, clătină din cap și ridică dintr-o sprânceană. Poate că era un pic naivă. Dar și dacă se-apropia războiul, tot mai dura câteva luni până să înceapă.

Ada pufni și-și îndesă documentele în poșetă. Nu-i putea cere tatălui ei să completeze formularul. Ar fi însemnat să pice toată plecarea. Nu-i spusese lui Stanislaus câți ani avea, iar el n-o întrebase niciodată. Totuși, dacă s-ar fi prins că e minoră, ar fi putut da înapoi, n-ar mai fi căutat-o. Ada era un spirit liber, zisese el, văzuse asta de când s-au întâlnit prima oară. Cum să-l dezamăgească ea?

Soluția i se arată în acea după-amiază, în timp ce o urmărea pe doamna B. completând factura pentru Lady MacNeice. Tatăl ei scria încet, împletind grijuliu codițele literelor ca în continuumul unui vals. Ada fusese mereu fascinată de felul în care reușea el să coregrafieze cuvintele, ba chiar încercase să-l imite pe vremea când era copil. Putea fi reprodus ușor, iar bărbatul de la Petty France nu era vreun isteț. Știa că înșală, dar cum altfel să reușească? Poza și-o putea face a doua zi, în pauza de masă. Știa în Haymarket atelierul unui fotograf. Ar putea-o ridica la sfârșitul săptămânii. Apoi, sâmbătă va merge la bibliotecă, unde va completa formularul, pentru ca luni să se poată înfățișa din nou la biroul de pașapoarte. Ar fi gata în câteva săptămâni.

— Va trebui să tragem la Lutetia, zise Stanislaus. Nu există alt hotel, altă variantă. Saint-Germain-des-Prés.

Apoi îi strânse mâna și o întrebă:

— Ai fost vreodată cu vaporul?

— Doar pe Tamisa.

Ada fusese cu feribotul de Woolwich.

— Nu-ți face griji, zise el. August e o lună bună pentru navigat. Nu sunt furtuni.

*

Până la urmă, Ada se descurcă. Urma să le spună părinților, dar după ce va fi plecat. Avea să le trimită o carte poștală din Paris, destul cât să nu se repeadă la Poliție și s-o declare dispărută. Urma

să aibe de tras serios la întoarcere, însă până atunci ea și Stanislaus aveau toate șansele să se logodească. Îi va spune doamnei B. că urmează să plece în vacanță la Paris; i-ar plăcea să-i aducă de acolo niște mostre de material – niște *tissus*? O va spune în franceză. Doamna B. avea să-i mulțumească, să-i spună chiar unde să meargă. *Ce drăguț din partea ta, mademoiselle, să-ți sacrifici vacanța...* Asta i-ar asigura ocupație în Paris, ceva din care i-ar putea veni idei. Între timp, Ada avea de gând să aducă la magazin una câte una hainele pe care plănuia să le ia cu ea la Paris.

Uneori, într-o geantă micuță, Ada aducea de acasă sendvișuri pentru masa de prânz. Era vară, iar rochiile și fustele erau din mătase artificială sau din batist. Ada știa cum să le împacheteze astfel încât să ocupe cât mai puțin spațiu, fără să se boțască. Avea să dosească totul în dulapul de la lucru, cel în care iarna își ținea haina, unde își păstra pantofii de schimb. Nu avea nimeni treabă acolo. I-ar fi fost necesară o valiză. Se găseau o grămadă în debaraua doamnei B, care niciodată nu era încuiată. O să împrumute una. Avea cheile de la magazin. Să vină mai devreme în dimineața plecării, să împacheteze degrabă. Fuga la autobuzul de Charing Cross, la timp ca să se întâlnească lângă ceas cu Stanislaus.

— La Paris? întrebase doamna B., cu vocea lungindu-i-se ca un claxon. Părinții tăi știu?

— Firește, zisese Ada.

Ridicase din umeri și își întinsese brațele – *Firește*.

— Dar începe războiul!

— N-o să se întâmple nimic, zise Ada, deși, la fel ca toți ceilalți, auzise geamătul înfiorător al alarmelor care sunau exercițiile și văzuse cu ochii ei scutul antiaerian care se construia în Kennington Park. Și urmă: Noi nu ne dorim un război. Hitler nu-și dorește un război. Rușii nu-și doresc nici ei un război.

Asta era ceea ce îi zisese Stanislaus. Știa el ce spune, nu? În plus, ce altă ocazie avea să-i mai pice Adei să meargă la Paris? Tatăl său vedea lucrurile altfel, însă fetei nu-i păsa de ce crede el, care lua în calcul chiar posibilitatea să se înroleze în ARP⁴ pentru apărare. *Apărare*, repetase tatăl, și asta doar pentru ca Ada să nu creadă cumva c-ar încuraja în vreun fel războiul imperialiștilor. Chiar în

acel moment o asculta cu atenție pe mama citind cel mai recent anunț: *Este important să știți cum să vă puneți masca rapid și corect...*

— Dar o să evacueze Londra, zise doamna B. Copilașii. În câteva zile. S-a anunțat la radio.

Trei dintre frații și surorile ei mai mici urmau să plece tocmai în Cornwall. Mama nu făcuse decât să plângă în ultimele zile, în timp ce tata se învârtise prin casă cu capul în mâini. *Pfui!* se gândi Ada. O să treacă. Toată lumea era atât de pesimistă. Necăjită. O să se întoarcă destul de repede. De ce-ar trebui ea să lase războiul să-i strice apele? *Paris*. Mamei o să-i treacă. O să-i cumpere ceva draguț. Parfum. Un parfum adevărat, în sticlă.

— Mă voi întoarce, zise Ada. Teafără, marți dimineața la prima oră.

Logodită. Își închipuise în fel și chip cererea în căsătorie. Stanislaus stând într-un genunchi. *Miss Vaughan, am onoarea de a...*

— Nu plecăm decât pentru câteva zile.

— Sper să fie așa cum spui tu, zise doamna B. Deși, dac-ai fi fost fiica mea, nu te-aș fi scăpat din ochi. Războiul poate să înceapă în orice clipă, adăugă ea arătând spre vitrinele mari ale magazinului, pe care fuseseră lipite în cruce fâșii de bandă adezivă, ca și pe rulourile de deasupra, să le țină în caz că geamurile ar fi fost sparte.

— Și filfizonul tău, continuă ea, el de partea cui va lupta?

Ada nu se gândise nici o clipă la acest aspect. A presupus că era de partea lor. La urma urmei, în Anglia locuia. Dar ținând cont că vorbea germana, poate c-avea să și lupte pentru Germania – să se întoarcă acasă, lăsând-o pe ea aici. Ea l-ar urma, desigur. Dacă s-ar fi căsătorit, ea avea să-i fie devotată, să-i stea alături indiferent de ce-ar fi apărut.

— În războiul dinainte, continuă doamna B., pe nemți i-au băgat în pușcărie, pe cei care erau aici.

— El, *de fapt*, nu e neamț, zise Ada. Doar vorbește germana.

— Și cu ce ocazie e-aici?

Ada ridică din umeri.

— Îi place.

Nu-l întrebase niciodată. Cum nu-l întrebase nici cu ce se ocupă

în general. Nu era cazul. Era conte. Dar dacă îl închid, n-o să fie așa de rău. Ea l-ar putea vizita, iar el n-ar mai trebui să lupte. Nici să moară, iar războiul n-o să țină o veșnicie.

— Probabil e spion, zise doamna B. Iar tu ești alibiul lui.

— Dacă e-așa într-adevăr, zise Ada sperând ca vocea să nu-i tremure, e un motiv în plus să mă simt bine.

— Păi, zise doamna B., dacă știi ce faci...

Femeia se opri o clipă, cât pentru a-și lipi un zâmbet malefic:

— La o adică, ar fi câteva locuri pe care ți-ar plăcea să le vezi, și scoase o bucată de hârtie din sertarul biroului, pe care începu să scrie.

Ada luă hârtiuța: *Rue Dorsel, Place St. Pierre, Boulevard Barbès.*

— A trecut atât de mult timp de când n-am mai fost la Paris, zise ea cu o nostalgie în glas pe care Ada n-o mai auzise. Locurile astea se găsesc majoritatea în Montmartre, pe malul drept.

Stanislaus îi vorbise despre Sena.

— Deci fii cu băgare de seamă.

Hotelul lor se afla pe malul stâng, acolo unde trăiau artiștii.

*

Stația Charing Cross era un talmeș-balmeș de femei nevricoase, copii care orăcăiau, bătrâni care își făceau cruce, bărbați îngrijorați care se uitau neconținut la ceas și tineri în uniformă, năuci. Armata teritorială, presupuse Ada, ori poate cei aflați în rezervă. Marinari și soldați. Voluntarul ARP își făcu loc prin mulțime, *Rămâneți pe stânga*. Oamenii se dădeau acum din calea celor de la ARP, îi luau în serios, ca și când aceștia chiar aveau ceva de făcut. Fu anunțat un tren către Kent și, târșâindu-și picioarele, mulțimea avansă în valuri – o masă gigantică de oameni. Ada se ținu bine, opunându-se mișcării celor din spate și chiar se opinti înapoi în mulțime, lovindu-i cu valiza în picioare pe cei din jur – *Ai grijă, domnișoară!* Frenezia situației se potrivea perfect cu dispoziția ei. *Și dacă el nu era acolo? Dacă nu l-a văzut?* Își dădu seama că nu exista nici o cale prin care să ia legătura cu Stanislaus – el nu avea telefon. Ada știa că locuiește în Bayswater, dar nu-i știa adresa exactă. O femeie se împinse pe lângă ea trăgând după sine doi copii – băiatul, în pantaloni scurți gri și

tricou alb, iar fata, într-o rochie galbenă, cu broderie. De fapt, se gândi Ada, nu știa multe lucruri despre Stanislaus. Nici măcar câți ani are. Era singur la părinți, îi spusese. Ambii părinți muriseră, cum moartă era și preamăritată lui mătușă. Ada habar n-avea de ce venise el în Anglia. Poate chiar *era* spion.

Nebunie curată. N-ar trebui să plece. Abia dacă-l cunoștea. Mama ei o avertizase. Trafic de carne vie. Te înțeapă cu un ac, leșini și te trezești într-un harem. În plus, toți oamenii ăștia. Soldați. ARP. Chiar *avea* să vină războiul. Stanislaus se înșelase. Poate că era spion. Dușmanul. Ada n-ar trebui să plece cu el.

L-a zărit. Stătea sprijinit de un stâlp. Purta un pulover bleumarin, pantaloni albi și încălțăminte de piele. Ada inspiră adânc. N-o văzuse. Putea face în orice moment stânga-mprejur, să plece acasă. Mai avea timp.

Dar imediat Stanislaus dădu ochii cu ea, îi zâmbi larg, se împinse prin mulțime spre ea, îi ridică geanta și o aruncă peste umăr. *Un spion*. Un ghimpe de fierbințeală îi străbătu Adei gâtul. Îl urmărise croindu-și cale înspre ea. Avea să fie bine. Totul avea să fie în regulă. Era un bărbat chipeș, cu toate că purta ochelari. Un bărbat onorabil, oricine putea să observe asta. Un bărbat cu posibilități, de asemenea. N-avea motive să-și facă griji. Ce prostuță! El îi zâmbea cu tot chipul. Mergea mai repede, încântat să o vadă. Toate acestea i se întâmplau *ei*, Ada Vaughan, cea de pe Theed Street, din Lambeth, chiar de lângă clădirile Peabody.

*

În Gare du Nord domnea aceeași învălmășeală asudată ca în Charing Cross, excepție făcând faptul că aici era mai cald și mai aglomerat, iar mulțimea, mai gălăgioasă și mai indisciplinată. Ada rămase blocată. *De ce nu stau la rând? De ce zbiară?* Era și obosită în urma călătoriei. În noaptea de dinainte nu pusese geană peste geană, iar în trenul de Dover nu găsisese nici un loc liber unde să se așeze. Traversarea canalului îi dăduse rău de apă; priveliștea stâncilor albe îndepărtându-se cu tot cu fâșia palidă de pământ o stingherise într-un fel neașteptat. *Și dacă într-adevăr venea războiul? Și dacă nu mai puteau pleca de-acolo?* Ada n-avea cum să ignore totuși sulurile de sârmă ghimpată întinse pe plajă, gata să

prindă în cursă dușmanul și să-l spintece, nici pescărușii planând flămânzi deasupra pietrișului pustiu, a pachetelor de gudron râios care își așteptau bucățile lor de carne crudă. Navele de luptă din Canal. Distrugătoare, așa le numise Stanislaus, matahale de metal plutitoare, gri, la fel ca apa.

Apoi Stanislaus îi dădu Adei un inel.

— Sper că-ți vine, zise el împingându-l pe degetul ei mijlociu.

Un simplu cerc de aur, care nici măcar nu era veritabil, Ada pricepu din prima clipă.

— Ai face bine să-l porți, zise el.

Nu era cum își imaginase ea că o va cere în căsătorie, iar asta, Ada știa, nici măcar nu era o cerere în căsătorie. Stomacul i se strânse și fata se aplecă peste puntea navei.

— Pentru domnul și doamna von Lieben, așa am rezervat camera.

— *Camera?* întrebă ea cu glas stins.

— Bineînțeles. Tu ce-ți imaginezi?

Ea nu era genul ăla de fată. Stanislaus nu-și dăduse seama până acum? Ada voia să se păstreze pentru noaptea nunții. Altfel, cum ar mai putea-o el respecta? Dar cum să fugă? Nu avea bani. El plătea pentru toate astea, *firește* că aștepta ceva în schimb. Și doamna B. îi bătuse atâtea apropouri...

— Care-i problema? râse Stanislaus.

Ada se aplecă peste puntea navei în speranța că panica aceea cuibărită în capul ei va fi spulberată de briză ca de o ghiulea. Nu era pregătită pentru așa ceva. Crezuse că e un gentleman. Damele din lumea bună erau toate niște ușuratică. Asta îi spusese mereu tatăl ei. Stanislaus o luase și pe ea drept una dintre ele. Nu băgase de seamă că nu e decât prefăcătorie? Felul în care Ada se îmbrăca, felul în care vorbea. Prefăcătorie, totul. Trase adânc aer în piept, aerul sărat înțepând-o în drumul lui spre plămâni. Stanislaus o luă de după umeri. *Spirit liber*. O trase mai aproape, îi luă fața în palme, o apropiu de el și o sărută.

Poate că ăsta era prețul ce trebuia plătit pentru a deveni femeie.

*

Hotelierul își ceru scuze. Erau foarte ocupați, de când cu toți

acei artiști și muzicieni, refugiații, știți cum este, monsieur, madame... Camera era mică. Avea două paturi de o persoană, acoperite cu așternuturi brodate. Două paturi. Ce ușurare! Baia, în plăci albe și negre, cu o chiuvetă care picura, era lângă dormitor. Camera avea și un balconaș cu vedere către centrul Parisului. Ada putea privi Turnul Eiffel.

Pe timp de noapte, în Paris era la fel de întuneric ca în Londra. Ziua, soarele ardea pe cerul senin. Au hoinărit pe bulevarde și prin piețele publice, Ada străduindu-se să nu bage în seamă sacii cu nisip, nici râsetele isterice și zgomotoase dinspre cafenelele de pe trotuar sau pe tinerii soldați în uniforme lor cu chingi. Ada se îndrăgosti de Paris. Era deja îndrăgostită de Stanislaus. Ada Vaughan, aici, în Paris, plimbându-se alături de un conte străin.

Stanislaus îi întindea mâna sau îi oferea brațul, rostind în fața întregii lumi fata *mea*, spunându-i ei: „Sunt cel mai fericit bărbat“. „Iar eu sunt cea mai fericită femeie“, venea răspunsul.

Adierea unui sărut. Au dormit în paturi separate.

Malul stâng. Malul drept. Montmartre. *Rue Dorsel*, *Place St. Pierre*, *Boulevard Barbès*. Ada își mângâie obrazii cu mătăsurile, strânse la piept satinul fin și își trecu degetele peste stive de catifea, lăsând urme dinapoia mâinii. Stanislaus îi aduse niște moar de un verde-pal și proaspăt în același timp, nuanță pe care monsieur o numise *chartreuse*. În acea seară, Ada înfășură materialul pe lungime în jurul sânilor, îl lăsă să-i cadă în falduri la picioare și îl prinse cu un ac de siguranță în dreptul taliei. Omoplații rămași descoperiți îi puneau în evidență alcătuirea trupului și, în oglinda de la baie, Ada vedea cum ochiul privitorului va aluneca de-a lungul spatelui său, odihnindu-se apoi pe curbele gingașe ale șoldurilor.

— Asta e ceea ce numesc eu geniu, zise Stanislaus.

Și comandă două pahare de brandy, plus două cocktailuri *chartreuse* pentru a sărbători.

În Rue Cambon, Ada mănă din ochi *atelier*-ul Chanel.

— A fost un diamant cam neșlefuit, să știi, zise Stanislaus.

Engleza lui era uneori atât de bună, că Ada uita că e străin.

— A luat-o de la zero, din gunoi.

N-o spusese cu răutate, iar povestea pe care Stanislaus o adăugă o însufleți pe Ada. Sărmana fată, se descurcase, în ciuda piedicilor.

— Reține, îi făcu Stanislaus cu ochiul. Avea și un admirator cu cheag, poate chiar doi, care au băgat-o în afaceri.

Un stil aparte. O semnătură, se gândea ea, ăsta-i cuvântul. Cum e Chanel. *O semnătură*, ceva care să scoată în evidență Casa Vaughan. Și susținere din partea unui admirator, dacă și de asta e nevoie.

— Parisul parcă-i făcut pentru mine, îi spuse ea lui Stanislaus în timp ce hoinăreau la braț prin Jardins du Luxembourg.

— Atunci, ar trebui să rămânem, fu de părere Stanislaus și o sărută iarăși, ușurel.

Adei îi veni să strige *Da, pentru totdeauna*.

*

În ultima lor dimineață, fură treziți din somn de sirene și, pentru o clipă, Ada crezu că e din nou în Londra. Stanislaus sări din patul lui, deschise obloanele de metal și ieși pe balcon. O fâșie de lumină descoperi covorul și capătul patului ei, iar Adei, prin ușile deschise, îi fu oferită în schimb priveliștea unui cer albastru, lipsit totuși de prospețimea obișnuită. Dormiseră mai mult decât de obicei.

— E foarte liniște aici, strigă Stanislaus de afară. Nefiresc de liniște.

Intră pe ușă:

— Poate de data asta a fost de-adevăratalea.

— Ei, oricum astăzi plecăm.

Aveau să se întoarcă acasă și Stanislaus nu o ceruse încă în căsătorie, dar nici nu profitase de ea, ceea ce n-avea să folosească oricum la nimic când va trebui să le spună părinților. Avea să-i mintă. O s-o scoată ea la capăt cumva. Doamna B. o trimisese la Paris împreună cu una dintre celelalte fete. Stătuseră în aceeași cameră. Într-un hotel extrem de luxos.

— Scoală-te, zise Stanislaus.

Vocea lui suna găuit, trăda nervozitate. Bărbatul se îmbracă, în timp ce Ada își hâțâna picioarele peste marginea patului.

— Așteaptă aici, zise el.

Ada îl auzi descuind ușa și trântind-o în urma lui. Păși agale până în baie, unde deschise robinetele și privi cum se ridică aburii

din apa care curge și se prelinge pe marginea căzii, formând rotocoale pe fundul ei, topind sărurile pe care ea le presărase mai înainte. Cum să se întoarcă acasă, la cădița de tablă galvanizată din bucătărie? La bălăceala săptămânală cu o bucată de săpun Fairy?

Trecu o oră. Treptat, apa se răci. Ada se ridică, făcând valuri în cadă – apa se revărsă peste margine, pe covorașul de plută de pe podea. Păși afară din cadă, se întinse după prosop și se înfășură în plușul lui, strângând la piept pentru ultima oară moaștele moi de bumbac. Paris. *Mă voi întoarce*. Avea să învețe franceza. Nu va dura mult. Prinsese deja câteva expresii, *merci, s'il vous plaît, au revoir*.

Intră în dormitor și își trase pe ea chiloțeei și pantalonașii. Înainte să se mărite cu Stanislaus, Ada avea să-și pună la punct un *trousseau* cum se cuvine. Pe care va trebui să-l plătească el, firește. Cu salariul ei, abia dacă și-ar putea permite o pereche de izmenețe. Avea să-și cumpere o *chemise*, poate două, și un *négligée*. Nu stătuse decât trei zile în Paris, și uite câte cuvinte știa deja. Ada aruncă o privire spre ceasul de pe noptieră. Stanislaus plecase de ceva vreme. Se repezi spre șifonier și deschise ușile. Astăzi avea să poarte rochia cu dungi în diagonală, cea cu mâneci bufante și cravată. O scosese din minți să potrivească toate dungile, ca să nu mai vorbim de risipa de material, dar meritase. O îmbracă și se privi în oglindă. Dungile în diagonală, verde-închis și albe, făceau cute în acord cu ritmul impus de corpul ei, suplu ca al unei pisici. Ada își supse obrajii – mai atrăgătoare. Era recunoscătoare că Stanislaus părăsea încăperea dimineăța când se îmbrăca ea, dar și noaptea, când se dezbrăca. Un adevărat gentleman.

Se auziră trei bătăi scurte în ușă – semnalul lor –, dar Stanislaus intră fără să mai aștepte un răspuns din partea ei.

— Începe războiul, zise el palid și tras la față.

O trecură fiori reci, de gheață, chiar dacă în cameră era cald. Războiul nu intra în planurile lor.

— S-a declarat deja?

— Nu încă, zise Stanislaus, dar ofițerii cu care am stat de vorbă în hotel mi-au spus că au fost mobilizați, că sunt pregătiți. Hitler a invadat Polonia.

Vocea lui avea ceva tăios, o notă pe care Ada n-o mai auzise până atunci.

Război. Dacă ar fi după ea, ar pune capăt din scurt discuției despre război, ca și cum ai strivi o viespe. Dar războiul îi dăduse târcoale toată viața și Ada învățase să trăiască în preajma acului său plin de venin. Doar în fiecare noiembrie îl vedea plângând pe tatăl ei, în haină de doliu, cu pălărie de fetru pe cap, cuvintele asfixiindu-se în magistralele de gaz ale amintirilor, făcându-i ținuta lui înaltă să intre la apă. Cânta un imn în memoria fratelui său, căzut în Primul Război Mondial. Fusesse suficient de curajos cât să moară, dar tot ce primise în schimb a fost Medalia Militară; nu fusesse suficient de bun pentru nenorocita de Cruce. Avea doar șaisprezece ani. *Tu, Doamne, nădejdea noastră peste vremuri*5...

Război. Mama ei se ruga pentru ceilalți unchi ai Adei, pe care ea n-a mai apucat să-i cunoască, îngropați în noroiul câmpurilor de bătălie. O întreagă generație de tineri, dispărută. Din acest motiv mătușa Lily nu s-a măritat niciodată, iar mătușa Vi s-a călugărit. Atunci mama ei blestemase prima și ultima oară. Câtă risipă de sânge – și pentru ce? Adei nu-i putea trece prin cap un chip mai îngrozitor de a muri decât înecat într-o mlaștină.

— Trebuie să plecăm acasă, zise ea.

Mintea Adei nu mai avea astâmpăr și fata își auzi vocea aproape frângându-i-se:

— Astăzi. Trebuie să le spunem părinților mei!

Spera că nu apucaseră să primească deja cartea poștală pe care le-o trimisese. I-ar pune pe jar.

— Le-am trimis o telegramă cât am fost jos, zise Stanislaus.

— O telegramă?

Telegrame soseau numai atunci când murea cineva. Aveau să înnebunească la venirea ei.

— Sunt invalizi, zise Stanislaus. Trebuie să știe că ești în siguranță.

Uitase că asta era povestea pe care i-o spusese lui. Desigur.

— A fost, și șovăi asupra cuvântului, foarte drăguț din partea ta. Atent.

O mișcase. În toată afacerea asta, primul lui gând se îndreptase către ea. Către părinții ei. Acum se simțea prost. Îi spusese că nu se pot descurca să iasă din casă. Poate pronunțase chiar „țintuiți la pat“. Când avea să se întoarcă la Londra, trebuia să trăiască cu toate acele minciuni.

— I-am trimis-o doamnei B. Telegrama. N-aveam adresa ta. Le poate spune ea părinților tăi. Cred că e-n regulă, zise Stanislaus, apoi adăugă înainte ca ea să poată răspunde: Cine vede de ei? Sper că i-ai lăsat pe mâini bune.

Ada încuviință din cap, însă Stanislaus o privea dezaprobator, fără nici o urmă de blândețe.

Împachetară în liniște. Ofițeri în uniforme albastre se învârtteau de colo colo în recepția hotelului. Soldații, de asemenea. Ada nu mai văzuse până atunci atât de mulți. Ceilalți clienți, Ada îi recunoscuse pe majoritatea de la restaurant, discutau în grupuri mici sau gesticulau și urlau aplecați peste biroul de la recepție. Ada simți în aer miros de bărbați neliniștiți, vârtejul adrenalinei lor.

— Ține-te după mine, îi zise Stanislaus luându-i valiza.

Își făcură loc prin recepția ticsită de lume și ieșiră din hotel pe ușile rotative.

— Gare du Nord, îi zise el unui trepăduș, care fluieră după un taxi.

Strada nu demult pustie, cu liniștea ei stranie, era acum un vacarm, răsună de trafic și de oameni agitați. Nici urmă de taxi. Ada habar n-avea cât de departe era gara. Își simțea capul într-o menghină. Și dacă erau blocați aici, în Franța? Dacă nu se mai puteau întoarce acasă? Într-un sfârșit, se ivi un taxi, pe care trepădușul reuși să-l oprească.

— N-ai plătit, îi zise ea lui Stanislaus în timp ce se îndepărtau de hotel.

— Ne-am înțeles mai devreme, zise el. Când am trimis telegrama.

Ada închise ochii.

Pe stradă se formase un zid de neînfrânt de oameni – bărbați, femei și copii, tineri și bătrâni, soldați, polițiști. Majoritatea cărau după ei valize sau ranițe și se îndreptau în aceeași direcție, Gare du Nord. Mergeau tăcuți, se auzeau doar scâncetele unui bebeluș cocoțat într-un landou ticsit cu pachete și ordinele strigate de polițiști: *Attention! Prenez garde!* Nu aveai cum să te miști mai repede. Tot Parisul se refugia.

Ultimul kilometru trebuia parcurs pe jos. Șoferul taxiului opri mașina, ridică din umeri și le deschise portierele. *C'est impossible.*

— N-avem nici o șansă, zise Ada. Mai e vreo altă cale?

Deja se îngrămădea lume și în spatele lor. Ada se orientă rapid către o stradă laterală, dar văzu că era la fel de îndesată de oameni ca și artera principală.

— Ce facem acum?

Stanislaus se gândi o clipă.

— Așteptăm să treacă îmbulzeala, zise el. Sunt doar panicați. Așa-s popoarele latine, continuă el și încercă să zâmbească. Impresionabile. Emoționale.

Folosindu-se de valiză ca de-un berbec, Stanislaus reuși să-și croiască drum prin mulțime. Se traseră deoparte.

— Bem o cafea, zise el. Mâncăm ceva și încercăm mai târziu. Nu-ți face griji, scumpo.

Ada ar fi preferat o ceașcă de ceai negru cu două cuburi de zahăr. Nici cafeaua nu era rea dacă avea suficient lapte, însă Ada avea dubii serioase că s-ar putea obișnui vreodată cu așa ceva. Îndepărtându-se destul de mult de gară, în sfârșit, mulțimile se mai răriseră. Găsiră o cafenea micuță pe Boulevard Barbès, cu mese și scaune pe trotuar.

— Am mai fost aici, zise Ada. Când am cumpărat materialul. Puțin mai sus, arată ea de-a lungul străzii.

Stanislaus se așează pe marginea scaunului, își scoase țigările și aprinse una, fără să-i întindă și Adei pachetul. Era tulburat, fata vedea, scruma pe jos și trăgea fumuri scurte, indispus. După ce stinse țigara, își aprinse imediat o alta.

— E-n regulă, simți Ada nevoia să-l consoleze. O să scăpăm. Nu-ți face griji.

Își lăsă mâna pe brațul lui, dar el se scutură.

Chelnerul veni cu cafelele. Stanislaus își puse zahăr și amestecă în ceașcă atât de tare, încât stropi farfurioara. Ada îi vedea fălcile încordându-i-se; buzele, deschizându-se și închizându-se, de parcă ar fi vorbit de unul singur.

— La ce te gândești? Încercă Ada să-l scoată din starea aceea. Privește partea bună a lucrurilor: în felul ăsta poate mai rămânem o zi în Paris.

Nu știa ce altceva să spună. Nu-i picau bine toate astea, părinții ei – ieșindu-și din minți, doamna B. – vânătă de furie. O și vedea pregătindu-se s-o dea afară. Așa făcuse cu una dintre fete, care nu se întorsese la timp din vacanță. *Crezi că am aici o organizație*

caritabilă? Ajunseseră într-o mare încurcătură și, pentru moment, nu întrezăreau nici o scăpare. Ada nu cunoștea pe nimeni care să-i ajute, doar pe Stanislaus. Chelnerul lăsa niște pâine pe masă, iar ea luă o bucată și o înmuie în ceașcă, sugându-i apoi dulceața.

— Există cineva care să ne poată ajuta? întrebă ea.

— Cum?

— Nu știu, ridică fata din umeri. Să ne ajute să plecăm acasă.

Francezii n-aveau de gând să facă asta, era mai mult ca sigură, aveau destui de-ai lor cărora să le poarte de grijă. Stanislaus se întoarse în scaun, își puse coatele pe masă și se aplecă spre ea:

— Ada, adevărul e că eu nu mă pot întoarce, zise el. Mă vor închide dacă mă întorc.

Fata inspiră adânc. Doamna B. chiar zisese ceva de genul ăsta. Ada se corectă: doamna B. zisese și asta. Dar nu trebuia să lase garda jos, nu acum, mai ales în cazul în care Stanislaus o părăsea. *Nu ești cine credeam eu că ești.*

— De ce? întrebă Ada. Nu ești neamț. Tu doar vorbești germana.

— Austria, Ungaria, zise el. Noi suntem dușmanul.

Ada își lăsa mâinile în poală și începu să tragă de inelul ieftin, *sus, jos, sus, jos*. Naufragiasse aici și trebuia să se întoarcă acasă de una singură. Nu era convinsă că e capabilă să nimerească trenul care trebuie. Ce s-ar întâmpla dacă s-ar face un anunț pe care ea nu l-ar înțelege? La Southern Railway mereu se întâmpla asta. *Ne pare rău să vă informăm că trenul care pleacă la ora 9:05 din Southern Railway în direcția Broadstairs va merge doar până la stația...* Ar fi prinsă acolo. În inima unei țări străine, de una singură, fără să știe limba. Și chiar dacă ar ajunge la Calais, cum ar găsi ea feribotul? Dacă nu mai circula? Cum să se descurce în cazul ăsta?

— Tu ce-o să faci? întrebă Ada cu o voce pițigăiată.

— Nu-ți bate capul, zise el. O să mă descurc.

Se făcuse deja târziu. Chelnerul ieși în ușa cafenelei și arătă spre ceștile din fața lor:

— *Fini?*

Ada nu înțelesese, așa că dădu din cap, sperând că o să-i lase în pace.

— *Encore?*

N-avea nici cea mai vagă idee ce însemna, dar aprobă.

— Nu te pot lăsa singur, zise ea. Rămân și eu aici. O să ne descurcăm.

Pentru o clipă, Ada se văzu alături de el – braț la braț, hoinărind prin grădinile de lângă Luvru.

Stanislaus șovăi.

— Fată dragă, problema e că... – iar vocea lui coborî și începu să vibreze, astfel încât, pentru o clipă, nu mai păstră nici un accent străin – nu mai am nici un ban. Nu în momentul de față. Din cauza războiului. Și nu voi putea să primesc nimic.

Ada nu și-l putea închipui pe Stanislaus fără bani. Niciodată nu fusese sărac, mereu o impresionase. Sigur n-o vor duce greu prea mult. Și, oricum, a fi sărac în Paris alături de Stanislaus nu era totuna cu a fi sărac în Lambeth. O cuprinse un val de iubire față de bărbatul acesta care îi căzuse la picioare și licări o rază de optimism calduță, mângâietoare.

— N-avem nevoie de bani, zise ea. O să lucrez. O să am eu grijă de noi.

Chelnerul apăru din nou cu două cești de cafea, pe care le lăsă pe masă, îndesând nota de plată sub scrumieră:

— *L'addition*, spuse el și adăugă: *La guerre a commencé.*

Stanislaus ridică privirea spre el.

— Ce-a zis? Întrebă Ada.

— Ceva legat de război. *Guerre* înseamnă război în franțuzește.

Chelnerul stătea drept:

— *La France et le Royaume-Uni déclarent la guerre à l'Allemagne.*

— A-nceput, zise Stanislaus.

— Ești sigur?

— Sunt al naibii de sigur. Nu știu eu prea multă franceză, dar atâta tot înțeleg.

Se ridică brusc și dădu peste masă, vărsând cafelele pe jumătate în farfurioare. Făcu câțiva pași într-o parte, de parcă ar fi dat să plece, după care se întoarse și se așeză din nou.

— Rămâi cu mine? Întrebă el. Aici, în Paris? Va trebui să găsim amândoi de lucru. N-o s-o ducem greu cu banii mult timp.

Ada fusese foarte sigură pe ea cu câteva momente în urmă, însă în clipa asta un fel de val de panică i se învârtejea pe lângă cap și frica își înfipsea ghearele în stomacul ei. Război. *Război*. Își dorea să fi fost acasă. Își dorea să stea în bucătărie, în fundul casei, cu

părinții, frații și surorile ei. Să adulmece mirosul umed de mosc al rufelor întinse la uscat în jurul mașinii de gătit, să asculte oalele fierbând cartofi pentru ceai, s-o audă pe mama ei zăngănind mătăniile și să râdă când tatăl ei ar fi imitat-o pe femeie, *Hail, Marx! Luptătorule, revoluția fie cu tine, binecuvântați cei din clasa muncitoare...*

Dar n-avea nici o șansă să ajungă acasă, nu de una singură. Încuviință din cap.

— Te-ar deranja dacă am folosi numele tău? întrebă Stanislaus.

— De ce?

— Numele meu sună prea străin. Ar putea să mă închidă chiar și francezii.

— Nu, nu mă deranjează, zise Ada.

— O să scap de pașaport, zise Stanislaus vorbind foarte repede. Îl fac pierdut. Sau zic că mi l-au furat. În felul ăsta aș putea fi oricine.

Râse, iar dintele lui de aur sclipi în razele după-amiezii. Pescui prin buzunare după niște mărunțiș, cât să-i achite chelnerului nota, apoi ridică valizele.

— Vino, zise el.

— Încotro?

— Trebuie să găsim un loc în care să stăm.

— La hotel, zise Ada. Ne întoarcem acolo.

Bărbatul puse o mână în jurul Adei, apoi își odihni bărbia pe creștetul ei.

— E plin la ei. I-am întrebat. Găsim noi altceva. O mică pensiune.

*

În cameră erau un pat pe cadru din fier ruginit, cu o saltea fleșcăită deasupra, trasă într-o pânză plină de pete, o măsuță și un scaun cu șezutul stricat și niște cuie bătute în perete. Tapetul fusese smuls la un moment dat, însă petice mai încăpățânate rămăseseră lipite pe la colțuri și deasupra plintei, înfoindu-se și fășâind de la gândacii care moțâiau pe dedesubt.

— Nu pot să stau aici, își ridică Ada valiza și pași spre ușă.

Stanislaus nu fusese niciodată sărac, și uite cât de neînchipuit

decăzuseră.

— În cazul ăsta, nu știu unde o să te duci, zise Stanislaus. Fără bani, adică. Hotelurile sunt pline. Au fost rechiziționate de armată.

Așezându-se pe pat, bărbatul ridică un mic nor de praf.

— Vino aici.

Vocea lui suna blând, ispititor.

— Stăm doar până ne punem din nou pe picioare. Îți promit.

Își vor găsi de lucru, se vor ridica.

— Tu ce vei face? Întrebă ea. Ce fel de slujbă îți vei căuta?

Bărbatul ridică din umeri.

— Nu știu. Nu sunt obișnuit să lucrez.

— Nu ești obișnuit să lucrezi?

— N-am fost niciodată nevoit să lucrez, zise el.

Ada uitase. El era conte. Bineînțeles, conții nu lucrează. Erau ca lorzii și prințesele. Paraziți nenorociți, așa obișnuia să-i numească tatăl ei. Se îmbogățiseră pe spinarea sărăcimii. Pentru o clipă, Ada îl văzu în altă lumină, ca pe-un străin. Ada văzu și altceva: era pierdut, nu știa de ce să se apuce. Acum el era inocentul, iar ea, băiețașul cu diplomă în școala vieții. Îi păru rău pentru el. I se făcu milă. Parcă îl auzea pe tatăl ei horcăind: *Milă? O să le fie lor vreodată milă de tine? I-e milă țarului de țăran? Naiba să-l ia, a primit ce-a meritat!*

Ada se ridică. Purta tot rochia cu dungi. Puțin cam boțită, dar o întinse puțin chiar așa, trasă pe ea, și se apucă să cotrobăie în geantă după ruj. Își dădu cu puțin, apoi frecă buzele una de cealaltă.

— Mă întorc, zise ea.

Fusese nevoită să preia conducerea. Știa în ce direcție trebuie să meargă.

*

Ada intră chiar în primul stabiliment care îi ieși în cale și își făcu rost de o slujbă. Nici ei nu-i venea să creadă cât noroc are. Dar așa era ea: norocoasă. Salariul nu era cine știe ce, dar de lucru avea din belșug. Monsieur Lafitte conducea o afacere prosperă. Vânzare angro, cu amănuntul, plus croitorie. Era un bărbat simpatic care îi amintea de Isidore. În franceză vorbea foarte

repede, dar încetinea ritmul când i se adresa Adei; își bătuse capul cu ea s-o ajute să învețe limba. Ada îl înlocui cu brio pe fostul ucenic al lui monsieur Lafitte, care se înrolase în armată, lăsându-l pe acesta din urmă cu mai multe treburi decât ar fi reușit să ducă la bun sfârșit de unul singur. Chiar dacă ea tânjea să descopere noi artificii și tăieturi, sugerând din când în când câte un posibil detaliu – răsucirea unui guler, întoarcerea unui buzunar –, el o privea mereu încruntat și bââia din deget: *Non*.

După o săptămână, Ada și Stanislaus s-au mutat din camera mizerabilă într-o mansardă înghesuită, aflată însă mai aproape de magazinul în care lucra ea și, de asemenea, în partea convenabilă a bulevardului Barbès. Pe lângă monsieur Lafitte, apoi pe lângă administratoră, madame Breton, despre care Ada aflate că era văduvă, franceza Adei deveni acceptabilă și chiar putea să stea de vorbă cu clienții.

Fetei nu-i venea să creadă că începuse războiul. Era prea liniște, nu părea adevărat, deși pe străzi și în barurile și cafenelele Parisului umblau mai mulți soldați decât de obicei. La marginea trotuarelor fuseseră clădiți saci cu nisip, iar în parcuri și în piețele publice se construiseră adăposturi. Atât femeile, cât și bărbații umblau de colo colo cu măști de gaze atârându-le pe umeri.

— Chiar și prostituatele, zise Stanislaus. Mă întreb cum o fac, cu măștile pe față?

Lor nu li se dăduseră măști, dar Stanislaus, prin nu se știe ce șmecherie, făcuse rost de două, *nu mă întreba cum*.

— Sunt în cărți.

Ada îl iubea, cu felul lui misterios și șarmant, cu accentul lui straniu care se topea de tot sau numai un pic, după cum era de emoționat.

Din când în când țiuia câte o alarmă, dar asta nu schimba nimic, iar noaptea cartierul era învăluit de o beznă de nepătruns. Țesături se găseau greu, mai ales cele de calitate, fapt pentru care Ada începu să-și coasă îmbrăcăminte mai strâmtă și mai scurtă, alegând croiuri care, de asemenea, îi permiteau să drămuiască material, să economisească.

— Ce faci toată ziua cât lipsesc eu?

Ada și Stanislaus stăteau la masă în Bar du Sport. Erau în Paris de două luni de-acum și deveniseră deja de-ai casei. Veneau să cineze aici, dar înainte de asta în fiecare seară luau câte-un pahar de vin roșu. De la cocktailuri în Smith's până la Bar du Sport era cale lungă, însă Ada își dădea silința și mereu se aranja înainte să iasă. Monsieur Lafitte îi dăduse voie să folosească resturile rămase după croit și, grație noii mode care însemna croi pe drept și tivuri înguste, Ada reușise să-și facă o rochie de iarnă prezentabilă și câteva fuste și bluze simple. Monsieur Lafitte îi dăduse și niște haine vechi care, din spusele lui, fuseseră ale unui unchi de-al său, mort acum, și pe care Ada le modificase pentru Stanislaus. Madame Lafitte îi dăduse Adei o haină de iarnă, pe care ea o ajustase. Stanislaus avea să aibă nevoie curând de o haină, iar monsieur Lafitte aruncase în treacăt o vorbă cum că s-ar putea să pună mâna pe ceva surplus de stofă pentru armată. Se descurcaseră până atunci cu minimul necesar, dar Stanislaus începuse din nou să aibă bani.

Reveniseră cumva la zilele de demult, însă un lucru se schimbase. Acum erau soț și soție. Nu și în acte, dar era ca și cum ar fi fost.

— O să am grijă, așa-i zisese el prima dată. Și o să-mi pun un cauciuc.

— Un ce?

— O căciuliță. Cum îi ziceți voi?

Ada nu știa la ce se referă. Prinse ea frânturi din ce vorbeau fetele la atelierul doamnei B., dar n-o luase până atunci nimeni de mână să-i zică, uite, asta o să se petreacă în noaptea nunții. Mama îi vorbise cândva despre taina căsătoriei, dar Ada își zisese că e ceva atât de sfânt, încât copiii nu pot fi concepuți fără cununie. Pe Stanislaus îl umflase râsul. *Una-i o treabă și cealaltă – alta*. Ada știa că nu e bine, că nu era căsătorită, dar îi venise cumva firesc să se apropie mai mult și mai mult, ca trupul ei să soarbă mirosul lui de bărbat, iar carnea-i să tremure și să se topească în căldura lui. Știa că Stanislaus avea să-i ceară mâna peste câteva luni, când avea să se termine războiul, și să facă din ea o doamnă respectabilă.

— Ești sigură că nu vrei să mergi acasă? o întrebă Stanislaus.

Ada clătină din cap. Era în Paris, alături de el, pentru nimic în

lume nu și-ar fi dorit să fie în altă parte. În plus, nu primise nici o veste de acasă, chiar dacă Stanislaus îi zisese că le trimisese o nouă telegramă. *Sunt bine. Lucrez în Paris.* Telegramele costă scump, Ada știa, dar chiar și așa, ar fi putut zice și ei *ceva*.

Acum, că ziua se micșorase, după ce terminau de mâncat nu rămâneau prea multe de făcut. Fusesse o pană de curent, iar străzile erau pustii și cafenelele se ascundeau în spatele ușilor închise și al storurilor lăsate. Jucară rummy și blackjack. Ada încercă să citească în franceză, însă mergea greu. Ziarele, cât putea ea să priceapă, clocoteau de știri despre Germania și Rusia, de speculații în privința americanilor și de plângeri în legătură cu felul în care se comportau trupele britanice în Franța. Ei doi nu prea mai aveau despre ce vorbi. Stanislaus îi zisese că ea n-ar înțelege afacerea de care se ocupa el, așa că Ada încetase să-i mai pună întrebări. Pe el nu-l interesa ce lucra ea. Ce era atât de impresionant în faptul că pliai un tiv sau că economiseai la o tăietură? În momente ca acela Adei i se făcea dor de casă, de frații și de surorile ei. De mama și de tata. Îi lipseau până și fetele de la atelierul doamnei B. Cu ele măcar mai râdea.

În decembrie, de două-trei ori pe săptămână, afacerea lui Stanislaus începu să-l solicite și nopțile. Veniră seri lungi și singuratice, în care Ada n-avea nimic de făcut. Vechiul calorifer de fier din camera lor țiuia și păcănea. Ada nu se putuse obișnui cu el, convinsă că e vorba de un intrus care merge tiptil, pregătindu-și lovitura. Când Stanislaus îi era alături, nu se îngrijora, însă în nopțile în care se întorcea târziu, Ada mergea la culcare devreme ca să stea la căldură, cu o lumânărică aprinsă lângă pat, *fugi de aici, nu te-apropia de mine*, până adormea. Caloriferul nu încălzea cine știe ce și la ora zece oricum îl opreau, așa că spre zori încăperea devenea tot mai apăsătoare și mai friguroasă. Uneori, peste noapte se forma pojghiță de gheață în vasul cu apă de pe masă.

Spera ca într-o zi să-și poată permite să găzduiască amândoi într-un loc mai bun, cu o bucătărioară, unde Ada să poată pregăti cina și astfel să nu fie nevoiți să mănânce mereu în Bar du Sport. Trebuia să învețe să gătească. Știa, la o adică, să facă tocană de berbecuț, dar pentru asta avea nevoie de arpacaș, și nu era deloc

sigură că se găsește de cumpărat prin împrejurimi. Existau și alte mâncăruri pe care le-ar putea încerca, cele franțuzești. Omleta, bunăoară, sau un *soufflé*. Se putea închipui ușor bătând ouă cu telul, așa cum îl văzuse pe bucătarul de la Bar du Sport.

În bucătărioară ar avea și niște sârme, ca atunci când spăla rufe să le poată întinde la uscat cum se cuvine, să nu le mai atârne de tăblia patului. Poate că ar avea și un salonaș, cu o masă și o draperie roșie legată cu șnur, și cu o oglindă. L-ar dichisi cu flori proaspete, dacă ar reuși să facă rost mereu, pe care le-ar pune într-un borcan. Nu câștiga ea cine știe ce, dar cu două salarii în casă se putea duce o viață simplă.

Ceva însă se schimbase.

— Ada, chestia e că trebuie să am starea potrivită, zicea el.

Ținuse cont de asta la început, dar deja nu i se mai părea drept. Îi mângâie fața, plimbându-și apoi degetele de-a lungul nasului, peste mustață, care o gâdila, apoi bātu ușor ritmul cu degetele pe buzele lui.

Stanislaus îi luă mâna și i-o dădu la o parte.

— Nu, Ada, zise el. Nu acum.

Îi auzi ritmul respirației, greu și adânc, simți zgomotul aerului pe care-l expira.

— Mă iubești? întrebă ea.

— Termină, Ada.

Stanislaus se dezveli și se ridică. Ada îl auzi trăgându-și pantalonii, drăcuind la nasturi pe întuneric, smulgând cămașa de pe spătarul scaunului, luându-și pantofii în picioare nervos, ca o vijelie, apoi ușa trântită. Ea rămase întinsă pe pat. N-ar fi trebuit să-l întrebe, n-ar fi trebuit să se arunce pe el. O auzise ea pe mama că nici un bărbat din lumea asta nu apreciază așa ceva. Bărbaților le place să pornească ei vânătoarea. Ada avea să-i spună că îi pare rău. Îndată ce el se-ntoarce.

Stanislaus pe care-l cunoscuse în Londra, care-o tulburase tocmai prin felul lui mios de a vorbi, prin atingerile-i delicate, acum se schimbase. Războiul îl schimbase, afacerea îl schimbase. Era plecat mereu, noapte de noapte. Ada trebuia să-și dea silința mai tare, să fie mai atrăgătoare. Un ruj nou, dacă-și putea permite. Știa că arăta tânără pentru vârsta ei. Obrajii ei păstrau încă rotunjimi adolescente. Avea să încerce să pară mai în vârstă, mai

matură. Probabil că asta își dorea Stanislaus, o femeie matură, o femeie cu experiență. Fiindcă între timp Adei îi crescuse părul, avea să și-l strângă în bucle, așa cum văzuse ea că făceau femeile sofisticate în Paris. Iar el avea s-o iubească, văzându-o așa. Nimeni nu zisese despre căsnicie c-ar fi treabă ușoară.

De Crăciun îi cumpără lui Stanislaus niște batiste noi și o pipă. Împachetă cadourile în hârtie de ziar și le legă cu o panglică de la madame Lafitte.

— Îți mulțumesc, Ada, zise el punând cadourile jos, lângă pat.

Stanislaus îi pregătise un ciorap, o șosetă gri cu nuci și cu o sticlută de parfum.

— L'Aimant, citi ea. Coty.

O iubea. Știa ea. Doar că nu putea el s-o spună. Așa erau unii bărbați. Își dete cu puțin parfum după urechi. Era prea dulce pentru gustul ei, însă aprecia că se gândise la ea, că-i pregătise un ciorap, chiar dacă doar îl umpluse cu nuci. Acasă, tata pregătea ciorapii. Varză de Bruxelles, de cele mai multe ori, și câteva mere. *Ha-ha, te-am prins.* Se străduia totuși ca, în fund de tot, spre degete, să fie mereu și o portocală sau un titirez, iar mama le făcea întotdeauna un rând nou de haine pentru Crăciun.

Era primul Crăciun pe care nu-l petrecea acasă. Ar fi dat orice să se poată întoarce pe Theed Street astăzi. Ar fi mers la slujbă, la biserică, timp în care tata ar fi pregătit micul dejun. Șuncă cu ou și pâine prăjită. După care el și băieții s-ar fi dus împreună la King's Arms, să bea fiecare un țap de porter, cât timp ea și mama pregăteau masa.

Prânzul din Bar du Sport nu aducea nici cu atmosfera, nici cu gustul mesei de Crăciun de acasă. Dăduseră banii aiurea pe o sticlă de vin. *Vin du Pays.* Era gros și greu, de un roșu-rubiniu închis la culoare. Adei îi amintea de Ribena și nu dădea semne că i-ar plăcea, însă Stanislaus îl dădu pe gât ca pe-un suc de fructe, după care comandă două pahare de brandy, să le toarne peste temelie.

Se bătu peste burtă și îi făcu Adei cu ochiul:

— Nimic nu se compară cu o mâncare bună, am dreptate? Ce-ai zice de o partidă de rummy?

— Ar fi drăguț, Stanislaus, zise ea ridicându-se de la masă.

Mama ar fi adus budinca de Crăciun acum. Dacă tata ar fi luat

primă, ar fi făcut rost de un strop de brandy de la farmacist și l-ar fi turnat peste budincă. *Să stingem lumina.* Ar fi aprins un chibrit și ar fi adus budinca la masă într-un vas arzând cu flacără albastră.

— Miroși bine, zise Stanislaus deschizând ușa camerei și trăgând-o pe Ada mai aproape.

Trăsnea a alcool.

— Te-ai pilit, Stanislaus?

— Am chef, Ada, chiar mă simt bine, zise el. De ce nu s-ar simți bine un bărbat măcar de Crăciun?

Își încolăci brațele în jurul ei și o strânse la piept. Poate c-ar fi trebuit să poarte parfum și înainte.

O eliberă din strânsoare și se prăbuși pe pat, făcându-i semn să urce și ea alături. Ada își scoase rochia și ciorapii și se întinse lângă el. Stanislaus avea ochii închiși, adormise, pufăind printre buzele catifelate cu o mână întinsă deasupra capului. Ada îl urmări, în lumina de-afară care începuse deja să scadă. Trebuia să se ridice, să tragă draperiile și să aprindă becul. Însă în cameră era liniște și plăcut, iar Stanislaus dormea în razele amurgului. Ada își trecu dosul palmei peste obrazul lui, mângâindu-i pielea moale, țepii perciunilor.

O apucă de încheietură, strângând-o atât de tare, că fata scânci.

— Ada, termină, o repezi el. Ți-am mai zis să termini.

O privi de parcă ar fi fost un străin, apoi o împinse pe spate.

— Asta vrei?

Se întinse după un prezervativ, bâjbâi cu degete neîndemânatică până reuși să și-l pună, apoi se împinse în ea și o dădu la o parte fără un sunet. După care se așeză pe cealaltă jumătate a patului și adormi.

Ada își îngropă fața în pernă. Asta nu era *dragoste*, nu mai era ce fusese odată.

*

Se desprimăvăra, întinderile verzi din parcuri și din copaci creșteau. În ciuda frigului apăsător, iarna adusese totuși un sentiment de siguranță, ascuns sub pătura groasă a uitării. Acum însă, serile mai lungi și zilele mai senine erau ca o lanternă ce lumina totul în cale, iar Ada tresărea la auzul fiecărui avion care-i

trecea vâjâind pe deasupra capului. Pe cer erau din ce în ce mai multe avioane, pe străzi și pe bulevarde, tropotind cu bocancii lor, soldați treceau în sus și-n jos. Aproape zi de zi Ada își arunca ochii peste câte un ziar, iar monsieur Lafitte își adusese radioul în atelier. Madame Lafitte le zisese că, atunci când fusese să-și viziteze sora, în apropierea graniței cu Belgia văzuse tancuri britanice, monștri înceți și greoi frământând drumurile. Sora ei îi zisese că britanicii trimisese războinici de oameni, așa că se-asteptau la necazuri. Ada nu-și putea închipui un număr atât de mare. Atâția tineri în uniforme. Cine le cususe pe toate?

Stanislaus ridică din umeri.

— Ce-o să fie o să fie, zise el. Nu putem noi s-oprim ceva.

Devenise din nou cel de demult, relaxat, fericit.

Ada însă nu-și găsea astâmpărul. Războiul mărșăluia, *stâng-drept, stâng-drept*. Străzile de pe lângă boulevard Barbès se umpluseră de refugiați, oameni cu chipuri bântuite și în haine ponosite, împingând la cărucioare de copii încărcate cu bunurile lor. Stanislaus părea să nici nu bage de seamă. Nimic nu-l tulbura. Venea de pe continent, așa se explica. Toți continentalii erau relaxați. Arăta a străin: urechi frumoase, deloc clăpăuge, păr deschis la culoare, tuns scurt, și mustață în dreptul mijlocului buzei, aducând puțin cu Hitler, i se părea Adei adesea. Pesemne așa era moda, își mai zicea ea. Ochi lăptoși, încadrați de ochelari, pe care nu-i dădea jos niciodată. Nici nu și-l putea închipui fără ei. Pesemne mai diminua din realitate să privească toată viața așa.

— Pentru dumneavoastră, madame.

Îi oferi Adei cutia rotundă pe care o ținuse ascunsă la spate. Ada desfăcu panglica și scoase dinăuntru o pălărie de pai galben-citron, legată cu un voal negru cu buline.

— Pălăria ta de Paște.

Nu se potrivea cu hainele ei de iarnă, iar vremea nu se încălzise destul cât să poarte o rochie de vară, dar Stanislaus se dăduse peste cap ca să-i cumpere pălăria într-o vreme când, Dumnezeu e martor, genul acela de rafie nu se găsea pe toate drumurile.

Ada și-o puse pe cap, iar voalul îi acoperi fața. O pălărie de om mare, o pălărie de femeie.

— Mulțumesc.

— Ce-ai spune dacă am face, cum zic francezii, *une promenade*?

Ada chicoti. Stanislaus vorbea foarte rar în franceză, cel puțin când era cu ea. Vorbea numai în engleză, și chiar și așa încurca adesea *w*-ul cu *v*-ul. În plus, nu reușea să pronunțe niciodată *th*, indiferent de câte ori îi arătase ea cum se face. Uneori era bine dispus, alteori nu. Ajunsese chiar să întindă sulul de la căpătâiul patului pe mijlocul saltelei, separând astfel partea lui de partea ei.

La două săptămâni după Paște, Germania a invadat Norvegia, Norvegia *neutră*. La știri se vorbea despre rezistență și lupte, despre trupe britanice trimise să-i ajute. La radio, aceeași sporovăială nesfârșită despre Linia Maginot⁶ și despre ce e de făcut dacă Germania invadează Franța. Refugiații erau verificați la sânge. Simpatizanții aveau să fie împușcați. Ținea de datoria Franței să se ridice și să riposteze.

Toți vecinii erau trași la față, iar monsieur și madame Lafitte arătau dărâmați și firavi. Aerul din Paris începuse să aibă un miros anume, iz ce ieșea din porii femeilor și din gurile copiilor care zbierau, din bătrâni și din blana câinilor care pișau stâlpii de felinar. Ada îl simțea în nări, în propriile haine, în Stanislaus când stătea noaptea pe jumătatea lui de pat. Era mirosul de ceapă stricată al fricii, Ada îl știa de-acum.

Se vorbea despre raționalizare. Ada se întreba dacă Stanislaus și-ar schimba părerea, dacă l-ar putea convinge să plece. Ar trebui să se întoarcă amândoi acasă, să găsească o cale să ajungă în Anglia. Monsieur Lafitte lăsase de înțeles c-ar fi timpul să se pensioneze, dacă tot nu prea mai rămăsese de lucru, căci nu voia să se-apuce de cusut uniforme pentru armată, nu la vârsta lui. Și dacă Ada rămânea fără slujbă? Ce făcea atunci?

— N-ar trebui să fii aici, îi zise monsieur Lafitte într-o zi. O fată așa de tânără ca tine. E prea periculos. Du-te acasă. Cât mai poți.

Ada se gândi la casa în care locuiau părinții ei, acolo, lângă Tamisa, cu docurile și porturile sale, se gândi la frații și surorile ei mai mici, trăind Dumnezeu știe pe unde la țară, la mama ei, suptă de griji, cât timp Stanislaus era plecat până târziu în noapte, lăsând-o pe ea să-și macine neliniștile ca o vulpe prinsă în capcană.

Numai că într-o noapte de mai Stanislaus se întoarce acasă cu nasul plin de sânge, cu buza spartă și cu ochelarii îndoiți și răsuciți pe nas:

— Fă-ți bagajele, zise el. Trebuie să plecăm.

— Ce s-a întâmplat?

Deasupra ligheanului, Stanislaus își dădu cu apă pe față. Pe masă căzură picături roz și spălăcite. Pe prosopul cu care se șterse rămaseră urme de sânge.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă Ada încă o dată. Cine te-a lovit?

— Nu contează, zise el. Tu împachetează. Acum.

Ada se apropie de masă și încercă să-i tamponeze rănila cu o bucată de material, dar el o prinse de mână și i-o dădu la o parte.

— Împachetează! strigă el. Acum!

Ada știa că Stanislaus nu ridică tonul decât atunci când era îngrijorat. Probabil careva îl luase drept neamț.

— Tu auzi ce-ți spun? Trebuie să plecăm.

Se întinse după valiza Adei, o luă de pe șifonier și i-o aruncă pe pat. Ea o deschise, scoase o rochie din dulap și se apucă să o împăturească. Stanislaus i-o smulse din mână și o aruncă în valiză.

— N-avem timp pentru așa ceva.

Îi trase afară toate hainele, după care îi luă pălăria și i-o îngrămădi înăuntru alături de celelalte lucruri. Îi înșfăcă și chiloții de pe marginea patului, unde stăteau la uscat, îi îndesă bine deasupra, după care închise valiza.

— Haide.

El nu luase nimic. Ada îl urmă pe scări în jos, el gonind, coborând câte două trepte odată. Fata s-ar fi împiedicat dacă ar fi încercat să țină pasul. Se ținu de balustradă ca să nu-și piardă echilibrul.

— Dar unde...

— Gura! i-o reteză el.

Administratoarea plecase acasă – storurile erau lăsate, biroul, gol, cufundat în beznă. Ieșiră din clădire, apoi, prin curte, în stradă, și dădură de o mașină neagră parcată în apropiere, pe care Ada n-o mai văzuse. Stanislaus deschise portbagajul, băgă valiza înăuntru și deschise ușa din dreapta.

— Urcă.

Ada se conformă și, cu un fior, își lipi picioarele goale de pielea

rece a scaunului. Stanislaus dădu la manivela de pornire până când mașina începu să pârâie înfundat, semn că se trezise la viață, apoi urcă lângă Ada și demară, farurile fantomatice împingând de-a lungul drumului triunghiuri înguste de lumină prin noaptea ca smoala. Ada simți stomacul strângându-i-se și gust de metal și de frică.

— Unde mergem?

— În Belgia, zise el.

— În Belgia?

— Belgia e neutră.

Avusese dreptate. L-au luat drept neamț. Ar fi vrut să-i spună cât de rău îi pare. Nu-l putea vedea în întuneric, dar știa că-și ține buzele strâns lipite și că n-are de gând să-i povestească. Era un bărbat curajos.

— De unde ai făcut rost de mașină?

— Am împrumutat-o.

Apoi Ada își aminti.

— Mostrele mele! zise ea. Am uitat să-mi iau materialele. Trebuie să ne întoarcem.

— Las-o baltă.

— Te rog, Stanislaus!

Bărbatul râse – un răs crud, batjocoritor, *ha-ha*. Ada nu-l mai văzuse niciodată purtându-se în felul acela.

Drumurile erau libere, doar ei goneau prin Paris, lăsând străzile neiluminate și suburbiile să se răsfire în urma lor. Poate că nu va dura mult și, când pericolul va fi trecut, se vor întoarce. Madame Breton precis i le va pune deoparte. Așa fac administratorii.

— Știi pe unde trebuie să mergem? întrebă Ada.

— Aș face bine să știu.

— Cât o să dureze?

— Cinci, șase ore – cine știe?

Șase ore însemna ceva. Stanislaus conducea repede.

— O să ne prindă?

— Cine?

— Cine e pe urmele tale, zise Ada.

Stanislaus nu răspunse nimic. Continuară drumul în tăcere. Ada închise ochii. Era obosită. Chiar dacă îi chiorăiau mașele și capul îi vuia de întrebări, torsul motorului și legănatul scaunului aveau un

efect liniștitor. Se-ntâmplase ceva, ceva serios. Și dacă erau prinși? Atunci ar fi fost și ea prinsă.

Trebuie că adormi, căci între timp apăruseră zorii cu lumina lor gri și moale, care marmora copacii înalți și trasa dungi palide de-a lungul drumului.

— Mă bucur că ai dormit, zise el cu oarecare amărăciune.

Ada își întinse mâinile și picioarele, strânse pumnii, apoi îi desfăcu. Drumul continua drept în peisajul rural de câmpie.

— Unde suntem?

— În Picardie, zise el. Pe undeva.

Tatăl ei obișnuia să cânte „Trandafirii strălucesc în Picardie“. Era unul dintre cântecele lui preferate. Acela, și „Tipperary“. Ada își dorea să îl audă în clipa aceea – o dorință atât de acută, că-i străpungea inima ca un cuțit. Putea chiar să-l audă cântând, cu vocea lui duioasă, iar Ada începu să îngâne singură, cu mintea la el, un duet sentimental, de jale:

— *În liniște de rouă argintie, / Trandafirii strălucesc în Picardie, / Dar nu-i pe lume un trandafir ca tine.*

Stanislaus se întoarse spre ea și o privi:

— Pe asta de unde-ai mai scos-o?

— E un cântec de pe vremea războiului, zise ea. Îl cântau soldații în tranșee. Mă gândesc că și voi, nemții, ați avut cântece de genul ăsta.

Încheieturile lui se încordară și mai tare pe volan și mușchii fâlcilor i se contractară:

— Eu nu sunt neamț.

— Știu.

Era necăjită și obosită. Făcuse o greșeală prostească. Dar, chiar și așa, Stanislaus nu trebuia să-i răspundă atât de tăios. Nu ea era dușmanul.

— Crezi că se vor lupta din nou aici?

— Mai tacă-ți gura!

Ada se chirci în scaun, privind pe geam în depărtare, cu ochii în lacrimi. Nu avea nici cea mai mică idee despre locul în care se aflau și nici indicatoare rutiere nu păreau să existe. Depășiră un pluton de soldați îmbrăcați în kaki, cu căștile și puștile la-ndemână.

— Sunt englezi, zise Ada. Oprește, vreau să vorbesc cu ei.

Voia să-i întrebe unde se duceau și ce făceau acolo. Poate pe ea

o căutau. S-o ducă acasă.

— Te rog, oprește! repetă ea.

— Nu fi proastă, zise el și adăugă: Ești o pacoste pe capul omului, știi, nu?

Nu mai înjurase până atunci. Ada se întoarse în scaun și-i urmări pe soldați dispărând prin lunetă.

Mașina începu să încetinească.

— Nu! strigă Stanislaus în timp ce piciorul lui tot călca pedala până la podea și îi dădea drumul, trăgând de maneta de viteze și scoțând în ciudat tot felul de sunete scrâșnite.

Mașina se înecă de câteva ori și se opri.

— Nu! urlă Stanislaus.

Se dădu jos din mașină și trânti portiera. Ada îl privi ridicând capota, apoi simți un zgâlțâit când Stanislaus o trânti înapoi. Veni lângă portiera ei și o deschise cu sălbăticie.

— Afară, zise el.

— Ce s-a-ntâmplat?

— Am rămas fără benzină.

— Și ce-o să facem?

— Mergem pe jos, zise el.

Ada păși mai întâi pe treaptă, apoi sări pe pământ. Privi în urmă, pe drum, dar soldații nu se zăreau. Ar fi putut s-o ia la fugă, să-i prindă din urmă.

— Haide, o luă Stanislaus de mână și începu s-o tragă după el.

— Valiza mea, zise ea. Am nevoie de valiză.

— N-avem timp de așa ceva. O să ne încetinească.

— Dar pantofii mei, zise Ada. Nu pot merge în ăștia.

Nu avea decât pantofii cu care venise în Franța, în urmă cu o bună bucată de vreme, unii simpli cu toc înalt. Îi purtase zi de zi, iar unul se găurise în talpă. Erau suficient de comozi, nu însă și pentru o plimbare serioasă.

— Dă-ți-i jos atunci, zise el mergând în continuare foarte repede, fără s-o lase din mână.

— Cât de departe e?

— Zece kilometri. Cinșpe.

— În mile, cât vine?

— Șapte, zise el. Cel mult zece.

Zece mile. Ada nu mersese atâta în viața ei, dar uite-o luând-o la

trap ca să țină pasul cu el.

La un moment dat făcură un popas, Stanislaus trebuia să se ușureze. Ada se bucură de repaos. I se pusese un junghi, așa că se așeză pe marginea drumului și-și descălță pantofii. Erau vechi și purtați, dar măcar nu o băteau. Își îndoi degetele de la picioare. N-ar fi putut spune cât era ceasul, dar soarele urcase deja mult pe cer. Trecuseră pe lângă mai multe plutoane de soldați. Ea ar fi vrut să le strige: *Noroc, băieți!* Dar Stanislaus o avertizase să nu scoată un sunet, amenințând-o că-i va pune el dop, odată pentru totdeauna, dacă avea să piuie cumva. Erau și alți oameni pe drum: unii mergeau pe jos, așa ca ei, alții treceau pe biciclete, bărbați purtându-și pe cadrul bicicletei iubitele sau soțiile. Un cuplu ducea cu sine un bebeluș și un alt copilăș legat de un scaun prins deasupra roții din spate. Din când în când, înțesată de valize, trecea câte o mașină. Bravo vouă, oameni buni, își zicea Ada, ați reușit să nu rămâneți fără benzină. Se întreba totuși de la cine făcuse rost de mașină Stanislaus.

Era nervos, însă pe de altă parte nu-i lipseau motivele, avea responsabilități. Făcea tot ce putea pentru ei. Se vor descurca, Ada știa asta. Era norocoasă. *Amândoi* erau norocoși. N-avea să se întâmple nimic rău și, într-un fel, avea și fuga asta farmecul ei. Îi părea rău că fusese nevoită să-și lase mostrele, însă, din ce avea în valiză, nu era nimic pe care să-l fi vrut înapoi în Anglia. Hainele pe care le împachetase – pe care le îngrămădisise Stanislaus – erau purtate și răspurtate. Dacă ajungeau acasă, Ada avea să se pună pe picioare imediat și apoi să-și facă altele noi, mai drăguțe. Asta dacă doamna B. i-ar oferi înapoi vechea slujbă. Și dacă nu? Își găsea ea în altă parte, așa cum făcuse și în Paris. Sau poate că aveau să rămână în Belgia. Nu știa absolut nimic despre Belgia. Își scoase batistuța și-și șterse nasul. Bine că măcar avea cu ea geanta de mână și că avusese intuiția să-și strecoare înăuntru rujul și pieptănul înainte să plece. Poșeta și pașaportul, astea erau mereu în geanta de mână.

— Nu mai e mult, zise Stanislaus.

Părea mai bucuros acum și-i oferi Adei mâna, s-o ajute să se ridice. Dar dispoziția lui era mereu schimbătoare.

— Ce spui dacă atunci când ajungem la graniță, stai tu de vorbă

cu ei? Franceza ta e mai bună decât a mea.

— Despre ce să vorbesc?

— Eu mi-am făcut pierdut pașaportul, mai știi? Le spui că s-a rătăcit sau că a fost furat, ori că, plecând în grabă, nu mai știm unde l-am pus. Ceva. Trebuie să ies din Franța.

— Dar pe al meu nu scrie c-aș fi căsătorită, zise Ada. Nu e pașaport de femeie măritată. Aș fi trecută în pașaportul tău dacă într-adevăr aș fi soția ta.

— Găsești tu ceva să le zici.

Marea de călători creștea tot mai mult de-acum, iar Ada urmări coada din fața ei, care se întindea ca un șarpe până la cei doi ofițeri pe care îi zări de la distanță așteptând în postul santinelor.

— Aici e? Întrebă ea. Aici e Belgia?

Stanislaus încuviință din cap, îi trecu o mână în jurul taliei și o trase mai aproape.

Majoritatea oamenilor vorbeau în franceză, dar Ada auzi și alte limbi, cu care nu se mai întâlnise. Soldați treceau în sus și în jos, asigurându-se că cei din rând așteaptă ordonat, în liniște. Soldați francezi, se gândi Ada. Avansau cu greutate, centimetru cu centimetru. Stanislaus băgă mâna în buzunar și îi întinse un franc băiețelului care trecea la deal și la vale cu baghete, trăgând după el și un putinei de oțel ce strălucea orbitor în soare. Adei îi era și foame, și sete, și fu recunoscătoare pentru pâine și pentru apă, chiar dacă și-ar fi dorit ca acea cană de metal să fi fost puțin mai curată. Însă când le-a păsat francezilor de chestiile astea?

Abia se mișcau în rând. În spatele lor se adunaseră și mai mulți oameni. Cred că sunt sute, își zise Ada, poate mii. Pantofii începuseră s-o strângă. Visa cu ochii deschiși la clipa în care o să se așeze sau, și mai bine, o să-și cufunde capul într-o pernă moale din pene. În ritmul ăsta, aveau să stea acolo toată ziua. Și toată noaptea. Vameșii nu se grăbeau, verificau actele, puneau întrebări, scrutau refugiații. Îi vedea controlând valize, scoțând din ele relicve ale unei vieți anterioare – o rochie de bumbac, un papion. Stanislaus stătea lângă ea cu fruntea încrețită de griji.

Avansară jumătate de pas. Va spune că Stanislaus era fratele ei. Cam prostănac. Se va lovi peste cap, să își susțină vorbele. *Țicnit*. L-ar deranja? Sau să fie surd și retardat? *Fratele meu nu poate vorbi*.

Cineva i-a furat pașaportul. Îi va face o scenă după asta, Drept cine mă iei? Sau îi va spune Bine lucrat, Ada, știam eu c-o să inventezi ceva. Repetă replicile în gând, în cea mai bună franceză pe care o știa. Dar dacă le uita? Dacă vameșii se prindeau? Nu este fratele dumitale. Monsieur, mademoiselle, urmați-mă. Trebuia să-l avertizeze, Nu scoate o vorbă. Ada se îngrijora că Stanislaus va da de bănuț, cu tăieturile de pe față și cu vânătăile lui.

Încet, foarte încet. Celor mai mulți oameni li se permitea să treacă, dar erau și unii întorși din drum. La control era o familie numeroasă, o bunică și cei doi fii și o fiică, sau poate că era soție, plus nepoții. În jur de zece la un loc. Copiii aveau picioarele strâmbe și scheletice, cu șosetele adunate deasupra gleznei; băiețelii purtau pantaloni gri de flanel, iar fetele, rochiile fumurii. Stăteau pe loc, cu ochii cât cepele, în timp ce unul dintre tați arăta ceva cu degetul în acte, apoi spre copii. Vameșul dădu din cap, făcându-i semn unui alt bărbat, cu trese pe uniformă. Ada nu-i auzea ce-și spuneau. Unul dintre tați îi strânse mâna vameșului, o scutură zâmbind, apoi trecură toți de partea cealaltă, spre Belgia. Ada răsuflă ușurată. Dacă acea familie reușise să treacă, ea și Stanislaus n-aveau de ce să-și facă griji. Urmări apoi fiecare refugiat, unul câte unul, pe măsură ce vameșii îi permiteau să treacă, zâmbind alături de ei, bucurându-se pentru ei. Familii întregi, femei singure, moșnegi. Înaintând și trecând granița. În fața lor mai erau trei persoane. La control, un cuplu mai în vârstă. El purta pardesiu legat la mijloc cu cordon, iar ea avea o fustă neagră tivită prost, care se desfăcuse la spate și îi acoperea gleznele butucănoase. Toată lumea arăta șleampăt în vreme de război, cu haine ponosite, peticite și cârpite. Pesemne își salvau ce-aveau mai bun pentru armistițiu. Vameșul le ștampilă documentele și Ada îi urmări îndepărtându-se.

Imediat avea să le vină rândul. Înaintea lor aștepta un tânăr. Părea de vârsta ei. Era îmbujorat și cu obrazul neted, fără mustață sau favoriți. De aproape, vameșul părea sever, dar plictisit. Un bărbat dur. Ce se va-ntâmpla dacă nu-l vor lăsa pe Stanislaus să treacă? se gândea Ada. Îl vor aresta? Îl vor băga la închisoare? Dacă va începe să vorbească, se vor prinde că i-a mințit. Și va intra și ea în bucluc. Poate ar trebui să rămână în Franța. S-ar putea ascunde. Și-ar putea schimba numele. Nu i-ar ști nimeni. N-ar fi

trebuie să vină nici în ruptul capului. Ar putea face cale întoarsă în clipa asta, să meargă iar în Paris.

Ada își schimbă greutatea pe celălalt picior pentru a-și elibera bășica din strânsoarea pantofului și călcă pe un ursuleț maro de pluș, rămas pe jos. Era făcut dintr-o lână moale, umplută cu capoc și cusută pe margini – chiar și cusăturile erau moi. Probabil vreo femeie care făcuse un pulover pentru soțul ei tricotase și o jucărie pentru copilăș, punând materialul rămas în două. Ada se uită împrejur. Nu văzu nici un copil. Avea să-l păstreze, micul ei talisman. Îl vârî în geantă.

Vameșul luase documentele tânărului din fața lor, le cerceta cu atenție, sucindu-le pe toate părțile. Apoi îi înapoie actele și îi făcu semn să meargă la stânga, într-un birou aflat la câțiva metri.

— *Mais...*, începu tânărul să protesteze, cu umerii căzuți.

Mai avea puțin și izbucnea în lacrimi. Vameșul însă nu-l mai băga în seamă, ci le făcu semn Adei și lui Stanislaus. Tânărul își ridică rucsacul, îl aruncă pe umăr și se îndreptă spre acel birou.

Pășiră amândoi în față. Ada își repetă în minte replicile. *Fratele meu, cineva i-a furat...*

— *Nationalité?*

Nu era sigură dacă trebuia sau nu să-i arate pașaportul. Îl avea în mână, o cărticică albastru-închis. În loc de asta, își strânse geanta în mâini, cu ursulețul de pluș înăuntru, *Ține-mi pumnii!*

— *Nous sommes Anglais.*

Ofițerul ridică bărbia spre ei, studiindu-le chipurile – sus, jos, sus, jos. Ada nu îndrăzni să-l privească pe Stanislaus. Subsuorile îi transpiraseră deja, iar acum începeau să i se adune broboane de sudoare în spatele genunchilor și în palme.

Vameșul nu zise nimic, dintr-o mișcare a încheieturii le făcu semn să treacă, chemându-i la apel pe următorii din rând, o familie numeroasă, cu cinci copii.

Trecuseră granița, gata. Eliberarea pe care o simți îi dădu fetei ameteți, dar, în același timp, aproape că era dezamăgită. Se chinuise atâta să pună la punct acel scenariu, pe care îl repetase în mintea ei la nesfârșit, și nimeni nu-i dăduse șansa să-l joace. Stanislaus n-avea să știe cât de isteată putea fi ea.

— Am reușit! zise el.

Erau în Belgia.

Ușurarea se risipi și deveni oboseală. Picioarele o ardeau, spatele o durea, îi apăruse încă o bătătură în călcâi. Voia să se termine odată. Voia să ajungă acasă, să deschidă ușa, *Bună, mamă, eu sunt*. Nu era sigură c-avea putere să mai facă vreun pas, și habar n-avea unde erau.

— Suntem departe de mare? întrebă ea.

— De mare? râse el. Suntem foarte departe de mare.

— Încotro mergem?

— În Namur, zise Stanislaus.

— De ce?

— *No more*⁷, zise el făcându-i cu ochiul. Te-ai prins?

— Și unde e asta? E-n drumul nostru?

Familia care fusese în spatele lor la rând își făcea acum loc pe lângă ei, zgâriind-o pe Ada cu catarama valizei, împingând-o mai aproape de Stanislaus. Fata se aplecă spre el:

— Vreau să merg acasă, îi zise ea. În Anglia. Nu putem pleca acum?

— Se poate, răspunse el distant. Se poate. Dar mai întâi mergem în Namur.

— De ce? Eu vreau acasă.

În clipa asta, își dorea să zică. Să bată din picior ca un copil.

— Nu, zise el. Mergem în Namur.

— De ce în Namur?

— Pentru afaceri, Ada, zise el.

Fata nu-și putea închipui ce afaceri l-ar fi putut chema acolo.

— Promite-mi că după asta mergem acasă, îl rugă ea cu o voce temătoare.

Stanislaus îi luă mâna și-i sărută nodurile.

— Îți promit.

Găsiră o mașină care îi duse până la Mons, unde urcară într-un tren aglomerat spre Namur, care opri până acolo în fiecare haltă și la fiecare lumină roșie de semnalizare. La destinație ajunseră când era deja seară. De la plecarea din Paris, în urmă cu optsprezece ore, Ada nu mâncase decât o baghetă, iar acum se simțea foarte slăbită, gata să se prăbușească. Stanislaus o luă de braț și o conduse spre ieșirea din gară, apoi mai departe pe niște străzi lăturalnice. Habar n-avea unde se duceau sau dacă Stanislaus știa drumul, dar

se oprirea lângă o cafenea micuță deasupra căreia apărea o firmă, Pension.

— Așteaptă-mă aici, zise el. Aranjez eu.

Ada se așeză pe un scaun lângă o masă de afară. Partea aceea a străzii era umbrită, dar se simțea prea obosită să traverseze, scâldată de ultimele raze ale soarelui de mai. Stanislaus ieși.

— Totul e aranjat. Madame ne va pregăti o masă simplă și, cât mâncăm, fiica ei ne aranjează camera.

Nu-și termină vorba, că Madame apăru cu două pahare de bere pe care le așeză dinainte.

Stanislaus închină:

— În cinstea ta, Ada Vaughan. Namur.

Ada își atinse geanta cu ursulețul, apoi ridică paharul și ciocni cu Stanislaus, zâmbindu-i. *Norocoși.*

Pate și pâine, cârnați. Adei îi era sete. Berea era densă și dulce, așa că bău și al doilea pahar. Se ametea, lucru care o bucură. Nu se mai cherkelise de dinainte să înceapă războiul. Primele zile cu Stanislaus păreau acum dintr-o altă viață – la Café Royal, un martini sau două, servit cu o cireașă într-un bețișor. Bucuroși și îmbujorați de dragoste, coborau în pas lin pe lângă Piccadilly până la numărul 12, unde, la lumina felinarului, Stanislaus o săruta cu tandrețe. În drum spre casă, Ada sugea bomboane cu mentă, să nu-i miroasă răsuflarea. Se simțea din nou ca atunci. Proasta dispoziție a lui Stanislaus se topise ca prin minune, grijile lui – grijile *lor* – încetaseră. *Namur. No more.* Gata cu istericalele și cu tăcerile apăsătoare. Stanislaus avea inima ușoară din nou, însă trecea așa de repede de la lumină la beznă totală, iar asta o puneă pe gânduri. Stările lui le influențau și pe-ale ei. Când el radia, era și ea vioaie și expansivă. Dar când privirea lui se înnegura, Ada simțea că se sufocă, de parcă ar fi mers prin ceață.

După cină au urcat în cameră. Ada se simțea nesigură pe picioare, își simțea mirosul acru, murdar, adunat peste zi, părul năclăit de sudoare și praf. Madame lăsase o carafă cu apă și un vas de spălat pe masă, alături de un prosop și-o cârpă de frecat.

— Eu trebuie să..., începu Ada, dar limba i se împleticea, ...mă spăl.

Stanislaus încuviință din cap și se îndreptă spre fereastră, de

unde privi în stradă, cu spatele la ea. Ada umezi cârpa de spălat și își frecă pielea cu ea. Parcă o auzea pe mama ei și se vedea pe sine pe marginea cădiței din bucătărie, acasă. *Sus, cât poți tu de sus, jos, cât poți tu de jos.* Chicoti în cârpă, apoi se pomeni c-o podidește plânsul, un val puternic de frică, un dor de casă, de parcă s-ar fi rostogolit spre marginea unei prăpăstii și nu mai putea face nimic să împiedice căderea.

Ada își dădu seama că Stanislaus reușise s-o prindă în brațe înainte să cadă de tot, întinzând-o apoi pe pat, chinuindu-se să-și descheie nasturii de la pantaloni. Camera se învărtea cu ea, pleoapele îi atârnav grele. Abia aștepta să doarmă. Îl simți cum îi desface picioarele, cum o pătrunde cu o sete neîngăduitoare, împunsături de durere care-o făcură să țipe. Într-un sfârșit s-a ridicat de pe ea și s-a așezat alături. Coapsele ei erau umede. Nu-și dăduse cămașa jos de pe el, Ada vedea, cu toată pâcla în care-o cufundase berea.

Era întuneric când se trezi. Apoi auzi în depărtare detunătura unei explozii, bubuit de artilerie grea. Storurile nu fuseseră lăsate, așa că Ada văzu pe geam cerul nopții brăzdat de alb și purpuriu.

— Stanislaus!

Bâjbâi după el, alături de ea. Patul era gol. Așternuturile, reci și moi. Sări din pat, trează de-a binelea, cuprinsă de panică, gâfâind.

— Stanislaus! strigă ea, dar numele făcu ocolul camerei și se întoarse la ea ca un ecou.

Ceva nu era în regulă, știa precis. Dibui hainele, le trase pe ea, *Te rog, Doamne, fă-l să se întoarcă.* Afară se auzea zgomot de pași. El trebuie să fie. *A ieșit să fumeze.* Ada deschise ușa, dar cea care urca era madame, luminându-și calea cu un opaiț.

— Mademoiselle, zise femeia suflând greu de la urcuș. Nemții. Trebuie să veniți în pivniță.

— Soțul meu, spuse Ada. Unde e soțul meu?

— Urmați-mă, zise madame, luminând calea amândurora.

Își ținea cu cealaltă mână poalele lungi ale cămășii de noapte.

— Dar soțul meu!

Groaza o făcu să țipe, claxon strident, interminabil.

— Soțul meu nu e aici.

Intrară în cafenea. Încăperea era întunecoasă. Ada putu distinge totuși scaunele și mesele, scânteierea sticlelor din spatele

barului. Madame ridică o trapă și începu să coboare.

— După mine, zise ea.

Ada îl căută pe Stanislaus în beznă, ciuli urechile ca să-i audă respirația, adulmecă în aer după mirosul lui, însă la nări nu-i ajungea decât damf de bere stătută și miros de zahăr ars.

— Mademoiselle! Acum, trebuie să veniți chiar acum, suntem în pericol.

Ada simți o mână apucând-o de gleznă. Stanislaus nu era în încăpere. Era acolo afară, în noapte, singur, în primejdie. O bubuitură tună departe. Mâna o smuci încă o dată, iar Ada, pierzându-și echilibrul, fu nevoită să se țină de un scaun.

— Vin, zise ea.

Căută din priviri lucirea țigării lui aprinse în pivniță, umbra lui în tainița aceea. *Nu te grăbi, Ada.* Madame închise trapa deasupra ei, apoi aprinse singurul bec de-acolo, care răspândea o lumină difuză. Pivnița era plină de butoaie în șiruri de câte cinci, stivuite unele peste altele. Mai erau și două cărucioare pentru căratul butoaielor. Pământul de jos mirosea a mucegai. Madame adusese și o foaie de linoleum și două scaune cu spătar. Lângă unul dintre ele era un coș cu pâine și brânzeturi. Se pregătise pentru ziua aceasta, știuse că va veni.

— Soțul meu nu-i aici, începu Ada să se smiorcăie.

— Soțul tău?

— Da. Unde e?

— *Soțul tău?*

— Da. *Mon mari.*

Ada se întreabă dacă madame nu era cumva surdă, ori poate prostănacă.

— Bărbatul care era cu mine noaptea trecută. Cel cu mustață și ochelari. Soțul meu.

— Da, da, făcu madame. Îl știu. A plecat de cu seară.

Ada șchiopătă până la scaun și se așează, cu tâmplele zvâcnindu-i.

— A plecat? zise ea cu glas pierit.

— *Oui*, o încredință madame. A plecat să-și aștepte soția. Urmau să plece la Ostende, să ia feribotul pentru Anglia. I-am spus c-o să aibă nevoie de mare noroc, transportul nu mai e ce-a fost. Vezi tu, nu se mai găsește carburant. Dar el a insistat.

— Nu, zise Ada. E o neînțelegere.

— Nu, zise femeia cu un glas aproape vesel. Era hotărât. A zis că trebuie să se întoarcă în Anglia.

Stanislaus plecase? Să se întâlnească cu *soția* lui? În Anglia, unde putea fi închis? N-avea nici o noimă.

— Și cu mine cum rămâne? întrebă ea.

— A zis că tu ai alte planuri. Că o să știi ce-i de făcut.

Ada se simți golită de putere, un maldăr de carne amorțită. Pesemne că madame vorbise de o cu totul altă persoană. Dimineață, când se va fi luminat, Ada avea să plece să-l caute. Stanislaus era pe-aproape, se rătăcise. Poate că fusese rănit. Avea să-l găsească. Focurile nemților erau încă destul de departe, chiar dacă sunau ca și când ar fi fost trase de la doi pași.

*

Pivnița fusese săpată sub drum. Ada auzea mașinile trecând pe deasupra, pașii trecătorilor tocânde pe pavaj, scârțâitul vreunei roabe sau clopoțelul vreunei biciclete. O trapă din lemn dădea în stradă, prin care comisionarii obișnuiau să coboare butoaiile în pivniță. Acolo, pe unde se îmbinau scândurile, Ada zări lumina zilei.

— Să nu ieși, zise madame. În ultimul război... nemții. Mari orori.

Și o opri, punându-și mâna cioturoasă pe brațul Adei, degetele osoase pe încheietura fetei.

Tânăra se scutură.

— Poate așteaptă, zise ea. Afară. Trebuie să-l lăsăm să intre.

— A plecat, răspunse madame clătînând din cap.

Nu-l cunoaște pe Stanislaus, se gândi Ada. Ori îl înțelesese greșit. La cât de îngrozitoare era franceza lui...

Fata auzea glasuri de oameni care, deși sunau înăbușit, păstrau în ele o anumită urgență. Orașul se trezise la viață, iar Stanislaus era parte din el.

Ada se eliberă din strânsoarea lui madame, își luă geanta, urcă treptele scării și împinse cu putere trapa care dădea în cafenea. Lumina dimineții inundase localul, fire de praf licăreau în razele soarelui. Ada privi înapoi spre madame, care ședea pe scaun, cu un

ștergar în poală.

— *Vous êtes folle!* zise femeia clătinând din cap a dezaprobare.

Ada trase zăvorul, deschise ușa și ieși în stradă. Lumina era curată, soarele strălucea calduș. Pe partea cu casa, strada era pustie, amuțise, de parcă o ceată de strigoi ar fi trecut pe acolo și, în goana lor, adunaseră toate sufletele. Plutea în aer un miros, o mireasmă dulceagă dinspre un copac ale cărui tinere mlădițe atârnav deasupra drumului. Se gândi la Stanislaus, cel de-acum așa de mult timp, la mirosul florilor care făceau dragoste. Bășica de la picior o ustura încă, așa că smulse câteva frunze, le aranjă în călcâiul pantofului, după care, țacănind cu tocurile, dădu colțul schiopătând.

Clădirile erau înalte, cu pereți din cărămidă roșie și acoperișuri care urcau și coborau. Ada coti și o luă mai departe pe altă stradă. Pustie. Nicăieri, nici urmă de neamț. Un bărbat pe bicicletă se apropie de ea și, un moment, Ada fu convinsă că e Stanislaus. Trecu pe lângă Ada – un bărbat blond cu o privire răutăcioasă, care întoarse capul și se holbă la ea. Fata își duse mâna la guler. În zorul nopții trecute se încheiase strâmb la nasturi, astfel încât partea de sus stătea deschisă, cu lenjeria la vedere. *Îmbrăcată în grabă. Femeie a nopții.* Așteptă până când bărbatul trecu, apoi își aranjă din nou rochia și, temându-se că individul s-ar putea întoarce, o luă la goană, cu bătaia de la picior usturând-o la fiecare pas.

La capătul străzii se deschidea o piață mare, ticsită de lume. Ada se opri, ducându-și speriată mâinile la nas. Mirosul fricii, pe care îl simțise prima oară la Paris, umpluse acum și piața; groaza pe care i-o insufla îi amăra gura și era atât de acută, că reverbera de jur-împrejur. Aprinși la față, hotărâți și privind țință înainte, sute de oameni trăgeau după ei sau cărau, cu coatele ridicate, valize și copii. Strigând și plângând, împingeau la biciclete sau cărucioare încărcate cu bunuri. Purtată într-o roabă, o bătrână cu părul drept, alb, trasă la chip, cu o privire hăituită și lacrimi curgându-i pe obraji scobiți, își încolăcea strâns degetele osoase pe marginile roabei, în timp ce fiul ei se chinuia să țină pasul cu mulțimea. Mașinile claxonau nervos încercând să-și facă loc prin marea de oameni. Un cal înhămat la căruță necheză înspăimântat, apoi se smuci în hamuri, care trosniră și plesniră. Nervii erau întinși la maximum. Ada mai văzuse asta și înainte, la Londra și la Paris.

Doar că de data asta era adevărat. Nemții se apropiau, deși Belgia ar fi trebuit să fie un loc sigur.

N-avea să poată da de Stanislaus în toată învâlmășeala aceea. Poate scăpase ori poate fusese prins, împușcat, trupul lui începând deja să putrezească, dincolo de liniile inamicului. Ada închise ochii și se strădui să se elibereze de gândul acela, să găsească o explicație pentru tot, pentru ce-l privea pe Stanislaus. Cum adică să aibă soție? De la plecarea lor din Londra, petrecuseră împreună fiecare zi. Mereu se întorcea acasă, oricât de târziu s-ar fi petrecut asta. Să aibă soție? Ada și-ar fi dat seama. Madame se înșela. Dar de ce a părăsit Parisul atât de repede? De ce a ales să vină în Belgia, de ce în Namur? De ce aici anume?

Mulțimea o înghesuia, o împingea de la spate. A recunoscut locul, erau aproape de gară. Probabil aici intenționau s-ajungă toți. Ada voia să se retragă și să gândească. Încercă să se întoarcă și să reziste valului de oameni. Nu o băga nimeni în seamă, nimănui nu-i păsa. Era singură în mijlocul tuturor. În mijlocul a sute de oameni îngroziți, care dădeau bir cu fugiții. Și nici urmă de Stanislaus. Ada habar n-avea încotro s-o apuce sau ce să facă. N-avea pe nimeni la care să se întoarcă. Se lăsă în voia mulțimilor. Poate ele știau încotro se îndreaptă. Poate știau unde erau în siguranță.

Paris. Ada putea să se întoarcă la Paris. Monsieur Lafitte, madame Breton ar primi-o sub aripa lor. Le-ar explica de ce a plecat fără o vorbă. *Niște necazuri în care a intrat Stanislaus. L-au crezut neamț.*

Și în clipa aceea adevărul o lovi drept în față. Și dacă Stanislaus chiar era neamț? Dacă doamna B. avusese dreptate încă de la început? El să fi fost spion, iar ea, acoperirea lui. Ada încercă să se întoarcă, însă voința mulțimii o covârșea. Să iasă spre margine, își zise ea, spre margine, în față și spre margine. Valurile se subțiau acolo.

Un bărbat o călcă pe deget. Ada urlă.

— *Excusez-moi, mademoiselle*, zise el. *Excusez-moi.*

Dar nu zăbovi, cu ochii ațintiți în față.

Ada reuși să ajungă la marginea pieței, unde se opri sub o arcadă. Ce căuta Stanislaus la Londra? Nu-l întrebase niciodată. O dusesse la Paris. Îi zisese că n-o să fie război, îi zisese că nu se poate întoarce în Anglia. Ea îi promisese că va rămâne. Făceau un

cuplu tânăr și drăguț și ea era acoperirea lui. De unde lua el bani? În ce fel de afacere era implicat? O iubise?

Fusese o proastă. Trasă pe sfoară. Și-apoi venirea în Belgia. La Namur. *No more*. Firește. El știuse pesemne că se apropie nemții. S-a dus să li se alăture lor, nu nevستی-sii, nu avea nici o nevastă. Era un nume de cod. Pe care îl foloseau spionii. Firește că Ada nu-i văzuse niciodată pașaportul. Nu i-l putea arăta. S-ar fi dat de gol singur. *Ada, stai tu de vorbă cu ei când ajungem la graniță*. O părăsise aici, se descotorosise de ea după ce nu-i mai era de folos. Scop rezolvat, misiune îndeplinită.

Un avion trecu pe deasupra ei cu un vâjâit ritmic, continuu, ca de viespe uriașă. Zbură suficient de aproape ca Ada să distingă pe coadă o svastică, pe margine, o cruce, iar în cabină, silueta fantomatică a pilotului. Câteva clipe mai târziu se auzi o explozie, destul de aproape cât pământul de sub picioarele ei să se zguduie. Mulțimea urlă și se răspândește. Ada auzi nechezat înspăimântat de cai, plânsete de copii, văzu oameni prăbușindu-se, călcați apoi în picioare, zdrobiți. Rămase la marginea pieței, încremenită. Un alt avion apărură în zare și Ada își dădu seama că pilotul observase mulțimea și se pregătea de atac. Își făcu loc prin pasaj și ieși într-o stradă lăturalnică. O luă la fugă și goni până când o altă bombă vui în jos, cutremurând pământul atât de tare, că Ada se împiedică și căzu. *Ridică-te, ridică-te*. Știa că trebuie să fugă, să găsească undeva adăpost, să nu mai rămână sub cerul liber, pe stradă. Auzi un bubuit puternic. În fața ei, o clădire se prăbuși, un uriaș cu genunchii sfărâmați, năruit într-o negură de praf. Trebuia să se întoarcă la madame, în pivnița ei, la adăpost.

Se ridică în picioare și se uită în jur. Văzduhul se umpluse de praf, de moloz gri care îi astupau nările și o făceau să simtă scrum în gură și pe tot trupul. Încercă să scuie, dar cenușa aceea parcă îi căptușea limba și, ca o sugativă, îi usca toată saliva. Nu avea nici cea mai vagă idee în ce direcție se afla pensiunea, cum se numea sau pe ce stradă se găsea. Nu mai reușea să își coordoneze mișcărilor. Picioarele îi erau ca de plumb. Își julise genunchiul când căzuse, iar acum sângele i se prelingea pe gambă, în pantof. Bășica i se spărsese. Își scoase pantofii. Trebuia să fugă. Să scape. Poate că pensiunea era la dreapta. O luă direct prin piață. În capătul străzii, făcu prima la dreapta, doar că drumul acela cotea înapoi și iarăși

se încolăcea. N-avea s-ajungă nicăieri pe-acolo.

Mulțimea se refugiase în adăposturi. Un alt avion vâjâi în depărtare și curând se auzi răpăitul ascuțit al unei rafale de gloanțe. Apoi avionul intră în raza ei vizuală, iar Ada privi stupefiată cum din el cădeau la câteva case distanță bombe negre și lunguiețe. Pământul se cutremură. Ada auzi zornăitul ferestrelor spulberate, simți cum un ciob de sticlă îi șterge brațul și văzu cum un nor de fum gros, negru, se ridică de pe o stradă vecină. Erau acum și mai multe avioane, și mai multe bombe, căzând din ce în ce mai iute. Nicăieri nu erai în siguranță. Peste tot se împrăștiaseră cioburi de sticlă, iar ea era desculță. Își puse iarăși pantofii în picioare, schimonosindu-se de durere, și o luă la goană din calea exploziilor, *mai departe, tot mai departe*, mintea alergându-i la unison cu picioarele, rugându-se pentru întâia oară după multe luni. *Te rog, Doamne! Te rog, Doamne...*

La colț erau două dintre ele. Stăteau acolo, în fața ei, holbându-se la ea.

Les Sœurs de la Bienveillance. Mantii negre, grele, și acoperămintele albe scrobite. Recunoscuse veșmântul. Identic cu cel al ordinului căruia i se alăturase mătușica Vi, în urmă cu cincisprezece ani.

— Vă rog, zise ea.

Simțea cuvintele rostogolindu-se în ea, dorindu-și să iasă cu orice preț, implorând să fie auzite peste șuierul bombardierelor:

— Vă rog! Ajutați-mă. *Aidez-moi.* Mă cheamă Ada. Mătușa mea e tot soră, la fel ca voi. Sora Bernadette de Lourdes, o cunoașteți? Și-a făcut noviciatul aici, în Belgia.

Sau în Franța? Ada nu mai ținea minte. Era un copilăș pe atunci.

— M-am pierdut. Soțul meu...

Ce-ar fi putut să spună?

— Sunt singură.

— Soțul tău? Întrebă una dintre măicuțe.

Trebuia să-i dea înainte cu minciuna.

— Da, zise ea repezit, căci focurile de armă și exploziile încetaseră; fumul și praful învăluiau acum văzduhul ca într-un giulgiu, în timp ce mirosul de dărâmături și de ars impregna totul. Putea fi singura ei șansă. Mi-am pierdut soțul.

Se simțea rău, totul în jur începu să se învârtă. Când își reveni, Ada era pe jos, cu capul în poala unei măicuțe.

— Madame! o strigă una dintre ele. Madame, nu poți rămâne aici.

— Ajută-mă, îi zise Ada.

Își auzi propriul glas ca venind de foarte departe.

— Nu am unde să mă duc.

Călugărițele o ajutară să se ridice, fiecare dintr-o parte, ținând-o apoi strâns de coate.

— Vino cu noi.

Sprijinită de ele, Ada începu să-și miște picioarele, unul înaintea celuilalt, dar oasele parcă i se prefăcuseră în bureți, nu-i mai rămăsese putere deloc.

Era conștientă de liniștea ciudată, de fumul care se ridica neconținut formând nori pe cerul albastru și senin, vedea un râu strălucind în bătaia soarelui, castelul din vârful dealului. Vedea, de asemenea, și bucățile de cărămidă spartă și cioburile de sticlă și, în spatele lor, o arcadă pe care scria cu litere de fier *La Résidence de Saint-Joseph*. Măicuțele o purtară înăuntru, într-o sală mare pavată cu marmură. În mijlocul ei trona o statuie în mărime naturală cu Sfântul Iosif. Ținea într-una din mâini, îndoită din cot, o floare de liliac, iar pe cealaltă o ridica a binecuvântare. Una dintre călugărițe o luase pe un coridor, iar cea de-a doua o conducea pe Ada către o bancă lungă de lemn.

— *Asseyez-vous*, zise ea. *Attendez*.

Ada se așază. Se simțea în continuare amețită, istovită. Vuietul bombelor și al dărâmăturilor îi răsuna încă în cap. Nu mai mâncase cum se cuvine de câteva zile – oricum, nu ceva cu cartofi și carne – și nici noaptea nu dormise cum trebuie. Își scoase primul pantof cu chiu, cu vai, apoi pe celălalt. Avea picioarele murdare, pline de sânge și negre de la drum. Își trase geanta mai aproape. Era zgâriată și plină de praf, iar ursulețul se vedea prin ea ca o gălmă. Ursulețul îi adusese noroc, o ținuse în viață până acum. Deschise geanta și cotrobăi după pudrieră și ruj. *Cred că arăt ca o sperietoare*.

Auzi zuruit de mătăanii, foșnetul fustelor greoaie și simți în nări mirosul dulceag al pudrei de talc folosite de măicuțe. Una dintre

cele pe care le văzuse și de dimineată ducea cu ea o tavă. Alta, înaltă și slabă, pășea cu un fel de autoritate. Pesemne că ea le păstora pe celelalte. Cum zicea mătușica Vi că o numeau? Reverendă? Maică? Maică stareță. În spatele ei pășea o maică mai bătrână, cu chip sever și roșu și ochelari rotunzi. Călugărița care o salvase de dimineată lăsă lângă ea pe băncuță tava, pe care se găsea un pahar cu apă și niște pâine. Maica cea înaltă se apropie de Ada, cu brațele deschise a întâmpinare.

— *Je suis la Bonne Mère*, zise ea.

Ada încercă să se ridice, dar genunchii nu o mai ascultau. Maica stareță se așează lângă ea, arătând cu mâna către tavă:

— *Mangez*.

Ada bău apa, să-și potolească mai întâi setea, apoi rupse o bucată de pâine și și-o îndesă în gură.

— Ești din Anglia, zise Maica stareță. Ți-ai pierdut soțul.

Ada dădu din cap.

— Cum te cheamă?

— Ada Vaughan.

— Și spui că ești nepoata dragii noastre surori Bernadette de Lourdes?

Ada făcu iarăși semn din cap. Buzele îi tremurau. Nu fusese niciodată atât de singură, atât de înspăimântată.

— Ajută-mă să îmi aduc aminte, continuă Maica stareță, cum o chema pe mătușa ta înainte să depună voturile monahale.

— Mătușica Vi, zise Ada, apoi se corectă: Violet. Violet Gamble.

— Și când a fost asta?

— Nu mai țin minte, zise Ada.

Știa că o testau. Putea să fie o impotoare.

— Eram mică atunci când a plecat, dar cred că acum vreo cincisprezece ani. Sau zece. Cred că aici a fost, adăugă ea.

— Și de unde era? Întrebă cealaltă măicuță, cea roșie la față.

Vorbise în engleză, cu un puternic accent irlandez. Își luase un ton sever, ca și când Ada ar fi încercat să le mintă.

— Din Londra, răspunse Ada. Walworth. Inville Road, numărul 19, Walworth.

Călugărița încuviință din cap către Maica stareță.

— Ajutați-mă, vă rog! zise Ada.

— Cum? Întrebă Maica stareță. Noi îngrijim de bătrâni. Trebuie

să ne gândim la ei.

— O să muncesc și eu.

Mătușica Vi spusese că mereu primeau mirenii care făceau curățenie, spălau vasele și făceau paturile.

— Dați-mi voie să rămân, vă rog. Fac tot ce-mi cereți. N-am unde să mă duc în altă parte.

Maica stareță o bătu pe Ada pe mână, se ridică și merse până la colț, făcându-i semn celeilalte măicuțe să o urmeze. S-au întors cu spatele la Ada și și-au aplecat capetele una spre cealaltă. Ada nu auzea ce vorbeau, însă nu era sigură că ar fi înțeles nici dacă ar fi auzit. Maica stareță vorbea repede.

În câteva minute s-au întors.

— Îți putem oferi adăpost, zise ea, apoi ridică din umeri: dar pentru cât timp?

Maica stareță gesticulase în așa fel încât rămăsese cu palmele în sus.

— *Je sais pas*. Dacă englezii ne ajută și-i scot pe nemți din țară, poate câteva zile. Dar după aceea va trebui să pleci.

Ada încuviință. Va fi în siguranță aici, mai ferită decât la pensiune. În plus, nu era în stare s-o regăsească, nu acum, cu bombele și cu fumul acela.

— Vă mulțumesc, *Bonne Mère*, zise Ada. Vă mulțumesc din suflet.

Englezii aveau să fie aici curând. Totul urma să fie bine. O vor trimite înapoi la Londra, la mama și la tata.

Maica stareță încuviință și își ascunse mâinile sub scapular.

— Sora Monica, zise ea înclinând din cap spre cealaltă măicuță, care se uita pieziș la Ada, se ocupă de ucenicele noastre. Te voi lăsa în grija ei. Acum am multe de făcut.

Și se întoarce pe călcâie, îndepărtându-se pe coridor.

— Nu-i singura cu multe de făcut, zise Sora Monica pe un ton tăios. Și cu prea puțin timp în care să le facă.

— Pot să ajut și eu, zise Ada, deși tot ce voia era să doarmă.

— Tu? Cum?

— Știu să cos. Și să fac curat și...

Sora Monica pufni și o luă din loc, răspunzându-i peste umăr:

— Ei bine, hai atunci, urmează-mă. Maica stareță zice că tre' să te fac călugăriță.

Ada se ridică, ținându-și cu grijă geanta sub braț.

— Să mă faci călugăriță? se miră ea.

— A spus să te îmbrac ca pe-una dintre noi. Un sacrilegiu, suiera ea. Ca să nu mai vorbim de pericol. Dacă o să câștige nemții? A?

În capătul coridorului erau două uși înalte, pe care scria *Privé*. Sora Monica o conduse dincolo de ele, pe o scară lungă cu trepte din lemn, apoi printr-un alt coridor într-o cameră mare, plină cu rafturi pe care stăteau împachetate și așezate-n teancuri veșminte, rufărie și prosoape.

— Trebuie să te speli, zise Sora Monica îndesându-i Adei în brațe un prosop și arătând către o ușă din direcția opusă. Dar nu te obosi să te îmbraci când ești gata. Pune asta pe tine, și îi întinse o cămașă de noapte albă, și întoarce-te aici. Să nu stai toată ziua. Apă în cadă – nu mai mult de cinci centimetri, și vezi să cureți după ce termini!

O cadă încăpătoare, pe picioare, plăci de gresie pe jos și pe pereți. Fără oglindă. Mai bine. N-ar fi vrut să vadă cum arăta. Ada dădu drumul la robinet. Țevile gemură slobozind apa fierbinte. Baia nu prea e folosită, își zise Ada. Țevile erau pline de aer, ca la cișmeaua de acasă. Se dezbracă și se lăsă în apa calduță, tresărind când îi atinse rănilor, privind cum îi dizolvă murdăria. Se lăsă pe spate, înmuindu-și vârfurile părului. Dacă ar fi închis ochii, ar fi adormit.

Sora Monica ciocănea la ușă de zor.

— Haide, ieși odată! N-am toată ziua să stau după tine.

Ada se șterse cu prosopul și își trase pe cap cămașa de noapte, care se lipi de pielea ei jilavă. Se simțea mai bine după baie și după ce mâncase, își mai venise în fire.

— Stai aici, îi porunci Sora Monica arătând spre un scaun.

Ținea în mână o ditamai foarfeca. Ada se holbă la ea.

— Nici să nu-ndrăznești, continuă Sora Monica. Am eu ac de cojocul tău, Ada Vaughan.

Fata se așează pe scaun, iar Sora Monica începu s-o smucească de păr. Fata auzea clămpănitul foarfecii pe măsură ce o sluțea, privea cum o șuviță de păr castaniu căzu la picioarele ei. Știa că măicuțele se rădeau în cap, dar dacă era vorba de numai câteva zile, de ce trebuia să treacă și ea prin asta? Pletele ei tăiate colorară podeaua.

— Acum, zise Sora Monica, ridică-te și rămâi acolo.

Ada se ridică de pe scaun. Își pipăi capul. Nu era chiar ras, dar era tunsă foarte scurt. Își simțea părul uscat și țepos, ca o perie. Ce fusese tăiat zăcea împrăștiat de jur-împrejur, lungi bucle de ambră, bogate, ca niște frunze scuturate. Nemilos. O tunsoare nemiloasă. Avea să fie nevoită să poarte pălărie cât aștepta să-i crească. Ar fi putut să-și facă un turban din unul dintre materialele lăsate la Paris, așa ar fi fost în regulă. Acum însă va fi nevoită să iasă cu ciuful ăsta dacă nu făcea rost de o eșarfă cu care să-și acopere capul.

Sora Monica scotocea rafturile, trăgând afară câte un obiect împăturit.

— O să porți veșmintele Sorei Jeanne, zise ea. A murit săptămâna trecută. Asta e lenjeria ta de corp. Ea vine prima.

Sora Monica desfășură în fața ei un pătrat mare de stambă, împărțit în două de la mijloc în jos.

— Intri în ea și-ți legi cordoanele. În talie și la picioare.

Ada intră în ea. Era imensă.

— Aveți și o mărime mai mică?

Sora Monica pufni:

— Mai urmează să-mi ceri chiloți de la o casă de modă franțuzească.

Ada tăcu.

— Acum, asta.

Corsaj și jupon, tunică și scapular, cordon și rozarii. Serj, negru. Sora Jeanne fusese o măicuță corpolentă, iar Ada înota în hainele ei. Încălțăminte și ciorapii îi veneau și ele cu câteva mărimi mai mari.

— Și acum, voalul, zise Sora Monica îndesându-i-l Adei pe cap cu atâta putere, că părea lipit de țeastă.

— Aici îi închei nasturii, continuă ea, zgâriindu-i bărbia cu degetele pe măsură ce se chinuia să facă nasturii să intre cumva prin despicăturile înguste ale pânzei scrobite.

— Încă ceva, adăugă Sora Monica. Când îți vine ciclul, la mine să vii să ceri vată. Și ce-mi vād ochii, o verighetă? arată ea cu degetul spre mâna Adei.

Ada dădu din cap.

— Dă-o încoace.

Ada își scoase inelul și i-l întinse măicuței.

— O să-mi explici și de ce ți-a lăsat o urmă verde pe deget?
Știuse de la bun început că nu era din aur.

— Vezi tu, începu Sora Monica, îngustându-și ochii în privirea aceea suspicioasă ce părea să zică *Am eu ac de cojocul tău*, Sora Bernadette mi-a povestit totul despre familia ei. Mi-am amintit. Vaughan e numele tău de fată. Măritată, zici. Ești o femeie decăzută, o târfă, și să știi că i-am spus și Maicii starețe.

Era neajutorată. De ce mințise? Degeaba ar fi spus acum adevărul, nimeni n-ar fi crezut-o, nimeni n-ar fi compătimit-o. Își dorea să scape de Sora Monica, s-o găsească pe Maica stareță, care fusese bună cu ea. Ada i-ar putea explica.

— Dă-mi și pașaportul, zise Sora Monica. O să-l punem noi bine.

Ada își deschise geanta și scoase din ea ursulețul, apoi pașaportul. Sora Monica îl vârî în buzunar.

— Geanta trebuie s-o punem pe foc, zise ea. În caz că vin nemții. Ada vru să se opună, însă nu îndrăzni. I-o întinse.

— Și jucăria, zise Sora Monica.

Ăsta era un ursuleț norocos, dar Ada nu îndrăzni să i-o spună măicuței. Clătină din cap, bâjbâi după buzunarul tunicii și îl îndesă înăuntru.

Podeaua se cutremură, apoi se auzi și bubuitura. Nemții reluaseră bombardamentele undeva în apropiere. Sora Monica își făcu cruce și o apucă pe Ada de mână. Goniră împreună pe coridor. Poalele largi o făceau să se miște greoi. Dădură buzna pe ușile cu *Privé*, mai departe și printr-un dormitor comun mirosind a dezinfectant, unde în jur de douăzeci de bătrâni stăteau întinși pe spate sau pe o parte în paturile lor. Încăperea avea ieșire pe ambele părți, iar Ada văzu o călugăriță împingând un pat pe ușile din direcția opusă și, în spatele ei, o alta făcând același lucru. Salonul era evacuat, măicuțele aliniau paturile pentru a fi împinse spre lifturi.

— Ajută-le, zise Sora Monica.

Ada urmă exemplul uneia dintre tinere, care susținea un bătrân să păsească. Se duse la cel mai apropiat pat, cuprinse din spate un bătrân firav, îi susținu greutatea în timp ce acesta se sprijinea de ea pentru a fi ajutat. Mirosea a urină, iar respirația lui – a rânced, a dinți nespălați de dimineață. Bâjbâi după un băț, apoi o luă din loc târșându-și picioarele. Ada se duse la patul de alături. Dădu peste

un bărbat mai corpolent și aproape că se cocoșă sub greutatea lui. Îl ținu de braț tot drumul. Mergeau în urma celorlalți, cu pași înceți și dureroși pe scara abruptă de piatră ce ducea la buncărele de dedesubt.

*

Obuzele cădeau uneori atât de aproape, că pământul se zguduia. Alteori era liniște, punctată numai de răpăitul focurilor de armă din depărtare. Ada dormea în patul Sorei Jeanne, respectându-i obiceiurile de zi cu zi. Sculare la ora cinci, Angelus⁸, rugăciuni, liturghie. Crusta de pe rănilor din genunchi se crăpa când îngenunchea. Era acolo deja de patru zile numărate. Muncea încontinuu. Spăla femeile bătrâne, le pieptăna părul subțire și alb, îi bărbieră pe bărbați și le spăla toaletele. Cu ploștile era cel mai rău. Câteodată bătrânii se scăpau în pat, iar Ada era nevoită să le scoată așternuturile și să curețe murdăria. *Te rog, Doamne*, spunea ea în gând, *fă-i pe nemți să plece. Fă să ajung acasă*. Îi era recunoscătoare Maicii starețe că o primise, dar știa și că nu mai rezistă mult în ritmul ăsta, nu și cu Sora Monica. Sora Dușmănie, cum îi spunea Ada.

Cea mai mare parte a timpului o petreceau în pivniță. Maica stareță hotărâse că e mai bine așa, până aveau să plece nemții și exploziile să înceteze. În fiecare zi după Angelus le spunea ce e de făcut. Ada numărase zilele. *Cinci*. Nemții învinseseră apărarea Aliatilor în Ardeni. Ada habar n-avea pe unde venea asta, însă își dădea seama că e grav. *Șase. Opt*. Bruxelles-ul căzuse. *Nouă*. Anvers căzuse. Ada își astupă urechile cu mâinile. *Zece*. Lupte grele. *Paisprezece. Șaisprezece*. Trecuseră mai bine de două săptămâni. Putea să dureze o veșnicie. Să se oprească odată. Să dispară. Și dacă băieții noștri nu puteau ține piept nemților? Ce s-ar fi petrecut atunci? Ada nu voia să trăiască într-o pivniță sau să fie măicuță, nu voia s-o asculte în fiecare zi pe Maica stareță îndemnându-le să se roage în timp ce, de fapt, ele ar fi putut fi undeva afară, făcând ceva, ripostând, așa cum făceau soldații pe lângă care trecuse atunci, puștii ăia englezi, deși nu era sigură că ea însăși ar fi fost destul de vitează.

Pânza tare și scorțoasă a voalului i se freca de piele și-i zgâriase

fruntea. Odată se văzu cu coada ochiului în geamul unei ferestre. Neagră, fără formă. Pentru că se înfierbânta în veșmânt, se gândi să lepede unul din straturile de pe dedesubt, însă nu îndrăzni, de frică să nu afle cumva Sora Dușmănie. Unele călugărițe din așezământ erau englezoaice, din ce-și dăduse seama Ada, dar li se impusese să vorbească în franceză, așa că nu putea ști nici câte erau, nici care dintre ele. N-avea pe nimeni cu care să vorbească. Îi era dor de Stanislaus.

Apoi Maica stareță le-a spus că regele Belgiei se predase, la fel și armata, după optsprezece zile de rezistență eroică. De-acum, țara era sub dominație germană. Ele aveau să-și continue misiunea de a le purta de grijă celor neajutorați, bolnavilor și bătrânilor, indiferent de împrejurări. Ada se pregătea s-o întrebe și *cu mine cum rămâne?*, când se auzi clopoțelul de la intrare. Sună încă odată. Zgomotul de deasupra lor reverberă în micuța capelă provizorie din pivniță, în care se adunaseră toate. Scenele cu Drumul Crucii tremurau, iar lumânările de sub ele pâlpâiau.

Maica stareță le făcu semn măicuțelor să se așeze. Vocile din depărtare se auzeau acum din ce în ce mai aproape. Bocanci pe podeaua de deasupra – *un'-doi, un'-doi* – loveau înfundat în scările de piatră și, mai departe, pe coridor. Maica stareță rămăsese în dreptul altarului, privind pe deasupra capetelor tuturor, așteptând. Ușa capelei fu smucită și izbită de perete. Intrară doi soldați nemți – bocanci sclipitori, uniforme gri noi-nouțe, gulere bine strânse și prinse laolaltă cu o insignă. Ada fu sigură că afară erau și mai mulți. Au mărșăluit până la altar. Unul dintre ei își scoase bereta și și-o puse sub braț. Se întoarse cu fața către ele și le vorbi în franceză.

Ada își simțea gâtul uscat și abia putea să înghită. Iat-o acolo, o englezoaică, atât de aproape de nemți, că îi putea atinge. Dușmanul. Picioarele îi tremurau, așa că-și apăsă mâinile pe coapse, să le țină sub control. Măicuța de lângă ea, palidă toată, împingea mecanic cu degetul mare mărgelile rozariului. Alta, mai în față, se zguduia din tot trupul, iar Ada se întrebă dacă nu cumva plânge. Nu înțelegea prea bine ce spunea neamțul: vorbea o franceză curată, dar ea nu reușea să-l urmărească. Pricepu ceva despre pașapoarte, străini, dușmani. Englezi. Pentru binele lor. Siguranță. Să-și strângă bunurile. Adunarea în față.

Dădu din cap înspre Maica stareță, apoi ridică mâna în chip de salut:

— *Heil Hitler!*

Mărșălui înapoi printre strane, alături de camaradul lui, și ieșiră din capelă. Vârfurile de oțel ale bocancilor scânteiară pe dalele reci de piatră.

Maica stareță așteptă să iasă amândoi și închise ușa în urma lor. Se auzi un zgomot ușor, cucernic. Maica stareță trase adânc aer în piept.

— Să ne rugăm.

Călugărițele îngenuncheară aplecându-se până la podea, cu capul în mâini. O rugăciune în gând. Adei îi plăceau astfel de ceasuri, când putea să viseze cu ochii deschiși, însă astăzi se rugă cu zel, disperată. Era război. Război în toată regula. Nu minciunica la care luase ea parte în Paris alături de Stanislaus, ca și când nimic nu s-ar putea întâmpla. Războiul era aici și acum, iar ea se afla într-o țară străină, singură, din unicul motiv al propriei nerozii. Ar fi trebuit să se întoarcă în Anglia la început, când se mai putea. Acum, Stanislaus o părăsise, iar ea era foarte departe de casă. *Te rog, Doamne, apără-mă, te rog. Apără-ne pe toți*, adăugă Ada. Maica stareță se sprijini de balustrada altarului și se ridică în picioare.

— Sœur Brigitte, Sœur Augustine, zise ea cu o voce mai blândă decât auzise Ada vreodată, făcându-le semn să se ridice. Sœur Thérèse, Sœur Josephine, Sœur Agatha, Sœur Clara.

Maicile se ridicară una câte una.

— Sœur Clara, repetă Maica stareță fixând-o pe Ada.

Uitase. Îi fusese dat acest nume. Clara. Îl detesta. Nu era numele ei.

— Avem cinci maici englezoaice, zise ea, și pe Sora Clara, care și ea are pașaport englezesc. Nemții sunt stăpânii noștri acum. Pentru binele tuturor, va trebui să ne supunem lor.

Trase adânc aer în piept încă o dată, uitându-se țintă la ușile închise. Călugărițele împietriseră, se auzea doar foșnetul vălurilor atingându-le piepturile, cu fiecare gură de aer pe care o luau. Trecu un timp până ce Maica stareță li se adresă din nou:

— Dumnezeu să vă binecuvânteze și să vegheze asupra voastră!
Sora Monica se apropie de Ada, de altar:

— Și tu, zise ea.

— Nu înțeleg, se apără Ada.

— Nemții fac razii, îi capturează pe englezi.

Vocea Sorei Monica se gătui, iar Ada văzu cum măicuța își mușcă buzele încercând să nu izbucnească în lacrimi. N-o crezuse vreodată pe Sora Dușmănie capabilă de bune sentimente.

— Sunteți prizoniere de război. Trebuie să pleci și tu cu ele. Să nu faci nimic din ce v-ar putea da de gol, pe tine sau pe restul. Pricepi? Viețile lor atârnă de tăcerea ta.

Ada clătină din cap:

— Dar eu de ce?

— Să ne ierte Dumnezeu, dar i-am mințit. Le-am zis că ești călugăriță. Dacă află adevărul...

În spatele ochelarilor, ochii Sorei Monica se micșorară, încețoșându-se.

Orori, rostise madame. La fel și tatăl ei: *Nemții mănâncă bebeluși, știi?*

— ...urmările le vei avea pe conștiință toată viața, continuă Sora Monica.

— Dar dumneata nu vii? întrebă Ada.

— Nu, răspunse Sora Monica. Eu am pașaport irlandez.

Apoi o luă pe Ada de mână și o strânse cu putere, un gest tandru, la care fata nu se așteptase.

— Poți să iei geanta și biblia Sorei Jeanne.

Ada merse după ea afară din capelă, ținând într-o mână rozariile, strângând în cealaltă ursulețul ascuns pe fundul buzunarului.

*

Vechile temeri – cum să ajungă acasă, fără bani și fără haine – erau mici și neînsemnate acum. Apăruseră unele noi, saci de griji pe care Ada îi căra în spate, care se îngreunau cu fiecare zi. Era prinsă în cursă. Toate erau prinse în cursă. Evadarea ieșea din discuție. Asta avea să fie viața ei de-acum înainte, să trăiască drept Sora Clara sub naziști, să aibă grijă de bătrâni, în vreun azil din inima Munchenului.

Sora Brigitte reușise să deschidă fereștrua mansardei în care

locuiau, dar acum nu se mai închidea la loc. Nu contează, se gândi Ada. Încăperea se încingea mereu și te sufocai înăuntru, fiind chiar sub acoperiș. În zori se auzeau porumbeii zgâriind acoperișul cu piciorușele, uguind. Înăuntru erau patru paturi, două câte două suprapuse, în care dormeau cu schimbul. Metoda funcționa perfect, căci jumătate dintre ele, aflate în tură noaptea, le înlocuiau dimineața pe cele care urmau să lucreze ziua.

Ada nu fusese niciodată atât de obosită. Devenise arțăgoasă și plângăcioasă, ca mătușica Lily, care suferise cu nervii încă de când zepelinele din Primul Război Mondial o îmbolnăviseră de alopecie. Nu îndrăznea să se gândească la cei de acasă, chiar dacă Sora Brigitte le îndemna să-și mute gândurile la lucrurile fericite de dinainte, să se învesească. Sora Brigitte era acum căpetenia lor, noua lor Maică stareță. Chiar începură să o strige așa, cu toate că nu era în vârstă. N-avea cum să aibă mai mult de treizeci de ani, se gândea Ada, însă știa să-și păstreze cumpătul, era înțeleaptă și iscusită: se ținea tare când era nevoie, știa și când era mai bine să cedeze. Făcuse rost de cuverturi pentru toate paturile lor și obținuse permisiunea ca, atunci când venea preotul, măicuțele să meargă la slujbă. Părintele Friedel era foarte în vârstă. Ar fi trebuit să fie internat și el într-un azil pentru bătrâni. Cărând după sine gentoiul de preot, abia dacă-și mai putea aminti cuvintele latinești *In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti* târșâindu-se după doctor, fără să-și poată aminti care bolnav sufla încă și care murise.

Ada, Sora Brigitte și o măicuță sfioasă, Sora Agatha, lucrau în tura de zi, care era cea mai grea, căci bătrânii nu dormeau, era nevoie să fie hrăniți și spălați, să li se dea medicamentele și să le fie curățate rănilile. Întinși în paturile lor de campanie, cu mâini osoase și degete încovrigate, pacienții miroseau a stătut. Ada trebuia să le taie unghiile de la picioare, tari ca niște coarne, răsucite și crescute în carne. Trebuia să le spele trupurile după ce mureau – palide și pământii, fără puls. Le ridica brațele țepene până când trosneau din umăr, apoi cu o cârpă săpunită le freca pielea aspră și fleșcăită. Mâna stângă, apoi mâna dreaptă. Aplecat trupul în față, frecat spatele, întins pe spate, piciorul drept ridicat, frecat zonele intime, apoi piciorul stâng. Printre degete. Tăiat unghiile, întins trupul drept, pregătit să-și întâlnească Creatorul.

Ada nu știa cât mai rezistă. Să trăiască printre cadavre, cu

membre țepene, sânge înghețat, înconjurată de mirosul de putrefacție și de formol. Voia să-și treacă degetele peste tendoane vii, să se piardă în ochi scânteietori, nu să închidă pleoape peste niște bile goale, fără sclipire. Voia să simtă țesuturi moi și sângele pulsând, speranța care vine odată cu viața și aerul tras în piept. Abia trecuse de nouăsprezece ani. Era tânără, visa să trăiască în lumea celor vii, dar moartea o împresurase, o făcuse prizonieră. Atâția morți, oameni slăbiți, demenți. Părintele Friedel lângă groapă, stropind sicriele cu apă sfințită.

De la opt dimineața la opt seara. Cină. Odihnă. *Odihnă?* Asta se întâmpla când își spălau hainele, lenjeria din stambă și fustele, grele de apă, ce prindeau mucegai înainte să se usuce, întinse pe tăblia paturilor, ghemotoacele de vată pătate de menstruație și maronii, voalurile nescrobite și gri. Ada cârpea ciorapii. Sora Brigitte primise de la paznic patru bucăți de ață și un ac, iar Ada era bucuroasă să coasă laolaltă țesăturile, să împungă și să scoată acul afară, în jos, în sus. O ajuta să nu se mai gândească la celelalte lucruri, îi amintea de fosta ei meserie, de viața de odinioară. Și uita de rugăciuni. De veșnicele rugăciuni. Ada își dorea doar să se întindă pe pat și să doarmă în timp ce celelalte se rugau, astupând astfel bâzâitul pios al Sorei Brigitte, să stea trântită în genunchi și să viseze la Stanislaus.

*

Nu crezuse că o să scape cu viață din călătoria cu vagonul pentru vite, din Naumur, prin Franța și Germania. Aerul de iunie era neîndestulător, lumina nu ajungea și pe zi ce trecea se făcea tot mai cald. Ada era strivită între Sora Brigitte și un alt prizonier, un bărbat din Glasgow care înjura și se foia mereu, lovind-o cu cotul de fiecare dată când se răsucea. La fiecare oprire, tot mai mulți oameni erau îngrămădiți în tren, de ajunsese abia să mai respire. Ada încercă să-și miște picioarele: se ridică pe vârfuri, se lăsă în jos și, chiar dacă purta încălțăminte cu câteva numere mai mare a Sorei Jeanne, tot își simțea gleznelor tumefiate. În colțul vagonului stătea un bărbat înalt, el era șeful. Englez, vorbea foarte îngrijit, iar Ada și-l închipui cu ușurință mare director, sau poate ofițer ori medic, dar asta într-o altă viață.

— Suntem în drum spre mare! strigă el. Într-un *charabanc*⁹. Să cântăm. Haideți acum, împreună: *Zece elefanți se legănav pe o pânză de păianjen*.

La început reușise s-o înveselească pe Ada, și fiindcă pânza n-a rezistat... Însă pe măsură ce zilele treceau, glasurile tuturor deveneau tot mai stinse, iar caravana se cufunda într-o liniște spartă doar de zbuciumul și de urletele unui bebeluș. Frica se legăna ca funia unei spânzurători, întrebările putrezeau fără răspuns în rama ei despuiată și oțelită. Bărbatul încercase să-i facă să se miște, *puneți sângele în mișcare*, să facă loc pentru infirmi, să lase pe vreunul să se așeze sau să se rezeme de pereți. Oamenii se împingeau. Ada era călcată neconținut pe degetele de la picioare, însă după prima zi nici nu mai simți durerile chinuitoare. Nu aveau pic de apă, erau nevoiți să doarmă de-a-n picioarele, în timp ce roțile scârțâiau și frânele scrâșneau.

— Ar trebui să fim recunoscătoare și să-i mulțumim lui Dumnezeu, zise Sora Brigitte când ajunseră la destinație, șase zile mai târziu, și înțelesesă ce aveau de făcut. Chemarea noastră este să-i ajutăm pe cei bătrâni și infirmi, oriunde ar fi ei.

Sora Brigitte o privi pe Ada și adăugă:

— Oricine ar fi ei.

Pesemne că Sora Monica o prevenise: *Ține-o din scurt*. Ada știa că n-are voie să scoată nici un cuvânt nechibzuit.

Însă fata nu era de acord cu Sora Brigitte. Oamenii aceia erau, la urma urmei, dușmanii lor, oricât de bolnavi și de bătrâni ar fi fost.

În tot vagonul existase doar o găleată pentru nevoi. Oamenii stătuseră în hainele lor împutite, plângând de rușine. Nările Adei se înfundaseră cu propria-i duhoare fetidă, avea gâtul și gura uscate ca nisipul. *Clic-clac, clic-clac*. Trenul oprise. De afară se auzeau țipete. Părțile laterale ale vagoanelor fură deschise, iar prizonierii, orbiți de lumină, trăgeau aer în piept ca peștii, împleticindu-se printre trupurile morților și ale muribunzilor. Pe plăcuța stației scria München.

— Bavaria, zisese Sora Brigitte. *Catolici*.

De parcă ar fi fost vreo diferență. Ada habar n-avea unde era Bavaria, și nici nu-i păsa. Voia să fugă, sau să moară. Lasă s-o împuște, s-o sfărtece, s-o împrăștie cât mai departe de locul acela. Dar era prea slăbită să fugă și prea înfricoșată.

Nu aveau voie să vorbească în timp ce lucrau, nici între ele, nici cu altcineva. Deși nu era chiar o închisoare, erau prizoniere, condamnate la muncă silnică și păzite de gardieni răspândiți peste tot. Azilul de bătrâni era un stabiliment încăpător, destinat exclusiv bărbaților, în general foști ofițeri de armată acum la pensie, specialiști, niște *cineva*, oameni care își permiteau. Cei sănătoși erau liberi să vină și să plece, să se plimbe după bunul plac. Văduvi, cei mai mulți, care nu știuseră să se îngrijească după ce le muriseră nevestele și care nu voiau menajere. Aici aveau un salon confortabil și o sufragerie spațioasă, plus o seră destul de mare, ale cărei uși dădeau direct afară. Infirmitățile, mult mai în vârstă, erau în spitalul de alături. Paznicii veneau în saloane, le amenințau cu bastoanele și zbierau la ele și la toate celelalte femei care lucrau acolo, femei din Polonia, cu un P mare prins de hainele lor jerpelite. Pe acestea le sileau să șmotruiască încăperile, să facă munca cea mai grea din spălătorie, să sape gropile și să muncească pe tarla de legume.

— Politețea nu costă nimic, zise Sora Brigitte într-una din predicile ei de noapte. Chiar dacă nu ne e permis să le vorbim, polonezele sunt și ele prizoniere, la fel ca noi. Obligate să lucreze ca niște roabe. Așa că zâmbiți-le. Permiteți-le să treacă. Dați din cap în semn de recunoaștere. Țineți minte, și ele sunt la fel de înspăimântate și de singure ca noi.

Chiar mai înspăimântate, își zise Ada, gândindu-se la cum se uitau în toate părțile să se asigure că nu e nici un gardian la orizont, la cum clătinau din cap spre ea, *Nu ne face probleme. Nu face să ne fie și mai rău.*

Măicuțelor li se permitea să-i scoată pe bătrâni în grădină, să le împingă paturile afară și să-i lase să stea la soare și să respire aer curat. Vara fusese foarte călduroasă, însă acum venise toamna, iar noaptea temperaturile coborau sub zero grade. Mansarda lor nu avea încălzire, iar Ada se întreba cum o să fie în toiul iernii, în tot curentul ce trăgea de la fereastra care nu se închidea și cu o singură pătură pe pat.

— Suntem norocoase că suntem în viață, zise Sora Brigitte. Și avem treabă. Diavolul își face de lucru cu mâinile care stau degeaba.

Bătrânii erau bine hrăniți. Cei în putere îi ajutau pe prizonieri

la munca în grădină. Cultivau legume, însă SS-ul lua mare parte din producție, ce le rămânea lor fiind foarte puțin. Celor neputincioși și ținuiți la pat li se dădea doar hrană lichidă. Călugărițele mâncau supă de varză și găluște, iar Ada chiar se-ngrășase.

— Soră Clara, putem să stăm puțin de vorbă? o întrebă Sora Brigitte într-o seară pe când urcau scările către mansarda lor.

Ada se cercetă: ce făcuse oare? Pesemne vorbise în somn ori înjurase. Dăduse la iveală secrete, nu că i-ar fi rămas multe. Sora Brigitte știa că doar se dădea drept măicuță, și poate și ceea ce ghicise Sora Monica, anume că nici măcar nu fusese cu adevărat luată de soție. Ori poate că avea vreo veste. Ada știa că noua lor Maică stareță vorbise cu paznicul – nu *vorbise*, pentru că nu știa germană, ci desenase o cruce roșie și arătase spre ea. „Pentru că ei le pot da de știre familiilor noastre“, le explicase ea.

Poate aflate ceva despre Stanislaus. Era aici, în Germania, îi dăduse de urmă și venea s-o salveze. *M-am pierdut cu firea în noaptea aia, Ada. Întoarce-te la mine. S-ar întoarce, desigur. L-ar ierta. Fusese doar o neînțelegere.*

— Nu pot să mă prefac că nu observ, încep Sora Brigitte așezându-se pe patul de jos, făcându-i apoi semn Adei să ia loc lângă ea. Ție nu ți-a mai venit ciclul în ultimul timp. Există ceva ce-ai vrea să-mi spui?

Ada ridică din umeri.

— E din cauza șocului.

Mama ei obișnuia să spună că femeilor li se mai întâmplă.

— Și a grijilor. Și-a oboseli.

— Și ți-este rău?

— Doar când trebuie să-i întind pe jos. Nu mai suport cadavrele. Mirosul.

— Ai fost căsătorită?

Sora Brigitte nu asculta ce-i spunea Ada, altfel n-ar mai fi întrebat asemenea prostii.

— Da, dar...

Ada se opri. Nu putea să spună *nu chiar*, poate Sora Brigitte nu știa adevărul?

— Iar căsătoria s-a consumat?

Asta nu o privea pe Sora Brigitte.

— Când ai fost ultima dată cu soțul tău?

Adei îi venea să spună *Mai încet*.

— Ești însărcinată?

Întrebarea Sorei Brigitte îi dădu fiori.

Nu se gândise nici o clipă la așa ceva. Un copil. Firește că nu. Dar în seara în care au ajuns în Naumur... Ea se ametea, Stanislaus se urcase pe ea. Îl simțise împingându-se în ea. Rămăsese jilavă când se dăduse el la o parte. El nu-și pusese scufița.

Ada încremeni pe marginea patului privind în gol la propriile mâini împreunate. Acum, că Sora Brigitte o rostise, avea sens. Lipsă menstruație. Îngrășare. Chiar simțise ceva mișcându-se înăuntrul ei. Cum li se zicea? Aripă de fluturaș? Crezuse că e de la vreo mâncare, de la ce înghițise.

— Știai? o întrebă Sora Brigitte.

Ada clătină din cap, buimacă. Cum să aibă un copil? Unde să aibă un copil? Unde-ar putea să-l țină?

— Ce-o să mă fac?

Își auzi propria voce subțiindu-se ca o trestie, simți un gol în stomac. *Însărcinată*. Și dacă aflau nemții?

Nu putea fi adevărat. N-o făcuseră neprotejat decât atunci, de data aia. Nici o femeie nu rămâne gravidă din prima, toată lumea știe. *Un bebeluș*.

— Ești foarte tăcută, zise Sora Brigitte, bătând-o ușor cu palma pe genunchi. Dumnezeu ne va arăta calea.

— Ne va arăta? Nouă?

Le pusese în pericol pe toate. Aveau să dea socoteală împreună în clipa în care ea o să nască, iar nemții ar putea să afle că Ada nu era călugăriță; că toate celelalte mințiseră ca s-o acopere pe ea. Începu să se teamă.

— Aș putea spune c-am fost violată, zise Ada, căci era limpede ce avea de făcut. De un soldat. S-ar putea să meargă.

— Ar fi o minciună.

— Poate că în cazul ăsta trebuie s-o spun, zise ea înghițind în sec.

Era bună când venea vorba de mințit.

— O să mă lase să păstrez copilul?

— Când spui o minciună, zise Sora Brigitte, trebuie să trăiești cu ea, iar mai devreme sau mai târziu adevărul iese la iveală. Și

minciuna, și faptul că ai trăit în minciună.

— Și copilul?

Sora Brigitte clătină din cap:

— Poate că o familie bună din Germania l-ar adopta.

— Să-mi ia copilul?

— Soră Clara, nu-l putem păstra. Unde să-l ascundem? Cum să nu plângă?

Ada nu putea renunța la copil, nu ca să-l lase nemților. Ar evada. Ar lua niște haine de la bătrâni. Sau de la alți prizonieri. Niște vechituri. Și n-ar mai arăta a călugăriță. Ar trebui să treacă de paznici. S-ar da drept poloneză. Ele dormeau în altă parte. Ar pleca repede, când nimeni n-ar observa. Poate s-ar găsi un neamț care să-și facă pomană cu ea. Cineva care s-o ajute să ajungă acasă. Sau să-l găsească pe Stanislaus. Atunci el s-ar întoarce la ea, ar avea grijă de amândoi. *Ada, dintotdeauna mi-am dorit un fiu.*

Dar n-o să dea de el niciodată. Fusese o proastă că l-a crezut. Ar fi trebuit să-l refuze în noaptea aceea la Namur, ultima lor noapte, înainte ca nemții să debarce. *Sunt prea obosită, Stanislaus, prea obosită.* Iat-o acum, prizonieră de război, și borțoasă. În viață doar pentru că se declarase măicuță, trăind o minciună.

Și dacă totuși se hotăra să evadeze, ce-ar fi fost dacă o prindeau? Sora Brigitte și toate celelalte urmau să aibă de suferit. Îl și vedea pe paznic trosnindu-le cu bastonul. *Unde a plecat? Vorbește!* Sora Brigitte n-ar scoate un sunet. Dar celelalte, da. Sora Agatha, în special. Și dacă rămânea, iar ei aflau? Ce-ar fi fost, atunci? N-avea nici o nădejde. Nu avea nici o șansă.

— Să îngenunchem și să ne rugăm, zise Sora Brigitte.

Ada coborî de pe patul de scânduri și se aruncă în genunchi. Făcuse socoteala, trebuie că era în cinci luni deja. Însărcinată. Prizonieră. Închise ochii. Lacrimi fierbinți, de ciudă, îi picurară pe obraji.

*

Podeaua de piatră era bocnă. Tălpile îi amortiseră de la răceala dalelor, degetele ei înghețate se încovoiaseră pe lespede. Picioarele îi erau pietre de moară. Luna lumina palierul de dedesubt, un dreptunghi alb în bezna din casa scării.

Își făcu vânt în față, se clătină, apoi se trase înapoi.

Numărase cincisprezece trepte, cincisprezece trepte de zbor în adâncime. Casa din Theed Street avea doar douăsprezece, însă fuseseră suficiente pentru vecina lor ca să alunece și să avorteze. Tertipul ei nu prea ținea și Ada tremura. Puse o mână pe balustradă, iar cu cealaltă se împinse în perete. O opinteală și-atât.

Era un păcat de moarte, însă nu era *numai* al ei. Ci al tuturor. *Numără!* La trei, își spuse ea, la trei.

Își arcui spatele, cu mâinile ținându-se strâns de balustradă. Trebuia numai să se aplece și să-și dea drumul. Dar dacă doar își rupea vreun os? Dacă își spărgea capul?

Unu.

Ridică un picior, apoi pe celălalt. Treptele astea erau din piatră. Cele din Theed Street erau din lemn. Vecina lor nu se-alesese decât cu niște vânătași și c-un cucui în frunte.

Doi.

Trase adânc aer în piept. Era cale lungă până la peticul de lumină de pe palierul de jos. Zborul avea să fie abrupt și întunecos.

Undeva dedesubt fu deschisă o ușă și se auziră voci. Ada se aplecă în față, dar își pierdu echilibrul, împleticindu-se. Încercă să-și împiedice căderea, își simți capul lovindu-se de o treaptă și spatele izbit de perete, mâna îndoită dedesubt, întreg trupul trântindu-se când de o parte, când de alta. Se auzi urlând, țipăt sfredelitor ce părea să vină de departe. Cineva aprinse lumina.

Ada stătea ghemuită pe scări, cu picioarele de-a curmezișul. Nu căzuse mult – cinci trepte maximum, chiar dacă ei i se păruseră mai multe.

— *Was ist los?*

Un soldat german se înființase lângă ea, cu bocancul aproape atingându-i fața, cu arma îndreptată în jos. Tâmpilele Adei zvâcneau, și mai era și o durere ascuțită într-o parte. Încercă să zică ceva, dar se auzi suflând de parcă ar fi căscat gura să nu se sufoce.

— Soră Clara! o auzi deasupra ei pe Sora Brigitte. Ce ai pățit?

Soldatul își mută bocancul pe o treaptă de jos.

— A căzut, îi explică neamțului Sora Brigitte. E somnambulă, atâta tot.

Ada o privea pe măicuță făcându-i semn că se va ocupa ea.

Soldatul șovăi, apoi se întoarce și coborî scările.

*

— Ai cel puțin o coastă ruptă, o anunță Sora Brigitte. Dacă nu două. Și un cucui urât pe-o parte. Dar bine că n-ai pierdut copilul.

Durerea o săgeta la fiecare gură de aer. Ada zăcea pe spate. Nu se putea întoarce, suferința era prea mare. Și totul, în zadar. Probabil șocul îi va face felul. Poate că așa se petrecea. Copilul îl pierzi *după*. Îl bușise destul. Negreșit avea să-și dea drumul singur, iar pe urmă ea n-o să trebuiască decât să tragă apa la veceu.

— Sărmanul mititel, zise Sora Brigitte mângâindu-i burta, ce și-o fi zis? Că a venit sfârșitul lumii.

Oare Sora Brigitte chiar credea povestea pe care i-o spusese soldatului? Somnambulism. A alunecat. Și-a pierdut echilibrul. Probabil da, n-avea de unde ști că Ada o făcuse intenționat. Sora Brigitte se referise la bebeluș ca la un el. *El*. De parcă ar fi fost o persoană. Ada își dorea să fi murit ea însăși. Să-și fi frânt gâtul, să-și fi spart țeasta. Însă treptele erau prea înguste. Se înțepenise. Era în continuare în lumea asta, vie, în Germania nazistă, cu niște coaste rupte și un cap care-i zvâcnea. Plus un copil care-i creștea în burtă. Adei i se făcu rău.

— E totul bine, o încurajă Sora Brigitte. Știu ce fac, sunt soră medicală. Nu trebuie decât să te întinzi și să fii cuminte.

Ada nu închise ochii toată noaptea, sperând că vor începe durerile, că va simți sângele prelingându-i-se de-a lungul coapselor și că, dedesubt, cearșaful va deveni lipicios. O durea coșul pieptului când respira. Ascultă porumbeii scurmând pe acoperișul mansardei, uguiul lor potolit la ivirea zorilor. Îi era dor de mama ei, își dorea să-i fie alături. Nu că mama ar fi fost de acord cu toate astea, ea nemăritată, în halul *ăsta*. Ar fi fost nevoită să născopească ceva. *Am căzut pe scări. Am avut un accident*. Mama ar fi știut ce-i de făcut. *Odihnește-te. Stai liniștită*. Probabil c-ar fi avut un pat numai pentru ea. Cissie ar fi trebuit să doarmă pe jos, sau pe fotoliul-pat din camera din față, unde dormise unchiul Jack înainte să moară. Cacao. Ar fi băut lapte cu cacao și cu mult zahăr, făcând vârtejuri în cană, simțind în nări aburi catifelaji.

Ada o auzise pe Sora Brigitte dând tonul rugăciunilor, spălându-

se pe mâini și pe față și ieșind pe vârfuri din cameră. Se trezi când Sora Brigitte îi trecu o mână pe dedesubt.

— Ridică puțin și apleacă-te în față, îi zise.

Ada se împinse în capul oaselor, strâmbându-se de durere la fiecare mișcare. Simți că Sora Brigitte îi ridică haina, lăsându-i sânii la vedere. Ada și-i acoperi cu mâinile.

— Măi, măi, măi, ia uite unde stătea rușinoasa, zise Sora Brigitte râzând. Nu crezi că le-am văzut pe toate de-acuma? Întinde-ți brațele.

Adei i se păru că tot scheletul îi este smuls, tras în afară. Sora Brigitte îi înfășură pieptul într-un sul de pânză, de jur împrejur, de mai multe ori.

— Nu vindecă, zise ea, dar măcar poți sta în picioare. Trebuie să lucrezi.

— Nu pot, răspunse Ada.

— N-ai de ales. E voia lui Dumnezeu.

Sora Brigitte o privi pe Ada îndelung și îi întinse o mână. Ada se sprijini și se ridică din pat. Sora Brigitte îi atinse bărbia și îi întoarse fața spre ea ca s-o privească în ochi.

— Ce ai făcut e un păcat. Am încredere în tine că n-o să repeți ceva atât de ticălos. Roagă-te Domnului să fii iertată.

Sora Brigitte știa adevărul. Bineînțeles. Ada încuviință. Mai departe nu știa ce-i de făcut.

*

Ada simți că fusta rasei i se agățase de ceva când trecu pe lângă bătrân. Îl observase și înainte. Un văduv, unul dintre cei zdraveni care trăiau ca niște regi în partea rezervată a stabilimentului și cărora nu le lipsea nimic. Se opri și se întoarse. I-l agățase cu vârful bastonului, zâmbind. Era un bărbat înalt, cu o vestă gri-închis, încheiată până la gât, o cămașă într-o nuanță pală și pantaloni gri de moleschin. Era simpatic, într-un fel. Albit, ochii îi avea ca ai lui Stanislaus, de un albastru străveziu. O clipă, Ada se întrebă dacă nu cumva cei doi se înrudeau.

— Ești o călugăriță tare frumoasă, zise el.

Ada simți un val de căldură urcându-i în obraji și speră că voalul îi ascunde roșeața.

— Cum te cheamă? o întrebă el.

Ada se uită împrejur. Le era interzis să vorbească. Nu era nimeni pe-aproape în afară de pacienți.

— Știți engleză, șopti Ada.

— Puțin. Dar limba se uită dacă n-o vorbești. Cum te cheamă?

Fuse pe punctul să spună *Ada*. Cât de ușor era s-o păcălești.

— Sora Clara.

— Sora Clara, repetă el. Și înainte, înainte să te călugărești?

Nu era sigură dacă e bine să-i spună. Oare măicuțele mărturisesc asta? Dar era așa de plăcut să vorbească în engleză. Suporta greu tăcerea pe timpul zilei.

— E-n regulă, zise el de parcă i-ar fi citit gândurile. Mie poți să-mi spui.

Se uită împrejur încă o dată. Erau singuri.

— Ada.

— Ada, zise el. Prescurtare de la Adelheid. E un nume nemțesc, știi?

Ada clătină din cap. Nu era nimeni la ușa de lângă, nici la cealaltă.

— Dar pe dumneavoastră?

Bătrânul îi eliberă fusta de baston și se ridică în picioare:

— Eu sunt Herr Professor Dieter Weiss.

— Aveți o grămadă de nume.

Adei îi venise să chicotească. Nu mai răsese de luni de zile, își dădu seama atunci. Tresări. O dureau coastele. Erau singuri în continuare, fără gardieni care să pocnească din bici și să strige: *Es ist verboten zu sprechen*.

— Herr se zice în germană la domn, Professor se zice pentru profesor, Dieter este numele meu de botez, iar Weiss e numele de familie.

— N-am întâlnit niciodată un profesor, zise Ada.

Îl plăcea pe bătrân. Avea un nume, fapt care îl făcea să fie un om, nu un maldăr de carne pe care trebuia să-l spele și să-l hrănească.

— Acum sunt la pensie, zâmbi Herr Weiss. Dar am predat la Gymnasium. Voi, englezii, i-ați spune High School, sau Grammar School.

Își ridică bastonul și arătă cu el spre fereastră, unde Ada văzu

un soldat sprijinit de un copac și fumând.

— Sunt băieți de-ai mei. I-am învățat pe toți. Abia le dăduse mustăcioara.

Ada zâmbi.

— Ce le-ai predat?

— Istorie, zise Herr Weiss. Istoria Germaniei. N-ai vrea să iei loc și să vorbești cu mine? o întrebă Her Weiss.

Ada privi în jur.

— Nu e permis, răspunse ea.

— De ce nu?

Ada ridică din umeri.

— Nu e.

— Dar locul ăsta e acum casa mea. Vorbesc cu cine îmi pofteste inima în casa mea.

Bătrânul flutură bastonul în direcția ferestrei.

— Să nu te temi de ei. Mă bucur încă de respectul lor, le-am fost profesor.

Râse din nou. Dinții lui erau curați și egali, era bărbierit și avea fața proaspătă. Nu mirosea ca toți ceilalți. Ada simțea nevoia să se așeze.

— Urmează-mă, zise el. Mergem în seră. O să fim brazieri.

— Brazieri?

— Nu e acesta cuvântul? Cum trebuia să zic?

— Probabil bravi, zise Ada. Înseamnă să fii curajos.

— Ai văzut? zise bătrânul luând-o de braț și conducând-o mai departe pe coridor. Deja îmi ești de folos.

Ada se lăsă purtată. *Ajut un bătrân, comandant, atâta tot, doar până în seră.* În clipa aceea îi veni o idee. Dacă i-ar preda, în schimb, germană, să învețe și ea limba lor, atunci ar fi perfect, s-ar putea descurca. Și cine știe? Ar putea scăpa. Îi ținu bastonul cât se lăsă în scaun.

— Domnule Weiss, începu Ada. Domnule *Professor* Weiss. Dacă vă ajut cu engleza, ați vrea să mă învățați germană?

Bătrânul își apucă bastonul și bătu puternic în podea:

— Uiți un lucru, draga mea. Tu ești prizonieră. Eu sunt stăpânul tău. Nu te tocmești cu mine.

Ada fusese sigură că o să fie de acord. Se întoarse și dădu să plece, dar rasa ei se agăță iarăși de ceva. De data aceasta, Ada

simțise bastonul lovind-o în picior. Se opri.

— Dar dacă mă *rogi* să te învăț limba germană, atunci poate că răspunsul va fi altul.

Ada înțelese atunci că bărbatul era obișnuit să facă lucrurile după bunul plac. Un bărbat la putere, dar care, fără doar și poate, o găsea frumoasă. Să se învoiască așa cum vrea el. Să pară că e important.

— Ați vrea să mă învățați germană, vă rog?

Bătrânul se aplecă și o strânse de mână.

— Soră Clara, va fi plăcerea mea. Iar tu-mi vei îmbunătăți engleza.

Gardianul care fuma afară intrase acum în încăpere. Ada nu era sigură, dar părea același care-o găsisese pe scări în urmă cu câteva nopți. Nu observase până atunci cât de tânăr era. Nici măcar nu se bărbierea, pielea lui avea încă finețea pielii de băiețel. I-ar fi putut fi frate mai mic. Ada își trase mâna, o odihni pe umărul lui Herr Weiss, de parcă l-ar fi dezmiardat.

— Hans, zise Herr Weiss, să îi ordoni să mă învețe engleză. În fiecare zi.

Ada nu-l putea privi în ochi pe soldat. Măinile începuseră să-i tremure, așa că și le încheștă în pumni, să nu se vadă. Era periculos să vrea ceva, chiar dacă un lucru atât de simplu cum e să stai de vorbă. El ar putea să refuze. Să urle în germană. E drept că Ada n-ar pricepe cuvintele, dar le-ar pătrunde sensul: *Am putere de viață și de moarte asupra ta.*

Soldatul ridică din umeri și zise ceva, Herr Weiss îi răspunse. Soldatul bătu din călcâie și-și ridică brațul:

— *Heil Hitler!*

— *Heil Hitler!*

— Trebuie să aprobe și comandantul, zise Herr Weiss. Dar vei veni la mine în fiecare seară, Soră Clara, după ce-ți termini treaba. Micul meu hobby nu trebuie să-ți afecteze obligațiile față de Reich.

Bătrânul tăie aerul cu mâna:

— *Heil Hitler!*

Ada înghiți în sec. Era sigură că se aștepta să-i răspundă cu aceeași replică. Nu ar fi fost în stare, nu ar fi vrut să facă asta. Și seara, după lucru. Era prea obosită atunci, mult prea obosită. Însă știa că e un ordin. Bătrânul o luă de mână din nou și o strânse cu

putere, frecându-și degetul mare de palma ei.

*

Crăciunul 1940 trecuse deja. Să ținem minte datele, zisese Sora Brigitte. Să nu le uităm. Pășiseră în alt an, 1941. Ada se bucura acum că Sora Jeanne fusese durdulie. Gravidă în opt luni, ajunsese să umple veșmântul larg, chiar dacă nu-și putea închipui cum. Abia dacă mânca pentru un om, darămite pentru doi. Supă de varză. Din când în când, câte o bucățică de brânză pe care i-o strecura Herr Weiss. Dar unde era bunătatea în toate astea? Herr Weiss îi strecurase și o mână în jurul taliei cu două seri în urmă, în drum către salon, în timp ce-i povestea despre Luftwaffe bombardând centrul istoric al Londrei. Despre nopți senine și sticloase de ianuarie, în care zidurile bisericilor se albeau ca fantomele când piloții eliberau bombe, iluminând străzile de dedesubt. Englezii se vor preda după asta, zisese el. Centrul istoric era aproape de casa ei, dar nu putea să-i spună lui Herr Weiss așa ceva. O bombă nefericită, și ar fi de ajuns. Doar una. Au venit dinspre Tamisa înspre oraș? Sau invers? Herr Weiss nu știuse să-i răspundă.

Ghicise el oare, din pipăieli? Ada nu era dolofană. Sora Brigitte îi zisese că prima oară nu pui pe tine. Nu se vede. Slavă Domnului. Ada se desprinsese de Herr Weiss când simțise copilașul mișcându-se.

Îi era foame și lui? Pesemne că vrea să trăiască, micuțul ăsta. Se luptă să reușească. Supraviețuise deja atâtor lucruri în scurta și nenăscuta lui existență. O frământare îi ciocănea Adei țeasta fără oprire, sfâșiind-o cu dinții ca un diavol la Judecata de Apoi.

— Are Dumnezeu grijă, zicea Sora Brigitte.

Adei îi lipsea credința Sorei Brigitte. Nu era nici așa de curajoasă. Își dorea să aibă mai multă vitejie. Fiecare zi putea fi ultima ei zi, iar asta o înspăimânta. Putea să scoată din sărute vreun gardian nervos, să-i scape vreun cuvânt de față cu Herr Weiss, un ins supărăcios. Englezii au bombardat Bremenul, îi spusese el. *Îi vom pedepsi*. Putea fi și tandru. Într-un fel mai curând stânjenitor – mâinile lui întârziind pe ale ei, bastonul, pe piciorul ei, tot mai sus – drept care trebuia să se păzească. Nemții aveau drept de viață și de moarte asupra lor. Gărzile nu uitau niciodată

să le reamintească.

Thomas, așa-l numise Ada pe bebeluș în mintea ei. *Thomas*, la fel se scria și-n germană, deși se rostea diferit. Micuțul Thomas, Tommykins. Își dăduse toată silința să nu-l iubească pe micuțul *Tomichen*. Dacă avea să se nască bolnav, ori poate chiar mort, ea l-ar jeli, dar nu i-ar părea rău. Dar dacă avea să fie viu, ce sen-tâmpla? Încercase să își abată gândul de la asta. Dar cum să izbutească? Noaptea, când se odihnea pe pat, îi simțea cotul sau genunchiul, știa când sughița și sughița și ea cu el. Știa când doarme el, știa când se trezește. *Gata, gata*, îi șoptea în timp ce-și mângâia burtica. *O să fie bine. O să am grijă de tine*. Copilul ei, viața ei, o altă viață ce-avea să cânte dragostea și speranța. În pustiul acela de moarte și de întuneric, el era bucurie și era viitorul. Era tot ce avea Ada. Nu putea să-l măture și să-l bage sub covor ca pe-un gunoi. Iubea copilul ăsta, copilul lui Stanislaus, al lor.

*

Nu se simțise deloc bine în acea seară de februarie.

— De la ceva ce am mâncat... Simt că-mi bolborosește burta.

Nu înghițise nimic de dimineață. O stare rea. Copilul dormea, întins frumos în burta ei, apăsându-i pe vezică. Dormea deja de aproape două zile, în timp ce totul se frământa în jurul lui. *Se pregătește*, îi zisese Sora Brigitte. *Își adună puterile*.

Sora Brigitte o consultă.

— Nu te doare? o întrebă. De necrezut. Ești dilatată aproape în întregime.

Ada simți că Sora Brigitte o zgârie pe dinăuntru:

— Ia să-i dăm noi o mână de ajutor.

Apa i se rupse și curse cu nemiluita, șiroind pe marginea patului. Dacă avea să se infiltreze în pardoseală, să inunde tavanul de dedesubt?

— Încetișor, încetișor, zise Sora Brigitte.

Sora Agatha își lipise urechea de ușă. Blocase clanța cu spătarul unui scaun și se ruga: *Preafericită Fecioară Maria, fă ca paznicii să joace cărți, să stea departe*. Nu veniseră niciodată să vadă ce fac măicuțele. Ce puteau face ele noaptea, în mansardă și de capul lor? Dar nu se știe niciodată. Dacă auzeau ceva?

— Ssst! Țipă încet, îi zise Sora Brigitte.

Durerile erau tot mai puternice, izbind-o ca valurile într-o furtună pe mare, unul după altul. Sora Brigitte îi spusese să respire între valurile de durere și să cânte un cântecel în gând, orice, numai să cânte.

Era frumoasă ca un fluture și mândră ca un crin.

— Împinge!

Era frumoasă ca Polly Perkins din Paddington Green.

— Împinge!

Pruncul își făcu drum prin Ada și ieși la lumină în zori în acea zi geroasă de februarie, cuibărindu-se apoi, așa mititel și rozaliu cum era, la sânul ei. Sora Brigitte îl înfășură într-un prosop vechi pe care reușise să-l șterpească din timp, strânse placenta în găleata de gunoi, pe care trebuia s-o golească la prima oră, și o spălă pe Ada cât de bine putu.

Tot ea botează bebelușul.

— Să fim sigure, zise maica.

Thomas. *Tomichen*. Tommykins.

— Un sfânt bun, fu de părere Sora Brigitte.

— Și acum? întrebă Ada.

Trebuia să renunțe. *Luați-mă pe mine, nu pe el! Omorâți-mă pe mine, nu pe el! Cruță-mi copilul! Te implor, cruță-mi copilășul!*

Copilașul meu. Ada nu se așteptase la acest val de dragoste, la acea avalanșă de pasiune. Îi mângâie tâmplele, îi privi adâncitura gingașă din vârful căpșorului, buzițele strânse, cum i se mișcau fălcuțele, cuibărit la sânul ei. Dormea așa de delicat, de liniștit. Sora Brigitte îl luă de lângă Ada, îl înfășă bine în prosop, apoi îl întinse la marginea patului și ieși din cameră. Sora Agatha ascunse cămașa plină de sânge a Adei și o ajută să se îmbrace și să se așeze pe pat, lângă Thomas.

Sora Brigitte se întoarse puțin mai târziu, însoțită de părintele Friedel, care păși în încăpere și-și potrivî vederea la întunericul din pod.

— Un bebeluș, am găsit un bebeluș, îi zicea Sora Brigitte. Ada, zise Sora Brigitte uitându-se spre ea, accentuând apoi cuvintele pe care tânăra trebuia să le repete: Tu vorbești germană mai bine decât mine. Spune-i părintelui cum l-am găsit noi pe bebeluș. Chiar dincolo de ușa din spate. Spune-i cum l-am adus înăuntru ca să-l

încălzim. Roagă-l să-l ia în geanta lui și să spună că *el* l-a găsit în cutia pentru bebeluși, la biserică.

Ada știa că Sora Brigitte judecase totul din timp. Sora Agatha era și ea implicată. Trebuia să renunțe la copilașul ei, să-l dea preotului să-l ia cu sine, să-l trimită departe. Să spere și să se roage ca un om bun să-l găsească. Pe copilașul ei, pe *Tomichen* al ei.

Înghiți în sec. Germana ei era rudimentară, însă Herr Weiss îi explicase cum că engleza a fost odată germană, așa că dacă nu știa un cuvânt, ar trebui să-l spună în engleză.

— *Baby*, începu ea, *Wir gefunden haben. Vor der Tür.*

Ada dădu la o parte marginea prosopului de pe fețișoara lui. Trebuia să păstreze amintirea ființei aceleia delicate.

— *Baby box.*

Vocea ei era slabă, cuvintele, prea greu de rostit.

Părintele Friedel părea încurcat. Mama ei îi povestise la un moment dat despre asta, cum deschizi un capac și așezi copilul înăuntru. Ada desenă în aer o trapă, apoi făcu mișcările ca și cum ar deschide-o, așezându-l apoi pe copilaș înăuntru și închizând trapa.

— *Ja, ja*, zise părintele Friedel. *Ein Babyklappe.*

Ada n-avea nici cea mai vagă idee dacă părintele înțelesese corect, însă dădu din cap aprobator.

— Spune-i că nu trebuie să știe nimeni, continuă Sora Brigitte. Că trebuie să ia copilul acum, cât doarme, și să-l pună în geantă. Și să tacă mâlc.

Dacă părintele Friedel era prins, avea să fie sfârșitul tuturor. Și al lui Thomas. Ada arătă cu degetul spre bebeluș, apoi spre geantă.

— Tăcere, zise ea ducându-și arătătorul la buze: *Nicht ein Wort!*

Și Ada arătă spre ușă.

— *Ja, ja*, zise părintele Friedel.

Ada nu era sigură că preotul înțelesese, nu era sigură nici că l-ar putea face să înțeleagă vreodată, însă altă variantă să-l scoată pe Thomas de acolo nu aveau, asta era singura lui șansă să trăiască.

Ada se ridică de pe pat. Știa că nu trebuie nicidecum să arate cât de epuizată era ori că tocmai născuse băiețelul. Sora Brigitte făcu un pas înainte și îi luă preotului geanta. O așeză pe marginea patului și o deschise, împinse patrafirul într-o parte, iar crucifixul și mirul, în cealaltă parte. Îl ridică pe Thomas și-l așeză înăuntru.

Părintele Friedel privea scena zâmbind. E nebun, își spuse Ada. Dus cu pluta. Doamne Dumnezeule. Sora Brigitte închise geanta.

— Așteaptă, zise Ada.

Băgă mâna adânc în buzunar și scoase afară ursulețul. Deschise geanta, strecură jucăria în prosopul în care era înfășurat băiețelul, apoi se aplecă și-l sărută pe Thomas pe fruntea lui fină ca ceara.

— Să-ți poarte noroc, îi șopti ea. O să mă-ntorc, dragul meu Tomichen. O să te gălesc.

Trase patrafirul peste bebeluș, apoi așază crucifixul deasupra. Dacă soldații aveau să-l pună pe părintele Friedel să deschidă geanta, văzând patrafirul și crucifixul, poate că l-ar lăsa să plece fără să-l mai verifice.

— Noi l-am numit Thomas, îi zise ea.

— E timpul să plece, spuse Sora Brigitte.

— Vă rog, insistă Ada. Vă rog, aveți grijă de el.

Nu știu să-i spună asta în germană. Erau cele mai importante cuvinte, și nu se putea face înțeleasă. Bebelușul avea numai trei ore. Copilașul ei drag. Știa că nu poate zăbovi în clipa aceea. Urma să aibă o viață întreagă pentru asta. Închise geanta și i-o întinse preotului.

Acesta o luă, și-o aranjă mai bine în mâna stângă, ridicând mâna dreaptă într-o binecuvântare: *In nomine Patris...*

Sora Brigitte îl urmă afară. Ada le auzi pașii pe treptele de piatră. Cincisprezece până pe palier, încă cincisprezece până jos, la parter. Îndepărtându-se, pașii se auzeau tot mai înfundat. Auzi cum se închide o ușă. Ada se aruncă pe pat și începu să jelească, îngropându-și fața în rogojina aspră.

*

În dimineața următoare, Sora Brigitte băgă mâna și cotrobăi pe sub saltea, unde ascunsese sulurile de pânză cu care avea s-o înfășoare pe Ada în jurul pântecelui.

— Nici o vorbă nimănui despre asta, zise ea legând pânza strâns. S-a înțeles?

Sora Brigitte nu avusese niciodată un copil care să-i fie smuls de la piept, nu fusese niciodată nevoită să privească cum propriul fiu este înfășat și dus cine știe unde. N-avea să înțeleagă niciodată prin

ce trecea Ada, care nu știa unde era Thomas al ei, dacă mai era sau nu în viață. N-avea să-i înțeleagă niciodată mahnirea adâncă. Ada nu se simțise niciodată mai singură de-atât.

— Trebuie să faci voia lui Dumnezeu ca să-ți ispășești păcatele, îi spunea Sora Brigitte. Și, pe lângă asta..., continuă ea strângând cu putere pânza în jurul Adei, viețile noastre atârnă de tăcerea ta.

— Dar părintele Friedel..., începu Ada.

— Părintele Friedel nu știe nimic. Nici un cuvânt.

Sora Brigitte își trecu mâna pe după Ada:

— Poți să te ridici?

Ada își propti picioarele în podea și se ținu de Sora Brigitte.

— Zece zile ar fi trebuit să nu te dai jos din pat, zise ea, de parcă Ada insistase să meargă. Să te odihnești și să te refaci. Dar astea – și îi atinse ușor pânzele cu care era înfășurată – ar trebui să ne încredințeze că n-o să fie cazul de prolaps.

Prolaps. Asta păteau femeile bătrâne, de-aia miroseau a pișat. O trecură florii.

— Nu te mai pot ascunde. Te dor sânii? Ți-a venit laptele?

Tomichen. Tommykin. Ada încercă să-și amintească fața lui rozalie și încrețită, cu pleoape umflate, însă detaliile se estompaseră, chiar dacă trecuseră numai două zile de când fusese luat de lângă ea. I-ar recunoaște mirosul, totuși, era sigură. Mirosea a ea, mirosea a cum îi mirosea ei carnea pe dinăuntru.

— Soră Clara, vrei să-mi răspunzi, te rog?

— Îmi pare rău. Nu pot să îmi iau mintea de la el.

— Trebuie să încetezi să te gândești la el, zise Sora Brigitte cu un glas tăios. Sau o să înnebunești. Acum, ia-mă de mână, o să încercăm să coborâm scările.

Ada își simțea picioarele înțepenite și că genunchii aveau să îi plesnească. Habar n-avusese că poți să fii atât de obosit. Stătea în capul scărilor. Dacă ar fi leșinat în clipa aceea, avea s-o tragă după ea și pe Sora Brigitte. Se ținu cu o mână de balustradă și băjbâi cu piciorul după treapta de jos.

*

Odată cu venirea verii, Herr Weiss începu s-o aștepte pe Ada în seră. Era o anexă vastă cu acoperișul într-o singură apă, construită

cu fața către grădină și cu scaune împletite din nuiele, aliniate la perete. Pe timpul iernii se întâlneau în sala folosită în comun, însă Herr Weiss se plânse că acolo e prea mult zgomot, chiar dacă, din câte își putea da seama Ada, alte voci în afară de ale lor nu se mai auzeau.

— Aici însă..., și bătu cu palma pe scaunul de lângă el. Aici suntem singuri. Tu și cu mine.

Se întinse către Ada și-i strânse mâna, ca de obicei.

— Povestește-mi mai multe despre tine, îi ceru el într-o noapte. De dinainte să vii la mănăstire. Îmi place să mi te închipui pe-atunci.

Ada abia dacă își mai aducea aminte cum fusese în Londra ori în Paris, sau dacă fusese fericită vreodată. Slăbise chiar mai mult decât înainte de a fi însărcinată. Veșmântul Sorei Jeanne atârna pe ea lung și lălâi. Cândva, dacă ar fi avut un ac și o ață, s-ar fi apucat de el, l-ar fi ajustat un pic, însă acum nu-i mai păsa. Știa că arată pesemne ca o sperietoare. Pielea îi devenise solzoasă, iar fața, pătată și ridată.

— Am fost croitoreasă, zise ea. De damă.

— Și ce coseai?

— Rochii de seară și rochii de zi, costume și fuste, bluze și gulerașe.

Încercă să-și evoce creațiile în toată splendoarea lor, însă pomelnicul sunase plat și plictisitor, ca o minciună în care nu mai credea nici cel care-o spunea.

Herr Weiss îi luă mâna Adei și și-o așează între picioare.

— Te îmbrăcai vreodată în rochiile de seară?

Ada încercă să-și tragă mâna, însă el i-o apăsă și mai tare în același loc.

— Uneori făceam și pe manechinul, zise ea opintindu-se, înghițindu-și saliva.

Făcea chestia aia, bătrânul făcea chestia aia *revoltătoare*.

— Cred că arătai încântător.

Mâna lui se încleștase peste mâna ei, iar dedesubt penisul i se înfoia.

— Spune-mi cum arătai.

— Herr Weiss, zise ea. Vă rog. *Bitte*.

El râse.

— Nu-ți place? Întrebă el, strângând-o de mână atât de tare, că Ada țipă de durere. Vreau să te văd în rochie de seară, vreau să-i văd crăpătura, linia spatelui tău. Vreau să te privesc venind spre mine. Vorbește-mi.

Lumea aceea, în care trăise cealaltă Ada, era foarte departe. Închise ochii, însă frumusețea naturală, pasiunea și grația i se evaporaseră până și din memorie, așa cum se topește carnea pe un cadavru. Tot ce îi rămăsese acum era un sac de oase.

— Vorbește-mi! zbiră la ea Herr Weiss.

— Roșie, răspunse ea, cuprinsă de spaimă ca într-o menghină. Una era roșie.

Se gândise la ea și la Stanislaus, reflectați în oglinzile de la Café Royal din Londra. Le stătea bine împreună.

— Cireșie. Croită pe bie. Înțelegeți cum zic?

Dădu din cap că nu. Cu ochii închiși, se freca de palma Adei.

— Croiala nu se face pe fir drept, zise ea respirând înecat, cuvintele ieșindu-i scurte, sugrumate din cauza a ce o obliga să facă. Ci la patruzeci și cinci de grade. Fix. Îi dă lărgime. O face să cadă lejer. Pune în valoare corpul. Cade pe șolduri, ascunde burta.

Herr Weiss gemu, gâfâi de câteva ori, apoi îi dădu drumul din strânsoare. Ada își trase mâna și se lăsă pe spate în scaun, departe de el.

— Du-te, zise el. Ne vedem mâine.

Ada se ridică și se dădu înapoi, bâjbâind cu mâinile la spate până nimeri ușa. Simțea în gură un gust metalic și fiecare bătaie a inimii o zguduia pe dinăuntru. Nu-i putea povesti Sorei Brigitte așa ceva. Ar fi acuzat-o că l-a provocat. La urma urmei, nici nu era călugăriță adevărată. Așa să fie oare, ea-l provocase? Nu-și dădea seama cum. Ce fel de moș ar vrea să facă treaba asta spurcată? Era dezgustător.

Dar dacă îi cere mai mult, să meargă până la capăt? Dacă-l refuză, o va pedepsi. Avea puterea asta, în timp ce ea era prizonieră. Un fior rece îi străbătu întreg trupul. Un moș. Era respingător. Iar ea era călugăriță, sau se presupunea că e. Poate ar fi putut juca această carte. *Herr Weiss, am făcut un jurământ de castitate*. I-ar păsa?

Trebuia să stea lângă el în fiecare seară. Insistase. Nu avea de ales. Ada se ținea în scaun cât mai departe posibil, cu mâinile

împreunate și ascunse sub scapular.

— Vezi tu, zise el câteva săptămâni mai târziu, luând-o de mână și apăsându-i-o adânc pe vintre: Cât am vână, sunt încă în viață.

Ada închise ochii și încercă să nu ia în seamă ceea ce simțea.

— Moșii fără vână și fără bărbăție și-un pic săriți, se bătu el ușor pe tâmplă cu degetele încovoiate. Știi, se mai întâmplă. Când ajungi bătrân.

Boșorog nerușinat ce ești, se gândi Ada. De parcă vâna te-ar ajuta să nu te strici la cap!

— Aia nu sunt eficienți, continuă Herr Weiss. Doar iau, nu dau nimic în schimb. Niște paraziți, nimic mai mult. Ca redușii mintal. Și evreii. Și pederăștii.

— Nu înțeleg.

Ada nu era sigură că pricepe despre cine sau despre ce era vorba. Herr Weiss păru să n-o audă.

— De ce să-i ținem în viață? Risipă de timp și de bani.

O strânse de mână, i-o dădu atent la o parte și o bătu încetișor pe braț.

— Poate că săptămâna asta nu e cazul, draga mea, îi zise de parcă ar fi fost ideea ei. N-am starea potrivită.

Zâmbi și își dădu drumul în scaun:

— Dar înțelegi, nu-i așa? Cât timp am vână-n mine, nimeni n-o să mă treacă pe listă.

Ada își retrase mâna și o ascunse repede.

— Pe listă?

— E-un fel de a spune, zise el. Listă cu cei care nu merită să trăiască, retardații, schilozii. Ce fel de viață-i aia? Mai bine că le curmăm suferința. Ne îndurăm de ei.

— Îi omorâți?

— Îmi place să mă gândesc la asta ca la un soi de horticultură. La fel le zic și băieților, arătă Herr Weiss cu bastonul spre fereastră, deși nu se vedea nici un paznic.

— Vrei să crească un copac înalt și puternic? Dai atenție ramurilor celor mai puternice și tai uscăturile care atârnă de pomană. Trebuie să fii științific, nu sentimental. Eugenia. Ea e viitorul.

Ada încercă să înghită, însă avea gura uscată, iar limba i se făcu cocoloș. Crezu c-avea să se înece. Tuși, un spasm dureros îi

străbătu întreg corpul.

— Poporul german e ca un copac care trebuie curățat de paraziți și de cei slabi, își continuă ideea Herr Weiss. De copii bolnavi. De bătrâni, de infirmi. De drojdia societății, care ne trage-n jos puterea.

— De copii? Întrebă Ada. Care copii?

— Aia firavi, zise el bătând cu bastonul în podea. Sau bolnavi incurabil. Orfani. Delincvenți. Nedorți. De toți trebuie să scăpăm.

Thomas. Frica se împlântă adânc în ea, ca un ciob extrem de ascuțit. Trebuia să afle. Părintele Friedel, el ar putea să-i spună. Trebuie. Sub jurământ, în confesional. În ciuda a ce o sfătuisese Sora Brigitte, trebuia să-l întrebe. Însă nu-l mai văzuse, nu de o vreme.

— Părintele Friedel? Întrebă ea cu teamă în glas. Unde e părintele Friedel?

— Friedel? pufni Herr Weiss. Ce treabă ai cu el? E mort, nu știi?

— Nu! răspunse Ada fără să se poată stăpâni, gata s-o podidească plânsul. Nu.

Herr Weiss se întoarse către ea. Încovoiat, cu ochii lui de un albastru-pal îngustându-se de parcă ar fi luat-o în vizor:

— Ce-ați avut voi de împărțit?

Trupușorul firav al lui Thomas, odată roz, însuflețit de viață, zăcea acum albastru și încremenit în mintea ei.

— Nimic, răspunse Ada și închise ochii. *Adună-te. Poartă-te normal.* Vorbeați de oameni care mor. Și m-am gândit, în mod firesc, la cel din urmă sacrament. Și la părintele Friedel. Obişnuia să fie pe aici tot timpul.

Ada îl văzu pe Herr Weiss potolindu-se.

— A fost decapitat.

Ada simți că o să verse. Își acoperi gura cu o palmă.

— Acum mai multe săptămâni, zise Herr Weiss. Pentru că nu era de acord. Zicea că-i crimă. Cum să oprim asta? De ce am face-o? *Aktion T4.* E perfect logic.

Se lăsase din nou în scaun, cu ochii închiși. Un zâmbet de satisfacție i se lățea pe față. Îi făcu semn din mână Adei că se putea retrage.

Thomas al ei, frumosul ei, nevinovatul Thomas, măcelărit. Părintele Friedel fusese oare prins? Ea îl crezuse senil, dar

bătrânul ghicise, pesemne. Dacă da, atunci trebuie că nu suflase o vorbă despre locul de unde-l luase. Murise ca să-i salveze copilașul. Thomas era mititel și plăpând. Dar era și cuminte, nu plânse deloc, nu scosese nici un sunet – doar stătuse pe saltea cu ochii larg deschiși. Poate că era întârziat. Ar fi atât de rău dacă ar muri, dacă n-ar mai apuca să vadă ororile lumii ăsteia?

Și Stanislaus. Stătea frumușel pe undeva, în Ungaria, Austria ori Germania. El nu avea de suferit. Nu ca ea. Nu ca Thomas, fiul lui. Cum de-l lăsase sufletul s-o părăsească? Nu avea inimă, sentimente? Știa că va fi prinsă și cum aveau să o trateze. Ada nu fusese niciodată o acritură, nu purtase nimănui ranchiună. Dar Stanislaus era *iubitul* ei. Simțea cum furia o topește pe dinăuntru, ca lava din pântecul pământului, asfixiindu-i judecata în norul ei de fum.

Sora Brigitte își făcea rugăciunile de noapte. Ada se strecură în liniște pe lângă ea și îngenunche la marginea patului, în lumina strecurată de afară. Poate că Thomas era în viață. Poate că părintele Friedel îl lăsase în grija unei familii, o familie bună, care nu dădea doi bani pe *Aktion T4*, sau cum i se spunea. O familie care îl iubea și care avea grijă de el. Ada își îngropă fața în mâini și pentru moment le fu recunoscătoare măicuțelor pentru rugile suave pe care le putea îngâna și ea acum, fără să se gândească la absolut nimic. *Fericiți cei ce plâng...*

*

— *Sie.*

Paznicul o împunse cu bastonul.

— *Komme her. Folgen.*

O luă înainte și ieși pe ușă. Mergea repede, iar Ada trebuia să alerge ca să țină pasul. N-avea nici o idee unde o ducea – de-a lungul coridorului, afară din clădire și direct în dimineața de ianuarie. Soarele se pregătea să răsară. Pentru întâia oară de când ajunsese acolo, Ada ieșea din acea clădire. Era 1942. Se aflau acolo de aproape optsprezece luni, trecuse aproape un an de când îl născuse pe Thomas. Zăpada acoperise pământul, iar cerul atârna greoi și gălbejit. Pesemne că o zărise cineva împreună cu Herr Weiss. Unul dintre paznici o văzuse atingându-l. Ceea ce nu era

permis. Sau poate că se săturase de Ada și le spusese paznicilor să scape de ea, s-o facă să dispară așa cum procedau cu polonezele.

În față aștepta o camionetă, iar paznicul îi ordonă Adei să urce în spate. Era doar ea. Stătu o vreme neștiind dacă tremură de frig sau de frică; dârdâielile îi zguduiau oasele, dinții îi clănțăneau. Din spatele unei clădiri apărură doi soldați fumând și glumind. Unul urcă în cabină, iar celălalt, în spate cu Ada, trăgându-și pe el paltonul și îndesându-și degetele în mânușile strâmte din piele. Camioneta se puse în mișcare, ieșind pe poartă și, mai departe, în oraș.

Erau în centrul Münchenului, așa îi spusese Herr Weiss. Merseră de-a lungul unor străzi străjuite de-o parte și de alta de clădiri înalte, trecură pe lângă catedrale cu turnuri spiralate, pe lângă piețe largi. După un timp, casele se micșorară, apoi drumul îi conduse prin câmpuri mărginite de copaci. Ada înfășură veșmântul lăbărțat al Sorei Jeanne de două ori în jurul ei, fiind recunoscătoare pentru bucățile în plus de serj gros, împături scapularul în jurul mâinilor, strângându-și și întinzându-și continuu degetele de la picioare ca să nu-i degere. Străbătură sate cu cotcodăcit de găini și rotocoale de fum urcând spre cer din hornuri. Un câine începu să latre și rupse lanțul, gonind în urma lor o vreme. Se întoarse apoi, ridică piciorul la un copac, jetul de urină aburindă topind zăpada imediat și îngălbenind-o.

Oare unde o duceau? Era singură. Voia să fie alături de celelalte călugărițe. Îi ofereau sprijin moral. Uneori se țineau de mâini, ea cu Sora Brigitte și cu Sora Agatha. Își purtau de grijă una alteia. Nu era nevoie de nici un cuvânt rostit. *Înțelegem*. Ce avea să facă Ada de acum înainte, de una singură? Mergea într-o închisoare, ori poate și mai rău?

În fața lor apărură ceva ce semăna cu o fabrică. Lungă, cu clădiri joase și un turn înalt ce fumea negru, usturător. Trecură de câteva porți. *Arbeit macht frei*. Ada se întrebă ce produc acolo. *Munca te face liber*. Nu și pe ea, nu aici, nu acum. Norocoșii. Camioneta înconjură fabrica. Trecură pe lângă un indicator. „Dachau“, citi Ada, în timp ce mașina era parcată lângă o casă mare cu pereți înalți și două rânduri de porți.

Soldatul deschise oblonul din spate și sări din mașină.

— *Runter!*

Ada se lăsă în jos și coborî și ea pe macadam. Soldatul o luă de braț și o împinse către porțile împrejmuirii. Un altul le deschise și o duse pe Ada într-un vestibul, apoi se întoarse, închise porțile în urma lui și le încuie cu lacătul. Camera era luminată doar de o fereastră înaltă și rotundă prin care razele firave de lumină poposeau pe podea. Ada văzu un raft cu încălțări de diferite forme și mărimi. Cizme negre, înalte, de ofițer, strălucitoare și lustruite, două perechi de cizme de damă, dintre care una maro și elegantă, iar cealaltă, din piele întoarsă garnisită cu blană și talpă din crep. Mai erau și niște galoși și o pereche de ghetuțe de copii. Pereții erau vopsiți într-un gri morocănos. Te luau frigul și umezeala în camera aceea în care scoteai aburi când respirai.

Ușa dinspre interior se deschise și se ivi un bărbat uscățiv. Haina lui vărgată se ponosise, iar în piept purta cusută o stea galbenă. Arăta nebărbierit de mai multe zile.

— *Komm her*, îi zise Adei cu o voce stinsă, fără expresie.

O conduse în holul principal – o cameră pătrată, lambrisată cu lemn închis la culoare și luminată din spatele scărilor de o fereastră înaltă cu vitralii. O femeie zveltă, scăpărătoare, se sprijinea de stâlpul scărilor în spirală, ținând în mână un portțigaret lung. Adei îi sări în ochi rochia ei de zi rubinie din lână naturală, cu guleraș marinăresc de poplin alb, cu dantelă. Trecuse mult timp de când nu mai văzuse atâta eleganță. Pentru o clipă, Ada pluti într-un vis de frumusețe și melancolie și zâmbi. Femeia o luă din loc și se apropie de ea agale, tocurile pantofilor săi țacăind gingaș pe parchetul din lemn.

— Mi s-a spus că ești croitoreasă de damă, zise ea în germană scrutând-o pe Ada în veșmintele ei jerpelite, apoi adăugă pufnind: Chiar dacă nu pare deloc c-ai fi.

— Sunt, zise Ada.

Singura persoană care i-ar fi putut spune era Herr Weiss.

— Știi germană?

— Puțin.

— Nu trebuie decât să înțelegi. Vino.

Ada o urmă într-o cameră micuță dincolo de spălător. Aproape toată încăperea era umplută de o masă mare pe care tronau o coală de hârtie, o foarfecă, niște cretă de croitorie, o perniță de ace, un centimetru și niște material negru – *moiré*, își zise Ada; după

luciu. Sub fereastră era o mașină de cusut, una din cele cu roata cu mâner, nu cu pedală. Într-un colț stătea o masă de călcat cu fier electric. Oamenii ăștia erau bogați. În colțul opus, un fotoliu vechi.

Femeia ridică de pe masă coala de hârtie și i-o flutură Adei în față. Era fotografia unui model într-o rochie de seară, decupată dintr-un ziar.

— O să-mi faci rochia asta, zise ea. Până diseară.

— Diseară? Madame, dar e..., și fu cât pe ce să spună „imposibil“, însă femeia o întrerupse pe un ton tăios ca o sabie.

— Ești în casa comandantului, *Obersturmbannführer* Weiss. Pe mine nu mă contrazici.

Pesemne că era Frau Weiss. Soțul ei era rudă cu Herr Weiss. El le spusese cine era și cu ce se ocupase. Ada se întrebă ce altceva mai știau oare despre ea.

— Astea sunt măsurile mele, zise femeia arătând spre manechinul din cel mai îndepărtat colț al camerei. Dacă-i vin hainele, atunci îmi vin și mie. Eu nu le probez până nu-s gata.

Ada voia să spună că hainele nu pot fi făcute pe un manechin țeapăn din lemn, că trebuie ajustate astfel încât să se dea după corpul în mișcare, să se aranjeze cum trebuie atunci când stai. Voia să întrebe dacă există și tipar sau vreo altă fotografie a rochiei. În cea pe care i-o arătase, detaliile nu se deslușeau.

— Ovreașul ăla îndesat care a fost aici înaintea ta n-a priceput, zise femeia. N-o să-ți permit să mă atingi.

Ada își zisese la început că Frau Weiss e frumoasă, însă liniile care îi desenau gura erau prea dure, iar apariția ei fără cusur nu cadra deloc cu bunătatea. Femeia dădu să plece, dar se opri în prag.

— La ora șase fix, îi zise. Ai acolo tot ce îți trebuie.

Ada auzi cheia învârtindu-se în încuietoarea din spatele ei.

Și cu tipar și cu un client înțelegător, tot i-ar fi venit greu să termine o rochie de seară într-o singură zi. Ada se holbă la fotografie. Rochia urmărea linia corpului și avea guler drapat, splendid, pornind de la umeri, și mâneci trei sferturi. Nu era un model complicat, deși gulerul putea să-i joace feste, cu materialul pus pe bie și rulat, și apoi umerii erau mai mereu problematici. Neapărat în talie corsajul trebuia să-i vină perfect. Era genul de

rochie care, dată pe mâinile cui trebuie, cusută de croitoreasa potrivită, putea să arate ca una de o sută de lire. Croită nepotrivit, ar fi arătat ca o rochie de duzină. Or, Frau Weiss n-ar cumpăra niciodată o rochie de-a gata, Ada înțelesese asta.

Întinse materialul pe masă, plimbându-și degetele peste partea care strălucea în lumină, radiind subtil în tente de negru. Oamenii credeau că negrul e o culoare moartă, plictisitoare, dar avea tot atâtea nuanțe și luciuri ca albastrul sau roșul. *Moiré*-ul nu era mătase naturală, ci artificială, un material nefericit, cum zicea Isidore, care își varsă fibrele ca văduva lacrimile. Pe masă avea pe puțin cinci metri, mai mult decât suficient pentru o rochie. Destul chiar și pentru o pălărie de cocktail sau un *fascinator*. Ada luă materialul și îl înfășură în jurul manechinului. Nu era și muselină, s-o ajute să facă tiparul. Trebuia să se descurce fără.

Își suflecă mânecile, își puse centimetrul în jurul gâtului, de-a lungul scapularului înfipse câteva bolduri și se apucă de treabă. Poate c-ar fi trebuit să fie recunoscătoare. Poate că acesta fusese un cadou din partea lui Herr Weiss.

La ora trei, rochia atârna însăilată fără viață pe manechin. Frau Weiss nu dăduse pe acolo întreaga zi. Chiar dacă măsurile erau exacte, Ada știa că manechinul nu putea înlocui un corp omenesc. Trebuia să mergi în rochie, să dai viață acelui înveliș, astfel încât materialul să devină una cu formele tale, cu pielea ta.

Ada se opri. De afară nu se auzea nici un sunet. Își scoase scapularul, își dădu jos tunică cea grea și fustele, rămânând doar în lenjeria din stambă, dârdâind. Liniște. Își scoase lenjeria și își trase rochia pe ea, răsucind-o într-o parte și-n alta până ce gulerul i se aranjă pe umeri, iar corsajul, comod, în jurul sânilor. Direct pe piele, *moiré*-ul se simțea ca un balsam, mătase care îi mângâia coapsele. Ada se ridică pe vârfuri ca și când ar fi purtat tocuri. Făcu o piruetă, apoi încă una. Nu era nici o oglindă în care să se privească, dar se închipui cu părul lung și ondulat, pielea ei albă contrastând cu splendoarea moarului, care strălucea în nuanțe deschise și închise în razele după-amiezii târzii. Întrezări scurt strălucirea vieții ei trecute, de eleganță, frumusețe și libertate, ce-ar fi putut să fie încă viața ei de nu l-ar fi întâlnit pe Stanislaus.

Trebuia să coasă rochia, iar cusătura putea să facă cute dacă

tensionarea firelor nu era potrivită. Gulerul cădea mândru și Ada își atinse umerii acolo unde urma să prindă mânecile. Trebuie să întărească acele cusături. Își duse mâinile la spate pentru a ține rochia laolaltă. De întărit copcile aici și aici. Afară se auziră voci. Ada îngheță.

Lepădă rochia cât putu de repede și îmbracă înapoi lenjeria de corp. Voci de bărbat, nedeslușite. Își trase fustele și tunică, înfășurându-și cordonul de două ori în jurul taliei. Nu-și mai puse și scapularul, nu făcea decât să-i stea în cale. Ridică rochia de pe podea și se duse cu ea la mașina de cusut, în timp ce vocile se pierdură în depărtare.

Cu mâinile tremurânde potrivea acul în mașină și învârti roata. Acul, înțepând și ieșind prin material, cosea laolaltă părțile. Dacă ar fi fost prinsă purtând rochia, ar fi așteptat-o o pedeapsă zdravănă. Trase cusăturile și le întări, apoi puse rochia înapoi pe manechin, aranjă mânecile să cadă bine, o potrive de lungime. Nu avea organza ca să dubleze tivul și să-l întoarcă, astfel încât să cadă ușor ca o adiere. *Atunci coase în zig-zag, Ada, în zig-zag.* Copci, cincisprezece ar trebui să fie de ajuns. Lumina naturală slăbea. Deasupra mesei atârna un bec, singurul. Ada îl băgă în priză. Răspândeă o lumină chioară, dar dacă ținea lucrul aproape, se putea descurca. Călcă rochia pentru ultima oară, nu prea apăsât la tiv. Sub masă era o cutie cu umerășe, iar Ada alegea unul pe care îl atârna apoi de simeză.

Chiar în lumina slabă din încăpere, Ada știa precis că era o capodoperă. Când avea să se termine războiul, se gândea, Casa Vaughan va prospera.

Se uită la materialul rămas. Niște bucățele, dar moarul era bătos. Un trandafir, poate. Nu i-ar lua mult să-l facă, prins de o calotă care s-ar aranja lejer și pe care Frau Weiss și-ar putea-o prinde în păr cu o agrafă Kirby, dacă aveau așa ceva în Germania.

De când născuse, în acea zi pentru prima oară Ada nu se gândise deloc la Thomas. Ar fi împlinit un an peste câteva săptămâni. 19 februarie 1942. *La mulți ani, Tomichen!*

Bărbatul cu stea galbenă pe haină luă rochia seara, ținând umerășul în aer la înălțimea umărului.

— Mă iertați, zise Ada. Toaleta?

Omul îi făcu semn către găleata de după ușă, stinse becul și încuie. Camera se cufundă de îndată în beznă. Ada auzi pașii îndepărtându-se. Un copilaș plângea undeva în depărtare. Își aminti de ghetuțele din vestibul. Plânsetele încetară, dar acum, că le auzise, Ada nu și le mai putea scoate din minte. Copilul trebuie că era în camera de deasupra. Oare de cât timp plângea mititelul? Ochii i se obișnuiră treptat cu întunericul. Pătrunzând printre gratiile de la fereastră, lumina lunii azvârlea umbre de-a lungul mesei. Ada auzea uși deschizându-se și închizându-se, pași, o voce de femeie – Frau Weiss – strigând pe cineva. Sună clopoțelul, adânc și sonor, mai multe voci, râsete, din nou clopoțelul. O petrecere. Camera în care stătea ea era aproape de bucătărie, ale cărei uși îngăduiau frânturilor de zgomot să pătrundă când se intra și se ieșea pe ele. Ada auzea paharele, pocnetul surd al șampaniilor desfăcute, râsetele, mai tare, tot mai tare, în timp ce deasupra ei copilașul urla.

Ada se ușură în găleată, apoi se așeză pe scaunul de lângă mașina de cusut. Nu mâncase nimic de o zi și băuse numai o gură de apă, de dimineață. Îi spusese oare Sorei Brigitte unde era? S-ar perpeli, altfel, temându-se că Ada făcuse vreo prostie, că fugise. Herr Weiss avea și el să fie nevoit s-o aștepte. Pesemne stătea în salon, bătând cu bastonul în podea, poruncind. Ceea ce nu-i bucura prea tare pe gardieni.

Numai că Herr Weiss probabil știe. Îi dăduse bilet de voie pentru o zi. Vocile se auzeau tot mai tare, copilașul tăcu. Sărmanul mititel, bocise până adormise. Curând aveau să vină s-o ia. Din spălător se auzeau zgomote, se spălau tacâmuri și farfurii, paharele zăngăneau în apa plină de spumă. Petrecerea se terminase. Aveau să o ridice dintr-o clipă în alta, s-o ducă înapoi în München.

Dar casa se cufundă în tăcere, camera se răci tot mai tare și nimeni nu sosi. Ada se mută pe fotoliul rablagit din colț. Perna șezutului era noduroasă, arcurile sărite, însă era mai comod decât taburetul și se putea lăsa pe spate. Mirosea a mucegai. Era obosită și flămândă. Îi era dor de Sora Brigitte și de celelalte călugărițe, de căldura lor și de pufăitul încetișor, în timp ce dormeau. Voia să le vorbească. Nu că i-ar fi plăcut prea mult de ele, însă împărțaseau ceea ce și ea gândea, se temeau de ce se temea și ea, și, chiar dacă

Ada nu credea în Dumnezeu, știa că toate se roagă pentru același lucru. Erau de aceeași parte a baricadei și se aveau una pe alta.

Dimineață, bărbatul cu haină vărgată descuie ușa și arătând spre găleată îi zise Adei:

— Urmează-mă.

Ada o apucă de toartă, iar el o conduse afară la un closet. Pe peretele din față fusese lăsat să se întindă un trandafir cățărător, care îl acoperea acum cu muguri roșiatici și grăsani. Îi mergea bine în pământul ăla, se bucura și de soare. Ada intră. Judecând după petele din bazin – și după miros –, își dădu seama că nu mai fusese spălat de ani de zile. Bărbatul se întoarse cu spatele cât îi luă ei să-și deșerte găleata, după care o conduse în spălător, unde îi puse în brațe un castron cu smalțul sărit, plin pe jumătate cu un soi de lături bej. Ada cea de demult nu se dădea în vânt după porridge, îl putea înghiți doar dacă era îndoit cu zahăr, însă Ada *de acum*, un om complet diferit, îl mănca pe nerăsuflate. Bărbatul așteptă lângă ea cât îi luă să înfulece.

— Dumneata cine ești? îl întrebă Ada.

Bărbatul strânse din buze.

— Poți vorbi?

El clătină din cap. *Das ist nicht gestattet*. Îi făcu semn cu degetul. *Verboten*.

O conduse înapoi în camera în care Frau Weiss o aștepta cu o bucată de stofă pe braț, ținând în mână ceea ce părea a fi o revistă pentru femei. Ada se întrebă dacă raționalizarea se practica și la nemți așa ca la francezi. Femeia asta nu părea să ducă lipsă de nimic. Lăsă materialul pe masă și, deschizând revista, i-o întinse Adei.

— Asta, îi zise ea arătând cu degetul spre poza unui costum de damă, apoi spre materialul de pe masă.

Ada se uită la fotografie mai de-a-proape. Sacoul era cambrat și se încheia pe mijloc, până la gât, cu un rând de butoni. Fusta era evazată, plecticoasă la culme. La fel și țesătura, de un gri mohorât cu niște carouri mai închise la culoare. Demodată. Dar Ada își dădea seama că, încheiat pe o parte și cu un guler-tunică, cu două buzunare dichisite, cu clapetă, și o fustă conică având la spate pliu dublu, costumele ar fi fost tinerești, *modisch*. Învățase cuvântul ăsta

de la Herr Weiss. Era ca în engleză, doar scris diferit. Frau Weiss puse pe masă și căptușeala și papiotele. Nu scosese o vorbă despre rochie, însă Ada înțelese că o mulțumise, altfel ar fi trimis-o de unde venise.

Ada o privi.

— Madame, zise ea, apoi inspiră, făcându-și curaj. Poate că – și arată spre poză: Butonii aici, buzunar aici. Mai *modisch*.

Ada așteptă urletul, însă Frau Weiss asculta mai departe.

— Aveți un creion și hârtie? continuă Ada. Vreau să vă arăt.

Frau Weiss ieși din încăpere și se întoarse. Ada nu era bună la desen, dar se descurca dacă era vorba de o schiță simplă. O văzu pe Frau Weiss încercând să-și ascundă un zâmbet. Era o femeie vanitoasă.

— Costumul îmi trebuie mâine.

Ja. Se întoarse și părăsi camera.

Și căptușit. Ada avea să lucreze toată noaptea.

Luă revista și o închise. Pe copertă, pe lângă însemnul nazist, Ada silabisi *NS Frauen-Warte*. Își plimbă degetele pe litere. Nu se descurca să citească în germană, dar recunoscuse un cuvânt, *Frau*. Pe copertă era fotografia unei nemțoaice trupeșe îmbrăcate într-un sarafan lung de tricot, cu o bluză albă pe dedesubt, stând pe o bancă și tricotând un ciorap. Un bebeluș dolofan se juca în pătuțul de lângă ea. Textul ce însoțea fotografia era scris cu caractere ciudate, învechite. Copilul părea cam de aceeași vârstă cu Thomas. Tuns și pieptănat îngrijit, cu cărare, zâmbea jucându-se în pătuțul lui.

Copilul de deasupra plângea din nou. De ce nu se ducea Frau Weiss să-l ia în brațe? Ada nu și-ar fi lăsat niciodată odorul să plângă în halul ăsta, ore întregi, la nesfârșit. O să facă hernie. Frau avea probabil o inimă de piatră. Mergea mână în mână cu vanitatea.

Adei îi fu permis să iasă de două ori în ziua aceea în spălător, unde i se dădu o supă searbădă și pâine neagră, din care măncă în liniște împreună cu bărbatul, stând amândoi în picioare. Ajunsă înapoi în camera ei, Ada croi, drapă, cusu la mașină șezând pe scăunel. Ca să cadă perfect, sacoul avea nevoie de greutate. La ferestre, atârând de șina ruginită, putrezeau adunate laolaltă draperiile. Ada pipăi tivurile. Desprinse micile bucăți de plumb

care trăgeau materialul în jos și puse câteva deoparte. Avea să le coasă apoi în marginea sacoului. Când în casă se lăsă liniștea, Ada își trase costumul pe ea, punând semne acolo unde trebuia strâns sau încrețit materialul, apoi ajustă pensele. Urmară cusăturile de întărire și prinderile de siguranță, pentru căptușeală. Chiar dacă lâna era aspră, se simțea moale pe pielea ei, iar căptușeala era fină. Frau Weiss n-avea să afle niciodată că Ada le probase, că fibrele căptușelii care o mângâiaseră mai întâi pe Ada vor atârna pe Frau ca niște pânze de păianjen. Îi plăcea ideea asta.

Adormi în fotoliul stricat. În zori Frau Weiss intră în cameră și își luă costumașul fără o vorbă.

Rutina fu întocmai ca în ziua dinainte. Își goli găleata, își măncă terciul lungit și se întoarse în cameră. De data asta, bărbatul îi aduse un coș cu rufe pe care i-l puse în brațe.

— De reparat, îi zise.

Ada abia putea cuprinde cu brațele coșul plin ochi. Luă la mână fiecare lucru. Șosete de cârpit și ciorapi de damă, cu ajur fin sub linia jartierei, de reparat. Cardigane și pulovere cu marginile mânecilor zdrențuite sau coate lărgite, pantaloni cu nasturi lipsă, o fustă cu fermoarul stricat, bluzițe desfăcute pe la cusături, rochiile cărora le trebuia tiv, sutiene fără copci. Mai erau acolo o pătură cu marginile descusute, o jachetă cu căptușeala ruptă, un palton mare de tweed, despre care Ada își închipui că a fost adus pentru retuș, și o salopețică de copil, ruptă.

Ce fel de gospodină era Frau Weiss, dacă lăsa să se adune așa hainele de cârpit, ca dintr-o sarcină minoră treaba asta să devină o muncă în sine? Nu toate femeile știau să coasă, Ada înțelegea, iar Frau Weiss era probabil una dintre ele, dar ar fi putut face un efort. Cel mai probabil chiar era o zdreanță, își zise Ada, uimită de propriile gânduri răutăcioase și că se sinchisea. Avea să-i ia zile întregi să termine și se întrebă dacă se va mai întoarce vreodată la azilul de bătrâni, la Sora Brigitte și la celelalte, dacă va mai vedea vreodată lumea de dincolo de camera în care stătea acum și dincolo de toaletă, dacă va mai vorbi vreodată în engleză. Dacă va mai vorbi vreodată, dacă se va întoarce acasă, dacă va fi iar liberă.

Ada pierdu șirul zilelor, începuse să măsoare timpul în cicluri menstruale. Când era la azilul de bătrâni, măcar acolo duminicile erau diferite și-așa țineau socoteala timpului scurs, însă aici zilele semănau între ele nesmintit. I se îngăduia să iasă din cameră ca să mănânce și să meargă la toaletă. Îi fuseseră date un lighean și o cârpă cu care să se șteargă. La un moment dat, i-a venit un soi de pachet cu un voal nou, izmene și schimburi. Fuseseră trimise pesemne de Crucea Roșie. Sora Brigitte dăduse într-un final de ei. Poate că în curând avea să primească și o scrisoare.

Ce le zisese Sora Brigitte? *Să ținem minte datele. Să nu le uităm.* Ada începu să țină socoteala, notând zilele cu cretă pe tăblia mesei, pe dedesubt. Acum era vară, sfârșitului lui iulie 1942. Stătuse aici șapte luni, văzând cum zăpada se preschimbă în ploaie, iar ploaia lasă locul soarelui. Degetele îi transpirau din cauza căldurii în timp ce cosea. Era nevoită să și le tot șteargă pe o bucată veche de material de prosop, să nu-i murdărească lui Frau Weiss țesăturile fine de batist și de tul.

Într-o zi călduroasă, ușa se deschise și pe ea intră Herr Weiss, dichisit, în cămașă albă și vestă de loden, cu bastonul lovind în podea.

— *Nönnchen*, zise el, nepotul meu mi-a spus că te găsesc aici.

Avusese dreptate. Herr Weiss trăsesse sforile, el avea legături cu *Obersturmbannführer*-ul, cu care Ada încă nu dăduse ochii. Tânăra se încordă, își strânse pumnii, își încleștă dinții.

— Vino, micuță soră *Claralein*, zise el îndreptându-se spre ea, capătul de metal al bastonului țacănind pe podeaua de piatră. Nu te bucuri să mă vezi?

De ce mai venise acum? După toate lunile astea? Ce îi trebuia?

— Nu zâmbești când îți vezi bătrânul profesor?

Își târai bastonul pe podea, atingându-i poalele veșmântului.

— Nu te bucuri să auzi din nou vorbindu-se în engleză?

Fii politicoasă. Ada zâmbi, o vagă mișcare a buzelor. Bătrânul se trase înapoi, îmbunat.

— Uitasem cum sună, zise ea.

Bărbatul râse.

— Limba maternă n-o uiți niciodată. Rămâne în adâncul tău pentru totdeauna. Ce-ar fi să ne așezăm, eu și cu tine?

Ada își strângea „patul” în fiecare dimineață, punând la locul

lor pernele fotoliului rablagit – pe care le întindea noaptea pe jos – și împăturind „pătura“, vechiul veșmânt al Sorei Jeanne, dosit dedesubtul pernelor. Născocise mici obișnuințe care să-i aducă ordine în viață, lucruri banale care să-i amintească de o altă lume, care să-i lase puțin control.

— Nu văd decât un loc de șezut, zise Herr Weiss arătând către fotoliu și făcându-și drum într-acolo.

Țac, țac. Era mult mai gârbovit decât și-l amintea ea. Un moș.

— Eu o să mă așez pe scăunel, zise Ada.

O distanță suficient de sigură.

— Cum poftești, zise Herr Weiss. Cum poftești.

Ada se așeză, eliberându-se încet de tensiune, relaxându-și mușchii. Potolește-te, își spuse. Venise să discute cu ea, pentru o lecție de engleză. Nimic mai mult.

— Și cum ți se pare aici? o întrebă.

— Ca-n închisoare, zise ea. Nu prea rău.

Era purul adevăr. Ar fi putut spăla bătrâni sau cadavre care începeau să se descompună, muritori cu scrotul până la genunchi și degete cu gheare în loc de unghii. N-avea ea destulă mâncare sau haine sau un pat cât de cât, și trebuia să muncească atâtea ore, dar se putea mândri cu ce lucra. Chiar dacă Frau Weiss n-o lăudase niciodată, darămite să-i arate vreun strop de recunoștință, Ada știa că-i prețuiește iscusința.

— Mă gândeam eu c-o să-ți placă, zise Herr Weiss. Aș fi venit mai devreme să te văd, dar am zis să te așezi mai întâi.

Era alunecos, viclean. Singuri în cameră, n-avea cine să-i deranjeze. Foarfeca se afla pe masă, la îndemâna Adei. Dacă bătrânul se apropia de ea, putea să se ridice și s-o înhațe. Inima îi bubuia în piept. Era oare în stare să se apere? O fi el în vârstă, dar puternic, *cu vână*. Ea era firavă, slabă. Nici o șansă.

— Haide, draga mea... Nu pari fericită. Viața poate fi mai urâtă de-atât, crede-mă pe cuvânt.

Se ridică și-și luă bastonul, lăsat până atunci rezemat de cotieră.

— Data viitoare când o să trec pe aici, mi-ar plăcea să fii mai recunoscătoare. Acum plec, cina va fi servită dintr-o clipă în alta, iar nepotul meu e maniac în ce privește punctualitatea.

Pocni din călcâie și făcu o plecăciune.

— Dacă nu mă înșel, zise el, în seara asta avem mistreț și-un vin

de Bordeaux excelent. Vechi, din 1921. Și vinurile noastre sunt bune, dar n-au buchetul celor franțuzești. O seară bună, Soră Clara.

Se întoarce pe călcâie și țacăni cu bastonul până la ușă, unde se opri:

— Avem multe de sărbătorit. Rușii se retrag, zâmbi el și făcu din nou o plecăciune. Pe data viitoare!

Ada îi ascultă pașii îndepărtându-se pe coridor, până se făcu liniște. Se frecă la ochi cu podul palmei. În toate aceste luni crezuse că scăpase de Herr Weiss, de drăgălășeniile lui libidinoase, de degetele lui osoase apăsându-se cu putere peste ale ei și peste propriile vintre, în timp ce se crispa și gema în strânsoarea lor. I se făcea rău aducându-și aminte și gândindu-se că asta o așteaptă. Războiul n-avea să se termine odată? Va fi eliberată într-o bună zi, va începe vreodată o viață nouă? Ce ar mai sta atunci în picioare? *Cine* ar mai rămâne? Nu știa mare lucru despre război, Frau Weiss nu vorbea niciodată despre el. Dar dacă rușii se retrăgeau, asta însemna ceva. Ada nu știa prea multă geografie, nici politică, însă și-l aminti pe tatăl ei vorbind despre cât de întinsă era Rusia. Nu doar Rusia. Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste. Parcă îl auzea spunându-i: *Închipuie-ți, Ada, cea mai puternică țară de pe pământ, și socialistă pe deasupra! Paradisul.* Dacă rușii se retrăgeau, Germania era pesemne cea mai puternică țară acum. Cum îi zisese Herr Weiss? Al Treilea Reich.

Îi era dor de vocea tatălui ei. *Ce-ai mai avut de tras, Ada dragă.* Visa să reia lucrurile de unde le lăsase baltă, de dinainte să-l cunoască pe Stanislaus, să lucreze din nou la doamna B. Să aleagă altfel în seara întâlnirii lor din Londra. *Nu, mulțumesc, trebuie să merg acasă. Nu pot lua ceaiul cu dumneata la Ritz.* Unde ar fi ajuns acum? *Miss Vaughan, modista noastră desăvârșită.* Ar fi cunoscut pe cineva care să-i devină soț. Loial, nu trădător ca Stanislaus. Cineva pe sufletul ei.

În schimb, era captivă în închisoarea asta, la cheremul lui Herr Weiss, stricându-și ochii și ofilindu-se. Muncea ca o sclavă, știa – dar măcar cosea, *crea*. Era *modiste*. Probabil că atunci când războiul se va încheia, dacă se va sfârși vreodată, se va întoarce la Paris. Va fi adunat experiență, la urma urmei. Nu va fi nevoită să mărturisească unde și-o făcuse. *Casa Vaughan.* Va avea nevoie de cineva care s-o susțină, ca pe Coco Chanel, care să-i vadă talentul.

Modiste extraordinare. Oare cum se numeau magicienii de pe vremuri care preschimbau metalul în aur? Alchimiști. Cu asta se va ocupa, despre asta era războiul ei. Metal. Îl va preschimba în aur. Cândva. Poate. *Trebuie* să spere. Își pierduse iubitul, familia, copilul, dar visul ăsta nu-l va pierde.

Alergă spre găleată, dar nu vărsă decât icnete dureroase de la fiere. N-avea ce să vomite, în afară de propria-i nenorocire.

Se întoarce cu greu până la scaun. Secătuită de putere. Dacă avea să mai iasă vreodată de acolo, Ada își jurase să nu mai lase pe nimeni să facă ce vrea din ea.

Își luă lucrul și se aplecă deasupra mesei uitându-se la ac. Deasupra, copilul începuse să țipe. În toate plânsetele micuțului Ada îl auzea pe Thomas, îi vedea fețișoara încrețită de suferință înainte ca geanta preotului să se închidă deasupra lui. Nu reușea să și-l scoată din minte pe băiețelul ei, pe pruncuțul ei părăsit, lăsat singur. Îi venea și ei să țipe: *Ce ai în cap, Frau Weiss?* Ce mamă-și lasă copilul să se chinuie așa? *Trebuie* să-l liniștească. Să-i dea carminativ. Însă dură ore întregi până când Ada auzi strigătele coborând în suspine și apoi le așternu liniștea. Ar fi preferat să fie biciuită zi de zi decât să fie nevoită să asculte neputincioasă plânsetele copilului. L-ar fi preferat pe Herr Weiss, cu tot cu nevoile lui lascive, vulgare.

Ar fi preferat să moară.

Se holbă la foarfecă, își trecu degetele peste tăișul lor. Cât timp ar trebui să sângereze ca să moară? O oră? Douăsprezece? Să se spânzure ar dura mai puțin. Putea să-și facă o funie, era simplu ca bună ziua. S-o atârne de lampa din tavan. Dădea masa la o parte și punea scaunul dedesubt, apoi îi făcea vânt. Dar cablul de care atârna becul părea prea subțire, nu i-ar susține greutatea. Voia să fie sigură că moare.

Lăsă foarfeca pe masă. Asta își doreau? S-o muncească până își dă sufletul? S-o scoată din minți? Ce s-a întâmplat cu cine fusese aici înaintea ei? Înnebunise cumva din cauza tăcerii și a singurătății? A griji? A bebelușului care zbiera? Îi amintea el de propriul copilăș?

Se uită din nou la cablul de care atârna becul. Împinse scaunul lângă masă, se urcă pe el, apoi pe masă. Se clătină. Ada se lăsă pe vine ca să-și mențină echilibrul.

Era nebunie curată. N-avea destul curaj nici măcar să sară de pe o masă.

Va supraviețui. Nu-i va lăsa s-o învingă. O să vorbească de una singură, o să își țină de urât. Va născoci povești care se-ncheie fericit. O să recite poeziile pe care le învățase la școală. „Vântul era torent de beznă vuind printre copaci.“ Cine scrisese asta? „Luna, un galion himeric zvârlit pe mări înnourate.“ Nu-și putea aminti. Nu era nimeni pe care să întrebe. „Drumul, un brâu de – Noyes. *Alfred Noyes*, – un brâu de lună tras pe balta purpurie.“

— „Și haiducul veni călare“, strigă Ada. „Călare, tot călare. / Haiducul veni călare până la hanul vechi, cel din câmpie.“

*

Frau Weiss o prezentă pe Ada prietenelor ei, unele – corpolente, altele – subțirele, nici una la fel de mofturoasă ca Frau Weiss, dar nu mai puțin sâcâitoare. Veneau la ea cu fotografii gata încercuite în *Wiener Bunte Mode* sau în *Frauen-Warte*. Modele simple. Apatice, haine practice lipsite de fler și de inventivitate. Ada mai umbla la guler, la lungimea fustei, adăuga sau înlătura vreun detaliu, schimbând în felul ăsta piesa, făcând-o unicat – ținea să pună în lumină femeia care o poartă, nu sursa modelului. Din când în când veneau la ea cu fotografii înfățișând femei fermecătoare pe nume Zarah Leander sau Emmy Göring, iar Ada ghicea că erau actrițe sau vedete de cinema; îi arătau ce anume voiau ca Ada să copieze din imagine.

Nu erau nici pe departe clientele pe care le avea doamna B., femei aristocrate, amabile cu personalul. *Privește-le și ia aminte*, îi zisese doamna B. Nemțoaicele aveau și ele bani, dar le lipsea *clasa*. Vorbeau cu un puternic accent bavarez, iar soții lor nu erau probabil decât negustori sau farmaciști. Hai, doctori. Führerul în sus, Führerul în jos. Un șuvoi de cuvinte șerpuind prin locuri de care Ada nu auzise niciodată – Wannsee, Stalingrad, El Alamein –, învolburându-se în jurul unor oameni pe care nu-i cunoștea – Johannah, Irma. Fraülein aceea. Un model, pentru numele lui Dumnezeu. Un fotograf. Aici în München. Pe cine crede Führerul că păcălește? De ce nu-l ia Magda Goebbels deoparte puțin? Ada asculta cu atenție, încercând să prindă din zbor, în puhoiul de

vorbe, vești de acasă, despre Guvernământul General – Luftwaffe – Londra. Însă subiectele de discuție o coteau într-o avalanșă de bârfe despre alte femei, nu despre război. Ce ten are Fraülein cutare. Prea perfect. Probabil de la pudră. Și de la ruj. Nu părea să-i meargă prea rău pe vreme de război, nu trebuia să strângă cureaua cu o gaură sau două, ca toți ceilalți.

Se dădeau mari una în fața alteia. Păreau să n-o bage de seamă pe Ada când tăia materialul sau când li-l modela în jurul trupului, un pliu ici, un bold colo. Mătasea fusese rechiziționată, nu se găseau ciorapi, cum nu se mai găsea nici unt. Frau Weiss le servea cu cafea, cafea adevărată, *de la un omuleț pe care-l știa ea*, după care zâmbea și le aducea prăjiturile îndulcite cu zahăr, zahăr adevărat. Făcea pe grozava în fața lor, *Serviți-vă, bitte schön*, mândră că putea fi mână largă cu cafeaua și prăjiturile ei, bucuroasă că le poate împărtăși micul ei secret – măicuța ei, croitoreasa ei. Ada putea să recunoască un parvenit de la o poștă, iar pe Frau Weiss, la cât de închipuită era, orice gest o dădea de gol. Dacă n-ar fi fost Ada și priceperea sa, nici una dintre femeile care se vânturau pe-acolo nu i-ar fi cântat în strună.

Arătau bine în hainele făcute de Ada. Era minunea ei, talentul ei aparte să facă materialul să curgă și să-l întindă, obținând linia perfectă, făcându-l să se muleze pe corp ca un nou strat de piele. Clientelor nu le păsa că ei îi zvâcneau tâmplele noaptea sau că dimineața vedea dublu ori de arsurile ei la stomac, de foame. *Sehr feminin. Modisch*. Le vedea intrând în camera ei țărănci și ieșind regine. *Ich könnte ein Filmstar wie Olga Chekhova sein*. Ada știa că au nevoie de ea. Le vedea așa cum erau în realitate: goale și dezbrăcate; farmecul lor – doar aere și fasoane, deloc diferite de Ada ori de poloneze. Fără Ada, erau niște nimeni.

Le ura. De fiecare dată când îi treceau pragul, o scârbă viscerală începea să clocotească asemenea pucioasei în străfundul ei. Frau Weiss, rece ca o lespede, indiferentă la suferințele altora. *Imorală*, Ada parcă o și auzea pe mama ei. *Dincolo de orice morală*. Nu fusese mereu de acord cu mama ei, însă povestea asta se sfârșise de mult. Se vor împăca, Ada o să aibă succes. *Casa Vaughan*. O va face frumoasă pe mama ei. O să-i aleagă lenjeria potrivită, o să-i dea să poarte burtieră și sutien și o s-o îmbrace doar în crepdeșin și în *charmeuse*. Țesătură nestatornică. Infidelă. *Păzește-te*,

charmeuse, cum ar spune Isidore. O țesătură vicleană. Se și vedea în propriul atelier: o mansardă luminoasă cu geamuri din podea până în tavan, asemănătoare caselor de artiști de pe Great West Road. În colț va sta un manechin de croitorie, unul care se poate ajusta la model. Două bare cu umerase pentru creațiile ei, una deasupra celeilalte, cu braț și cârlig, astfel încât să-și poată ridica și coborî rochiile. Pe podea, un covor oriental pe care Thomas se joacă Meccano.

Ce s-a-ntâmpat cu tatăl lui Tommy, Ada? A murit. O moarte groaznică. În război. Nu-mi place să vorbesc despre asta.

Femeile astea, *nemțoaicele* astea, Herr Weiss, toți cei care o țineau aici ca pe o sclavă, ca pe o femeie fără sentimente.

*

Uneori avea amețeli. Îi era foame și era obosită, iar mușcătura aerului rece de toamnă îi chinuia oasele. Purta aceleași haine ca-n ianuarie, când ajunsese acolo. Marginile lor se tociseră și se zdrențuiseră, iar materialul, de la atâta mizerie bătută în el, se întărise ca tabla. Nu se putea opri din lucru fără să fie plesnită peste obraz cu un dos de palmă de către Frau Weiss ori fără să simtă o lovitură zdravănă cu cureaua, cât să-i rămână semn chiar și prin serjul gros al veșmântului. O îngrozea gândul că Herr Weiss avea să se-ntoarcă, parcă auzea zăvorul tras, ușa deschizându-se și îl vedea pe bătrân intrând. Începuse să tremure, fiori de nestăpânit îi înfingeau acul în piele, sau foarfeca îi aluneca aiurea prin material. Toate astea până când suna gongul care anunța cina și Ada se putea liniști.

Toamna se duse, iarna se înstăpâni după ea. Gheața îmbrăcă ochiurile ferestrei și deschise porii pereților, astfel că igrasia cuprinse încăperea, unde începu să miroasă ca într-o pivniță. Adevi i se dădu o pătură. Pernuțele din fotoliu le întindea pe jos. Era curent, dar măcar avea pe ce să se întindă. Tunica Sorei Jeanne ajunsese mai rău decât o cârpă, puțea a sudoare și a murdărie, însă Ada se obișnuise cu duhoarea; învățase chiar și cum să tragă de tunică astfel încât materialul în plus să rămână deasupra și să-i țină noaptea de cald. Se străduia să nu-i zboare mintea la patul de-acasă, pe care îl împărțea cu Cissie, nici la micuțul salon din față, în

care luau masa de Crăciun. Sora Brigitte obișnuia să spună: *Închipuie-ți că ești acasă, în siguranță, și gândește-te la cei pe care îi iubești și care te iubesc.* În clipele acelea Ada vedea fața de masă întinsă, pulpa de porc și pateul de ficat, plăcintă cu carne și, felii, feluri pentru micul dejun: mușchi, șunculiță și carne de vită, cârnați și limbă de bivol, sângerete și măruntaie de porc, și un munte de chifteluțe umplute cu ou, preferatele ei; mama și mătușica Lily făceau naveta cu ceștile de ceai, în timp ce tatăl, mai deoparte, cu o sticlă de vin de Watneys sau cu o halbă de porter în față, tot culegea la firicelele de tutun de pe buze. Se-apropia Crăciunul. Ada căută creta pe masă și, sub tăblia ei, notă: 1942. Decembrie. Trecuse aproape un an de când era aici, iar în Germania cam de doi ani și jumătate.

Se întoarse pe partea cealaltă în culcușul ei, înfășurându-se în veșmântul larg. Acasă, ușa de la intrare era vopsită cu negru, așa cum erau toate ușile de pe Theed Street. Parcă o vedea pe mama ei, cu haina țepănă de la Cardinal's, curățind în genunchi și frecând la pragul de la intrare până când îl făcea să strălucească. *Pierdere de timp. Cui îi pasă?* Ochii Adei se încetoșară și încercă să îndepărteze această amintire, însă ea îi rămânea dinainte ca o pată încăpățânată, care se întindea tot mai mult în timp ce, în închipuire, Ada traversa strada pe vârfuri, ca să nu i se afunde tocurile între pietrele de pavaj, până pe celălalt trotuar. Până pe uscat, cum ar fi zis pe vremea când era școlăriță și-și putea imagina strada ca un ocean, ea fiind nava care-l străbate, *un an întreg și încă o zi.* Făcea stânga și cobora pe lângă casele negre și sumbre, pe lângă viețile absente care cuprindeau nu mai mult de o călătorie de o jumătate de penny cu autobuzul, lăsând în urma ei magazinul de pe colț, cu tot cu panourile lui de email vopsite în galben și negru, cu reclame la Lyons Tea, Colman's Mustard și OMO pictate pe pereți, cu un cărucior lăsat cu frâna trasă în care tocmai adormise un bebeluș. Mama ei mereu se holba în cărucioare, iar Ada se întrebase dintotdeauna din ce motiv, însă acum, când ea însăși își simțea inima încătușată și apăsată de greutate, înțelegea.

Dragoste și durere, deznădejde și speranță, viitorul și trecutul. Se străduia să nu le lase să i se preumbe libere prin minte în timpul nopții, să nu se încurce în ele ca degetele în leagănul-pisicii atunci când venea timpul să-și întindă și ea oasele pe pernuțele

prăfuite de pe podea. Însă gândurile erau încăpățânate ca mătasea, *Thomas, acasă*. Ațipi, dar se trezi tresărind. *Stanislaus*. Nu-ți pierde speranța, își zise Ada în gând.

Diminețile, când ieșea să-și deșerte găleata, era ger. Bărbatul în haină vărgată plecase. Ada nu-l mai văzuse din primăvară, iar în locul lui venise altcineva, un bărbat între două vârste, a cărui piele atârna flască pe scheletul osos. Fusesse pesemne un ins masiv, bine hrănit. Îi făcea cu ochiul atunci când nimeni nu se uita, îi trimitea bezele, iar Ada îi zâmbea.

Îi urmă un bărbat cadaveric, înalt, gârbovit, neîndemânatic. Își mușca buza și, când dădea ochii cu Ada, se uita în altă parte de parcă ar fi văzut oglindită în ea propria nenorocire. Într-o dimineată Frau Weiss însăși îi dădu Adei drumul afară, trimițând-o să coboare trupul bărbatului, care spânzura de căpriorii dependinței în care obișnuise să doarmă. Își rupsesse haina fâșii, le înnodase cap la cap, legând apoi un capăt de grindă, iar pe celălalt în jurul gâtului. Ada găsi steaua lui galbenă ruptă în bucăți și aruncată în oala de noapte. Nu rezistase decât o săptămână.

Ada pierdu socoteala bărbaților care veneau și plecau. De la Crucea Roșie sosi un alt pachet. Înăuntru, nici o scrisoare. Doar două voaluri noi, lenjerie de corp și o tunică. Pentru ce se mai deranjau? se întrebă Ada. Ar fi purtat mai degrabă niște haine obișnuite. Tunica cea nouă i se potrivea mai bine, dar o păstră și pe cea veche, ca pătură.

Era ger, iar degetele îi amorteau, pierzându-și din dibăcie. Frau Weiss și prietenele ei îi aduseseră tweeduri de Donegal, din care să le facă fuste de iarnă, loden verde-închis pentru paltoane, cașmir pentru rochii și brandenburguri pentru ținute de seară. Ada se adăposti sub lâna călduroasă și își alină mâinile crăpate și dureroase cu căldura din tweed. Din cașmirul rămas, își cusu o pereche de mănuși fără degete, pe care le purtă apoi când cosea, iar din bucățile de tweed, o pereche de mănuși și una de șosete pe care și le punea noaptea, să poată dormi. Ziua le ținea ascunse, îndesate la fundul coșului cu resturi și tăieturi. *Copacul în pădure se ascunde*.

Primăvara veni târziu în 1943. Zilele înnorate nesfârșite, cu ploile lor reci, au încetat abia în mai, când răbufni o căldură

nefirească. Frau Weiss, cu broboane de sudoare pe frunte, îi lăsă Adei o bucată de in din care voia să-i facă o pereche de pantaloni largi. *Inul face necazuri*, își aminti ea de Isidore, *să nu te pui în calea lui*. Ada își dădu jos veșmântul și tunica, dar și voalul, din cauza căruia transpira și avea mâncărimi. Fu nevoită să se tundă singură. Fără oglindă, habar n-avea ce îi ieșise. Hotărî să lucreze doar în cămașă și jupon, fără să ia seama la mâinile-i noduroase, la brațele cu vene umflate, ca de ofticos.

Într-o dimineață spre sfârșitul lunii, ușa se deschise, iar Frau Weiss rămase pe loc ținând de mână un băiețel. Copilul avea ochii albaștri și părul deschis la culoare, dar o înfățișare încruntată și solemnă. În mâna liberă ținea un ursuleț tricatat, maro. Ada văzu cum expresia micuțului trece de la curiozitate la groază, privind-o. Băiatul începu să urle. El era copilașul care în fiecare seară plângea până adormea.

Thomas. Thomas al ei.

— *Nein*, îi zise Frau Weiss plesnindu-l peste mână. Nu mai plânge. Nu mai ești bebeluș.

Ada făcu un pas spre el, se lăsă pe vine să fie la înălțimea lui și întinse mâinile. Știa că n-ar fi trebuit să facă asta, însă nu se putu abține. Era ceva firesc. El era fiul ei.

Frau Weiss îl luă pe sus însă, împingând-o pe Ada cu piciorul, trântind-o la podea.

— Niciodată să nu-mi atingi copilul! Niciodată să nu vorbești cu el!

O izbi cu piciorul în spate:

— Niciodată!

Și o lovi din nou, în coaste de data asta.

— Niciodată! *Nie!*

Frau Weiss zbiera, băiatul urla.

— *Das ist eine Hexe*, țipă ea apucându-l pe băiat de bărbie și forțându-l să o privească pe Ada: Sub-om.

Apoi lăsă copilul pe podea:

— Să nu-ți fie frică de ea. Tu ești mai bun ca ea. Să fii bărbat.

Ada văzu broboane de sudoare adunându-se pe fruntea lui Frau Weiss, îi văzu mâinile, care tremurau când le așeză pe capul băiețelului. Și în clipa aceea își dădu seama. Frau Weiss era îngrozită de prezența ei. M-ai luat prizonieră, m-ai făcut sclava ta,

dar am eu ac de jocul tău, Frau Weiss, își zise Ada. Trebuie să fii crudă ca să supraviețuiești. Cruzimea însă te va distruge înainte să mă distrugă pe mine. Te urăști, și tot pe mine mă disprețuiești din cauza asta. Când o să plec, cine o să te mai facă să te simți importantă? Cine o să te mai facă să te simți frumoasă?

Dar dacă m-aș năpusti asupra ta? Am foarfeca în mână, o simplă împunsătură ar fi de ajuns și sângele ar țâșni din tine ca dintr-un gheizer, te-ai zvârcoli ca un șarpe la picioarele mele. Ți-l aș lua pe Thomas, l-aș strânge tare și niciodată nu i-aș mai da drumul. Ar merita efortul – să-l simt lângă mine, să-i alung coșmarurile și să-i usuc lacrimile.

— Îmbracă-ți hainele, măicuță, zise Frau Weiss.

Își flutură degetul în fața copilului:

— O să facem un bărbat din tine, Joachim!

Și ieși din cameră, încuind ușa în urma ei și lăsându-l pe Joachim înăuntru.

Copilul bătu cu pumnii în ușă, cu fața roșie și pătată, urlând atât de tare, că începu să se sufoc.

— *Mütti, Mütti!*

Ada își îmbracă tunică, își prinse voalul în jurul creștetului, îmbracă scapularul și puse pe masă poplinul pe care se pregătea să-l taie. Capul îi vuia de plânsetele băiețelului.

Știa că dacă avea să spună ceva, copilul urma să aibă de suferit. Frau Weiss îl strigase Joachim, dar Ada nu era așa ușor de păcălit. Dacă într-adevăr ar fi fost copilul lui Frau Weiss, țipetele lui i-ar fi împlântat pumnale în inimă. Cordonul ombilical nu era niciodată pe deplin tăiat între mamă și copilul său, Ada știa. Afecțiunea pe care o simțise față de copilaș era o dovadă suficientă că era al ei.

Când războiul ăsta avea să se termine, când nemții o să fie învinși, iar Hitler, nimicit, Ada avea să-i arate lui Frau Weiss de ce era în stare dragostea de mamă. O să-l ia pe Thomas în brațe – *Nu plânge. Mami e aici* – și o să-l ducă acasă. O să găsească un locșor drăguț pentru amândoi. O căsuță undeva la țară. Văzuse una într-o vară, când fusese în Kent cu Fundația pentru Vacanța Copiilor la Țară. Avea trandafiri lângă ușa de la intrare, nalbe în grădină, acoperiș de stuf. Frumoasă ca un tablou. Acolo aveau să meargă. Ar fi fericiți. Acolo l-ar duce pe Thomas. Dacă Stanislaus i-ar găsi, i-ar spune: *Nu te apropia de noi. Ce fel de tată ești? N-avem nevoie de*

tine.

— *Mütti*, scânci Joachim cu ochii măriți de spaimă când se uita la Ada.

Încercă să nu-l ia în seamă. Bănuia că Frau Weiss îi spusese lucruri groaznice despre ea, o vrăjitoare, un păduche, și că, dacă ar da să se apropie de el, ar urla nestăpânit. Cântă, își zise Ada atunci, *cântă*.

— *Era frumoasă ca un fluture și mândră ca un crin,
Era frumoasă Polly Perkins din Paddington Green.*

Se întoarse la munca ei, trecu prin material cu foarfeca și puse semne pentru pense. Următoarele versuri, cu voce tare, hai, toată lumea de data asta:

— *Avea ochii negri ca sâmburii de pară,
Cu-ai ei obraji nici florile nu se compară.*

Thomas se opri din plâns. Ada văzu cu coada ochiului că își dăduse la o parte mâinile de la ochi și se holba la ea. Un suspin adânc ieși din trupușorul său. Ada își continuă cântecul.

— *Iar părul ei așa frumos era, lung și buclat,
Credeam că mă iubește, însă de fapt m-am înșelat.*

Un alt suspin sonor umplu atmosfera, ca o ultimă zvârcolire. Ada cântă iarăși, suficient de tare cât s-o audă Thomas, dar nu atât cât glasul să ajungă și la urechile lui Frau Weiss.

— *Era frumoasă ca un fluture și mândră ca un crin,
Era frumoasă Polly Perkins din Paddington Green.*

Apoi se opri. Thomas rămăsese lângă ușă, smiorcăindu-se și privind la Ada, care începu să coasă pensele. Băiatul se puse iar pe plâns, așa că Ada cântă din nou:

— *Când i-am cerut mâna, a răspuns „Ce nebun!”,
Mi-a zis să isprăvesc, că e sătulă de acum.*

Copilașul tăcu din nou. Ada voia să-i zâmbească, să-i vorbească, *ich bin sein Mütti, Tomichen. Cum să-ți fac rău? Îți place muzica, așa-i? Nu-ți fie frică de mine.* Ada auzi pașii lui Frau Weiss apropiindu-se, zăvorul fu apoi tras. Femeia intră în cameră, îl apucă pe băiat de o aripă și îl trase afară.

care le însemna cu creta sub tăblia mesei, în dreptul anilor. Era aici deja de optsprezece luni. Iunie 1943. Zile lungi și nopți care se prelungeau până în zori, în care Ada nu făcea decât să preschimbe inul în fuste și batistul în bluze, bumbacul încrețit în costume de baie, iar mătasea folosită la parașute, în chiloți de damă și neglijouri la modă. Dacă nu erau gata la timp, Frau Weiss o bătea cu catarama curelei sau cu orice altceva îi pica în mână. Mătasea aluneca ușor, așa că Ada o împăturea pe masă și o fixa împungând-o cu acul, atentă să nu agațe cumva vreun firicel cu pielea ei crăpată. Ridica neglijeele ținându-le sus cu pumnii strânși, de teamă că le-ar putea strica. Erau moi și calde ca mâna unui copilăș, ca mâna băiețelului ei, *Tomichen* al ei.

De-acum trebuia să-i facă și lui Thomas hăinuțe. Nu mai era bebeluș, ci băiat mare deja – îmbrăcat în cămășuțe și jachete, pantaloni scurți și salopete. Era foarte atentă cu hainele lui, pe bavețele îi broda câte o mașinuță, pe bretele, ursuleți. Plângea în continuare în fiecare noapte, iar Ada se întreba ce grozăvii îi bântuiau oare visele. Ziua îl auzea jucându-se pe peluza din spatele camerei în care lucra ea. Avea o bicicletă cu frâne care scârțâiau, o văzuse într-o dimineață când ieșise să-și deșerte găleata. Trăsese cu ochiul în grădină pe după tufa de trandafiri. Era o bicicletă pentru copii, neagră și micuță, cu cauciucuri late și roți ajutătoare. Pesemne deja învățase să meargă pe ea. Avea să fie deștept. O lăsase peste noapte acolo, în iarbă, rezemată pe-o parte, să doarmă.

Sperase să-l zărească afară, jucându-se în grădină. Îl auzea pălăvrăgind, ținând și râzând, dar de văzut nu-l vedea, mereu era băgat în casă înainte ca Adei să i se permită să iasă. Odată cu septembrie, pe măsură ce noaptea creștea și după ce prima chiciură acoperi fructele aurii de gherghin și căptuși iarba cu o pojghiță scârțâitoare, Ada știu că n-avea să-l mai vadă, cel puțin nu în anotimpul acela.

*

Ada se trezi brusc, speriată. Auzea un vâjâit surd, ca de la o mașină de cusut sau de la o albină, un zbârnâit adânc, constant, un șuierat în văzduh, deasupra. Se apropia, se auzea tot mai tare.

Un avion. Deasupra lor. Zgomotul creștea treptat, apoi scădea, pentru a reveni în forță. Erau mai multe avioane. Dar ale cui? O lumină palidă scăpără și Ada auzi bubuitul unei explozii. Era departe, dar sunetele se repetară. *Bum, bum*. Își aminti de Belgia, de Namur, de Stanislaus. Păreau acum frânturi dintr-o viață și dintr-o altă lume. Cerul negru al nopții începu să se înroșească asemenea unei tipsii cu jar. Nu puteau fi tot nemții, își zise Ada. Pesemne că sunt ai noștri. *Ai noștri*. Băieții noștri. Să îndrăznească să spere? Războiul avea să se termine în curând. Va putea să se întoarcă acasă. Poate va fi înapoi de Crăciun. Crăciunul din 1943. Rămăseseră doar trei luni până atunci.

Frau Weiss nu scoase o vorbă de dimineață, dar Ada văzu că era supărată. Bombardamentul avusese loc departe, la München cel mai probabil. Oare atacaseră centrul? Sora Brigitte o fi în siguranță? Poate că bătrânul, Herr Weiss, a fost rănit sau omorât. Ah, de-ar fi așa, *de-ar fi așa*, se gândi Ada.

Frau Weiss îi aruncă o rochie pe masă, cârpindu-i apoi o palmă Adei.

— Un bold! zbieră ea ținându-l între degete. Ai lăsat un bold!

Începu s-o împungă pe Ada cu el, lovind-o peste brațe, cu care încerca să se apere, ridicându-le.

— Eu n-am nevoie de tine, continuă ea. Nici unul dintre noi n-are nevoie de tine. Nu te gândești c-avem aici croitorese nemțoaice, ale noastre? Sunt cele mai pricepute din lume. Îți închipui că-mi convine să îmbrac haine făcute de tine?

Purta o rochie albastră simplă, cusută de Ada, care îi puneă în valoare formele. Triunghiurile și pătratele camuflau tăietura flamboiantă, dându-i lui Frau Weiss cel puțin o clasă în plus. Arăta sublim, diafan, transformată de măiestria Adei dintr-o crisalidă ternă într-o frumusețe răpitoare. Frau Weiss avea nevoie de Ada. Îi convenea să îmbrace haine făcute de ea. Îi convenea să se mândrească în fața prietenelor, s-o pună pe Ada și în slujba lor. N-o întrecea nici o croitoreasă. Iar Ada știa. Știa și că Frau Weiss știe asta și că se ura pentru slăbiciunea de care dădea dovadă.

— Încă o dată, zise ea, și tabăra de muncă te-nghite!

Tropăi spre ușă, arzându-i Adei încă un dos de palmă, în trecere:

— Mi-e silă de tine!

Prizonierile poloneze de la azilul de bătrâni veniseră din tabăra aceea. Nu arătau deloc sănătoase. Ada se întrebă dacă tabăra avea cumva de-a face cu fumul negru pe care îl văzuse când își deșerta găleata. Duhoarea îi amintise de un loc din Cut, de acasă, în care se topeau grăsimi. Bănuise că de la fabrică venea. Pesemne că prelucrau carne de porc sau chiar de cal, ținând cont c-o auzise pe Frau Weiss plângându-se de cât de greu era să facă rost de carne de vită de bună calitate.

Când Frau Weiss vorbea cu prietenele ei despre tabără, ziceau că e plină de bolșevici și de evrei, de țișani și de pederastați. Aducători de necazuri, toți. Frau Weiss scuipa cuvintele, *păduchi, Untermenschen*. Ada știa o mulțime de bolșevici și de evrei. Parcă îl auzea pe tatăl ei, șezând în fotoliul Windsor stricat din bucătăria casei din Londra: *Dacă te face cineva bolșevică, Ada dragă, tu să zici că ești și să fii mândră de asta*. Acasă era undeva în urmă cu un secol. Acum, lumea ei se mărginea la camera asta cu geamuri soioase și cu gratii ruginite.

Singurul rău pe care îl făcuse Ada fusese că se încrezuse în Stanislaus. Obrajii îi ardeau, fierbinți ca lava. Și dacă avea să rămână prizonieră aici tot restul vieții? Dacă războiul n-avea să se mai termine? Sau dacă îl câștigau nemții? Ce avea ea să facă? Înșfăcă de pe masă rochia lui Frau Weiss și o zvârli în colțul opus al camerei. Apucă foarfeca și o înfipse în manechin, luă creta și aruncă în geam cu ea. Dădu de pământ cu perna de ace. Se plesni peste cap, urlă apăsându-și palmele pe țeastă, legănându-și trupul dintr-o parte în alta.

Îi curgea sânge din deget. Se înțepase cu vreun ac. Și-l băgă în gură și îl supse. Boldul. Câte-o zgârietură dureroasă de fiecare dată când Frau Weiss o împunsese. Un bold, firește. Începu să râdă. Un *bold*, în mijlocul bombardamentului. Închipuie-ți! Mereu era vorba de lucruri mărunte, paiul care rupe spatele cămilei, puricele care doboară elefantul.

Dar un război se putea duce în mai multe feluri. Ada își lepădă hainele și-și trase rochia pe ea, lână fină din fire netede, neagră, delicată la atingere. Și-o apăsă pe piele, trecându-și mâinile peste tot trupul, de la sâni până la coapse. I se vedeau oasele prin rochie, care atârna lălaie pe ea, însă Ada, posedând haina așa cum o pisică își marchează teritoriul, devenise din nou femeie. Frau Weiss n-

avea să știe niciodată.

Ada își trecu mâna peste față. Îi curgea sânge. Pesemne că Frau Weiss o zgâriase cu inelul.

*

În ziua aceea de sfârșit de septembrie, nu la mult timp după primul bombardament, în 1943, nu veni nimeni să deschidă ușa și să îi dea drumul afară Adei. În casă se auzeau voci străine, zgomote insistente, târșăit de mobile mutate, pași aproape de camera ei, prin bucătărie și spălător. Soarele începu să încălzească încăperea, să-și trimită razele prin fereastră, făcând să se ivească fire de praf. Ada bănuia că era deja după-amiază. Îi era foame, sete. Casa, goală și surdă, se cufundase în liniște. Se lăsă seara. Ada vru să aprindă becul, dar nu se întâmplă nimic. Nu mai era curent electric. Fusesse lăsată-n urmă, singură.

Încercă să adoarmă, dar se tot răsuci și picioarele i se încurcară în pătură. Și le desfăcu dintr-odată, înspăimântată. Încercă micul ei truc, mantra ei – *Thomas. Acasă. Stanislaus. Modiste*. Era încuiată acolo. Pereții se strângeau în jurul său, tavanul o apăsa de deasupra. Avioanele țiuiau și se roteau în înaltul cerului. Ada se aștepta din clipă în clipă ca purpuriul exploziei să-i lumineze camera, ca bufnitura înfundată a bombei s-o zdruncine. O dată sau de două ori, exploziile se auziră de aproape, zguduind casa și făcând geamurile să zdrăngănească. Ada închise ochii strâns.

Oricând putea să cadă o bombă pe casă, iar ea să se sufoce în moloz, îngropată de vie. Ada se ridică și țipă, însă ecoul îi întoarse strigătele. Se întinse pe jos iarăși. Capul îi alunecă de pe pernuță și ajunsese pe podeaua de piatră, rece ca gheața. Stomacul o înțepa. Avea să moară aici, încuiată într-un atelier, uitată pentru totdeauna. Cine știa că e ea acolo? I se pusese un cârcel, așa că se chinui să se ridice în picioare și să meargă puțin, până când spasmul o lăsă. Îi venea să se spânzure, să-și taie venele. Gest care-i era la îndemână în orice clipă. Asta avea să facă. Înfometarea ducea la moarte dureroasă, Ada știa.

Vă implor, nu mă bombați. Lăsați-mă în viață. Se întreba ce mai rămăsese acum din München. Bănuia că nemții făcuseră același lucru în Anglia. Se strădui să nu se gândească la familia ei. Aveau

să supraviețuiască. La fel și ea. *Norocoși*.

De dimineață cineva descuie cu zgomot și, de după ușă, o femeie masivă în rochie neagră și cu o jachetă și un pulover maro păși în cameră.

— Tu, zise ea arătând cu degetul spre Ada. Ridică-te când îți vorbesc.

Ada se supuse. Se simțea slăbită, amețită.

— Eu sunt Frau Weiter. Începând de acum, eu comand. Golește aia, și arată spre găleată.

Ada era bucuroasă să iasă afară, să respire aerul curat și înviorător de toamnă, să-l vadă pe ultimul prizonier în haină vărgată. Însă nu zări pe nimeni în spălător, nici în bucătărie, și nici afară, în curte. Apa din cisternă țâșnea în toate părțile, stropind podeaua și plăcile de faianță. Se uită prin tufa de trandafiri, dar peluza era pustie. Plecase oare Frau Weiss, cu tot cu Thomas?

Bicicleta lui dispăruse. Lângă ea, în noroi, zăcea un ursuleț tricatat.

— Tu, zise Frau Weiter când Ada se întoarse, să-ți dai jos hainele de maică, ai priceput?

Îi aruncă pe podea o cămașă gri, mototolită.

— Nu ești diferită cu nimic de restul prizonierilor. De ce să fii privilegiată?

Ada ridică de pe jos zdreanța fără formă. Era subțire, fibrele nu mai aveau viață-n ele.

— De azi înainte eu sunt stăpână. Soțul meu e noul comandant. Ajuți la bucătărie. Speli și calci. Cârpești și coși. Faci tot ce-ți cerem noi. Nu vorbești. Îmbracă aia și du-te!

Frau Weiter îi făcu semn către spălător, apoi ieși, lăsând ușa deschisă.

Ada se întrebă ce se petrecuse. Își dădu veșmântul jos și-și trase rochia peste cap. Haina aceea subțire, fără viață, o îngrozi. Ce devenise? Își împături veșmântul, îl lăsă pe pat și ieși din cămăruță.

Bucătăreasa nu era prizonieră, își dădu seama Ada. Bine hrănită, era o femeie trușă, deloc subțire-n talie, cu părul cărunț

și broboane de sudoare pe frunte și pe nas. Bluza ei era umedă și închisă la culoare la subsuori.

Frau Weiter îi zicea Anni și discuta îndelung cu ea. Ada înțelegea că fusese bucătăreasa ei ani la rând. Înțelegea și că *Obersturmbannführer*-ul Weiss fusese trimis în Polonia. Femeia lui ar fi vrut ca ea și copilul să rămână în casă. Frau Weiter se arătase de-a dreptul revoltată. De ce să i se îngăduie lui Frau Weiss un tratament special, când era mai mult decât evident că ea și *Obersturmbannführer* Weiter aveau nevoie de casa comandantului? Mai ales în vremurile de-acum, când erau atât de căutate imobilele decente. Firește că femeia trebuia să se stabilească în altă parte, să se întoarcă la ai ei.

Anni nu zâmbea niciodată, însă făcea mâncare bună, la care Ada o ajuta: curăța, tăia, toca. Supă de ficat. Friptură de porc. Rulouri cu varză. *Sauerkraut. Apfelstrudel. Topfenstrudel. Auszugne*. Nu era de mirare că Anni era atât de rotunjoară, iar Frau Weiter atât de durdulie. La fel și soțul ei, *Obersturmbannführer*-ul Weiter – un bărbat enorm, cu un burdihan ce atârna peste curea. Nasturii sacoului mai că-i plesneau, mânecile stăteau și ele să crape pe la cusături. Ada nu văzuse niciodată un om gras în adevăratul sens al cuvântului, cum nu știuse până atunci nici ce e lăcomia sau de ce era un păcat. *Glandele*, obișnuia să spună mama ei. *Din cauza glandelor e. Grașii n-au cum să se abțină*. Weiter-ii mâncau de cinci ori pe zi și de fiecare dată le era pregătită o față de masă curată.

Fete de masă de in, cu bordură din broderie englezească lată de treizeci de centimetri. Să le coasă era mai anevoios chiar și decât coaserea butonierelor, căci ochiurile broderiei erau mai mici, iar Ada avea nevoie de ac și ață și mai subțiri. Munca asta îi dădea dureri de cap Adei, îi lăsa ochii împăienjeniți. Monograme *EW*, cusute de mână sau brodate, se găseau pe orice – prosoape, cearșafuri și fețe de pernă. Prosoape plușate pentru oaspeți, milieuri pentru tăvi, broderii albe, fine, cusute pentru seturile de masă. Iar ei mâncau și dormeau fără pic de grijă. Cereau să li se schimbe așternuturile în fiecare zi, iar Ada trebuia să fiarbă cearșafurile și fețele de masă pătate într-un butoi de tablă, să le frece cu borax și carbol până o mânca pielea de pe mâini, să le stoarcă afară și să le întindă la uscat pe sfoara din grădină, pânze albe de necuprins umflându-se în vânt. Bombardamentele și

războiul însemnau și că ajungeai cu greu să faci rost de săpun; nici combustibil pentru încălzit apă nu era, însă Weiterii nu voiau decât așternuturi curate și țipau la Ada dacă nu le respecta dorința, amenințând-o că o trimite în tabăra de muncă și-și iau pe altcineva care să facă toate treburile în locul ei.

Ada nu se grăbea când venea vorba de întins lenjeria la uscat, nici atunci când trebuia să o strângă, căci privea toamna cum înainta și se topea pe măsură ce florile din grădină se ofileau și ajungeau din nou în pământ, iar frunzele se așterneau și putrezeau deasupra lor. Încă un an trecuse. *Căci țărână ești și în țărână te vei întoarce.* În copaci și în lăstăriș dădeai de pomușoare, păsărelele se înfruptau cu veselie. Trandafirul de lângă spălător se lăuda cu o recoltă bunicică; bobițele de un portocaliu țipător o făceau să zâmbească. Culese câteva și le îndesă în buzunar. Avea să le privească în serile-i de singurătate. Aveau să-i amintească de grădină, de un loc în care viața merge înainte, plină de speranță și nepăsătoare.

Frau Weiter purta *dirndl*, rochii tradiționale nemțești – iarna de lână sau de catifea, pentru ocazii speciale, iar vara de bumbac, cu corsaj ajustat pe corp, care-i scotea în evidență sânii plini. Bluze împopoțonate cu șireturi prinse la gât și la mâneci. Le prefera pe cele brodate de sus până jos cu flori-de-colț, cu gențiane și alte flori de munte. Le murdărea în fiecare zi: pe fustă, supă; pe bluză, sos; pe corsaj, pete de grăsime. Picioarele îi transpirau și îi puteau ciorapii, se scăpa în chiloți de pișat și de altele, mai rele. Spălatul, cârpitul, cusutul și călcatul erau o muncă grea când Ada trebuia să calce crețurile rochiei fără să le întindă. Se scula în zori, adormea foarte târziu în noapte. *Fă asta. Și astalaltă.* Hainele fără gust ale lui Frau Weiter o făceau să arate ca unul din foietajele lui Anni. De parcă ar fi ținut număr de pantomimă. Ada râdea în sinea ei. Cu părul prins în coc, ar putea trece drept un bărbat deghizat. Văduva Twanky.

În afară de ordinele pe care i le dădea, Anni nu vorbea niciodată cu Ada. Însă bucătăreasa lăsa în tigăi mâncare prinsă de pereții și de fundul oalei, resturi ce puteau fi răzuite, și se făcea că nu vede dacă Ada lingea lingura sau când curăța cu degetul un castron înainte să-l spele. Mici desfătări care rupeau monotonia supei chioare pe care Ada o înghițea zi de zi. Anni avea bufeuri,

valuri de căldură ce-i înroșeau gâtul și-i inundau subsuorile. Atunci deschidea toate geamurile și ușile, făcându-și aer cu palmele. Doamna B. avusese la un moment dat o clientă americană care purta bucăți de vată la subraț. *Perioada*, îi zisese ea doamnei B. la ureche, de parcă Ada era prea tânără să poată înțelege conspirațiile vârstei, *vremea aceea a vieții*.

Ada se gândi. Avea niște bucăți de material plușat și de bumbac moale rămase de la rochii. Nu dură mult. Două semicercuri. Panglică. Mai avea și niște bureți pentru bustiere rămași de la Frau Weiss, îi prinse și pe ei cu o panglică. Îi ieșiră două perechi.

De dimineată o descuie Anni. Ada îi dădu pernițele, arătând spre subsuori și făcându-și aer ca să lase de înțeles căldură. *Pentru transpirație*, îi zise la ureche. Anni le luă. Cine știe, dacă o să mă spună lui Frau Weiter din cauza asta? se gândi Ada apoi. Dar nu-i păsa. Gestul o făcea să simtă că trăiește, era o faptă bună, *Doar ți-i întorc favoarea, draga mea*.

Curăța cartofi când Frau Weiter apăru lângă ea, în cămașă de noapte.

— Maico, ia o găleată și urmează-mă, îi zise ea.

Ada făcu întocmai și ajunse în hol. Nu mai călcase pe acolo de când fusese adusă în casă, în urmă cu doi ani. Era Crăciunul 1943, iar de ramurile bradului înalt din colț fuseseră prinse lumânările. Acum, pe jos era pus un covor și lângă el, masivă, o servanță sculptată, din lemn de stejar, încadrată de două scăunele urâte. Frau Weiter urcă scările în grabă, trecu pe lângă fereastra cea mare, apoi de-a lungul coridorului, până în dormitor. Mirosul o lovi pe Ada înainte să vadă despre ce-i vorba: Herr Weiter zăcea întins gol pe pat, înconjurat de vomă.

— Curăță-l, zise Frau Weiter. Și arătând spre mizeria de pe podea: Și după aia restul!

Nu era doar vomă. Zăcea în propriile excremente. Ada icni și își acoperi gura tot timpul cât îl spală, cu Frau Weiter suflându-i în ceafă:

— Acolo. Și acolo. Mai freacă acolo.

Fu nevoită să-i întindă pielea pliu cu pliu ca să-l șteargă de toate murdăriile puturoase. Îi simțea carnea revărsându-i-se peste degete ca niște gingii enorme care pulsau. *Porc*, se gândi Ada. Mâncase atât de mult la masa de Crăciun, că i se făcuse rău. Își

primise răsplată.

Așternuturile. Dormitorul. Baia. Ada a curățat toată dimineața și a spălat toată după-amiaza. Frau Weiter nu o lovea ca Frau Weiss, dar cu toate astea Ada o disprețuia mai tare. Era o nespălată și o leneșă, o lacomă și o delăsătoare. Ada îi ura colacii de grăsime de la încheieturile mâinilor, felul ei gârbovit de a se mișca prin cameră, ca un melc târându-se prin iarbă, ura felul ei de a râde cu Anni, *ho-ho*, felul în care o ciupea de obraji pe bucătăreasă, *Suntem atât de buni cu tine, Annerl*, faldurile de carne de pe bărbia ei, care tremurau de voie.

Seara, când o încuie pe Ada peste noapte, Anni îi strecură în buzunar un pachetel. Pe masă o aștepta un pahar cu lapte. Ada scoase pachetelul. O felie de prăjitură cu fructe *stollen*, învelită în hârtie de patiserie. *Danke. Frohe Weihnachten*. Crăciun fericit.

Ada se așează pe scaun, cu prăjitura în mână, și suspină.

Păstrase boabele de măceșe într-o cutie. Se uscaseră și se stafidiseră, culoarea își pierduse intensitatea. Nu mai făcuse asta de când era copil, de pe vremea când slujeau măceșii din fața caselor luxoase din West Square, dar își amintea metoda. Întinse hârtia de patiserie rămasă de la prăjitură, tăie boabele în două și îi scobi de perișorii lor fini. Frau Weiter purta direct pe piele niște chiloți încrețiți în talie, prinși cu cârlige pe părți. Pliurile formau un fel de săculeți, iar Ada strecură perișori de măceșe adânc înăuntrul lor. Ridică prima pereche în dreptul ochilor și o cercetă atent. Nu se vedea nimic, așa că trecu la următoarea.

Răsuci între degete ultimul mugur. Mai erau destui în tufă. *Sunt mai multe căi de a câștiga un război*, își spuse Ada ca să nu uite.

*

Prietenele lui Frau Weiss veneau în continuare la ea cu materiale pe brațe și fotografii în mână. Ada trebuia să le coasă hainele după ce-și termina toate celelalte treburi. Știa că dacă le-ar fi refuzat ar fi fost trimisă în tabăra de muncă. Frau Weiter n-avea nevoie de Ada, nu în același fel în care o folosea Frau Weiss. Ar fi vrut să le întrebe pe acele femei de Frau Weiss, însă știa că nu trebuie să scoată nici o vorbă. Așa că asculta ce spuneau ele.

Obersturmbannführer-ul Weiss era acum responsabil de altă tabără, Neuengamme. Aproape de Hamburg, din câte pricepuse Ada. Dar despre Frau Weiss nu pomeneau nimic, nici despre micul Thomas. Germania se ținea bine. Războiul avea să se sfârșească în curând.

*

Copacii începură să se umple de mugurași verzi. Ada putu să lase deoparte mănușile din tweed, pe care și le mai trăgea doar noaptea. Pe timp de zi le folosea pe cele din cașmir, dar moliile le găuriseră în palme, iar marginile li se zdrențuiseră. Lâna se umpluse de mizerie. Cât mai dura războiul ăsta? Însemnă încă o lună în calendarul ei de sub masă. Martie 1944. Era în casa aceea de mai bine de doi ani. Durerile de cap o năpădeau atât de cumplit, că uneori nu mai vedea pe unde coase. La butoniere și la cheotori îi era cel mai greu. Trebuia să țină materialul în dreptul ochilor, să poată vedea buclele și să se întoarcă cu rândurile drepte, egale.

În luna aprilie din acel an, într-o dimineață devreme, înainte să apuce să se schimbe de veșmântul în care obișnuia să doarmă, se trezi cu Herr Weiss la ușă. Uneori se întrebese dacă nu cumva murise între timp. Sperase chiar. Renunțase să mai pândească în fiecare seară bastonul lui țăcănind pe coridor. Odată ce nepotul lui plecase, Ada își închipuise că Herr Weiss n-o să mai vină. Însă iată-l acum acolo, rânjindu-i strâmb și dând din cap. Venise să-și primească răsplata. Ada ținea o fustă. La vederea lui, o scăpă pe podea. Foarfeca îi căzu și ea din poală, zdrăngănind.

— Herr Weiss, zise ea. Nu mă așteptam să vă văd.

— Am spus că mă voi întoarce.

Băgă mâna în sacou și scoase de acolo un jurnal.

— Mi-am notat ceva, zise el. Știi ce zi e azi?

Ada clătină din cap.

— E aniversarea Führerului. 20 aprilie 1944.

Bătrânul zâmbi din nou și-și croi drum prin cameră până la ea. Schiopăta mai pronunțat acum, se strâmba de durere la fiecare pas. Respira cu gâfâieli mușcătoare. Fusesse bolnav, își dădu seama Ada.

— Faci treabă bună, zise el arătând cu bastonul spre rochiile și

costumele ce atârneau în jurul camerei, agățate de brâul de lemn. Știi cum ți se spune aici?

Ada clătină din cap.

— Ți se spune croitoreasa de la Dachau. Se vorbește despre tine în tot orașul. Avem aici o comunitate destul de impresionantă. Influentă, știi. Și nu doar în Dachau, ci și la München. În Berlin. Măine-poimăine aflu că ți s-a dus vestea până la Föhrer, răsese el cu un hârâit răgușit care sfârși în scuipat prelins pe buze. Exagerez. Föhrerul e prea ocupat să se deranjeze cu asemenea trivialități.

Își flutură bastonul prin rochiile agățate, scoțând la iveală cusăturile impecabile și croiala fără cusur. Îi zâmbea Adei de parcă avea în față o copilă.

— Am o prietenă, îi zise. Își caută o nouă croitoreasă. Trebuie să fie cineva discret. Așa că, m-am gândit eu, cine să fie mai discretă decât *Nönnlein* a mea?

Își dădu drumul încet în fotoliul vechi, apoi își lăsă bastonul jos, la picioare.

— Vino, îi zise el, bătându-se cu palma pe genunchi. Ar trebui să fii încântată că mă vezi.

Ada știa ce urma. Își ridică taburetul.

— Nu, draga mea, lasă scaunul. Hai, așază-te mai aproape de mine.

Ada putea să stea pe podea, să-i înhațe bastonul în caz că încerca ceva. Se apropie, așadar, iar el îi luă mâna și o trase spre el astfel încât Ada fu forțată să i se așeze în poală. Înghiți în sec. Herr Weiss nu mai făcuse niciodată asta. De fiecare dată stătuseră unul lângă altul. Însă acum erau singuri, iar Ada știa că țipetele ei n-ar fi fost auzite, n-ar fi contat.

Herr Weiss îi mângâie mâna.

— Ți-a fost dor de mine?

Ada tăcu.

— Mie mi-a fost.

Îi trase mâna la prohab și rânji ca un țăp în călduri:

— După cum vezi.

Ada încercă să se ghemuiască. În felul acesta îl simțea cât mai puțin.

— *Nönnlein*, zise el desfăcându-i degetele din pumn. Am vești pentru tine.

Își puse mâinile în jurul ei și o trase mai aproape. Ada observă câteva fire albe de barbă pe obraz și alte câteva sub buza de jos. Îi simțea respirația duhnind a alcool și-i vedea firișoarele de vene înfășurându-i-se pe sub pielea obrazilor, ochii șterși, de culoarea absintului. Avea buzele crăpate. Speră că n-avea să o sărute.

— Eu plec, zise el. Astăzi. Voi pleca departe. S-ar putea să nu te mai văd niciodată.

Ada se destinse. *Slavă Domnului!*

— Dar înainte să mă duc, zise el dezmiardând-o cu dosul palmei, vreau să primesc ce mi se cuvine.

Ada înghiți în sec.

— Pentru toate astea – și arată spre tot ce îi înconjura, spre rochiile care atârnav pe pereți – și pentru cele care vor urma.

Îi pipăia talia, atingându-i sânii cu degetele sale răsfirate.

— Doar un cuvânt să spun, continuă el, și toate astea dispar. Ai auzit de Ravensbrück?

Herr Weiss trăgea de hainele ei, i le ridica tot mai sus, pipăindu-i piciorul.

— E destinat femeilor. Criminale. Evreice. Poloneze. Țigănci. *Lesbiene*.

Scuipă ultimul cuvânt. Ada simți picături de salivă pe obraz. El bâjbâi între coapsele ei. Ada încercă să-și încrucișeze picioarele, însă el o sili să și le desfacă.

— E departe.

— Vă rog, zise ea. Am depus jurământul de castitate.

— Știu, răspunse el. N-aș viola o *măicuță*, adăugă, iar cuvintele parcă-i ieșiră printre dinți. *Dacă* asta ai fi cu adevărat.

Ada simți că sângele îi năvălește în trup, forțând inima să-l pompeze mai departe. Liniștește-te, *liniștește-te*. De unde să fi aflat? Trebuia s-o creadă că e călugăriță.

— Atunci, n-o faceți.

Her Weiss îi dădu drumul din brațe, însă o ținu în continuare strâns de mână. Era neașteptat de puternic, prea puternic față de Ada.

— Nu te-ai învățat, așa-i? Nu-mi zici tu mie ce să fac! *Măicuță*.

O scutură de braț, uitându-se la ea îndârjit.

— Dezbracă-te!

— Vă rog, zise Ada. Vă rog, nu.

O strânse de încheietură lingându-și buzele.

— De fapt, trupul tău gol m-ar dezgusta.

Îi dădu drumul.

— Ești prea slabă. Nimic din tine nu-mi amintește de o *femeie*.
Dă-ți jos tot, dar păstrează-ți cămașa.

Degetele Adei tremurară în timp ce-și scotea scapularul peste cap și-și lepăda veșmântul. Bătrânul o privea, cu ridurile strânse într-un rictus de lăcomie. Avea să descopere că nu era fecioară, după care ce-avea să fie cu ea? Avea s-o trimită la Ravensbrück sau la un bordel? Her Weiss își ridică bastonul.

— Și lasă-ți voalul pe cap. Nu cred că părul ar fi punctul tău forte, râse el, un hârâit scârnav ieșit din gât. Acum, vino mai aproape.

Se aplecă în față și o prinse de braț, trăgând-o pe Ada încă o dată deasupra lui. Ada îngheță când el începu să bâjbâie la prohab, să se frece de ea, s-o frământa prin cămașă.

— Ajută-mă, îi zise el smucindu-i mâna spre penis.

Gemu. Era gata.

Când gongul anunță cina, Herr Weiss o împinse la o parte.

— Acum voi avea o poftă de mâncare... Anni pregătește un ospăț pe cinste pentru *Obersturmbannführer* Weiter și fermecătoarea lui soție. *Schlackwurst*. Lebăr. Brânză. Pachețele de primăvară. Miere. Cafea. *Sekt*. Rămâi cu bine, Soră Clara.

Se ridică, își îndesă cămașa în pantaloni, se încheie la prohab și își luă bastonul de pe podea.

— O să pun o vorbă bună pentru tine la prietenii mei.

Ieși din cameră și încuie ușa în urma lui.

Îi murdărise cămașa. Ada luă un rest de material și frecă pata. Tremura. Se întinse după veșmânt și îl trase pe ea. N-avea să îl mai vadă niciodată. Îi era foame.

*

O oboseală crâncenă se încuibă în ea și-și înfipse rădăcinile în mușchi, iar acum îi storcea creierul. Ada intra în așternutul ei noaptea foarte târziu și trebuia să fie în picioare când se crăpa de ziuă, prea istovită să mai plângă sau să viseze. Ținea socoteala lunilor în continuare, însă primăvara și vara acelea nu însemnă

decât muncă grea și searbădă. Frau Weiter o pusese să le spele *Federbetten*-ul, un soi de plapumă plină cu puf și pene, cu care se înveleau ei iarna. Ada trebui să bată cu un băț tot ce avea pilota înăuntru, în timp ce Frau Weiter stătea și se uita. *Încă. Mai trebuie. Pune osul la muncă.* Adei abia dacă-i mai rămăsese forță să țină bățul, darămite să și bată. După asta, veni rândul draperiilor – să fie date jos din fiecare cameră – brocarturi groase, care împiedicau curentul de la geamuri, iarna – și să fie spălate, după ani de zile de adunat praf, apoi să fie întinse la uscat și la aerisit, să fie strânse și călcate, pregătite și puse la loc, repejor.

— Pune-ți pe tine rochia curată, îi zise Frau Weiter într-o dimineată de toamnă când Ada agăța draperiile de brocart. Vezi să fii spălată pe mâini și pe față.

Ada făcu întocmai cum i se ceruse. Frau Weiter o încuiase în camera ei. Ada așteptă, privind soarele cum urcă în înaltul cerului, apoi cum coboară dincolo de case. Nu mâncase nici de dimineată, nici de prânz, iar stomacul începu s-o doară, de parcă o menghină voia să-i strivească măruntaiele. Avea multe treburi, dar fusese zăvorâtă acolo. Urma să trebăluiască toată noaptea ca să recupereze, să termine de spălat și de călcat. Ușa se deschise, iar Frau Weiter intră însoțită de o femeie pe care Ada n-o mai văzuse niciodată și de doi câini Scottie. Frau Weiter se ținea departe de femeie, gura strâmbându-i-se într-un rânjel dezaprobat și ținându-și nasul pe sus.

Unul dintre câini veni la Ada și-i adulmecă genunchii, dând din ciotul lui de coadă. Avea răsuflarea caldă, nasul rece și umed. Ada își dori să-l poată mângâia, să-i simtă căldura mătăsoasă a blănii, iar el să sară pe ea jucăuș și vesel, dând să o lingă. Își dorea afecțiunea unei alte ființe.

— Negus! strigă femeia. *Komm*, se bătu ea ușor pe coapsă, iar câinele se întoarse la ea.

Ada vru să-i zică *E-n regulă. Nu mă deranjează.* Tânjea după acel animal care-i spusese *Iată-te și pe tine. Tot un om.* Până și câinii aveau nume.

— *Sitz*, continuă femeia, ridicând un deget spre câine.

Ada nu se putu abține și-i aruncă o privire furișă necunoscutei. Suplă, cu sânii mari, bine făcută. Părul șaten-deschis, nici lung, nici scurt, îi cădea pe umeri în valuri. Rotundă la față și luminoasă.

Tânăra cum era, te atrăgea, dar n-avea chipul unei frumuseți care să se păstreze și peste ani. Nu purta machiaj, doar puțin ruj. *Ruj*. În ultima vreme, nici una dintre femeile văzute de Ada nu avusese ruj pe buze.

Purta un costum alb. Fusta era dreaptă, până la genunchi, iar sacoul scurt, cambrat, cu peplu, avea guler larg. Femeia îl purta încheiat, iar pe dedesubt Ada zări în partea de sus o bluziță tricotată. Ai fi putut s-o vezi în piața din Cut, *Cinci livre de cartofi, câteva cepe, patru mere, niște tacâmuri*. Ea și Văduva Twanky, dacă Văduva și-ar fi putut șterge zâmbetul acela disprețuitor: *Ați călcat în balegă, doamnă? Să fiți mai atentă*. O femeie atât de banală, care nu punea în valoare ce-avea mai bun.

— Asta-i măicuța, zise Frau Weiter. Croitoreasa despre care ați auzit vorbindu-se.

Necunoscuta privi în cameră de jur împrejur. Ada lucrase o rochie de seară pentru una dintre prietenele lui Frau Weiss, de un verde de culoarea sticlei, un model cu spatele gol. Atârna agățată lângă perete. Ada își luase un răgaz înainte de a-i coase tivul, așa cum îi zisese Isidore: *Dă-i voie să se lase, Ada, dă-i voie să se lase. Priceperea unei croitorese la tiv se vede*. Pe masă avea niște material, o stambă înflorată din care o altă cunoștință a lui Frau Weiss îi comandase o bluză, iar alături, împăturit, tiparul pe care Ada îl decupase deja.

— *Ja*, mă bizui că e la fel de bună pe cât zice toată lumea că e.

Desfăcu pachetul pe care-l adusese, dând la iveală o bucată de mătase neagră. Îl împinse pe masă înspre Ada. Ada îl trase mai aproape și, trecându-și degetele peste material, îi simți relieful și nervurile, strălucirea și trăinicia. *Douppioni*. Nu mai văzuse o mătase atât de bună de pe vremea când lucra la doamna B.

— Îmi trebuie o rochie de seară, zise femeia. Mi s-a spus că ești cea mai bună.

Era un compliment, iar Ada roși, fiori de mândrie revărsându-i-se în tot trupul. Nimeni n-o lăudase, nu în felul acesta. De la femeie la femeie. Îi era rușine, nu se recunoștea. Biată creatură gata să dea din coadă pentru a fi apreciată. Femeia asta nu făcea decât să-i azvârle niște firimituri menite s-o fleteze, firimituri pe care Ada le înghițea cu poftă, ca o vrăbiuță lihnită. *Mulțumesc. Vă sunt profund îndatorată*.

— Am trei croitorese, îi zicea femeia lui Frau Weiter. Una în München, una în Berlin și una în Berghof. Nu-ți poți închipui cât sunt notele mele de plată. O avere. Plătesc pentru tăcerea lor, firește. Și nu m-ar deranja, continuă ea, dacă ar fi bune de ceva. Fuste. Pantaloni. Rochii tradiționale. Femeia clătină din cap: Sunt vrednice. Dar farmec? Ce iese din mâinile lor nu are așa ceva.

Se aplecă și luă în brațe un câine, ridicându-și bărbia cât să poată fi linsă. Zâmbi, îi dădu drumul să sară pe podea, apoi se întoarse către Ada.

— Dar ce faci tu are farmec, înțeleg.

Se opri în fața rochiei de seară verde, își plimbă degetele peste fustă, se întoarse și-i aruncă o privire lui Frau Weiter.

— Răutăți. Minciuni. Dar de ce-ar trebui să stea adevărul în calea bârfelor, Frau Weiter? Mulată, făcu ea o piruetă și i se adresă Adei, o vreau mulată. În evantai de la genunchi în jos. Ca o sirenă.

Douppioni era un material tare și, deși ușor elastic, nu-i convenea să se tragă de el. Aproape că-l auzea pe Isidore spunându-i: *Ăsta se uită la sport, dar nu-l și practică*. Femeia era suplă, însă avea gambe musculoase și umeri pătrășoși. Ada și-o putea închipui ușor jucând tenis, înotând sau în Liga Femeilor pentru Sănătate și Frumusețe, cu pantalonași bleumarin și bluză albă, rostogolindu-se înainte și înapoi. Rochia trebuia să fie suplă, să prindă viață ca un soi de piele, nu întinsă ca un lințoliu.

— Cu gât înalt, continuă femeia. Cu spatele gol. Și cu trandafiri.

Scoase din geantă o bucată de țesătură roșie și i-o arătă Adei. Mătase pură, de un purpuriu intens. Ceva rar. Mototoli materialul, apoi îl duse demonstrativ la gât.

— Trandafiri, zise ea. Aici, în jurul gâtului.

În combinație cu o fustă-sirenă, trandafirii ar fi înzorzonat, ar fi stricat linia și simplitatea la care se gândea Ada. Trandafirii ar fi fost un dezastru. Însă un singur trandafir, unul mare, *corsage*, în centru-stânga, chiar sub linia gâtului, asta ar fi însemnat *clasă*. Ada înghiți în sec, trase aer în piept, dar nu zise nimic. Femeia nu avea gust. Ada era nevoită să-i arate. Să nu amestece lucrurile, să dea grație rochiei. S-o facă mai *soigné*. În asta consta farmecul, magia. Se urî pentru că gândea în felul ăsta, pentru că era nevoită să spună *Doamnă, poate așa...?* De ce-i păsa cum arăta nemțoaica asta? Fiindcă doar lucrul ăsta îi era permis și îi aparținea, în

același timp, doar el o împlinea, o întregea ca om.

— Va trebui să vă iau măsurile, madame. Fără haine. Pentru precizie.

— În cazul ăsta, va trebui să vă dezbrăcați, îi zise Frau Weiter, adăugând: Nu vă faceți griji. O să rămân și eu.

Femeia ridică din umeri.

— Știu ce trebuie să fac, i-o tăie ea, nu e nevoie să îmi spui.

Se aplecă și alintă un câine, scărpînându-l după ureche:

— Nu trebuie să-mi spună ce știu și eu, nu-i așa, Stasile, drăguțule?

Câinele se tăvăli și dădu dintr-un picioruș din spate, în timp ce ea-i dezmierda burtica.

— *Mütti* a mai făcut asta de-atâtea ori.

Se ridică, își descheie sacoul și se uită după o agățătoare, sfârșind prin a i-l pune lui Frau Weiter în brațe, de parcă ar fi fost cuier. Ada tuși pentru a-și înăbuși râsul.

Rămăsese în lenjeria ei din satin, un sutien crem și boxeri asortați, cu bretelele și marginea ciorapilor abia ieșind de sub linia dantelei. Era o femeie puternică, avea o constituție athletică, fără piele care să atârne, fără surplus. Ada îi luă măsurile: deasupra bustului, bust, sub bust. Talie, șolduri, lungime. Și le notă pe o bucată de hârtie. De la ceafă în talie, din talie la glezne. Lăsă foaia lângă mașina de cusut, împreună cu celelalte comenzi, să nu se rătăcească.

*

Bombardamentele aeriene s-au îndesit în toamnă. Ada privea cerurile arzând și aștepta să audă bubuiturile, numărând secunde între lumină și zgomot de parcă ar fi fost vorba de o furtună cu fulgere. *Optsprezece mile depărtare. Douăsprezece. Nouă.*

Crăciunul trecu. Însemnă în calendarul ei. 1944. Al șaselea Crăciun departe. Cele mai multe, petrecute în casa asta. Oare câți mai avea să rămână acolo? Thomas avea să împlinească cinci ani în februarie. Nădăjduia că e în siguranță, că e fericit. Nădăjduia că Frau Weiss îl strânge la pieptul ei în timpul bombardamentelor: *Nu-i nimic, Tomichen, Mütti e-aici. O să aibă grijă de tine.*

Văduva Twanky, *Obersturmbannführer*-ul Weiter și Anni se ascundeau în pivniță în timpul raidurilor, iar dimineața ieșeau de acolo zburliți și mânioși. Rușii erau tot mai aproape, englezii, de asemenea. Și americanii. Chiar dacă de fiecare dată auzise vorbindu-se doar despre cât de bine se descurcă Germania, Ada tot se mira: dar dacă le merge atât de bine, de ce mai luptă? Acum înțelegea adevărul. Germania putea și să piardă, Germania chiar pierdea. Ada vedea cum ochii lui Frau Weiter se îngustau de ură, de parcă vina i-ar fi aparținut ei, prizoniera.

Boilerul era la subsol, un cazan negru ce înghițea cărbuni și lemne pe care Ada trebuia să le vâre înăuntru dimineața și seara. Iarna aceea, 1944-1945, fu mai aspră. Ada nu ținea minte să mai fi prins una atât de geroasă. Tremura cât era ziua de lungă în cămășuța ei subțire, iar noaptea, în așternuturi, își freca picioarele să și le încălzească. Își punea pe ea veșmântul, apoi tunica, fustele, chiar și voalul, după care se învelea cu pătura pusă în două și, peste, cu veșmântul vechi al Sorei Jeanne, însă gerul se strecura pe sub ferestre, trimițându-și mângâierile de gheață să-i atingă fața. *Bum. Bum.* Ada numără: *opt, șapte, șase mile.* Bombele cădeau tot mai aproape. Ușile se zguduiau, casa se scutura din temelii. Ada își prinse la gât crucifixul, așa, să-i poarte noroc.

Spuzeala care-i apăruse lui Frau Weiter nu dispăruse. Avea vergeturi vinete în jurul taliei, pe care Anni le tampona cu calamină. Medicul nu-i dibuise cauza bolii.

— Da' atunci ce știe? protesta Frau Weiter cu o voce pițigăiată, de copil.

Scuipă spre Ada o flegmă scârboasă care-și rată ținta, lipindu-se de podea.

— Tu ești de vină! Am bube dulci. Impetigo. Zona zoster. Tu, care ești jengoasă toată. Respingătoare!

Frau Weiter smulse alifia din mâna lui Anni, își scărpină furios bășicile, își trase în sus cămașa și își potrive bretelele pe umeri. Ada așteptă să plece. *Văduva Twanky.*

Rufele înghețau pe sârmă. Ada le ducea ca pe niște plăci fragile la subsol, unde le înfășura în jurul cazanului. Vântul viscolise zăpada, o adunase în jurul casei până în dreptul ferestrelor. Cerul era albastru, senin. Adei îi plăcea mai mult când era gălbui și acoperit de nori. Atunci era mai cald, chiar înainte să înceapă să

ningă. Fumul de la fabrica din apropierea taberei se înălța zi și noapte spre cer, formând nori negri și urâți ce traversau grădina, lăsând în urmă pete de funingine. Ada auzea dinspre tabără zgomote pe care nu le mai auzise până atunci – camioane cu motorul turat, ordine răcnite, *Raus! Beeilung!* Bufnitul surd al marșului oamenilor. Ceva se schimba. Pe timpul iernii, când copacii rămăneau fără frunze, dacă se furișa până în colțul cel mai îndepărtat al grădinii, Ada putea zări alea care ducea spre tabără. În fiecare dimineață când întindea rufele, în fiecare seară când le strângea, vedea tot mai mulți oameni sosind. Arătau gârboviți, epuizați. Unul se prăbușise, iar un gardian călcase peste el, mergând înainte. Se auzise un pârait înfundat, de parcă fusese ruptă o rămurică. Omul nu s-a mai ridicat.

Tabăra. Fabrica. Ada își închipuise dintotdeauna închisorile ca pe niște clădiri victoriene înalte, cu gratii la geamuri. Apucă cearșaful înghețat. Închisoarea asta era altfel. O trecură florii. Ceva nu era în regulă. Fumul. Mirosul. Cuvintele pe care nemții le foloseau. *Untermensch. Ungeziefer.* Păduchi. Mai demult, ajunsese la urechile ei cum că în Londra șobolanii din canale sunt gazați, după care li se dă foc.

Ada aproape că-și pierduse orice speranță în legătură cu femeia cu *douppioni* și cu căinii, însă ea apăru într-o dimineață din ianuarie 1945, pentru probă. Purta o fustă simplă și un compleu bluză-cardigan, iar cei doi Scottie o însoțeau iarăși. Ada avusese material din belșug pentru trenă, însă îi croise rochia dreaptă, simplă, mulată pe corp. Las-o să-i aprecieze farmecul.

— Dacă în continuare vă doriți trena, zise Ada, material a rămas destul.

Îi crease un singur trandafir, punând mătasea pe bie, îndoind-o și învârtind-o astfel încât să-i iasă bogat și înflorit. I-l însăilase chiar sub linia gâtului, în stânga. Necunoscuta se strecură în rochie și Ada i-o prinse la spate cu ace de siguranță.

Stând acolo așa, cu pielea umerilor strălucind în nuanțe de fildeș ce contrastau cu mătasea ca abanosul, trandafirul părea o pată lucioasă de purpură.

— Aici nu există oglindă, va trebui mergeți cu Frau Weiter.

Fiecare client fusese nevoit să folosească o oglindă dintr-un

dormitor, răsucindu-se acolo când pe o parte, când pe cealaltă, văzându-se din spate, din față, vorbind despre îmbrăcăminte departe de Ada, de parcă nu ea o făcuse. Ada nu pricepuse niciodată de ce nu i-au dat voie și ei să aibă o oglindă în cameră. Se temuseră oare c-ar fi putut s-o spargă? Să-i amenințe cu un ciob la beregată? Ar fi putut-o face la fel de bine și cu foarfeca. Sau să fi fost oare prea orgolioși? Nu voiau să-i arate că se știau nevrednici de acele creații?

— *Komm*, le zise femeia câinilor.

— Puteți să-i lăsați aici, zise Ada. Am eu grijă de ei.

Necunoscuta ezită. Zâmbi.

— *Bleib!* zise ea rămânând cu degetul în aer până când cei doi câini șezură și se culcară la pământ.

Ada așteptă să plece Eva, apoi îi chemă. Cu trupurile lor calde și subțiri, cu blană mătăsoasă, scânceau amândoi, luptându-se care s-o lingă pe față. O gâdilară cu mustățile, iar Ada îi îmbrățișă strâns și le sărută frunțile de parcă ar fi fost ultimele creaturi pe care avea să le mai vadă vreodată, iar gestul ei – ultima dovadă de afecțiune pe care o împărtășea. Începu să plângă, ștergând lacrimile căzute pe blana lor, trecându-și mâinile pe față, să-și zvânte obraji.

— *Schön*, zise femeia când se întoarse în încăpere. Elegantă. *Perfekt*.

Câinii se repeziră la ea.

— *Sitz*, zise ea, iar ei șezură, măturând podeaua cu coada.

— Rămâne fără trenă? întrebă Ada. Cu un singur trandafir?

— Ai avut dreptate. Mulțumesc. *Danke*.

Cine se mai deranjase să-i mulțumească până în clipa aceea? Ada înghiți în sec. Se ura că simte atâta recunoștință, era patetic, însă blândețea nu era de ici, de colo.

— Trebuie să pun semne pentru tiv, zise Ada. Vă rog, urcați pe taburet, dacă nu vă deranjează. Ada se apropie de Eva și îi dădu scaunul ei: Aici. Aveți grijă.

Când făcu întocmai, femeia se aplecă asupra ei. Frau Weiter rămăsese cu gura căscată. Ada nu îndrăznise niciodată să-i ceară să urce pe scaun. Era prea grea, iar picioarele ei, prea grase ca să le mai poată ridica atât. Ada atinse cu degetul piciorul cliente, chiar deasupra gleznei.

— Asta cred că ar fi lungimea potrivită, doamnă. Mai lungă decât s-ar târâi pe pământ. Puțin mai scurtă, ar fi între lungimi.

Împunse materialul.

— Când zic eu, vă întoarceți, și împunse din nou și din nou, în vreme ce necunoscuta se rotea cu pași mici de tot, astfel ca tivul să iasă egal de jur împrejur.

Ada nu mai discutase vreodată cu celelalte femei despre ce cususe, cum nu vorbise nici cu Frau Weiss sau cu Frau Weiter, nu întrebase nici măcar *E pentru o ocazie specială?* sau *Mergeți într-un loc frumos?* Șovăia dacă să-și permită așa ceva cu femeia aceasta, dar, în fond, ce avea de pierdut?

— Vă vine bine rochia, doamnă, zise Ada. Îmi permiteți să întreb pentru ce ocazie este?

— *Nein!* strigă Frau Weiter. Cum îndrăznești?!

— De ce să nu întrebe? zise femeia, apoi se întoarse către Ada: E secret, continuă ea, ducându-și degetele la buze. Să zicem că e pentru ziua la care visează orice femeie.

Văduva Twanky crăpa de furie. Ai fi zis c-avea să cadă secerată în orice clipă. Oricând. Bun. Însemna că Ada putea să-i mai spună câte ceva femeii. Anume că negrul nu e culoarea potrivită pentru *ziua aceea specială*, ci mai degrabă pentru o înmormântare.

— Să purtați tocuri, zise ea. Și părul dat pe spate, să nu vă acopere fața.

Străina zâmbi. O femeie drăguță, normală.

— Măicuța nu spune nimic nelalocul lui, rosti femeia către Frau Weiter. Să n-o pedepsești pentru asta.

Frau Weiter trase adânc aer în piept, tăcu câteva clipe. Ada citea pe chipul ei stânjeneala.

— Așadar, sunteți mulțumită de mica mea croitoreasă? întrebă ea pe un ton mieros, modulat.

— Foarte mulțumită, zise necunoscuta. Iubitului meu îi va plăcea rochia asta. Va fi preferata lui, fără îndoială. Unde mai pui că a fost gratis? râse ea. Asta-i va plăcea cel mai mult.

Coborî de pe scaun, se ridică pe vârfuri și făcu o piruetă.

— Trimite-mi-o când e gata, îi zise ea lui Frau Weiter. La Berlin. Măicuță, cine știe, poate ne mai întâlnim.

Lepădă rochia și îmbracă la loc hainele cu care venise, își chemă câinii și plecă.

Îi rămăsese material. Femeia nu i-l ceruse înapoi. Un metru, poate și mai mult. Suficient pentru un sacouaș cu mâneci raglan, trei sferturi, cu o pată purpurie pe sânul stâng, căci avea și destulă mătase pentru un trandafirăș.

Avioanele se auzeau aproape în fiecare noapte. Uneori urmau fulgere de lumină și explozii, alteori zburau mai departe fără să bombardeze. Frau Weiter era din ce în ce mai agitată, iar iritația de pe mijlocul ei începuse să sângereze, sânge pe care tot Ada trebuia să-l curețe de pe desuurile ei. Oribilă muncă, dar merita s-o vadă suferind. *Obersturmbannführer*-ul se întorcea acasă din ce în ce mai târziu. Ada înțelese că *Obersturmbannführer* Weiss se întorcea să-și reia lucrul. Auzise la Frau Weiter, în timp ce-i răcnea soțului ei ceva legat de asta. Și Thomas, se gândi ea. Unde e Thomas? Dă, Doamne, să fie în siguranță. Undeva la țară, departe de bombele de-aici. Războiul mergea prost pentru Germania. Ada o auzise pe Frau Weiter urlându-i lui Anni. Nemții împinseseră liniile americane înapoi în Franța, însă îi costase prea mult, iar acum rușii erau mai aproape cu fiecare zi. Și rușii erau niște bestii, indisciplinați, răzbunători. Cine o să îi apere de ei?

— A cui e vina? Țipase ea. Ce-o să ni se întâmple? Cui îi pasă de noi acum?

Zilele creșteau, însă era la fel de frig. Acolo unde Ada spăla rufele se făcea ghețuș, și nu o dată alunecase și căzuse. Anni rămăsese în continuare la bucătărie și gătea, dar mâncarea era puțină. Șinele de cale ferată și șoselele fuseseră bombardate, transporturile încetaseră. Englezii aruncaseră în aer câmpurile și fabricile, aeroporturile și rezervele de muniție. *Avea să se termine curând.*

Speranța înrăutățise lucrurile, devenise un cal nă răvaș care trebuie ținut în frâu zi după zi. Ada nu mai era sigură că-i reușește. Măinile îi tremurau și în repetate rânduri o încerca un plâns pe care nu și-l mai putea controla – plângea aplecată peste chiuvetă, cu coatele în apă, privindu-și lacrimile cum cad ca niște pietricele, străpungând apa și formând cercuri, la fel ca mătușica Lily când avusese probleme cu nervii. Venise să stea la ei atunci, petrecându-

și zilele în țipete și plâns cu sughițuri. Aveau s-o lase nervii și pe Ada? Era și ea pe punctul s-o ia razna? Acum, când aproape că se terminase? După ce rezistase toți anii ăștia?

Le rămăseseră niște legume cultivate de prizonieri, însă rezerva scădea văzând cu ochii, iar recolta de primăvară nu era încă gata. Câteva cepe stricate la mijloc. Cartofi care începuseră să încolțească. Varză, mai mult frunze decât miez. Ada se hrănea cu cojile, dar Anni o lăsa în continuare să răzuiască tigăile și să scurgă ultimele picături de supă. Conservele de pește se împutinaseră și făina n-avea să le ajungă nici până la sfârșitul lunii. Anni cocea pâine, însă o dădea cu rația, fiecare persoană primea câte o felie pe zi, și Ada nu intra la număr. Anni meșterise și un fel de capcane pe care le întinsese în grădină și prinsese un porumbel. I-a sucit gâtul, l-a jumulit și l-a pus în tocană. Pe Ada o dureau tot mai multe, amețea și se constipase. Slăbise și mai mult, era tot mai plăpândă. Nu mai avea putere să spele, să calce sau să cârpească. Frau Weiter țipa la ea continuu, o îmbrâncea și o lovea, o bătea cu cureaua. Ciclul încetase să-i mai vină, de parcă efortul necesar acestui lucru ar fi fost mai presus de puterile trupului și s-ar fi irosit sânge prețios.

Rochia din mătase neagră luase drumul femeii care-o comandase. Ada trebuia să termine sacoul. Mai rămăsese să-l coasă, dar nu avea cu ce. O să deșire material. Da, așa o să meargă. *Douppioni* zdrențuit, filamente delicate care ies din țesătură. Ca soldații, își zise Ada, strânși în rânduri, sunt puternici ca bivoli; însă luați unul câte unul, puteau fi doborâți, puteau fi *frânți*.

Într-o dimineață intră în bucătărie și i-l dădu lui Anni, ducându-și totodată degetul la gură, în semn să tacă. Un dar. Pentru tine. Nu-i putea spune că e din materialul rămas de la rochia femeii aceleia, singura care-i arătase bunătate.

Zăpada începu să se topească. Iarba era murdară de noroi, iar Ada trebuia să aibă grijă să nu cumva să atingă așternuturile de jos. Primele narcise, proaspete și gingașe, înveseleau stratul de flori, iar copacii începură și ei să se învelească într-un verde luminos, ca în fiecare an de când Ada venise aici.

Într-o zi, Frau Weiter intră în spălător:

— Maică, cum te cheamă?

Ada se gândi o clipă.

— Sora Clara.

— Sora Clara, repetă Frau Weiter – și ea slăbise, cu toții se subțiaseră. Pielea stăpânei casei îi atârna la fălci și la bărbie, rochiile-i tradiționale îi veneau largi în talie. Soră, reluă ea, n-ai avut de ce să te plângi la noi, așa-i? Ne-am purtat frumos cu tine, *Obersturmbannführer* Weiter și cu mine, da? Te-am hrănit, te-am ținut la căldură? Ești maică. Ți-am respectat chemarea. N-ai nimic să ne reproșezi, nu-i așa?

Ada tăcu.

Toată noaptea aceea casa fu zguduită. Întinsă pe patul ei, Ada își înfășură veșmântul mai strâns în jur și-și trase scapularul peste ochi. Zdruncinătură după zdruncinătură, de parcă ar fi fost cutremur. Pereții aveau să reziste, oare? Acoperișul avea să rămână sus? Geamul de la ferestrele Adei crăpase, iar un ochi de desprinsese, făcându-se țândări pe podea. Ada simțea în nări miros de ciment uscat, miros de ars. Își îndepărtă scapularul și văzu flăcări vineții și de un roșu-aprins șerpuiind spre înaltul cerului. E-aproape, își zise. Bubuieți neîncetate. Pământul tremura sub ea, Ada auzea zidurile casei cum se crapă.

Și apoi totul se opri. Avioanele se pierdură în depărtare. Casa rămase țeapănă și pustie. Afară se lumina de ziuă, iar flăcările focurilor care luminaseră toată noaptea acum păliseră.

Soarele de aprilie, palid și plăpând, azvârlea raze prelungi pe bucățile groase de mătase neagră, transformând-o într-o mare de ebonită și lignit, de argint și ardezie. Ada se uita la Anni cum își plimbă mâna de-a lungul cusăturilor fine, arcuite ale sacoului, mângâind firele bogate și calde, pipăind buchetul prins la corsaj de parcă ar fi fost vorba de petalele unor flori gingașe, adevărate. Îl purta pe deasupra unui pulover gros de lână, peste care Anni își legase șorțul de bucătăreasă, așa că la umeri stătea să-i plesnească. Nu, vru Ada să zică, *asa n-o să te-ncapă*, dar își ținu gura. Se vedea pe fața ei că sacoul era cel mai frumos lucru pe care-l avusese vreodată.

Într-o mână ținea cheia de la camera Adei, iar în cealaltă, o valiză.

— Cu bine, maică, zise Anni dând drumul cheii pe podea și împingând-o cu piciorul spre Ada. *Auf wiedersehen.*

Și plecă, lăsând ușa deschisă în urma sa.

Ada sări din pat. Era o capcană. O puneau la încercare, se așteptau să fugă. Frau Weiter o pândea pesemne afară și avea s-o înșface de îndată ce ar trece pe lângă ea. *Credeai c-o să evadezi, așa-i?* Odaia era rece. Pe Ada o trecură fiorii, își simți inima bubuindu-i în piept, sângele, învârtelindu-i-se în vene. Se împletici până la prag, unde se sprijini de tocul ușii și se uită spre bucătărie. Tăcere deplină acolo, acum. Nu se auzea nici zăngănitul ceainicului umplut cu apă și pus pe foc, nici lingura de lemn lovindu-se de cratița înnegrită, nici scârțâitul ușii de la cămăruță când se legăna în balamale. Privi de-a lungul holului. Anni lăsase ușa întredeschisă. Dincolo de ea, Ada văzu ușa cea mare de lemn deschisă, iar și mai departe, ușa care dădea afară. Casa era pustie.

Ieși tiptil pe hol și-l străbătu ținându-se de pereți în timp ce mergea, gata să înlemnească dacă avea s-audă vreun zgomot. Privi peste prag. Nu era nimeni. De parcă o fantomă ar fi intrat în casă și i-ar fi supt orice răsuflare. La piciorul scărilor zăcea o geantă deschisă – haine aruncate pe jos, o perie de păr, un papuc de-al lui Frau Weiter. Câteva dosare goale pe jos, cenușă cu luciri roșiatice. Ada nu pricepea nimic din ce vedea. Totul arăta de parcă oamenii ar fi plecat în grabă, rupând ușa, *n-avem timp de asta, n-avem timp de așa ceva.* Paris. Stanislaus. *Lasă asta. O să ne încetinească.*

Se întâmplase ceva. Ada simțea gust metalic în gură, stomacul i se strângea. Palmele și subsuorile îi erau ude. Era singură. Plecaseră. Gura îi tremura și-și simțea dinții clănțănind. Tot trupul i se cutremura. Ceilalți ar fi putut să se întoarcă. Ada avea să plângă iarăși. Nervii ei. Nervii i se zguduiau, împleticindu-se, învârteliți, prinși într-un vals macabru, *stânga-doi-trei, dreapta-doi-trei.*

Mai făcu un pas. Atinse cu piciorul un tubuleț de pe covor, care străluci rostogolindu-se într-o parte. Ruj. Îi răsuci baza. Ieși un vârful roșu, subțire și plat. Ada ridică privirea la scara goală, spre holul pustiu din spatele ei. Nici țipenie. Își dădu cu un pic de ruj și-și frecă buzele una de alta, simțind mirosul dulceag al cerii cosmetice. Își mai dădu o dată, vopsind buzele de la un capăt la

celălalt, și apoi ținându-l. Sufla scurt, agitat. Își lipi dosul palmei de față, și-o trecu peste buze și văzu o dâră roșie pe degetele ei.

Afară, nici o pasăre, nici un câine. Nici o mașină, nici un avion. Nici o voce, nici un cuvânt. Nici un oblon care să se lege în bătaia vântului, nici o ușă care să fie trântită. Amuțit, domolit, vântul își ținea respirația. Ada își auzi picioarele pășind goale pe podea, în timp ce mergea spre ușă. Bufetul era la stânga ei. Întinse mâna să se sprijine și se opri o clipă. Pe perete atârna o oglindă mare.

Un chip necunoscut îi întoarse privirea – cu ochii ca niște găvane, desenați parcă, o față lividă cu o pată roșie în mijloc. O cârpă gri și murdară îi acoperea capul, un gât sfrijit ca un maț ieșea dintr-o haină ponosită de măicuță. Ada ridică mâna și-și atinse obrazul, își văzu gestul repetat în oglindă. Se lăsă pe podea îmbrățișându-și genunchii. Privi prin ușa deschisă la neantul ce i se deschidea înainte. Tremura fără să se poată opri și auzi ridicându-se din adâncul ei un vaiet slab, de neputință.

În cadrul ușii apărură doi soldați cu vârfurile puștilor îndreptate spre casă. Ada îi urmări apropiindu-se. Ar fi trebuit să se ridice și s-o ia la fugă, dar își simțea picioarele grele, ca doi bușteni doborâți la pământ. Nu mai conta. Nu mai simțea nimic. Era moartă. Oare cât stătuse aici? Toată ziua? Toată noaptea? Auzise focuri de armă. Răpăitul mitralierelor, ecoul bubuiturilor din depărtare. Soldații pășiră în hol sincopat, cu armele cercetând la stânga, apoi la dreapta. Bocancii lor grei scrâșniră pe podea, hainele foșniră. Se apropiau. Ada simți mirosul de metal al armei a cărei țeavă îi apăsa tâmpla.

— Ridică-te!

Vorbea în engleză? Suna ciudat, străin, nu era sigură. Nu, nu erau din casa comandantului. Ada se holba în față, fără să clipească. Spasme îi cuprinseseră mâinile și picioarele, buzele îi tremurau.

— Poți să te ridici, doamnă?

Vocea asta era mai blândă. Engleză americană. Ada deschise gura: *Cine sunteți?* Nu era sigură că, în cazul în care reușise să rostească, vorbise în engleză. Primul soldat veni în spatele ei. Ada tresări, simți cum niște mâini o ridică de subsuori.

— Cine sunteți?

— Americani, răspunse soldatul. Armata a șasea. Vorbești engleză?

Ada privi de la unul la altul, se uită la uniformele lor măslinii. *Americani.*

— Sunt englezoaică, zise Ada.

Se sprijini de soldat și simți lâna din haina lui. Trupul îi era solid, cald. Uitase cum era să atingi o ființă. Se trase mai lângă el.

— S-a terminat?

— Ce cauți aici? Întrebă celălalt soldat.

— S-a terminat? Întrebă Ada. S-a terminat?

— Aproape, zise primul soldat.

— Ce cauți aici? Întrebă celălalt soldat încă o dată.

Ce căutase ea acolo? Ada trase adânc aer în piept, tremurând.

— Vreau să merg acasă, zise ea. Duceți-mă acasă.

Gândurile i se învălmășeau. Măinile nu-și găsiseră liniștea, abia se putea ține pe picioare, iar vocea ei firavă părea de copil.

— Cine ești? Întrebă soldatul.

— Vă rog, duceți-mă acasă.

— Trebuie să vii cu noi.

— Vă rog!

Adei îi veni să urle.

— Cum te cheamă? Întrebă iarăși primul soldat.

Ada își atinse cu degetele crucifixul de la gât. Cine era ea?

— Sora Clara, zise ea mușcându-și buza, simțind gustul dulce de marțipan de la ruj.

— Și ce cauți aici?

— M-au oprit, zise Ada începând să plângă în hohote. Frau Weiss. Și copilul. Copilul meu. Thomas. Unde e?

— Cine e Frau Weiss?

— Soția lui. Soția comandantului. Și Frau Weiter. Thomas, trebuie să-l găsesc pe Thomas.

Se împinse în soldat, luptându-se să se elibereze din strânsoarea lui.

— Dă-mi drumul!

Soldatul o prinse de braț.

— Nu, doamnă. Vii cu noi. Acum.

O împinse înspre ușă.

— Pantofii mei, zise Ada. Am nevoie de pantofi. Și de rochie. Trebuie să le iau. Nu e permis.

Se zbătu arătând îndărătul ei, însă soldatul o ținu ferm.

— E-o păcăleală, fu de părere el.

— Du-te cu ea, îi zise al doilea, îndreptându-și pușca spre Ada. Poate să-și ia hainele.

Soldatul îi dădu drumul și o luă înainte pe coridor, cu pușca pregătită, verificând să nu fie nimeni în încăpere, apoi îi făcu semn Adei să vină. Ada se strecură pe lângă el și intră în cameră, iar el o urmă. Patul ei improvizat rămăsese nestrâns pe podea, cu pătura și veșmântul Sorei Jeanne stând grămadă peste pernuțe. Sticla geamului spulberat de explozie zăcea pe jos, cioburi.

— Nu poți intra, zise ea, nu e permis. *Es ist nicht gestattet.*

Soldatul se apropie de ea.

— Vorbești germana, zise el. Ești o nenorocită de nazistă...

O apucă de bărbie și o smuci spre el. Nu se bărbierise în ziua aceea, barba lui înțepa și îi rămăsese o pată de mâncare pe obraz.

— Ești o nenorocită de nazistă! zise el din nou. Las' că vezi tu ce pățești pentru asta.

Soldatul începu să urle, aproape sufocându-se, arătând cu brațul liber spre tabăra de muncă:

— Toate astea, voi le-ați făcut! Nemți nenorociți! *Curvă* nenorocită ce ești!

O strânse de bărbie, apoi o împinse la o parte.

— Nu, zise Ada, frecându-și fața. *Nein.* Nu sunt nemțoaică. Sunt englezoaică. *Britische.*

— Zău?! făcu soldatul printre dinți, iar pe buze îi apărură firicele de scuipat. Atunci ești o nenorocită de colaboratoare! O trădătoare. Și-o să plătești!

— Nu înțeleg.

Oare cum trebuia s-o spună Ada? Nu mai putea să vorbească în engleză. Uitase cuvintele.

— *Ich verstehe nicht.*

Soldatul scoase atunci un pistol de la brâu și-l îndreptă spre Ada, care făcu ochii mari la armă, apoi la soldat. Bărbatul își încordase brațul în care ținea arma cu țeava îndreptată spre țeasta ei.

— Ar fi al naibii de ușor, zise el.

Ăștia nu puteau fi americani. Era o șmecherie. Erau gardieni. Din tabără. Impostori. Veniseră s-o ia. Frau Weiss pusese la cale totul.

— Rochia mea, zise Ada. Trebuie să-mi îmbrac rochia. Frau Weiter n-o să mă lase să port veșmântul.

Își luă rochia de pe masă, și-o trase pe cap, însă serjul gros din care era făcută tunică o făcu să se rupă. Ada auzi cum se sfâșie, apoi o aruncă pe pat peste veșmântul boțit al Sorei Jeanne.

Soldatul făcu un pas în față, apropiind pistolul de Ada.

— O s-o cos, zise ea, aplecându-se s-o ridice. Așa am să fac. Geanta Sorei Jeanne. Trebuie s-o găsesc. Trebuie s-o dau înapoi.

Ridică de jos veșmântul, apoi rochia ruptă, le împături cu mâini tremurânde și le luă sub braț.

— Ce dracu' faci?

Pistolul făcu clic. Ada tresări.

— Ajută-mă, zise ea. Trebuie să mă ajuți s-o găsesc. Trebuie să duc lucrurile astea înapoi.

Ada își auzi vorbele ieșite pe gură. Nu mai rostise cuvinte în engleză de-atâta amar de vreme, nu cu glas tare. Războiul se terminase. *Der Krieg ist vorbei*. Sfârșit. *Das Ende*. Se terminase de-adevăratelea? Trebuia să se gândească. Se simțea amețită, cuvintele i se amestecau, bete. Se ținu de masă ca să nu cadă. Era buimacă.

— Pune-ți pantofii, *Kraut!* strigă soldatul.

Ada tresări.

— Da, pantofii. Îmi trebuie pantofii. Sunt după pat. Chiar aici. Aici.

Îi ridică și-i arătă soldatului, apoi îi puse pe podea. N-aveau șireturi și erau spărți în talpă. Ada își strecură picioarele în ei.

— Lucrul meu, zise ea. Trebuie să-mi cârlesc rochia. Unde mi-ai pus lucrul? Trebuie să curăț mizeria, să-i spăl vasele lui Frau Weiter. Geanta Sorei Jeanne. N-o găsesc.

Își auzi glasul plângăreț. Geanta era sub masă, firește. O folosea ca să adune în ea resturile de material. O scoase de acolo și o răsturnă, astfel că pânza căzu singură.

— Veșmântul Sorei Jeanne, zise ea. Sper că n-o să se supere.

Ce-i trecea prin minte? Pesemne părea nebună, dușă. Dar nu se putea abține. Îndesă veșmântul în geantă, însă nu era mult loc, așa

că materialul se cocoloși peste fermoar. Era slinos. Ada nu băgase de seamă până în clipa aceea.

— Nu mai trage de timp! țipă soldatul. Curvă nemțoaică!

Ada rămase mască.

— Nu, nu, zise ea. Nu sunt. *Britische*.

— Ai face bine să spui nenorocitul de adevăr, așa să-mi ajute Dumnezeu!

— Unde mergem? întrebă Ada, privind în jurul ei, ochii pironindu-i-se pe mașina de cusut de la fereastră. Am nevoie de ea. Nu pot să plec fără ea.

— Las-o, îi zise soldatul.

O prinse pe Ada de cot, dar ea se eliberă.

— Nu pot, zise Ada. Trebuie să-i pun capacul. Uite-l. Uite capacul.

Îl trânti peste mașină, apoi îl aranjă și îi fixă clemele cu care îl închise.

— Las-o, strigă soldatul, fluturând pistolul spre ea.

— Nu, zise Ada. Nu înțelegi, trebuie s-o iau.

Ridică mașina de pe masă. Greutatea ei o doborî. Se ridică de pe jos, apucă strâns mânerul și o târî până la ușă.

Celălalt soldat intrase și el în cameră. Ada nu-l văzuse venind. Îl văzu în schimb ducându-și degetul la tâmplă și răsucindu-l.

— A luat-o razna, zise el și adăugă: Sergentul e-aici.

Apoi ridică mașina de cusut și ieși pe hol. Ada îl urmă. Acum, în hol erau încă doi soldați.

— E o *Kraut*, zise primul soldat. Vorbește nenorocita de germană.

Începură să discute între ei. Ada nu știa ce-și spun. Prindea din zbor cuvinte fără sens. O credeau nemțoaică. Un dușman. Aveau s-o încuie undeva și ei? S-o împuște? Trebuia să le spună cine e, de ce se afla acolo. *Nu sunt nemțoaică. Ei m-au luat. N-am avut de ales.*

Stătea în mijlocul coridorului, înfășurându-și crucifixul pe degete cu o mână, în timp ce cu cealaltă ținea geanta neîncăpătoare. Unul dintre soldații nou-veniți se apropie de ea. Nu avea pușcă, dar Ada observă totuși că purta pistol într-un toc la brâu și trei dungi bej cusute pe braț. Un sergent.

— Spune, zise el, vorbești engleza?

Ada încuviință din cap.

— Ești vreun fel de maică?

Nu. Da. Ada se holbă la el cu gura deschisă.

— Ce vrei să-mi faci? întrebă ea. Nu sunt nemțoaică. Nu sunt.

— Ei bine, zise el lungind cuvintele, am dat deja peste mai multe maici în München, ieri. Sergentul se apropie de ea: Așadar, soră, ce-i cu roșul ăsta de pe fața ta?

Inima Adei începu să bată foarte tare, un bubuit care îi zguduia pieptul. Își simțea însă capul ușor, plutind. Soldații nu erau adevărați, n-aveau cum să fie. Războiul n-avea cum să se fi sfârșit. Așa, dintr-odată. Americani. Ea nu era nemțoaică. Se întinse spre sergent și îi atinse mâna, simțind perișorii de deasupra degetelor și pielea fină a palmei. Roșul de pe față. Avea ceva roșu pe față?

— Îmi spui și mie cum ai ajuns aici? o întrebă el fără să-i aștepte răspunsul.

Ada bățâi din cap, care i se zdruncină pe gât cu un val dureros străbătându-i țeasta. Începu să se bălăbăne. Sergentul o prinse înainte să cadă.

— De când n-ai mai mâncat? o întrebă și strigă peste umăr: N-ai vreun baton de-ăla?

Caporalul găsi într-unul din buzunare un pachetel pe care i-l dădu.

— Ciocolată, zise sergentul, punându-i una Adei în palmă.

Ada mirosi mirosi zahărul și cacaoa, dulce și amarui. Clătină din cap.

— O să-ți facă bine, încercă sergentul s-o convingă.

Ada se holbă la el.

— Acum îmi spui cum ai ajuns aici? întrebă din nou.

— Nu sunt nemțoaică, zise ea. Credeți-mă.

— Zi-mi ce cauți aici.

Nu mai spusese nimănui întreaga poveste, cea adevărată, nici măcar ei înseși, în minte. Nu știa cum să facă, de unde să înceapă. Totul începuse cu-atât de mult timp în urmă.

— Au venit nemții, zise ea.

— Unde erai? întrebă sergentul.

— În Belgia, Namur.

No more. Stanislaus.

— Și?

— Ne-au luat. Pe noi, maicile englezoaicele. Ne-au trimis aici, să

avem grijă de bătrâni. Doar că Herr Weiss..., și Ada parcă-i simțea mâna cuprinsă de artrită strângând-o pe a ei, apăsându-i-o pe vintre, el m-a trimis aici.

— E comod aici. Casa-i drăguță, zise el. Ești sigură că n-ai venit voluntar?

— Voluntar? M-au obligat!

— Vezi tu, soră, zise el, trebuie să mă asigur că spui adevărul.

— Și copilul meu, urmă Ada. Mi-am pierdut copilul.

Sergentul făcu un pas înapoi.

— Se potrivește ce zice ea. Cam asta a fost și povestea celorlalte măicuțe.

— Copilul meu e la Frau Weiss, continuă Ada.

— Sigur, soră, zise sergentul îndulcindu-și glasul. Ești puțin amețită.

— Au plecat, zise Ada. Au plecat cu toții.

Sergentul o privi atent, apoi zâmbi.

— Cum ziceai că te cheamă?

— Sora Clara.

— Ei bine, Soră Clara, am o bănuială în ce te privește. Ar trebui să te luăm cu noi, să ne asigurăm că ești o prizonieră adevărată și nu vreo *Kraut* care se preface sau vreo trădătoare căcată-n pantaloni – îmi scuzi expresia, soră.

Băgă mâna în buzunar după încă o ciocolată și i-o întinse Adei.

— Te-ai răzgândit?

Ada clătină din cap.

— Tabăra aia nu-i prea drăguță pentru o măicuță, zise el. Nu pot să te trimit acolo, laolaltă cu ceilalți prizonieri. Crede-mă pe cuvânt, doamnă, n-ai vrea să mergi acolo.

Sergentul se opri o clipă, îngustându-și ochii și concentrându-se.

— Acum, celelalte călugărițe..., și-și mușcă buza. Ia spune, ai putea să-mi dai câteva nume?

— Sora Brigitte, începu Ada. Sora Agatha, Sora...

— Sora Brigitte. Mda. Ea e un fel de șefă, cea care vorbește în numele tău?

Ada încuviință.

— Ei bine, Sora Brigitte a zis că ele rămân unde sunt. Că nu-și pot lăsa de izbeliște bătrânii. Război sau pace, nu contează, nu-i nici o diferență. Ele îl slujesc pe Dumnezeu și vocația.

Își ridică în aer amândouă mâinile și-și dădu ochii peste cap.

— Așa că de ce să nu te lipesc eu de cârdul tău? Vă înregistrăm și vă împărțim pe căprării pe toate mai încolo.

— Când pot să plec acasă? întrebă Ada. Trebuie să-mi găsesc copilul. Copilul meu e la Frau Weiss.

— Sigur, zise sergentul, sigur. Și se întoarse către unul dintre soldați: Ia-o și condu-o acolo. Și, arătând spre mașina de cusut de pe podea: Ia-o și pe-aia, dacă asta o face fericită. Îl anunț pe Battelli să meargă cu ea.

Soldatul care o dusesese în camera ei o ajută să se urce în spatele vehiculului de campanie, stând încruntat tot timpul ăsta. Pe margini și deasupra, în loc de plafon, fusese întinsă o prelată. Îi arătă Adei un loc, trânti mașina de cusut la picioarele ei și-i puse în brațe o pătură. Dădu cu spatele și întoarse mașina către casă. Ada văzu drumul întinzându-se în urma lor. În aer, un vălătuc de fum, dens ca un nor. Se simțea miros de ars, de cauciuc, duhoare amară de pulbere explozivă.

În mașină urcă încă un soldat, care se așeză lângă ea. Era tânăr și avea părul negru și des și ochi căprui-închis. Îi zâmbi Adei.

— Soră, zise el, pe mine mă cheamă Francesco, dar băieții îmi zic Frank. Și eu sunt catolic. Am fost trimis să văd de tine.

Ada se uita în gol dincolo de el, la prelata din spate. Soarele o decolorase și ploile o bătuseră. Îi ruginiseră capsele, iar sforile cu care era legată deveniseră maro. Nu sunt maică. Trebuia s-o spună. Nu sunt Sora Clara. Nu sunt catolică. Nu mai sunt. Nu mai sunt nimic. Se holba la propriile mâini, pline de vene, cu monturile ascuțite ca niște colțuri de stâncă. Pielea i se asprise, unghiile se rupseseră din carne. Doar asta mai rămăsese din ea. Oase și vene. Carcasă goală.

Șoferul porni mașina și începură să se hurduce pe alee, trecând pe lângă camioane ale armatei, cu verdele-închis împrăscat cu noroi. Pe partea stângă erau ruinele unei clădiri mari bombardate, fum și praf plutind deasupra molozului, fiare contorsionate ale unui tren și niște șine răsucite ca un umerăș stricat.

— Da, noi am rezolvat-o pe-asta mare, zise Frank. Muniții. Parcă eram la Coney Island de 14 iulie.

Se întâmplase cu o seară în urmă? Sau luna trecută? Bubuitul.

Ada tresări când înțelese. Cer scânteietor. Explozii. Ochiul de geam sărind cu totul din ramă, făcându-se țândări pe podeaua de beton, trosniturele de moarte al construcției bombardate. Muniții. Clădirea cea mare. Avea sens.

Frank scoase un pachet de țigări din buzunarul hainei. *Old Gold*, citi Ada pe el. Soldatul luă una și o aprinse. Ada nu mai pusese în gură o țigară de când plecaseră din Paris, unde fumase cu Stanislaus acele Gauloises franțuzești, amare, cu-atâția ani în urmă.

— Te rog, îmi dai și mie una? zise ea.

Frank păru derutat.

— Nu m-aș fi gândit niciodată că măicuțele fumează, zise el. Ești sigură că vrei?

Ada încuviință.

Frank ridică din sprâncene și îi dădu pachetul lui.

— Cred că într-adevăr ai nevoie, și îi făcu cu ochiul. Nu-i spun Maicii starețe.

Se aplecă în față și îi aprinse țigara. Ada trase adânc din ea. Tutunul era rânced la gust și îi lăsa fire pe limbă. Simți fumul aspru și fierbinte umplându-i plămânii. Tuși privind fumul cum îi iese învălătucit pe nări.

— Nu trage în piept. Pufăie. Îmi închipui că n-ai mai fumat niciodată.

Țigara o făcu să se simtă mai ușoară decât înainte, să gândească limpede, să îi învie o amintire. Un bărbat care are grijă de ea, aprinzându-i o țigară. Asta era ea, de fapt, Ada, întoarsă acum din morți. O a doua țigară n-avea să mai fie așa de rea la gust.

Trecură pe lângă o altă fabrică. Porțile erau deschise. *Arbeit macht frei*. Trecuse pe acolo și când venise, firește, își amintea cuvintele. Munca te face liber. Înăuntru, oameni istoviți, unii purtau haine vărgate și pantaloni asemenea, ca bărbatul din casă. Ada văzu soldați stând în picioare cu mape de scris.

— Ce s-a-ntâmplat acolo? îl întrebă pe Frank. Ce se făcea acolo?

Mușchii feței lui se crispară. Frank întoarse capul în altă parte.

— Cadavre, zise el.

Stinse țigara între degete și aruncă mukul prin spatele camionetei.

— A fost un lagăr de concentrare.

Tabăra de muncă. Așa ceva era tabăra.

Șoferul goni mai repede. Dachau se dovedi mai mare decât își amintea Ada. Trecură pe lângă o altă gară, de data asta cu acoperișul smuls și un crater în loc de peron. Geamurile și ușile caselor din apropiere fuseseră făcute țandări. Trecură pe lângă o bisericuță și pe lângă un turn de apă, apoi de-a lungul unor străduțe lungi și întortocheate, pavate cu piatră, cu case înalte pe ambele părți. Străzile mișunau de soldați. Americani, își zise Ada, judecând după culoarea uniformelor. Un bărbat în haină vărgată, tras la față, mergea buimac pe partea cealaltă a drumului. Ada se răsuci, să-l vadă mai bine. Poate l-a cunoscut cândva, poate era unul dintre cei pe care-i știa. Bărbatul se întorsese și el spre ea, un chip fără expresie, pustiit. Mașina se opri. Un șir de copii, ca un crocodil, traversa strada. Purtau cu toții aceleași haine gri ponosite și încălțări roase, cu ciorapi căzuți, adunați în jurul gleznelor.

Ada aruncă țigara și o zbughi spre coborâre, lăsându-se pe vine când sări jos.

— Hei, ce faci? o strigă Frank.

Ada își ridicase tunică și o luase la goană după copii. Îl prinse de mânecă pe ultimul din rând și-l întoarse cu fața spre ea.

— Thomas, zise ea.

Băiețelul începu să plângă, iar învățătoarea, aflată în capul rândului, se opri și se apropie de ea:

— Pleacă de-acolo! strigă ea îngrozită. Lasă-l în pace!

— Thomas, zise Ada. Îl caut pe Thomas. Sau Joachim. Da, Joachim. Așa-l cheamă. E-aici?

Copiii se opriseră și se holbau la ea. Privindu-le fețele palide, Ada băgă de seamă obrajii lor supti și buzele uscate. Trebuie că aveau opt-nouă ani. Prea mari în comparație cu Thomas.

— Nu, nu-i aici, zise Ada. Unde e?

Frank ajunsese lângă ea, o luase de cot și acum o conducea spre mașină.

— Hai cu mine, zise el. Să nu mai faci asta niciodată.

Trase prelată și o ajută să urce în spate. Thomas era încă un băiețel. Un băiețel atât de mic. Un copil al războiului. Numai atât cunoscuse în viața lui, tunetul întunecat al războiului.

Ada închise ochii.

— Credeam că l-am văzut, zise ea.

Șoferul conducea mai departe.

— Unde mă duceți?

— La München.

În mers, în mașină se făcea frig, așa că Ada se acoperi mai bine cu pătura.

Drumul era plin de gropi pe care mașina trebuia să le ocolească, încetinind. Au fost opriți la două puncte de control, *E-n regulă, amice*. Au trecut pe lângă un grup de oameni pe jos, o femeie în vârstă, una mai tinerică și un băiat. Femeia mai tânără împingea un cărucior ticsit cu valize, cu un bătrân legănându-se în vârful lor. Ținutul arăta iernatic. Grămăjoare de zăpadă pe câmpuri maronii, golașe. În sate nu zăreai nici ȣipenie, iar casele arătau pustiite, neîngrijite. Au străbătut o pădure de fagi, copaci cu trunchiuri acoperite de mușchi și ramuri pleșuve cât vedeai cu ochii.

— Sunt liberă? îl întrebă pe Frank.

— Sigur, zise el.

— S-a terminat?

— Desigur.

Liberă.

— Dar Frau Weiter? întrebă ea. Anni?

— Nu știu despre cine vorbești.

Lucrul ei. Trebuia să-și termine lucrul. Cotrobăi în geanta Sorei Jeanne și scoase din ea veșmântul ferfenițit. Geanta rămase goală.

— Mi-am uitat lucrul, zise ea.

Era în valiză, deasupra îmbrăcămintei, la un loc cu celelalte mostre luate din Paris. Stanislaus trebuia să oprească mașina.

— Trebuie să ne întoarcem.

— Ia-ți gândul, zise Frank.

— Te rog!

— La ce-ți trebuie lucrul? S-a terminat, soră, răsă Frank. Ești amuzantă.

Ada întoarse capul spre șofer. Nu era Stanislaus, ci un alt bărbat.

— Ce se-ntâmplă? Unde sunt? întrebă ea.

Camioneta încetini din nou, iar Ada se pomeni pe o stradă largă, cu case retrase și grădini generoase. Ajunseseră într-un oraș. Dincolo de grădini, Ada văzu răsărind alte clădiri, un turn de biserică, acoperișuri mansardate.

— Aproape de destinație, îi răspunse Frank.

Cotiră. Casele de pe o parte a drumului fuseseră distruse, de parcă un braț sau un picior li s-ar fi smuls cu totul, lăsând vederii ce se afla pe dedesubt. Rotocoale de tapet atârnav, o saltea înclinată peste margine, ca un mușchi rupt de tendon, o masă cu marginile crestate, un os plesnit. Cotiră iarăși. Scheletul unei biserici. Un leu de bronz aruncat de pe pedestalul său, culcat pe-o parte, cu etichetele lui mari agățându-se de aer. Peste tot era praf și fum. Și oameni rătăcind, absenți și tăcuți. Clădiri mocneau pe străzile pustii, grămezi de moloz înalte ca mormanele de zgură. Văzu jumătatea de pod de cale ferată rămasă, cu șinele arcuite ca la un montagne-russe. Trecură printr-o piață. Clădirile dimprejur rămăseseră fără ferestre și uși, zburate, căscând ochi goi și guri înfometate. Pretutindeni, moloz. Într-un colț mai departe Ada zări trei tancuri și niște soldați care se sprijineau de ele. Îngheță.

— E-n regulă, soră, zise Frank. Sunt de-ai noștri.

Nimic nu mai era așa cum ținea ea minte că fusese în călătoria aceea scurtă, din urmă cu câțiva ani. Ada doar bănuia că se aflau în inima Munchenului.

Azilul rămăsese în picioare, chiar dacă fără unii pereți și fără porți, cu grădinile la fel de pustii precum câmpurile. Frank o ajută să coboare, apoi luă geanta Sorei Jeanne și mașina de cusut.

— După tine, zise el.

Ada merse înspre uși, le deschise și păși în holul cu podeaua lui de mozaic. Sora Brigitte era acolo.

— Soră Clara! zise ea venindu-i în întâmpinare cu brațele deschise.

Ada se prăbuși în îmbrățișarea maicii. Sora Brigitte o strânse la piept.

— Slavă Domnului, zise Sora Brigitte. Slavă Domnului!

Sora Brigitte puse pe foc veșmântul Sorei Jeanne, la fel și pe cel al Adei.

— Nu trebuie să i-l dai înapoi, zise ea, împingând-o pe Ada mai sus în pat și ridicându-i pernele la spate. Acum, întinde-te și nu te mai frământa.

— Herr Weiss? întrebă ea.

Îl și vedea țâcănind cu bastonul și croindu-și drum prin cameră, așezându-se apoi lângă ea.

— Herr Weiss? A murit. Odihnească-se în pace!

Putrezească în pace.

— Și mașina de cusut?

— Mașina de cusut e sub patul tău. Nu se atinge nimeni de ea.

— Înveselește-o, o auzi Ada pe Sora Brigitte zicându-i Sorei Agatha.

Extenuare nervoasă. Războiul se terminase de-adevăratelea. Hitler era mort. Germania capitulase. Ada stătea pe pat, învelită cu o plapumă din puf. O *Federbetten*. Frau Weiter se învelise tot cu așa ceva. Ada nu pricepuse mai demult cum putea să țină de cald, dar își ținea, era ușoară și plăcută. Stătea într-o cameră încăpătoare, luminoasă, putea cuprinde din ochi pe geam grădinile, odată pline de gardieni. Acum nu mai erau decât mesteacănul lunguiet care abia înfrunzise și doi bătrâni cu pături pe umeri, târșâindu-se duși de braț de Sora Josephine. Mai înaltă ca ei, pășea la mijloc, cu voalul ei alb și curat. Era o minune că supraviețuiseră cu toții, bătrânii aceia, chiar și Sora Thérèse, petrecându-și rozariul între degetele ei noduroase și uitate de vreme, și care noaptea sforăia încetișor. În cameră erau șase paturi, câte unul pentru fiecare. Paturi adevărate, cu picioare, cu tăblii și lenjerie curată, chiar dacă ferfenițită pe margini și rărită la mijloc. Măicuțele se treziră în zori, își spuseră rugăciunile și ieșiră la treburi, lăsând-o pe Ada să picotească.

După ce avea să se pună pe picioare, urma să-l caute pe Thomas. N-avea cum să fie prea departe. Avea să scrie acasă. „Dragă mamă și tată, sper că sunteți bine și că i-ați dat domnului Hitler ceea ce merita.“ Își închipui ce fețe aveau să facă atunci când ar primi scrisoarea. Toată lumea ar afla de ea. Ștampilă străină. Își închipui ce aveau să zică vecinii. *Pun pariu că-i de la Ada, fata lor. Dă-o încoace.* „Sunt bine.“ Nu trebuia să-i tulbure. Pesemne se necăjiseră destul și așa. „Am avut parte de nițică aventură aici.“ Mai bine să nu le spună nimic despre Thomas, nu încă. „O să vă povestesc totul când mă întorc, adică în curând, sper. Fiica voastră care vă iubește, Ada.“

— Frank a întrebat astăzi de tine, îi zise Sora Brigitte punându-i în poală o tavă cu un castron cu supă. Vine de două ori pe

săptămână, aduce rațiile. Mi se pare că i-ai căzut cu tronc.

Ada zâmbi. Era un băiat chipeș.

— Pot să mă uit în oglindă?

— Nu, nu poți, zise Sora Brigitte. Nu înainte să te mai întremezi, zise Sora Brigitte zâmbind, așezată la marginea patului astfel încât Ada să poată lua castronul fără să-l verse. Știu că nu ești maică, Soră Clara. Dar suntem mândre de tine. Ne-ai ținut în viață pe toate. Care e numele tău adevărat?

— Ada, zise ea. Ada Vaughan.

Ada îl repetă încet, din nou și din nou. Persoana aceasta era ea, *Ada Vaughan*. Nu mai rostise cuvintele acelea de... de când? Se întoarse înapoi pe firul anilor, numărându-i pe degete. De când o capturaseră nemții. În 1940. Cinci ani, aproape în cap. Putea fi Ada din nou, putea să fie ea însăși, să se întoarcă acasă, la normalitate. *Croitoreasă extraordinară*. Putea să aprindă lumina atunci când voia ea, putea să poarte ciorapi și să-și spele părul. Trebuia să vadă mai întâi ce tendințe erau în modă. Să danseze. Să cunoască un tânăr și să se așeze la casa lor. Ea și Thomas. O mică familie. Spera.

— Ei bine, Ada, zise Sora Brigitte surâzând. Ai luat în calcul posibilitatea unei înclinații spre călugărie?

Ada nu se putu abține și începu să râdă atât de tare, că se zgâlțâi patul; în tavă se vărsă puțină supă din castron.

— Probabil că nu e cazul, până la urmă, zise Sora Brigitte.

— Într-adevăr, confirmă Ada. Probabil că nu.

Ridică lingura și amestecă în supă. Oftă adânc.

— Când o să fiu mai bine, Soră Brigitte – și se opri, nesigură de felul în care să pună problema –, trebuie să-l găsesc pe Thomas. O să mă ajuți?

Ada o privi pe Sora Brigitte dintr-o parte. Îmbătrânise în timpul războiului, riduri de îngrijorare îi înconjurau acum gura.

— Draga mea, nu-ți face prea multe speranțe, îi zise ea încet. Sau întâmplat lucruri îngrozitoare în războiul ăsta. Pe zi ce trece aflăm mai multe. Mănâncă-ți supa, te rog.

— Nu-mi trebuie, zise Ada întinzându-i tava.

— Te rog, insistă Sora Brigitte. Trebuie să te înzdrăvenești. La trup și la minte.

Dădu din cap în direcția castronului și așteptă până ce Ada luă iarăși lingura în mână.

— Puțin și des, adăugă ea.

Se ridică și merse la fereastră.

— Am supraviețuit fiindcă am cultivat legume. Și am crescut un porc, găini și rațe. Oamenii ne-au furat găinile, apoi rațele. Ar fi furat și porcul, dar făcea prea mult zgomot. Porcii știu, sunt animale inteligente. Știu când le vine vremea. Și nu poți să le închizi gura cu nimic.

O privi pe Ada.

— Chiar și așa, a trebuit să săpăm grădina ca să hrănim toate gurile. Acum, americanii sunt cei care ne hrănesc. O să sădim flori în curând acolo unde le e locul. Așa, bătrânii noștri își vor clăti ochii cu frumusețe. Gata, ai terminat?

Ada încuviință. Sora Brigitte îi luă tava, sprijinind-o de șold și ținând-o cu un braț.

— Părintele Friedel a fost ucis, zise ea.

— Știu, răspunse Ada. Pentru că nu și-a ținut gura.

— Ei bine, n-a fost chiar așa. A fost ucis în locul unui episcop care a dat informații. Părintele Friedel, știi, era cam bătrân. Nu cred că înțelegea cu adevărat ce se petrece. L-au prins în ziua în care s-a născut Thomas.

Ada își duse mâna la gură și scoase un țipăt, un icnet cu buzele strânse.

— Thomas nu mai era la el, așa ni s-a spus. Dar n-avem nici cea mai mică idee ce a făcut cu el. Acum nu-l mai putem întreba.

— Poate l-a dus la un orfelinat, la un orfelinat catolic, zise Ada.

Sora Brigitte se încruntă, oftă și deschise gura dând să spună ceva, dar tot ce făcu fu să proptească mai bine tava în șold.

— Da, continuă Ada înainte ca Sora Brigitte să răspundă.

Era acum la un pas de a-l găsi, la un pas de a-l ține iarăși în brațe, plângând în părul lui, *Thomas*.

— Asta trebuie să fi făcut. O să îl caut. Când voi fi mai bine.

La orfelinat, sigur că da. Părintele nu putea să i-l fi dat direct lui Frau Weiss.

— O să vii cu mine?

Sora Brigitte șovăi o clipă.

— Poate, zise ea cu un soi de îndoială în glas, apoi tăcu din nou. Orfelinatul a fost bombardat, continuă Sora Brigitte.

Ada dete un țipăt.

— Copiii au fost evacuați.

— Unde?

— Am înțeles că i-au dus într-o instituție.

— Unde?

Sora Brigitte făcu o pauză, apoi zise:

— În Dachau.

Acum se lega totul. Frau Weiss. Ea l-a ales pe Thomas. În Dachau. Un bebeluș frumos. Copiii pe lângă care trecuse Ada erau toți orfani. Avea să se întoarcă la Dachau, să găsească orfelinatul. Acolo ar putea să afle mai multe, de-acolo putea primi ajutor să-i dea de urmă lui Thomas.

*

Părul îi crescuse și reușise să ia în greutate. Ada a stat în pat două săptămâni înainte să i se îngăduie să se ridice, tremurând la început, nesigură, cu amândouă picioarele pe podea, pășind pe lângă pat, *încetișor*. În fiecare zi mergea puțin mai mult, în jurul dormitorului, apoi pe coridor și până în salon. Înțepenea de groază la gândul că l-ar putea vedea acolo pe Herr Weiss. *Vino, draga mea, așază-te lângă mine*. Sora Brigitte îi spusese că murise. *Sinucis*. Își tăia venele cu o lamă. Lăsase un bilet pentru nepotul lui, *Obersturmbannführer*-ul Martin Weiss: *În acord cu planurile Führerului*. Ada își continua explorările. În grădină. Vremea era rece pentru luna mai, însă soarele amiezii promitea o vară călduroasă. Sora Brigitte îi aduse niște haine, o pereche de pantofi, o fustă demodată, lungă și largă, și o bluză din flanelă.

— Frank mi le-a dat. A plătit o grămadă de țigări pentru ele, așa mi-a spus, o anunță măicuța cu o mină serioasă. Lumea n-are ce să mănânce. E disperată. Vinde orice. Țigările sunt moneda de schimb.

Arătă spre mașina de cusut pe care, sub pat, se aduna praful.

— Folosește-o. Ajustează-le, coase-le pe mărimea ta.

— Am adus mașina cu mine? se miră Ada. Ce fusese în capul meu?

— Nimic, zise Sora Brigitte. Erai bolnavă.

Ada ridică mașina de cusut și o puse pe masă. Avea încă ață din casa de la Dachau. Ar fi meritat unsă puțin, dar funcționa foarte

bine și așa. Împungea materialul și scotea ața.

— Dar o oglindă? Mi-ai promis.

Sora Brigitte o conduse jos, apoi pe-un coridor, spre un depozit. Într-un colț Ada zări o oglindă-șevalet mare, plină de praf. O împinseră în mijlocul încăperii, iar Sora Brigitte o șterse cu mânăca.

Ada se opri în fața ei. Nu mai vedea prea bine de la atâta cusut. De la distanță, totul părea învăluit în ceață. Se apropie. Avea fața suptă, pomeții ascuțiți. Prin piele i se ghicea forma craniului. Dar ochii nu mai erau niște cratere pustii, bântuite; avea o piele rozalie ce părea sănătoasă, iar părul bogat, lung până la bărbie. Și-l dădu după ureche și-l înfoie pe creștet. Se întoarse la stânga, apoi la dreapta. Ada Vaughan. Slabă ca un țâr. Dar norocoasă. *Norocoasă.*

Sora Brigitte, care stătuse în spatele ei, scoase din buzunar un tubuleț.

— L-am găsit în tunică ta, zise ea punându-i-l Adei în palmă.

Rujul. Ada îl răsuci, se aplecă în față și-și contură buzele.

— Mulțumesc, zise Ada.

O luă de mână pe Sora Brigitte și se apropie, apoi o sărută pe obraz, lăsându-i urma roșie a buzelor sale.

*

— Aș vrea eu să fie de fiecare dată la fel de simplu, zise locotenentul american întinzându-i Adei documentele și biletul de tren. Sunt o grămadă de cazuri în care lucrurile nu-s atât de clare.

Ada le luă și citi titlul, *Subiect britanic sinistat*. Își plimbă degetul pe numele ei, *Ada Vaughan. Cetățean britanic, deportat în timpul conflictului, eligibil pentru repatriere în Marea Britanie.*

Auzise că nemții bombardaseră Londra. Dacă se ducea acolo, dar casa nu mai era? Cum avea să-i găsească pe-ai ei?

— O să fie bine, zise Sora Brigitte. Vor fi așa de bucuroși să te vadă!

Ada își ținea pașaportul în mână. *Purtați întotdeauna cu dumneavoastră aceste documente. Sunt documente importante. Nu le înstrăinați.*

Nu mai avea mult.

Prelata de deasupra fusese dată jos de pe vehiculul militar. Iunie abia începuse. Vremea se schimbase, afară era plăcut și cald.

— Nu e o limuzină, știu, zise Frank.

El și Sora Brigitte stăteau în față, Ada se clătina din pricina drumului, șezând pe bancheta mică din spate.

— N-a fost făcută pentru doamne, de acord, însă e-un căluț de luptă voinic, continuă Frank bătând ușor, afectuos, în volan.

Și-o să ne ducă oriunde vrem.

Se întoarse către Ada și zâmbi:

— Niciodată n-am crezut c-ai fi măicuță adevărată. Am simțit de când am dat ochii cu tine că ești altceva.

Conducea cu viteză, iar Ada fu nevoită să se țină bine de spătarul scaunului ei. Claxonă un câine ogârjit, în timp ce ocolea o groapă din mijlocul drumului.

— Îți vine să crezi, i-am zis sergentului – îl mai ții minte? Ghici ce, sergent, o mai ții minte pe maica aia pe care ai salvat-o? Ei bine, a ieșit la iveală că nu era maică, ci o femeie obișnuită. Ada, zic, și se întoarse către ea încă o dată: Ești o frumusețe de fată.

Ada zâmbi în semn de mulțumire. Un val neobișnuit de căldură îi urcă în obraji. Frank era tuns scurt și, sub beretă, părul i se vedea ca niște zimți. Pe guler, câteva puncte de mătreață. Măinile lui strângeau puternic volanul, iar de sub manșetele hainei îi ieșeau fire de păr negru.

Münchenul forfotea de oameni. Slăbănogi și neîngrijiți, umblau cu plase în mâini ori cu pachete învelite în hârtie cafenie. Un bărbat oprise un soldat american și scosese un ceas dintr-un astfel de pachet. Soldatul clătina din cap. Apăruseră și alții, care-l încercuiră pe soldat. Buldozere strângeau molozul în movile de până la zece metri. Femei și copii cotrobăiau prin grămezi, culegând cu mâinile goale te miri ce de prin resturi, înghiontind resturile cu stîngii de lemn sau scormonind la suprafață. O femeie trăgea de ceva adânc îngropat, scoțând dintre bucăți de cărămidă spartă care se rostogoleau de-a lungul pantei ceea ce ea smucea.

— Ce-ai de gând să faci acolo? întrebă Frank.

— Unde acolo? răspunse Ada.

— Acasă.

Ada ridică din umeri. Nu se gândise, nu mai departe de primul moment, când avea să deschidă ușa și să-i vadă pe toți – pe mama,

pe tata, pe ceilalți.

— Hai în America, zise Frank dintr-odată. O să am grijă de tine, o să te pui pe picioare.

Se uită dintr-o parte la Sora Brigitte, apoi continuă:

— Dumnezeu și Sora Brigitte îmi sunt martori, mă voi purta cu tine cum se cuvine. N-o să fim bogați, dar ne vom descurca. Uită de toate astea. Ia-o de la-nceput. Țara tuturor posibilităților. Ce zici, Ada? o întrebă Frank întorcându-se spre ea. Mărită-te cu mine.

— Să mă mărit cu tine? izbucni în râs Ada. Nici nu te cunosc.

— Ce-are a face una cu alta? strigă Frank atât de tare, că acoperi hurelul motorului. Am știut-o de când te-am văzut întâia oară. Tu ești aleasa mea.

— Și Thomas?

— Îl iei și pe el, îmi plac copiii.

Ada îi văzu apoi umerii ridicându-se, așa de înalți, de parcă Frank ar fi dat să soarbă cerul.

— *De-ai fi tu singura fată din lume, iar eu, singurul băiat...*¹⁰

Glasul lui plutea deasupra zgomotului mașinii, curat ca o mângâiere, limpede și pur ca o voce din paradis. Ada își aminti de tatăl ei, care avea un glas ca de privighetoare. Și el obișnuia să cânte această melodie lângă pianul din bar sau s-o fredoneze în bucătărie pentru mama ei, în zilele bune când nu se ciondăneau. Ada nu mai auzise ceva atât de frumos de ani de zile. *America*. Cine știe, poate că nu era exclus să îl urmeze. Să se mărite cu Frank.

Bărbatul încetini și se întoarse spre ea din nou:

— *Nimic n-ar mai conta în lume... Noi ne-am iubi ca-n prima zi neîncetat.*

Apoi se opri din cântat, atent s-o scoată la capăt cu drumul acela distrus. O femeie îmbrăcată într-o fustă murdară și o cămașă, cu încălțăminte bărbătească, se repezi spre ei și lovi cu pumnii în portieră.

— Yanchei umflați! țipă ea. Cu noi, nemții, cum rămâne?

Ada se uită în altă parte, trase adânc aer în piept și continuă cântecul:

— *O grădină de rai, pentru noi doi întocmită, nimic nu ne-ar umbri viața fericită.*

Cântă, Frank. Te rog eu, cântă.

Părăsiseră orașul și acum mergeau spre Dachau. Ici-colo vedeai câte un fermier arând sau plantând semințe, ca pământul să revină la viață. Erau și livezi cu fructe cât mazăricea sau abia scuturate de petale. Meri, își zise Ada, sau cireși. Treceau pe lângă sate cu case din lemn și cu acoperișuri ce atârnav grele. Una sau două aveau mușcate în ghivece puse la balcoane, roșul intens al florilor îndulcind lemnul negricios din fundal. *Thomas.*

— Ada, nu-ți face speranțe prea mari, se auzi glasul Sorei Brigitte. Nu vreau să fii dezamăgită. Sau să suferi. Maica se întoarse în scaunul pe care ședea spre Ada: Poate cel mai bine e să renunți.

— N-am cum. Trebuie să aflu, zise Ada.

Trăise cu dorul de Thomas, cu frica și deznădejdea că l-a pierdut. Cum să renunțe să-i dea de urmă acum, înainte să înceapă măcar să-l caute?

— Dacă părintele Friedel nu s-a dus la orfelinat și i l-a dat direct lui Frau Weiss? Trebuie să reușim s-o găsim.

— Dar, Ada, n-ai nici o dovadă că băiețelul pe care l-ai văzut era Thomas. Doar pentru că tu îți dorești să fie adevărat, nu înseamnă și că e adevărat. La asta te-ai gândit?

Dacă Sora Brigitte credea că Ada n-are sorți de izbândă, avea să-i arate că se înșală. Ada știa, așa cum numai o mamă poate ști, că băiețelul pe care-l văzuse era Thomas, și-l va găsi. Îl va salva. Cei de la orfelinat aveau să-i spună unde e copilul. Lui Frau Weiss i se putea da de urmă. Thomas avea s-o recunoască, să vină cu ea. Va trebui să-l învețe engleză, dar el va prinde destul de repede. Apoi avea să bată la ușa de pe Theed Street. *Ada? Ada, tu ești? O, Doamne! Și puștiul ăsta cine e? Tommy. El e Tommy. Ada avea să se uite în urmă, făcându-i celuilalt semn să se apropie. Ah, era să uit. El e Frank, mamă. Ne-am căsătorit.*

— Am ajuns, zise Frank conducând pe o alee spre o clădire mare.

Opri motorul și o ajută pe Sora Brigitte să coboare, apoi pe Ada. Se sprijini de capota mașinii și căută prin buzunar după țigări.

— Eu v-aștept aici.

Ada o strânse de mână pe Sora Brigitte. *A sosit clipa.* Trase de clopoțel, înăuntru se auzi un gong adânc și sonor, ca un talger. Nu se arăta nimeni. Sună din nou.

— Ești sigur că aici e? îl întrebă Ada pe Frank.

— Din câte știu eu, da.

— O clipă, zise Ada și-și lipi urechea de ușă. Vine cineva.

Auziră zăvorul tras, apoi o cheie învârtită în butuc. În ușă se ivi o femeie într-o rochie gri cu șorț alb apretat și bonetă.

— *Ja? Was wollen sie?*

Ada inspiră, făcându-și curaj. Trecuse o lună de când vorbise ultima oară în germană și nu știa cum să înceapă.

— Caut un copil, zise ea. Un băiețel. Băiețelul *meu*. Cred c-ar fi putut fi adus aici. Când era bebeluș.

— Crezi? făcu sora medicală. „Ar fi putut“? A fost sau nu adus? Nu ești nemțoaică, așa e? îi zise Adei, îngustându-și ochii.

— Așa e. Sunt englezoaică.

— Cum să ținem noi aici bebelușul unei englezoaice?

— Fără să știți al cui e, zise ea. Un preot, părintele Friedel, l-a adus. Copilul abia ce se născuse.

Încă plin de sânge, cu cordonul ombilical legat cu o sforică veche. Ada îl văzu acum în fața ochilor, cu mâinile și picioarele răsfirate, o broscuță cu ochii bulbucăți.

— S-a întâmplat în 1941. În februarie 1941.

Sora medicală pufni:

— A trecut atâta timp!

— Dar aveți registrele, insistă Ada. Puteți verifica.

— Registre? Au fost distruse în timpul bombardamentelor. Întrebați-l, zise ea și dădu din cap spre Frank. Întrebați-i pe americani unde sunt registrele.

— Dar vă aduceți aminte, nu? continuă Ada. De părintele Friedel. Era bătrân. El ar fi putut aduce copilul în geantă.

— Cum aş putea să îmi aduc aminte? Pe vremea aia nu eram aici, zise ea, apoi se întoarse spre Frank și-i strigă: Ne trebuie mâncare. Medicamente. Copiii sunt bolnavi de tifos. Avem nevoie de ajutor.

Și se întoarse iarăși la Ada:

— Nu de încurcă-lume.

Sora medicală se retrase puțin și dădu să închidă ușa. Ada păși ferm pe prag și blocă ușa cu piciorul.

— Avea un ursuleț, zise Ada. Un ursuleț de pluș.

Sora medicală își dădu ochii peste cap.

— Toți copiii au ursuleți de pluș.

— Unul maro.

— Maro, repetă sora medicală și-i strânse Adei piciorul în ușa.

Ada se strâmbă de durere, dar nu se dădu bătută, nu putea.

— Frau Weiss, zise ea. O cunoști pe Frau Weiss?

— Weiss?

— Da. Soția comandantului.

— Ce comandant? Ah, nu. N-am nimic de-a face cu oamenii ăia.

N-am avut niciodată. Cu naștiții? N-am fost niciodată nazistă. Nu, nu mă puteți acuza de așa ceva, zise ea și împinse ușa și mai tare.

— Mi-am pierdut fiul! țipă Ada.

Păstrează-ți calmul. *Liniștește-te.*

— Aveau un băiețel. Ea și *Obersturmbannführer*-ul.

Sora medicală pufni iarăși.

— Îți vând un pont: Martin Weiss n-a fost niciodată căsătorit.

— A fost.

Ada era sigură de ce văzuse în casa aceea.

— Nu, clătină din cap sora.

Își miji ochii, se aplecă spre Ada și-i șopti:

— *Sodomit.*

Ada își duse mâinile la gură. Sora Brigitte părea confuză și Ada nu știa dacă o auzise sau nu.

— Obişnuia să vină pe-aici, continuă sora medicală cu glas scăzut. Dar nici eu nu m-am născut de ieri, de azi. I-am pus capăt. Era să-mi pierd slujba din cauza asta.

Sora medicală dădu drumul uşii și stătea în fața ei cu mâinile în șolduri.

— Nu, zise Ada din nou. Nu e cu putință. Avea soție. Și un fiu.

— N-am de unde să știu cine era târfa aia din vilă, dar nevastă-sa sigur nu era. Și ăla nu era fiu-său, poate doar dacă-i lega mădularul cu sfoară de-o periută de dinți.

Sora medicală îi dădu Adei piciorul la o parte și îi trânti ușa în nas. Bufnitura îi reverberă în tot trupul, topind orice urmă de speranță. Nu existase nici o soție, nici o Frau Weiss. Nu fusese decât o femeie fără nume, dispărută pe vecie.

— Îmi pare rău, o consola Sora Brigitte, conducând-o pe Ada spre mașină. Îmi pare atât de rău.

— Dar Frau Weiss...

— Un nume de cod, zise Frank. Oricine ar fi cea care a trăit în casă cu el, a dispărut fără urmă. E-o cauză pierdută.

Lângă mașină, Frank scormonea cu piciorul în pământ.

— Nu tu acte, nu registre, nimic. Cauți un ac în carul cu fân.

— N-ai de unde să știi, ridică vocea Ada.

Frank n-avea nici un drept să rostească lucruri atât de crude. Ada își dădea seama că niciodată n-ar fi putut pleca fără Thomas. Trebuia să rămână aici, să-l caute.

— Ada, îi zise Sora Brigitte luând-o de mână și scuturând-o. Ai făcut tot ce s-a putut.

— Maica are dreptate, fu de părere Frank. Întoarce-te când totul o să revină la normal. Peste vreun an sau cam așa. Și caută-l atunci. Nimeni nu știe nimic acum.

Ada îl țintui cu privirea pe Frank.

— Weiss e în mâinile voastre, zise ea. Tu mi-ai spus. E prizonier al americanilor. Întreabă-l. Cum o cheamă? Unde e?

— Ada, uite cum stă treaba, zise el uitându-se pieziș din cauza soarelui, schimonosit la față. Îmi pare rău că l-ai pierdut și tot restul, dar cred că sunt întrebări mai importante de pus lui Weiss decât cum o chema pe gagică-sa.

Pronunțase, de fapt, *gaj, gajică-sa*.

Thomas fusese luat de lângă ea în urmă cu patru ani, patru luni și zece zile. Era în viață.

— Ada!

O luase la fugă pe aleea pe care veniseră și ieșise în drum. De acolo, peste acoperișuri, se ițea coșul de fum al lagărului de concentrare. Străzile erau ticsite de lume, iar Ada fu nevoită să țâșnească printre oameni și să se ferească, cu grijă la cum calcă pe pavajul denivelat și plin de gropi. În spatele ei auzea mașina lui Frank, care claxona și tura motorul. Ada coti la prima intersecție.

Și-acolo îl văzu.

Purta pălărie maro de fetru și pardesiu bej. Zâmbitor, cu mustață și ochelari. *Bună, Ada.*

— Stanislaus! strigă ea. Stanislaus!

Bărbatul trecu strada. Ada goni după el, suflând întretăiat, dureros. Era slăbită, gata să se prăbușească. Trebuia să-l prindă din urmă, să-i vorbească. *Spune-mi că te-ai răătăcit. Spune-mi că m-ai căutat. Că te-ai gândit la mine în fiecare zi. Unde ești, Ada? Ești bine?*

Tu și cu mine, Ada, când s-o termina războiul, o să răzvim. Ada se gândise la el zi de zi, gânduri care o împrăștiau în mii și mii de părți, ca artificiile, scânteii de dragoste și de ură. Stanislaus și Thomas. Familia ei.

Bărbatul dispăruse. Ada se opri, gâfâind. Pesemne că i se năzăreau tot felul de lucruri.

1. În original, *dry*; joc de cuvinte bazat pe pronunția similară a termenului în germană *drei* (= trei) și a celui în engleză *dry* (= uscat).
2. City of London – sau, mai simplu, City – este principalul centru financiar al Marii Britanii.
3. În incinta hotelului Café Royal.
4. Air Raid Precautions, organizație fondată în Marea Britanie în 1924 cu scopul de a proteja populația civilă în timpul raidurilor aeriene.
5. Primul vers dintr-un imn compus de Isaac Watts, pornind de la Psalmul 90.
6. Numită după Ministrul Apărării al Franței, André Maginot, Linia Maginot a fost un șir de fortificații din beton, obstacole antitanc, dotate cu artilerie grea, cazemate, mitraliere și alte elemente de apărare, construit de Franța de-a lungul granițelor cu Germania, Belgia, Luxemburg, Elveția și Italia, pentru a fi pregătită de un eventual atac, în special din partea Germaniei.
7. De ajuns (joc de cuvinte).
8. Rugăciune catolică închinată lui Iisus Hristos, rostită la răsărit, la amiază și la apusul soarelui.
9. Unul dintre primele modele de autobuz, folosit în special pentru excursii.
10. Versuri din cântecul „If You Were the Only Girl“, foarte popular și interpretat de numeroși artiști, lansat în 1916 și revenit în topuri în 1946.

Doi

Londra, iulie 1945

Ada ședea în compartimentul rezervat doamnelor, privind oglinda pătată de pe partea opusă și reclamele la Eastbourne și Bexhill-on-sea, cu ceruri azurii și nisipuri strălucitoare. Southern Railways. Trenul era mizerabil, cu geamurile murdare, acoperite de funingine. Ada le zâmbi celorlalte femei, cu sendvișurile lor învelite în hârtie de patiserie. *Pastă de pește. Pate de ficat. Sardele.* Când urcaseră în tren, o tânără de la Women's Voluntary Service, o ființă drăgălașă la chip, în uniformă verde și cu ruj roz, le dăduse sendvișuri. Trecuse foarte mult timp de când Ada nu mai văzuse pe cineva care să arate atât de *feminin*. Își trecu mâna peste scobiturile trupului ei. Palma găsea adâncituri acolo unde ar fi trebuit să întâlnească forme pline. N-avea piept. N-avea șolduri. Se mai împlinise nițel, asta datorită Sorei Brigitte, dar tot își putea număra coastele. Celelalte femei din vagon erau și ele slabe, toate fiind SBS, la fel ca Ada. Subiecți britanici sinistrați, așa li se spunea. Ada crezuse că fusese prizonieră sau captivă. Asta cel puțin îi dădea o calitate, ar fi fost o persoană cu un trecut, după toți acei ani. Dar un SBS? Ce era un SBS?

Acasă. Oare să bată? Sau să deschidă ușa și să intre? Hei! Eu sunt. *S-a întors Ada noastră.* Cissie, sora ei. Avea unsprezece ani când plecase ea. Trebuie că se făcuse domnișoară și se angajase. Sora lor mai mare, întoarsă acasă cu bine. Toți laolaltă din nou. Alf și Fred, Bill și Gladys, mama și tata. Stând în bucătăria aia caldă de la aragaz și plină de aburi de la rufele întinse la uscat. *Ada, scumpete, pune ibricul pe foc. Să bem o ceașcă de ceai.* Poate că tata l-ar trimite pe Fred la bar să ia un țap de bere. *Bine-ai revenit acasă, fată dragă!* Mama fâțâindu-se de colo colo. Miel de la O'Connor's. Arpacaș. Găluște. *Să mai pui pe tine, să te mai îngrași nițeluș.*

Ada șterse geamul cu manșeta, dar era atât de murdar pe dinafară, încât abia dacă se zărea ceva pe fereastră. Treceau prin

orașe jefuite și sate distruse de război. Anglia era mai săracă decât își amintea ea. Sub soarele arzător de iulie, câmpurile pâlpâiau în auriu-închis și verde, străluceau de viață și de culoare. Vedeai păduri, stejari falnici și fagi, mai multe case. Suburbii. Trenul mergea mai departe. Clădiri gemene îmbrăcate în ardezie. Trenul mergea mai departe. Parcele și grădini cu araci de fasole și cartofi noi. Mama își dorise mereu să se mute într-un loc ca ăsta. Purley. Purley Oaks. Sanderstead. Blanche, prietena ei, se mutase în suburbie. *Mic-burgheză*, comentase tata. *Nimeni nu trăiește în Purley*.

Trenul nu se grăbea. Balham. Nodul de cale ferată Clapham. Asta să fie Londra? Străzi întregi rase de pe fața pământului, fațade goale rămase în picioare și ziduri șuie, nimic mai mult. Unde era Londra ei? Simți îngrijorarea ca pe o gheară în măruntaie. Ada își turti nasul de geam. Unele ruine fuseseră îngrădite și fuseseră puse afișe grosolane, *Nu intrați* sau *Pericol*. Zărea copii cățărați pe dărâmături, care-și țineau degetele ca pe pistoale. *Pac-pac!* Battersea, centrala electrică rămăsese în picioare. Vauxhall. De acolo se vedea Tamisa întreagă. Apa scăzuse, iar malurile erau maronii ca niște limacși – fluviul arăta ca un vierme murdar, plin de remorchere, de barje și de drage. Ada coborî geamul. Le auzea sirenele, ecourile, care străbăteau văzduhul de la un mal la altul. Le auzise și copil fiind, trâmbițe melancolice ale pierderii și plecării.

County Hall. Rezistase, la fel și Big Ben. Se aplecă. Tamisa. Ceva nu era în regulă. N-ar fi trebuit să se vadă apa, nu de aici. Unde dispăruseră toate fabricile? Unde erau depozitele de cherestea și cărămidăriile? Departamentul Tramvaielor și tipografiile? Magaziile și debarcaderele? Unde erau podurile mobile? Unde, Belvedere Road?

Gura i se uscaseră, simțea un gust metalic. Ce se-ntâmplase cu casa lor, cu strada lor? Dacă nu mai era nimeni acolo? Dacă toți ai ei fuseseră uciși? Spulberați, membrele lor ciolănoase, trupurile bucatele ițindu-se de după cărămizi sparte și dulapuri dezmembrate? Ori dacă se mutaseră? Cum avea ea să-i găsească?

Trenul opri în Waterloo. Mașina de cusut fusese prea grea ca s-o poată ridica singură și, fiindcă nu văzuse nici un hamal, Ada o împinsese la începutul călătoriei sub scaun. O trase de acolo și

coborî. Fură grăbite cu toatele de pe peron și conduse într-un birou provizoriu pe ușa căruia scria „Joint War Organisation“. Responsabila oficiului avea un piept impunător, nasturii uniformei gri stăteau să i se desfacă. Fusta îi venea strâmtă pe șolduri și i se umflase la burtă. Țâfnoasă, umbla prin niște hârtii, nemulțumită, de parcă Ada o deranjase.

— Dac-ai fi fost soldat, zise ea trântind hârtiile pe birou, vreun prizonier de război adevărat, atunci aș fi știut cum stă treaba. În primul rând, n-aș mai fi avut de-a face cu tine. Dar niște civile! Se strâmbă, disprețuitoare: *Femei*. Ce să facem cu voi?

— Nu vreau să fiu o pacoste, zise Ada uitându-se la șirul de femei care așteptau în spatele ei. Nu sunt singura.

Responsabila o privi pe Ada și clătină din cap.

— Jale!

Dintr-un sertar de dedesubt trase o cutie mare și neagră cu bani și o trânti pe birou.

— Nu putem face mare lucru pentru voi, în afară că vă plătim biletul până acasă.

Începu să scotocească prin ea, scoase patru monede de jumătate de coroană și i le dădu Adei.

— *Ex gratia*, zise ea.

Ada nu știa ce înseamnă, însă avu impresia că i se dă de pomană. Nu pricepea de ce trebuie s-o facă să se simtă ca o cerșetoare.

— Ai unde să mergi, nu?

— A, da, zise Ada privind-o pe femeie în ochi. Da.

Ada puse monedele pe masă:

— E-n regulă. N-am nevoie de ele. Locuiesc în apropiere.

Femeia ridică din sprânceană.

— Ia-le. E tot ce o să primești. Poți să depui cerere pentru o cartelă de rație. Ia de-acolo, și arată spre niște formulare. Ești singură?

Ada încuviință.

— Hmm, pufni femeia stând într-o rână și, privind peste umărul Adei, strigă: Următoarea!

Ada luă banii, ridică mașina de cusut și ieși în aglomerația din gară. Waterloo. Îi venea să se ciupească, să nu viseze cumva. Iat-o acolo, în sfârșit. Acasă. Mașina de cusut era grea. Pipăi cu degetele

o jumătate de coroană. Bagaje de mână – avea să lase greutatea și să se întoarcă s-o recupereze mai târziu. Să vină cu tatăl și să o ducă el. Ori Alf sau Fred. *Ce faci cu asta, Ada? Ai cărat-o tot drumul, așa-i?*

Ieși din gară pe Waterloo Road, eliberată de mașina de cusut. Biserica St. John's era la locul ei. Și Spitalul Lying-In. Stamford Street. Clădirile Peabody. *Toate bune și frumoase, sir, puțin cam prăfuite din pricina războiului, nu vă supărați că spun, sir.* Dacă acele clădiri nu pățiseră nimic, atunci trebuie că și strada ei era întreagă. Traversă. Exton Street. Roupell Street. Casele erau în picioare. Toate. Una-două aveau ferestrele bătute în cuie. Perdelele erau cam zdrențuite, iar ușile și ferestrele ar fi meritat o vopsire, dar nu fuseseră bombardate. Era bine. Avea să fie bine. Ada o luă la fugă, cu ochii încețoșându-i-se. Se opri și-și șterse obraji. *Nu trebuie să plâng.* Acasă. Imediat după colț. Theed Street. Verandele caselor scunde cu tocurele lor de uși și de ferestre pătrătoase și demodate.

Păși pe pavajul inegal, pe lângă casele familiilor Chapman și O'Connors, cu ușile în *continuare* deschise, ca să vezi înăuntru – case respectabile, bune. Lucrurile nu se schimbaseră, la urma urmei. Ada zâmbi. Poate c-avea să iasă ceva de acolo și s-o recunoască. *Dumnezeule mare, e chiar Ada Vaughan!*

Și iat-o ajunsă. Numărul 11. Ada strânse pumnul și ciocăni ușor în lemnul tocit. Inspiră și puse mâna pe clanță. Apăsă. Trase. Intră în hol. Mult mai mic decât și-l amintea ea, însă acoperit de același tapet șters, cu flori; aceleași urme de murdărie pe scări, aceleași plinte verzi, ciobite. Ușa de la bucătărie se deschise și, ștergându-și mâinile de șorț, ieși mama ei. Se uita pieziș la Ada, de parcă n-ar fi cunoscut-o.

— Cine-i acolo?

Ada își mușcă buza.

— Sunt eu, Ada, îți auzi glasul, încordat ca firul unei capcane. Mama ei făcu doi pași și o prinse de mână, strângând-o de cot.

— Ai ceva tupeu să vii aici ca o floare... după atâta timp!

Ada nu se clinti. Nu pricepea. Abia așteptase să se arunce în brațele mamei, să-și îngroape fața în părul ei, să-i simtă mirosul de sudoare și de piersică al pielii. Iat-o acolo, fiica ei, dispărută și presupusă moartă, întoarsă din mormânt. O minune

nemaipomenită. Dar mama nici măcar n-o salutase, nici vorbă s-o îmbrățișeze.

— Ne-ai făcut să ne perpelim de grija ta, pe taică-tău și pe mine. L-ai băgat în pământ, știi? S-a prăpădit, uite-așa.

Tata? Prăpădit? Ada simți un gol în stomac și gust de metal. Nu așa visase ea că va fi când se va întoarce. Tata, mort? Nu se gândise la asta, nici pe departe. Înghiți în sec, străduindu-se să-și oprească lacrimile. Nu-i spusese niciodată că-l iubește. Nu apucase să-și ia rămas-bun. Nu-i zisese *Mulțumesc, tată*.

— Când? Îngăimă Ada.

— M-a lăsat singură cu toate, îi dădea înaintea mama ei. Habar n-aveam unde ești, dacă ești vie ori tragi să mori. Nu ne-ai trimis nici un cuvânt. Nici. Un. Cuvânt.

— Nu-i adevărat, se grăbi Ada să răspundă, Stanislaus v-a trimis o telegramă.

— Stanislaus? Așa-l chema? Neamț nenorocit!

Îi scăpase numele lui. N-ar fi vrut să vorbească despre el.

— El, începu Ada, apoi se corectă, vrând să facă lucrurile să sune mai bine: *Noi* v-am trimis o telegramă. Vă anunțam că totul e bine. Să nu vă faceți griji.

— Păi, aici n-a ajuns niciodată.

— Era trimisă pe adresa doamnei B., ea trebuia să vă anunțe.

— Vrei să zici că nici măcar n-ai avut bunul simț să mi-o trimiți mie? Doamna B. nu ne-a anunțat nimic de nici o telegramă. Dar a fost la ușa mea în ziua când a început războiul. În *prima* zi. S-a întors Ada? Nu a venit la lucru astăzi. Acum aflăm și noi de asta. S-a luat și s-a dus la Paris cu un filfizon. Rușinea pe care am simțit-o. Că una din fetele mele ar putea să *facă* așa ceva.

Asta se petrecuse acum așa de mult timp, cu *ani* în urmă. Se întâmplaseră atâtea altele în vremea asta, iar mama ei i le punea pe tavă de parcă ieri s-ar fi petrecut totul, de parcă asta era lucrul cel mai însemnat, de parcă nu i-ar fi dus dorul nici un pic. Ada o privi mai atent. Îmbătrânise amar, cu riduri de îngrijorare pe frunte și-n jurul gurii. Buzele îi deveniseră mai subțiri, pline de răutate.

— Ți-am trimis o scrisoare când s-a terminat, zise ea. Până atunci n-am putut.

— Și ce mai scrisoare! Nițică aventură, vorba ta. *Aventură*. Ai

vreo idee cum a fost pentru noi?

Fața mamei sale era acum aproape de fața ei. Ada îi simți respirația mirosind rău, a rânced.

— În timp ce tu-ți făceai de cap, pentru noi era iadul pe pământ. *Iadul*. Bombardamentele. Raționalizarea. Dup-aia, molima. Toți am avut de tras. Dar tu, tu ce-ai făcut? Te-ai îngrășat cu iubitul tău nazist pe spinarea noastră.

— Nu-i adevărat, zise Ada. N-a fost așa. Am avut și eu de tras...

— Tu? Ai avut de tras?! Habar n-ai prin ce-am trecut noi!

— Am fost reținută, zise ea.

Mama ei pufni.

— Asta ce mai înseamnă, c-ai stat în casă?

— Am fost închisă, zise Ada. Am fost ținută prizonieră.

— Închisă? întrebă mama ei. Ai fost bine-mersi, fac prinsoare. Fără vreo grijă pe lume.

Ada nu știa cum s-o spună. Cum să descrie prin ce trecuse, ce văzuse? Nu-și dorise decât să ajungă acasă, dar era luată de trădătoare. Nu trădase. Avea s-o creadă mama ei? Avea s-o creadă *cineva*?

— Te-ai gândit și tu măcar o dată la taică-tău și la mine? continuă mama. La frați și la surori?

Ada voia să se așeze. Simțea că oasele i se înmoaie și se desprind unul de altul, capul îi vâjâia.

— Ei ce fac?

— Bine că-ntrebi acum!

În colțul gurii îi apăruse spumă de scuipat.

— Fred a fost ucis la Alamein. Și-a dat viața de dragul tău!

Scuipă pe pantofii Adei, care pentru prima dată își vedea mama purtându-se așa, cel puțin cu ea. De obicei, tatăl era victima limbii ei ascuțite, ripostând și el cum putea mai bine. Acum venise rândul Adei să fie ținta veninului.

— Alf e bine. La fel și fetele. Da' tu? Tu ai fost mereu aia egoistă. Mincinoasă. Ne-ai frânt inima la toți.

Ada își duse mâna la frunte. Moartea tatălui ei îi lăsase un gol atât de mare în inimă. Și-ar fi dorit să soarbă izul de tutun al pielii lui, să-i simtă îmbrățișarea strânsă și mirosul în timp ce buzele lui o sărutau pe creștet. *Ada, ai fost mereu feblețea mea.*

— Îmi pare rău, zise ea. N-a fost după mine.

Vocea îi suna spart, era pe punctul de a izbucni în lacrimi.

— Îți pare rău?!? repetă mama ei, gata să fiarbă de mânie. Prea târziu să-ți pară rău. Aici nu mai ești binevenită. Așa că poți să ieși afară. În clipa asta.

— Afară?

Ada nu pricepea ce-i spunea mama ei.

— Nu pot rămâne?

— Nu, fir-ar să fie, nu poți!

— Dar n-am unde să mă duc, zise Ada.

— Ar fi trebuit să te gândești dinainte, zise femeia luând-o de braț și silind-o să iasă. Consideră-te norocoasă că nu târâi după tine și vreun copil din flori. Sau mă înșel? Te-aș vedea în stare. Nimic nu m-ar mai mira.

Mama ei o împinse.

— Dispari! Și să nu te mai prind vreodată la ușa asta!

Îi dădu brânci, iar Ada ieși clătînându-se. Simți în urma ei curentul făcut de izbirea ușii.

Rămase acolo, în interiorul arcului pragului, din care mama ei plecase. *Adună-te*. Mama ei era supărată. Suferise un șoc văzând-o iarăși pe Ada, asta era tot. Dintotdeauna fusese temperamentală. Și totuși, și-ar fi putut da silința să fie mai înțelegătoare. N-o mai văzuse pe Ada de aproape șase ani. Ai fi crezut că se va bucura. Avea să se calmeze și, pe urmă, să-i pară rău de ieșirea asta a ei. Ada se gândi să-i lase un răgaz. Cu toată grija adunată, era normal că sărise în halul ăsta. Câteva minute să mai aștepte și-apoi avea să bată din nou la ușă. *Mamă, te rog*.

Niște copii desenaseră pe pavaj un șotron. Ada luă o piatră și o aruncă într-una din casete. Hop-hop-hop, bătaie pe amândouă, hop-hop. Se aplecă într-un picior, ridică piatra și o aruncă din nou.

Deasupra se deschise o fereastră și mama ei se aplecă:

— Nu m-ai auzit?! strigă la Ada. Valea de-aici!

Și trânti cerceveaua la fel ca mai devreme.

Ada lăsă piatra să-i cadă din mână. Ce ciudată mai era maică-sa. Se aprinde așa de tare, că poate da în clocot ceaiul. Și era și ciudoasă. Ani de zile putea să stea certată cu cineva. Ada știa că n-avea cum s-o răzgândească, în nici un caz în ziua aceea. Ei bine, își zise ea, dacă asta vrea, asta o să primească. Pierderea ei.

Se întoarse și o luă la vale pe stradă. Firave, picioarele n-o mai

țineau mult, mâinile îi tremurau. Nu avea unde să se ducă, nu avea haine, nu prieteni și nici bani, în afară de cei zece șilingi primiți de la Crucea Roșie. Acum, nouă șilingi și unsprezece penny, după ce plătise un penny pentru bagaj. Luă biletul în mână. *A se ridica la data emiterii. Obiectele neridicate nu vor fi păstrate.* Tot ce avea Ada pe lumea asta era o mașină de cusut. Și n-aveai cum dormi sub așa ceva.

Își pierduse pe toți. Își pierduse fiul. Mama. Tatăl. Pe Stanislaus. *Slavă Domnului.* Și pe Frank. Ar fi putut fi în America. Ar fi putut duce o viață frumoasă. Frank s-ar fi purtat bine cu ea, ca un bărbat cinstit. Îi amintise de tatăl ei. Ada se opri și oftă. Nici măcar nu știa unde îi era îngropat tatăl. *Of, Ada, la ce bun să plângi?* parcă-l auzea *Nu-i de nici un folos să plângi după cana vărsată.* Nu putea face nimic ca să îndrepte lucrurile. *Așa e maică-ta, râca îi ține de foame ca grâul, păsărilor cerului.* Păi, putea trăi și fără asta. Supraviețuise ea războiului, avea să supraviețuiască și acum. Își aminti un cântec din copilărie, pe care în clipa asta părintele ei i-l fredona în minte. *Fă-ți pachet grijile și pune-le în valiza cea veche și zâmbește, zâmbește, zâmbește.* Dar acum nu mai mergea așa. Războiul schimbase totul.

În gară oprise pesemne un tren ce adusese trupe înapoi. Waterloo Road era înțesat de soldați și de aviatori în uniforme albastre cu rucsacuri militare pe umăr. Sosiseră acasă. Războiul era al bărbaților. Eroii. Norocoșii. Ei aveau locul lor. Dar cum rămâne cu nevestele, cu femeile în general, de ele cui îi păsa? Nimeni nu le asculta. Putea mama ei să înțeleagă războiul Adei? Putea înțelege altcineva prin ce-a trecut ea? Fusese un război diferit. Iar Ada fusese luată de curenții lui și purtată ca rămășițele unei nave, ca resturile de mâncare aruncate peste bord după debarasarea meselor.

La intrarea în gară era un vânzător de ziare, un bărbat scund și rotofei, cu o față rumenă și părul alb și des. Se rezema într-o cârjă. Îi întinse un exemplar din *Evening Post*. Ada clătină din cap.

— Fii mai veselă, îi zise el cu gura până la urechi. Poate fi mai rău.

Era pentru prima dată când cineva îi zâmbea în Londra. Ada înghiți în sec și-și simți fruntea încrețindu-se. *N-are rost să-ți plângi de milă, Ada dragă.*

Vânzătorul șontâcăi mai departe. Avea un chip blând, liniile din jurul ochilor îi dădeau un aer vesel.

— O fată așa de frumoasă ca tine ar trebui să cucerească lumea, zise el.

Ada zâmbi.

— N-am unde să mă duc, îi mărturisi ea. Îți vine să crezi?

— De unde ești? Din Manchester? Abia ce-ai venit în Londra?

— Da, răspunse Ada privind-l.

— Încearcă la Ada Lewis House, o sfătui. Pe New Kent Road. E un cămin. Pentru fete bune, dacă-nțelegi ce vreau să zic.

Se întoarse și îi dădu un ziar unui bărbat la costum și pălărie.

— Poți să iei autobuzul de-acolo, îi spuse vânzătorul arătând spre o stație de pe partea cealaltă a străzii.

— Mulțumesc.

Ada bănuî că era în jur de ora cinci. Îi era foame și avea nevoie de un loc în care să doarmă la noapte. Intră în gară, își ridică de la bagaje mașina de cusut și o luă spre stația de autobuz.

— Pot să vă ajut, domnișoară?

Un soldat.

— Mulțumesc.

— Încotro?

Ada îi făcu semn că mergea în stație. Orice autobuz până la Elephant, iar de acolo pe jos. Poate că soldatul se îndrepta și el în aceeași direcție. Ada avea să se descurce însoțită și ajutată. Se așeză în rând, iar el îi lăsă mașina de cusut pe trotuar.

— Cu bine! o salută.

Prinse autobuzul 12. *Dulwich*, își aminti ea. *Posh*. Taxatorul îi luă mașina de cusut și o puse în compartimentul pentru bagaje aflat sub scări. Ada se așeză pe una din banchetele autobuzului, uitându-se pe geam la străzile cândva familiare, acum ponosite și lipsite de culoare. Își întinse gâtul. Din loc în loc vedea case bombardate. Vechiul Bedlam¹ era încă la locul lui. Și mănăstirea, Notre Dame. Dar construcțiile de lângă mănăstire, ele unde erau? Stația de metrou nu pățise nimic, clădirea South London Press era unde-o știa. Doar o jumătate din ea, căci cealaltă jumătate se preschimbase într-un terci de cărămizi și mortar. Însă restul? Tabernacle? Teatrul Trocadero?

Coborî din autobuz, lovindu-se în fluierul piciorului de mașina

de cusut. Dură ceva până reuși să se orienteze și s-o ia spre New Kent Road. Zece pași. Se opri. Schimbă mașina în cealaltă mână. Nimeni nu se oferă s-o ajute. Mergea fără vlagă de-a lungul străzii, opintindu-se de mașina de cusut, uitându-se la tăblițele cu nume. Terasa din stânga ei era un amestec rău mirositor de moloz, cărămizi înnegrite, bucăți de uși și coloane dărâmate de pe care căzuse tencuiala și care de mult timp fuseseră luate la puricat, femeii disperate dezgropând din ruine câte-o cratiță ponosită, câte un album de fotografii sau vreo oală de noapte în care să fiarbă sfeclă. Văzuse astfel de lucruri în München, dar nu se gândise că în Londra va da peste aceeași priveliște. Săracii arătau la fel ca înainte de război. Femei care cotrobăiau după ultimul cartof rostogolit sub mobilă. Băiețași cu pantaloni jerpeliți în genunchi, strigând, în timp ce urcau scările, *Mamă, ce mâncăm?* Înfometați și îmbătrâniți înainte de vreme. *Te-am cunoscut cândva.* La asta se întorsese Ada acasă.

Locul era îngrădit cu table zincate. *Cine lipește anunțuri va fi pedepsit*, scria cu vopsea albă, care se scursese pe alocuri. Dincolo de gard, vedeai o singură clădire ținându-se încă în picioare, cu un perete demolat, cu odăile dezvelite pe o parte, ca o femeie cochetă. Vedeai tapete sfâșiate și o oglindă care atârna încă de perete, într-o rână. O masă șchioapă de un picior, îngenunchată ca un cerșetor. Mai departe de clădire, zăcea încă o parte din peretele de cărămidă. Cineva îl desenase acolo pe Mr Chad, iar dedesubt scrisese *Com? Nu e zahăr?* Ada văzu și cioturi dintr-un castan care arsesse, ale cărui rădăcini umflau asfaltul ca niște vene îngropate, despiciându-l.

Își ridică de jos mașina de cusut. Ada Lewis House.

Era un imobil înalt din cărămidă, cu geamuri înalte și rotunjite. O cameră costa un preț rezonabil, iar mesele erau incluse. Ar fi mers, până avea să se pună pe picioare. Nu era voie cu copii sau cu animale. Trebuia să-și găsească o slujbă. Apoi o casă adevărată, pentru Tommy. După ce plăti cazarea pentru două nopți și masa, îi mai rămăseseră numai patru șilingi.

— Ce lucrezi tu, de fapt? o întreabă administratorul.

Ada trase adânc aer în piept.

— Sunt croitoreasă, zise Ada. Croitoreasă de damă.

Modiste.

Administratorul o privi strâmb.

— Nu prea se mai caută așa ceva, zise ea. Totul e gata făcut acum. Ar trebui să încerci la fabricile din East End. Whitechapel, ceva în genul ăsta.

Fabrică. *Arbeit macht frei*. Frank îi povestise despre cadavre. Nu putea să lucreze într-o fabrică, nu după ce știa așa ceva. În plus, nu supraviețuise războiului ca să trudească și să fie exploatată.

— Trebuie să rezolvi cumva cu cupoanele, îi zise administratorul. Poți să ne rămâi datoare până atunci.

Ceaiul s-a servit la ora șase. Măruntaie cu ceapă. Morcovi și cartofi. Gustos. Ada înghiți totul cu o foame de lup. O ceașcă de ceai. *O ceașcă de ceai*. Concentrat, infuzie. Noroc că nu-i plăcea cu zahăr.

Se trezi devreme în dimineața aceea și luă metroul până la Green Park. Uitase cât de cald era la metrou, cum mai mirosea a funingine și a aer stătut, uitase cât de aglomerat era și că trebuia să te strecuri printre străini care se înghesuiau, aproape zdrobindu-ți oasele. Își făcu loc până la ușă și ieși în aerul parfumat de iulie, până pe Dover Street. Dacă doamna B. n-o s-o angajeze înapoi, avea să se ducă la Isidore. Se pricepea la ceea ce făcea, iar între timp adunase o grămadă de experiență.

Casa din Dover Street era o ruină. Celelalte imobile de pe stradă rămăseseră neatinse. Bomba căzuse numai pe aceasta. Un bărbat se ciocni de ea pe trotuar. Purta un costum ieftin și lăbărțat, pălăria lui de fetru se decolorase cu vremea. Fuma pipă.

Ada îl atinse pe mânecă în trecere.

— Scuzați-mă, știți cumva ce s-a întâmplat aici? îl întrebă. Proprietarii mai trăiesc?

Bărbatul ridică din umeri și își văzu de drum, lăsând în urmă un damf dulceag de tutun.

Probabil doamna B. se mutase. Ada se plimbă pe stradă, holbându-se la plăcuțele cu nume de pe ușile caselor, apoi se întoarse la ruină. Habar n-avea unde ar fi putut-o găsi pe doamna B. Își împreună mâinile a rugăciune și închise ochii. *Dă, Doamne, să mai trăiască*. Deschise ochii, așteptându-se să-și vadă fosta patroană în fața ei, cu buzele rujate și obrajii pudrați, dar strada era pustie. Merse agale pe Bond Street, apoi pe Oxford Street.

Magazinele acelea mari aveau acum etajul bandajat cu lemne sau pereți lipsă, ca niște soldați bătrâni, răniți. John Lewis. Ada se opri în loc. Doar rămășițe negre, carbonizate. Arbuști sfrijți de buddleia prinseseră rădăcină, smocuri de iarbă ieșiseră din moloz. Nu asta era Londra pe care o știa Ada. Nu era sigură că aparținea acestui loc.

Grădinile din Hanover Square erau răvășite. Subsolul lui Isidore se găsea în continuare unde-l știa, dar plăcuța de pe ușă dispăruse. Ada coborî și încercă să vadă ceva înăuntru prin geamuri. Pustiu, în afară de o ladă și niște ziare vechi împrăștiate pe jos. Se împletici spre Hanover Street, apoi de-a lungul Regent Street. Dickins și Jones. Peste tot, cicatrice ale războiului. Café Royal. Ada se opri sub marchiză, uitându-se la ușile rotative. Cum de se dovedise atât de proastă? Să fie trasă pe sfoară de un simplu escroc, Stanislaus von Lieben. Dacă nu l-ar fi cunoscut, acum toate ar fi fost bune. *Nenorocitul*. Ce nu i-ar face dacă l-ar mai vedea o dată... Poate că totuși exista în ea ceva din felul de a fi al mamei sale. Ar face mai mult decât să-i zică vreo două... L-ar *omorî*, fir-ar el să fie!

Ada dădu din cap înspre lacheul de lângă ușă și trecu mai departe. La Piccadilly Circus văzu niște tinere care încercuiseră statuia lui Eros, rujate și cu bluzițe decoltate, fumând. Întâlnise asemenea fete și-n München. Uneori erau acolo și mamele lor. *Te tentează, yankeule?* O făceau pentru țigări. Așa era și pe-aici?

Ada se întrebă cum o fi oare să trăiești așa, ora și bărbatul? În clipa de față, cum se prezenta ea, femeie-șnur, n-ar fi atras atenția nici unuia, nimeni n-ar *dori-o*, nu i-ar atinge tandru bărbia, pentru ca mai apoi s-o tragă mai aproape și s-o sărute șoptindu-i vorbe de iubire. Bărbatul acela care vindea ziare doar o lingușise, i-ar fi declarat oricărei femei că e frumoasă. Ada cunoștea genul. Asemenea afirmații nu însemnau nimic. Ada nu mai era frumoasă.

Lăsa în urmă fetele boite și pași în Haymarket. Stucco aproape că se dărâmasese, porticurile se susțineau de schelărie. Multe fațade fuseseră acoperite cu afișe. Theatre Royal nu pățise nimic. *Evantaiul Doamnei Windermere*². Ce piesă de teatru mai era și asta? O luă la stânga, în Trafalgar Square. *Victorie împotriva Germaniei, 1945*, citi ea. Era încă destul de devreme, dar piața se umpluse de soldați în uniformă plimbându-se la braț cu fetele lor. Erau și

muncitori în costume ponosite, tinere încălțate cu pantofi cocheti și cu fuste mulate. Una-două stăteau lângă fântână și mâncau sendvișuri, alungând porumbeii care dădeau târcoale după firimituri. O femeie avea în mână o ceașcă, iar în cealaltă, un termos. O ceașcă de ceai. Ada zări Lyons Corner House vizavi de clădirea Charing Cross. Obişnuiau să facă acolo un ceai foarte bun. Se căută prin buzunar. Banii îi ajungeau.

Pe geam văzu lipit un anunț. *Angajăm chelnerițe. Întrebați înăuntru.* Un licăr de speranță. Putea fi chelneriță, o fată sprintenă, până-și găsea o slujbă adevărată. Ada împinse și deschise ușa. Pereții erau acoperiți cu lambriu într-o nuanță bogată de maro, iar becurile se ascundeau în spatele unor plăci groase din sticlă. Uitase cât de somptuos era înăuntru. Câteva cupluri stăteau la mesele de lemn, adâncindu-se în conversație. Oameni căsătoriți, își zise Ada, la o ieșire drăguță în oraș, după război. Erau și femei singure, picior peste picior, uitându-se pe geam. Una fuma, ținea pe masă un pachet de Players, alta citea o carte. Norocoșilor, zise Ada în gând.

Se îndreptă spre o masă liberă din mijlocul sălii, trecând astfel pe lângă o femeie durdulie între două vârste și pe lângă companionul ei mai în vârstă. „Slabă ca o scândură“, o auzi pe femeie spunând după ce trecu, „tuberculoză“. Chelnerița se apropie în uniforma ei neagră cu șorț alb pe deasupra, cu guleraș alb și bonetă apretată, cu o panglică neagră.

— Vă ajut cu ceva?

— Da, zise Ada fără să șovăie. Mă interesează un loc de muncă. Chelnerița își țuguie buzele.

— Va trebui să vorbiți cu șefa, zise ea. Doriți și altceva?

— O ceașcă de ceai, vă rog.

Șefa stătea în spatele unui birou și îi făcu Adei semn să se așeze, arătând spre un scaun cu spătarul înalt, la fel ca cele din sala de mese a restaurantului, cu brațe tari și șezutul lucios.

— Nu te supăra că întreb, începu ea aplecându-se peste birou, dar ești îngrozitor de slabă. Ai fost bolnavă?

— Nu, zise Ada.

— Fiindcă dacă ar fi fost vorba de o boală transmisibilă, nu te-am putea angaja.

— Nu, nu e nimic de genul ăsta.

— Probleme cu nervii?

Ada clătină din cap. *Am avut multe de tras în război, asta-i tot.* Ce putea să zică? Șefa nici nu-și putea închipui. Ada își dăduse seama că nimeni nu voia s-audă ceva despre acest subiect.

— Nu, zise Ada. Mi-am pierdut pofta de mâncare, atâta tot.

— O, drăguța de ea, zise șefa. Ce ghinion. Sper că acum ți-ai recăpătat-o.

Ada încuviință:

— Mănânc ca un lup.

— Mă bucur s-aud, zise ea. Ai mai lucrat vreodată ceva asemănător?

— Nu, zise Ada. Dar prind repede. Și adăugă: Sunt ageră.

— Când poți să începi?

— Imediat.

— Două lire și zece pe săptămână, inclusiv uniformă. De spălat, ți-o speli singură, în afară de bonetă și de șorț. Să ai părul curat și prins la spate, unghiile tăiate. Ce mărime porți?

— Ce mărime? Întrebă Ada.

— Pentru uniformă. Nu cred c-avem ceva suficient de mic pentru tine. Te descurci la cusut?

— Da, zise Ada. De fapt, chiar mă descurc binișor.

— Atunci s-ar putea să rezolvi singură. Vino cu mine.

Ada își înfășură uniforme pe braț. *Norocoasă.* Salariul nu era rău deloc și la sfârșit de săptămână putea număra și ceva în plus, bacșiș. După ce avea să facă rost de cartelele de rație, avea să-și cumpere câteva lucruri. Îi trebuiau lenjerie nouă, săpun și pastă de dinți. Strictul necesar. Poate c-avea să-și facă și prieteni. Acolo lucrau o grămadă de fete. Avea să meargă pe jos până la lucru și înapoi, cel puțin în prima săptămână. Se uită la ceasul de pe Charing Cross. Zece și trei minute.

Îi luă treizeci și cinci de minute să ajungă acasă. Urcă la locșorul ei, trase draperia și întinse uniforma pe pat. Era tivită bine, iar marginile lăsate erau generoase. Gulerul alb se putea da jos, așa că, la nevoie, putea să-l spele separat și să se usuce până dimineața. Își descheie nasturii de la bluză și își dădu fusta jos. Își simți chiloții jilavi. Îi răsuci, să-i vadă.

Sânge. Sânge. Nici nu mai ținea minte când avusese ultima oară ciclu. Îi venea să strige de bucurie și să râdă. Să deschidă fereastra și să țipe: *Totul e-n regulă! Totul va fi bine!* Iat-o, Ada Vaughan, femeie din nou. Revenea la viață. Îndreptătită să-și spună chiar mamă. Dacă mai punea pe ea un pic, avea să-și recapete înfățișarea de dinainte. O să dureze o lună-două, dar era pe drumul cel bun. Avea să fie bine. Se întorcea la viață. *Pe drumul cel bun.* Își deschise poșeta. Trebuia să se ducă la Boots, să-și cumpere cele necesare.

*

Primul Crăciun a fost cel mai neplăcut. Dar rămăseseră în Londra și alte fete, cele din nord, care nu locuiau cu familia. Administratorul le servise o cină adevărată, pui garnisit cu de toate, cu umplutură de salvie și ceapă, sos, chiar și o budincă de Crăciun. Au tras de capetele pocnitorilor învelite în staniol, și-au citit cu voce tare glumițele și și-au îndesat pe cap pălării de carton. Și-au făcut una alteia mici cadouri învelite în hârtie creponată rămasă de la ghirlandele cu care decoraseră. Un cub cu săruri de baie. O perie de păr. Zece țigări Woodbine.

Ada se întreba dacă mama le spusese celorlalți despre întoarcerea ei. Tata și Fred, *odihnească-se în pace.* Ada. *Ce s-a întâmplat cu ea?* Nu-i semăna mamei, să-și verse năduful. *Să nu mai aud nimic de ea.* Ada încercase, într-o duminică de noiembrie târziu mersese din nou să-și întâlnească mama după Liturghie. Femeia privise prin ea de parcă nici n-ar fi existat. Ada se abținu până ajunse la un colț de stradă, apoi se sprijini de un perete și suspină adânc. Își dăduse silința, Dumnezeu îi era martor.

Începuse să-i vină cu regularitate, ca ceasul. Se împlinise; deși tot manechin, la fel de subțirică, acum avea forme. Îi trebuiau și ochelari – pentru depărtare, precizase doctorul în timp ce îi scria rețeta. Venea autobuzul și abia când era cât pe ce să dea peste ea, vedea și Ada ce număr scria pe el. Ca să-și înțeleagă scrisul de mână, trebuia să își mijească ochii. *O să faci riduri dacă-ți mai chinui mult ochii așa,* îi zisese șefa. Ada știa de ce îi slăbise vederea. Puse bani deoparte pentru o pereche de ochelari drăguță, foarte la modă; îi văzuse într-un număr trecut din *Everywoman*. „Și purtând

ochelari poți fi frumoasă“, așa scria. „Fermecătoare cu ochelari.“

Ada nu-și permitea un permanent la coafor, dar își cumpără o sticlă de peroxid cu care își decoloră părul și și-l punea pe moațe în fiecare noapte, ca dimineața să-i stea ondulat, valuri, să-l poată face rotocoale și să-l prindă în bucle în față, pe părți și la spate. Poate c-așa aveau să i se aprindă călcâiele după ea vreunui tinerel, chiar dacă ea avea douăzeci și cinci de ani, cam bătrâioară. Dar mai înțeleaptă. Acum nu s-ar mai îndrăgosti de cineva ca Stanislaus.

Se descurca binișor cu ce primea la sfârșit de săptămână, plus bacșișurile. În fiecare săptămână își drămuia bănuții. Atât pentru mâncare, atât pentru nevoile curente, atât pentru încălțăminte și ciorapi, atât pentru haine, atât pentru diverse. Încercase să pună deoparte și pentru zile negre, pentru Tommy, însă nu era simplu. Fusesse nevoită să facă economii la cupoane luni de zile ca să-și poată coase o manta de iarnă și să-și cumpere o pereche de încălțăminte cum se cuvine, iar ochelarii mâncaseră și ei din bugetul pentru nevoi curente. Cu toate astea, niciodată nu fusesse nevoită să împrumute bani sau să-i ceară șefei un avans la leafă. Acum, că trecuse cu bine Crăciunul și, în plus, avea strictul necesar, poate că-și permitea încă puțin. Avea în continuare o singură fustă, cea pe care o primise de la Crucea Roșie; i-ar mai fi trebuit una. Și o rochie. Dar asta însemna unsprezece cupoane. Bluze. Era norocoasă că purta uniformă în orele când lucra.

Piața din Berwick Street, acela era locul în care trebuia să meargă. Putea s-ajungă și să se întoarcă înapoi de-acolo în pauza de-o oră de la prânz.

Nu se schimbase nimic, totul rămăsese ca înainte de război – *Cea mai bună varză, ieftină ca braga* –, aceleași prăvălii, aceiași negustori. Numai că omul *ei* nu o recunoscuse din prima.

— Ioi, măicuțiță mare, Ada! zise el, apoi făcu ochii mici, de parcă ar fi avut nevoie de confirmare. Arăți diferit. Ți-ai pus ochelari. Ți-ai vopsit părul, toate cele. Îți stă bine blondă, serios. Mă scuzi, schimbă el tonul și se aplecă peste tejghea, dar ce-ai pățit? Ești numai piele și os. Ți-ar prinde bine niște mâncare.

La sfârșit, Ada se alesese cu niște resturi de material și cu niște întărituri, asta pe lângă ceva mătase folosită până atunci la confecționarea parașutelor, că tot se terminase războiul, din care

avea să-și facă un furou nou și ceva lenjerie.

Căminul avea croitorie, iar Adei i se permisese să-și țină mașina acolo. Își cusu două fuste, una conică, una cu pliuri. O bluză, pe care o întinse pe masa de lucru; era foarte precisă când venea vorba de măsurat și de tăiat, de terminat ceva și de tivit. Asta strânsese în jurul ei un mic public.

— Ada, poți să-mi faci și mie una?

— Dacă îți aduc material, îmi faci și mie?

Le lua bani, firește. Genul de ciubuc care făcea diferența. Trebuia să înceapă de undeva. Fetele de acolo nu erau clientela ei preferată și nu voia să lucreze pe piața neagră. Însă raționalizarea n-avea să dureze la nesfârșit. Avea să pună bani deoparte; să deschidă un depozit de economii, undeva. Să aibă răbdare câțiva ani. Și să lucreze bine între timp. Să pornească o afacere. Casa Vaughan. Să-și cumpere o locuință. Dacă avea să-l mai vadă vreodată pe Stanislaus, avea să-i arate ea. *M-am întors, ca o bilă de cauciuc. De mine nu scapi.* I-ar plăcea să-l vadă din nou. *Credeai că s-a terminat cu mine. Am niște vești să-ți dau.* Da...

Pe la începutul verii 1946, bărbatul din piața Berwick Street îi făcu Adei semn și scoase de sub tarabă un sul de *moiré* albastru-cobalt. Se împlinea aproape un an de când Ada se întorsese.

— Un răsfăț pentru tine, o îmbie el. Zici că-i făcut pentru o blondă.

Ada nu mai văzuse așa ceva de dinainte de război. Filigranele jucau în bătaia soarelui, arabescuri ce promiteau lumină, mister și eleganță.

— Prea scump, mă tem, continuă vânzătorul.

Ada își trecu degetele peste material. Mătasea era încăpățânată, rezistentă. Cu mătasea trebuia să fii ferm.

Ada îi dădu toate cupoanele pe care le avea și ceva bani peșin. Știa că vânzătorul avea să-i taie o bucată generoasă. Merita, indiferent cât costa. *Pe sub mână.* Toată lumea proceda așa. Pentru inspirație și ultimele tendințe, Ada răsfoi *Everywoman* și *Woman's Weekly*, merse la bibliotecă după *Vogue*. *Moiré*-ul cobalt nu era potrivit pentru ceva de zi cu zi. Lăsă revistele, apoi închise ochii. O rochie strânsă pe corp, cu o croială simplă, cu o bretea pe

diagonală. Avea să-i pună în valoare pieptul, să-i sublinieze zveltețea gâtului, pielea ei perfectă din nou, umerii și claviculele. Cu fermoar ascuns. La croit era nevoie de atenție, un singur pas greșit și totul se ducea de râpă. După cum vorbeau cei de la guvernare, Ada se îndoia c-avea să mai facă rost de *moiré*, nu în acea a doua jumătate a decadei.

Părea o apă care curge peste ea – involburându-i-se în jurul sănilor, revărsându-i-se peste unghiurile șoldurilor ca niște valuri ce se lovesc de stânci. Ada atârână rochia în dulap deocamdată, dar avea s-o încerce în fiecare noapte, să-și plimbe mâinile pe material. Odată supusă, mătasea te asculta, slujitor credincios. Nu era sigură când avea s-o poată purta, dar o ajuta să viseze. Viața ei n-avea nici un strop de distracție. *Muncă, muncă și iar muncă*, nimic altceva. Să iasă în oraș nu-și permitea decât dacă ar fi consumat din banii puși deoparte. Celelalte fete erau dispuse să iasă doar prin Leicester Square și să bea ceaiuri, dar unde găseai distracție în asta? În plus, Ada era mai mare de vârstă decât ele, niște copile pe timpul războiului.

Lui Tommy nu i-ar fi de folos ca mamă o ființă demoralizată, nici vreo femeie acră, frustrată. Ada nu voia să devină ca propria-i mamă, o furie nestăpânită. N-ar face rău nimănui dacă ar ieși și ea din când în când. Avea suficienți bani puși deoparte și cartele pentru o pereche de sandale asortate cu rochia. Tommy ar înțelege. Era băiat mare de-acum. Cinci ani. Îi cădeau dinții de lapte. Și lui i-ar plăcea să-și vadă mama fericită. Ada avea să-i pună banii înapoi la sfârșitul săptămânii care urma.

Își luase rochia cu ea la lucru, la fel și sandalele, și le dosise în vestiar, schimbându-se în ele la sfârșitul zilei.

— Te duci într-un loc drăguț? întrebă una dintre fetișcane. Arăți ca scoasă din cutie. Ai pe cineva?

Ada se uita în oglindă și se ruja – cumpăraseră un ruj nou din Woolworth's, Poppy Red.

— Nu zic.

— Atunci, unde te duci?

— Nu zic, o ținu Ada pe-a ei, bucurându-se de secret.

Urcă alene pe Strand, legănându-și poșeta. Bărbații se uitau după ea. Trecuse atâta timp de când simțise ultima dată privirea

aceea. Mergea zâmbind. Se simțea ca-n vremurile de demult. Ada Vaughan. Manechin. *Modiste*. Avea în continuare farmec, o mișcare din baghetă, și femeia șleampătă devine o fată de efect, trupul ei – un tărâm al visurilor și al dorințelor. Coti la dreapta, ieșind de pe Strand, către ușile de la Smith's Hotel. Lacheii se înclină și o conduseră înăuntru. Ada păși lin în recepție, un fluture albastru și delicat sorbindu-și nectarul.

Nimic nu se schimbase. Aveau aceleași candelabre din cristal și oglinzi cu tăieturi oblice, podeaua cadrilată, scările lustruite, holul lambrizat și canapelele din piele. Barul american era pe stânga, își aminti ea. Urcă scările.

Maître d'hôtel se ridică în picioare din spatele unui pupitru îngust. O salută cu un gest în timp ce Ada se apropia, cu capul înclinat. *Slugarnic*, ar fi zis tata, *lacheul burgheziei*. Însă Ada îl înțelegea. Amândoi făceau asta. Doi sărăntoci și, de cealaltă parte, grangurii. Războiul dintre clase.

— Aveți întâlnire cu cineva, doamnă?

Doamnă. Ada zâmbi. Nu mai era *domnișoară*. Era femeie matură de-acum.

— A, nu, zise ea, uitându-se peste umărul lui, în depărtare, la barul din sticlă și crom.

— Îmi pare rău, zise maître d'hôtel. Dar femeilor singure nu li se permite să intre.

Ada se uită în ochii lui.

— Ce?!

Se corectă imediat:

— Poftim?

— Politica hotelului, explică el. Femeilor neînsoțite nu li se permite să intre în zona barului.

Ada nu se așteptase la asta. Acum nu mai putea da înapoi. S-ar face de râs.

— Dacă ați avea întâlnire cu cineva, atunci ar fi altceva, continuă el.

Bărbatul bătea cu degetele în pupitru, parcă ar fi făcut un tatuaj, holbându-se la perete din spatele ei.

— Doar ce mi-am amintit, zise Ada, înțelegând în cele din urmă ce voia omul să zică. Mă văd cu cineva.

Bărbatul se întoarse și o privi, bătând darabana cu o singură

mână, în timp ce pe cealaltă și-o îndesă în buzunar. Nu făcu nici o mișcare, dar nici Ada nu se clinti. Bărbatul tuși politicos, apoi își aținti privirea la mâna care bătea în continuare, ținând ritmul, în pupitrul care suna a gol.

Voia bacșiș. Al naibii. Ada intrase în economiile ei ca să iasă în seara asta, își luase suficienți bani cât să-și plătească cocktailul și biletul de autobuz până acasă, dar și ceva în plus, să fie. Nu credea că avea să cheltuie surplusul, nu pe-un lacheu. Dar ce putea să facă? Deschise geanta și-și scoase portmoneul. Nu părea genul de om care ar accepta mărunțiș. Luă așadar o monedă de șase penny și o puse pe pupitru. Bărbatul puse degetul pe ea, apăsă bine, apoi îl înclină, ca bănuțul să nu se vadă. Își retrase mâna la marginea pupitrului și dădu drumul monedei în buzunar. *Ai mai făcut asta și înainte*, își zise Ada.

O conduse lângă o masă pe colț, pe partea dreaptă. Pe mijlocul peretelui era o oglindă, iar Ada prinsese o frântură din propria reflexie: părul blond, lung, căzând în onduleuri strălucitoare pe umerii ei goi. Mergând, trupul i se mlădia, spre înăuntru la talie, spre în afară la șolduri – mersul legănat, exersat, de pisică. Se retrase lângă banchetă, își lăsă geanta și-i mulțumi lui maître d'hôtel.

Un cocktail. Atât. Dacă avea să soarbă din el încetișor, avea s-o țină suficient. Știa ce vrea. Nu prea dulce. Gin. Cu lămâie. Cointreau. Încăperea era mai sărăcăcioasă decât și-o amintea ea, cu mocheta roasă ici-colo. Oglinzile rămăseseră așa cum le știa, sclipitoare și cu margini tăiate în unghiuri, iar pereții de culoarea șarlotei căpătaseră din pricina nicotinei o nuanță mai închisă spre tavan. Ada se lăsă pe spate pe bancheta albastră de catifea, trecându-și mâna peste velurul moale. Ce regulă ciudată, fără femei singure. Când mai fusese aici, înainte de război, venise mereu cu Stanislaus și nu băgase de seamă că doar cuplurilor li se permite să intre.

Chelnerul veni cu comanda, rulă un șervet din pânză și-l așternu pe masă în fața ei, apoi așază paharul. Un White Lady. Ada așteptă să rămână singură, apoi îl ridică în dreptul buzelor, adulmecând gustul înțepător al citricelor și mirosul sec de ienupăr al ginului. Trebuia să fie atentă. Nu mai băuse de ani de zile. Nu mai băuse nimic de la acea bere din Namur, *no more*. Se lăsă pe

spate și scoase din geantă pachetul cu douăzeci de țigări Senior Service, un alt cadou de ziua ei pe care și-l făcuse. Îl lăsă pe masă, cu simbolul corabiei albastre în sus, scoase o țigară și o ținu între degete. N-avea chibrituri. Chelnerul, el trebuia să aibă un foc. Avea să-l întrebe când trecea pe acolo.

— Îmi permiteți?

Nu-l văzuse pe bărbat trecând ori aplecându-se spre ea. Ridică privirea spre el. Nasul lui avea o creștătură în vârf, la fel și bărbia. Avea părul roșcat, genele blonde și ochii gri. Zâmbind, întinse spre Ada o brichetă de argint. Ada își duse țigara la buze și trase.

— Așteptați pe cineva? întrebă el.

Era trecut de treizeci de ani, pe puțin, purta un sacou de tweed, cămașă Viyella și cravată bleumarin prinsă cu o insignă. Regimentul lui, se gândi Ada. Probabil că fusese în război. Un ofițer, la cum arăta. Ținea un pahar într-o mână.

— Nu cred că mai vin de-acum, zise Ada scoțând fumul pe nas. Au întârziat foarte mult.

— Poate v-ar plăcea atunci să vă țin companie?

— Ar fi drăguț, zise Ada. Nu foarte mult.

Bărbatul se așeză, își lăsă paharul pe masă și băgă mâna în buzunar după țigări.

— Eu sunt William.

Întinse mâna peste masă. Ada își strecură degetele în palma lui. El i le strânse cu grijă, avea mâna caldă.

— Pe oricine ai fi așteptat dumneata, e un prost dacă te-a lăsat cu ochii în soare, zise el. Cu siguranță, habar nu are ce-a pierdut.

Ada zâmbi. Bărbatul vorbea calm, ca un gentleman, spunând genul de lucruri pe care le spuneau actorii în filme. Ada nu credea o iotă din tot ce zicea el, dar îi făcea bine să-l asculte.

— Cum te cheamă? întrebă el.

Ada. Atât de banal, un nume la kilogram.

— Ava, zise ea.

— Ca starul de cinema?

— Nu chiar. Aceleași inițiale.

Ada își țuguie buzele și-l privi pe sub gene.

— Eu sunt o Ava obișnuită.

Se gândi repede și completă:

— Ava Gordon.

— Ei bine, te asigur că nu e nimic obișnuit în ceea ce te privește, draga mea, zise el și ridică paharul: Noroc!

Fusese ofițer. RAF³. În Berlin, la sfârșitul războiului. Nu mai văzuse în viața lui așa ceva. *Trebuie c-a fost îngrozitor*. I se pomenise în niște depeșe de o medalie. Nu făcuse nimic s-o merite. *Sunt sigură că ai fost foarte curajos*. Acum, civil, era greu. Nimeni nu voia să vorbească despre război. *Păcat, așa e*.

— Ai fost înrolată? continuă el. Nu mi-e greu să mi te închipui în uniforma WRNS⁴, acolo, cu băieții din umbră.

— Nu, zise Ada.

— Ai fost fată de câmp⁵? râse el. Nu pari suficient de dură.

Ada scutură din cap.

— Ei bine, trebuie să fi făcut tu ceva.

— Nu pot să vorbesc despre asta, zise ea.

Spunea adevărul.

Bărbatul își stinse țigara și se aplecă spre Ada.

— Mamă, cât de incitant. Ai fost spion? Ai face o Mata Hari incredibilă.

— Cu ce te ocupi acum? îl întrebă Ada.

— Așa deci, schimbi subiectul, să-nțeleg?

— Da, zise Ada. Cu ce te ocupi?

Agricultură. Terenuri arabile, sfeclă de zahăr, orz. Ada bea mai repede decât și-ar fi dorit. Cât fusese el plecat, de fermă se ocupaseră părinții lui, dar erau nevoiți să se retragă. Preluase afacerea bucuros, adânc în sufletul lui era băiat de la țară. Venise în Londra cu treabă la bancă. Nu ieșeau mulți bani din agricultură. Era nevoit să reipotecheze ca să poată investi.

— Bea, zise el. Permite-mi să-ți mai iau eu unul.

Era demodat, cu sacoul lui de tweed și pantofii de golf, dar o făcea pe Ada să râdă. Nici nu mai ținea minte când i se întâmplase să râdă ultima oară cu un bărbat, când se distrase. Arăta bine, în felul lui, chiar dacă era roșcat. Avea riduri, dar era suplu și lat în umeri.

— Nu ți-e foame? întrebă el. Hai să cinăm.

Smith's Grill. Fețe de masă albe. Scrobite. Ada își trecu degetele peste faldurile lucioase, căutând marginea brodată. Fire trase. Cineva stătuse și le brodase. Singur, cocoșat deasupra materialului,

noaptea târziu. Amintindu-și, mâinile îi înțepeniră, acoperite de transpirație rece. Respinse gândurile, luă șervețelul și se tamponă la gură, lăsând pe el o urmă de ruj.

Îi zâmbi lui William.

— Îmi place Smith's Grill, zise ea.

Sole meunière. Nu mai mâncase niciodată. Și preparat cu unt adevărat.

— Ce spui, mai bem un pahar de nightcap?

La masă avuseseră vin. Ada n-ar fi trebuit să mai accepte alcool, dar se simțea bine. Seara se dovedise mai bună decât se așteptase. Ada mai degrabă s-ar fi întors la bar, însă tipul se dovedise suficient de drăguț, nicidecum genul care ar încerca ceva. Au luat liftul până la etajul patru, apoi au mers pe coridor și el a descuiat o ușă:

— După tine.

Abia dacă apucase să intre când simți cum el o cuprinde de umeri și o trage mai aproape, sărutând-o cu limba și toate cele. Ada se desprinsese.

— E un pic cam repede, William, zise ea.

— Nu mă ațâța.

— Nu te ațât. Ai spus un nightcap.

— La timpul lui, zise el și îi luă fața în mâini. Chiar că ești cea mai frumoasă creatură, Ava.

Discurs de gentleman, mâini de fermier. Avea pielea aspră, dar carnea tare. Mirosea a săpun. O trase iarăși lângă el. Respira greu, iar Ada îi simțea pieptul cum se umflă și se dezumflă, simțea vigoarea și viața care curgeau prin mâinile cu care o îmbrățișa. Trecuse atât de mult de când o ținuse cineva în brațe ultima oară. Puterea lui insufla viață corpului ei amuțit, o făcea din nou tânără și senzuală.

O luă de mână și o conduse spre pat. Ada se gândi la camera de hotel din Paris. Cea de acum avea și baie. O trase în jos, pe așternuturile de satin, apoi o rostogoli aproape de el. Stătea în brațele lui, sacoul lui aspru zgâriindu-i bărbia. Era caldă și dorită. Îi simți degetele umblând după fermoar, strecurându-se în corsajul ei, atingându-i sânii. Se mișca repede, nu glumă. Pesemne o credea o femeie ușoară. Încercă să-i dea mâna deoparte, dar el o ținu ferm. O simți caldă pe piele, moale. O ameți, o excită. De ce să-l

îndepărteze? Nu mai era virgină. De ce să se prefacă fată cuminte? Își dorea și ea, voia puțină dragoste, tandrețe, afecțiune. Voia să uite războiul, durerile lui, pierderile și singurătatea, să se cufunde într-o altă ființă umană, să fie răsfățată și ocrotită, să simtă mirosul de mosc al trupului de bărbat, să se tăvălească în căldura lui. Să trăiască din nou. Îl sărută.

Bărbatul aprinse lumina și se uită la ceas.

— Trebuie să pleci, zise el.

Ada știa că nu putea să rămână. Nu se făcea să-ți petreci noaptea cu el. Coborî din pat, își adună hainele și pași pe vârfuri spre baie. Lângă cadă erau niște săruri, cubulețe simple, dar elegante, învelite în staniol. Fu tentată să ia câteva, însă nu voia să treacă drept hoată. Era suficient că se găsea în camera unui oaspete mult după ora stingerii. Îl plăcea pe William. O mângâiasc, fusese tandru și grijuliu. *Parcă numai tu ai exista pe lume*. I-ar fi plăcut să se mai vadă cu el, părea un bărbat bun. Se îmbrăcă, își aranjă părul cu vârfurile degetelor, își dădu cu puțin ruj și ieși. El îmbrăcase un halat și o aștepta lângă ușă, cu geanta ei într-o mână, în timp ce în cealaltă zăngănea niște mărunțiș.

— Doi șilingi pentru taxi, zise el, punându-i monedele în palmă. Și încă doi pentru portar, pentru deranj. Ești liberă.

— Pot să merg pe jos, zise ea. Nu e foarte departe. Și mi-ai dat prea mult.

— O să fii mai în siguranță într-un taxi.

Era totuși obosită și o durea capul de la vin.

— Mulțumesc, zise ea. Și mulțumesc pentru seara asta.

William nu aduse vorba de un rendez-vous.

— Chiar m-am simțit minunat, zise ea.

— Acum du-te, te rog, insistă el. Măine am o zi grea.

Ar fi prea pe față să-i spună că vrea să-l revadă, nici nu-i putea zice unde locuiește, un cămin pentru muncitoare. Bărbatul deschise ușa și îi făcu semn Adei să iasă. Își luase un aer rece și oficial, era bucuros s-o vadă plecată mai repede. Făcuse ceva greșit? Dacă voia s-o revadă, avea să găsească el mijloacele. Sau ea. Care putea să ceară numele și adresa lui jos, la recepție.

Luă liftul și coborî în hol. Unul dintre portari se apropie.

— Ați dori să vă opresc un taxi, miss?

Ada încuviință.

— Aveți ceva și pentru mine, pentru deranj?

Îi venea să-i spună *Nu chiar, nu*. Își putea opri singură un taxi. Găliganul ăsta nu se dădea în lături de la nimic când venea vorba de ciubucuri. Dacă era să pună bacșişul pentru maître d'hôtel și cel de acum, pentru portar, rezulta că fusese o seară destul de scumpă. Portarul stătea pe loc, cu mâinile-i înmănușate la spate. Dar William îi dăduse bani, deci n-o costa pe ea nimic, de fapt.

Îi întinse un florin și portarul o urmă pe ușa rotativă, fluierând apoi după un taxi.

— Doar îi spuneți șoferului unde mergeți.

— Nu se-ntâmplă prea des să am ruta asta, zise șoferul. De la Smith's la Ada Lewis House. V-ați distrat, rățuștelor?

O lăsa la cămin. Avea cheie de la intrare pentru cazul în care se întorcea târziu, așa că descuie, își scoase sandalele și urcă pe vârfuri scările, apoi de-a lungul coridorului, până în cameră. Nu putea să aprindă lumina, le-ar fi trezit pe celelalte fete. Își dădu hainele jos și se ghemui în așternuturi.

După cum strălucea soarele, Așa își dădu seama că dormise până târziu. Trebuie că era miezul zilei. Băuse prea mult, o durea capul. Voia o țigară, așa că își trase geanta mai aproape și o deschise. Înăuntru, împăturită, găsi o bancnotă de cinci lire.

O scoase și o ridică în lumină. Nu-și amintea să mai fi avut vreodată o astfel de bancnotă. Avea în ea un fir subțire. Era adevărată. William. William pesemne că i-o pusese înăuntru, cine știe de ce. Avea să i-o înapoieze, firește. Așa, îi afla și adresa. *Dragă William, îți mulțumesc pentru seara minunată, dar cred că anexa îți aparține, așa că ți-o restitui numaidecât. Probabil a fost o greșeală la mijloc. Sper să ne revedem curând.* Nu-i putea da și adresa, Ada Lewis House. Avea s-o trimită de la un oficiu poștal. În felul acesta, el n-avea să știe. Oare costa scump?

Deși poate că era un cadou. Intenționat îi lăsase banii și s-ar fi simțit insultat dacă ea îi dădea înapoi. Ciudat cadou, bani, mai ales după suma pe care o cheltuise pe ea toată seara. Generos.

Dumnezeule! De fapt, o plătise. Ada ar fi trebuit să-și dea seama mai repede. Și ar fi priceput, dacă n-ar fi durut-o capul atât de tare. O crezuse una din circuit. Începu să râdă, scuiștând pe țigară, pe

care o stinse oricum în scrumieră. De-ai se răcise dintr-odată. Trebuia să scape de ea. Altfel, avea să plătească dublu pentru cameră și ar fi aflat și nevastă-sa. *Nevastă-sa*. Nemernicul. Avea și copii, cel mai probabil. Un băiat și o fată. Îi și vedea, băiatul într-un pulover Fair Isle, iar fetița, voinică, își ținea părul împletit. William știa mersul treburilor. Bani în geantă. Mărunțiș pentru portar. Nu era prima oară când făcuse asta. Putea să parieze că nici măcar nu-l chema William.

Se jucă cu bancnota între degete. Era de două ori mai mult decât făcea ea într-o săptămână la Lyons. Trebuia acum să-și deschidă un cont la un oficiu poștal, să fie păstrată acolo în siguranță. Să pună la loc banii luați din economii, apoi să contribuie la pușculiță în fiecare săptămână. Puțin câte puțin.

Ada își mai aprinse o țigară și se gândi.

Se simțise bine. Nu era chiar o plată propriu-zisă, ci mai degrabă un gest de mulțumire, pentru că-i ținuse companie, da. Nu se *prostituase*. Prostituatele erau creaturile alea care spânzurau în jurul lui Eros, sau epavele scheletice din München, care ar fi făcut orice pentru o țigară. Nu, ea și William se simțiseră bine. El folosisse prezervativ. Probabil n-avea să-l mai vadă vreodată, dar el o găsisse atrăgătoare, încântătoare. Ce mare pagubă fusese?

Se putea duce și altă dată. Poate c-avea să întâlnească pe altcineva, o relație de durată. Putea să poarte din nou rochia ei albastră. *Norocoasă*. Și dacă nu se-ntâmpla, dacă bărbatul nu asta intenționa? Ada ar fi cheltuit o grămadă de bani pentru nimic, serios. Acum știa cum merg lucrurile. Șase penny pentru maître d'hôtel. Doi șilingi pentru portar, dar asta numai dacă ajungea într-o cameră. Dacă mergea în fiecare lună, avea să strângă bani repede. Avea nevoie de mai multe haine, dar putea să ia din banii puși deoparte – cheltui bani ca să câștigi bani, însă o să merite. Și nu trebuia să meargă cu cineva care nu-i plăcea. Smith's atrăgea o clientelă bună, nu bătărași. Avea să fie pretențioasă în ceea ce privește termenii și condițiile. Cinci lire în geantă, iar pentru cheltuieli, patru șilingi în monede de doi. Fără gesturi cu care să nu se simtă confortabil. Obligatoriu, cu prezervativ. Dacă avea să meargă de două ori pe lună, avea să facă un zecar. Atunci ar putea să se mute din cămin, să-și găsească un culcuș în altă parte. Tommy avea nevoie de o locuință. Avea să-i pregătească una minunată, cu

mașini pictate pe pereți, să-i ia o minge de fotbal. Își putea găsi un sediu, un atelier. Într-o zonă bună. Și să-și pună o firmă. „Vaughan, *modiste*“. Avea deja mașina de cusut, care era un adevărat cal de curse. Îi mai trebuia o masă. Obiecte ale meseriei. O foarfecă de nădejde. Să-și facă publicitate. „Doamnelor, permiteți cupoanelor de îmbrăcăminte să vă dea distincție.“ Cum se numea revista pe care o ținea întotdeauna doamna B. în sala de așteptare? *The Lady*. Avea să-și facă publicitate acolo. O s-o coste ceva, dar își va permite. Între timp, nu-i rămânea decât să se simtă bine și să facă bani. N-avea ce pierde.

Nu cu normă întreagă. Fetele alea din jurul lui Eros arătau jerpelite, banale. Ada nu voia să ajungă ca ele. Doar de două ori pe lună. O săptămână de pauză pentru ciclul menstrual. Avea să rămâna să lucreze la Lyons până se punea pe picioare. Îi plăceau colegile. Râdeau pe săturate împreună, și oricum nu cunoștea pe altcineva. La cămin era în regulă, dar dacă avea să se mute într-o garsonieră avea să se simtă singură. Ziua, la muncă. Sâmbetele, în oraș.

De trei ori pe lună, asta ar însemna cincisprezece lire.

*

Trecuseră numai trei luni și avea deja suma de pus la bancă, plus garanția pentru proprietăreașă, plus chiria pe o săptămână, în avans. Proprietăreasa era și ea o speculantă, ridicase prețul, dar Floral Street era un loc bun. Ada urca patru etaje, însă măcar nu era deranjată de vânzătorii din piață care veneau să se pișe în beci.

— Fără domni în vizită, îi zise proprietăreasa.

— Și dacă am logodnic? întrebă Ada.

— Ai?

— Trăiesc cu speranța.

Proprietăreasa zâmbi.

— De fapt, zise Ada, sunt văduvă. Am și un băiețel. Am nevoie de un loc drăguț până mă pun pe picioare din nou.

— Și unde ți-e copilășul? întrebă proprietăreasa. Să știi că eu nu dau voie cu copii.

— Are altcineva grijă de el, răspunse Ada.

— Ei bine, asta-i o casă respectabilă, continuă proprietăreasa de

parcă Ada tăcuse mâlc. Nu pot să nu fiu atentă la toate. Fetele *drăguțe* nu trăiesc pe cont propriu. Trăiesc cu *ai lor*, adăugă ea. Doar dacă ai lor nu locuiesc prea departe.

Era o cameră mare, dispusă de-a lungul întregului etaj, la care se adăuga ceva ce proprietăreasa numise „kitchenette“, un fel de poliță cu o chiuvetă și un aragaz Baby Belling. Cel puțin, aveau apă potabilă. Avea rafturi pentru câni și farfurii, un cârlig pentru cratița ei și un dulăpior pentru cutiile de conserve și alte obiecte de uz zilnic. În cameră, un pat, un fotoliu, o măsuță simplă și un șifonier. Patul avea să fie suficient de mare și pentru Tommy, pentru moment. Când avea să crească, va trebui să-i cumpere unul. Avea să discute cu proprietăreasa, să-l primească. Va trage o draperie – din cea neagră, veche – de-a lungul camerei. Nu se cădea să împartă dormitorul.

La etajul al doilea se găseau un spălător și o baie cu boiler pentru care trebuia să plătești, plus un afiș mare. „Chiriași. Țineți minte. Nu mai mult de 5 cm de apă în cadă.“

Ada își folosi ultimele cupoane și ultimele economii ca să-și amenajeze camera cât mai primitiv. Nu i-au ajuns pentru perdele noi, dar și-a cumpărat niște cearșafuri de flanelă și o cuvertură asortată, la mâna a doua, plus un calendar pe 1946 cu poza unui câine. Proprietăreasa îi dăduse un ghiveci cu sporul-casei, pe care avea să-l țină până venea vara și-și putea cumpăra și ea flori. Era un avantaj să aibă piața atât de aproape.

— De unde ai avut bani pentru toate astea? o întrebă proprietăreasa.

— A murit bunica, răspunse Ada. Mi-a lăsat o mică moștenire.

Reușise să-și cumpere, plătind cu bani gheață, câteva vase, câni și tacâmuri, o oală și o tigaie, iar pentru masă făcuse rost de o mușama, astfel încât mașina de cusut să nu zgârie lemnul. Ada își cumpără un radio la mâna a doua, care ocupă tot spațiul rămas deasupra dulăpiorului cu mâncare; lămpilor le lua cinci minute să se încălzească, dar aparatul îi ținea de urât serile, când era singură. Uneori îi lipsea gălăgia din dormitorul comun, Beryl vorbind în somn, mormăieli fără șir în legătură cu care o tachinau dimineața, Maureen, de două cabine mai jos, care, cu polipii ei, când sforăia făcea ca un tren. Totuși, aici, în noua casă, putea să stea de vorbă cu Scarlett, de la subsol, dacă i se ura prea tare la ea.

Într-o zi se trezi în zori. Afară se auzeau voci. O femeie țipa. Frau Weiss? Simți o împunsătură în inimă. Frau Weiter? Se rostogoli și se întinse după crucifix, luându-se singură în brațe. *Maică, scoală-te*. Ada își încleștă degetele în așternuturi. Crucifixul dispăruse. Pipăi pe saltea. Era în pat, nu era în celula ei. Era aici, în camera ei, în Londra. Firește. Ascultă atentă. În ce limbă vorbeau? Cine vorbea? Ciuli urechile. Era Scarlett. Auzi și o voce de bărbat. *Stanislaus. Stanislaus era*. Ce zicea? Întreba de ea? *Bine, bine, bine*. Nu, nu era el. Cine era? Venea sau pleca?

Pleca. Scarlett termină lucrul abia la miezul nopții. Trase obloanele. Gata pe ziua aceea.

— Ca un magazin, vezi tu, îi zise ea Adei. Dar eu sunt pasăre de noapte, așa că tu să intri dacă vezi lumina aprinsă. Bem și noi o cacao.

În fiecare sâmbătă după miezul nopții amândouă renunțau la tocuri, se dădeau cu un strat de cremă și se demachiau. Scarlett părea șleampătă fără tocuri și fără machiaj. Banală. Era ca un cameleon, cenușie ca o piatră de caldarâm ziua și strălucitoare ca un neon noaptea. Bărbații nu își puteau schimba înfățișarea la fel ca femeile, care, cu o rochie nouă, fard în obraji și ruj pe buze, gata, arătau diferit. În realitate, pe vecina Adei o chema Joyce, dar își spunea Scarlett.

— Scarlett? Întrebasese Ada. Ce nume mai e și ăsta?

— Cum, nu știi?

Glasul lui Scarlet, neîncrezător, deveni mai pițigăiat:

— Scarlett O'Harra. *Pe aripile vântului*?

— Ce-i aia?

— *Ce-i aia*?! Cel mai bun film pe care l-am văzut vreodată, aia e, fir-ar să fie! Cu Clark Gable? Idolul meu?

— Nu-l știu.

— Măicuțiță! Unde ai fost în război?

Ada șovăi.

— Departe. La țară.

— Ei bine, la dracu-n praznic cred c-ai fi fost dacă n-ai văzut *Pe aripile vântului*.

Ada strânse mai tare ceașca ei ciobită, cu ciocolată caldă, și se uită la Scarlett care stătea picior peste picior pe patul ei, cu fusta întinsă pe genunchi și un pachet de Woodbines odihnind în poală.

Avea degetele maro din cauza nicotinei, vocea guturală, dar Ada o plăcea.

Scarlett își aranja prezervativele, trei la doi șilingi, și îi spunea Adei să se asigure că fiecare client pune banii în geantă *înainte* să primească ceva.

— Tu fiind o începătoare și toate cele, s-ar putea să nu-ți dai seama ce important e asta. Trebuie să fim unite noi, femeile.

În semn de mulțumire, Ada îi cusu o fustă dintr-o bucată de material cumpărată din piață. O stofă în carouri, moale și roz. De la Dayella, „Nu face cute“.

Doi ani avea în plan să facă asta. Și apoi, gata. O să aibă suficient pus deoparte.

*

Ada își formase de-acum o rutină. Dimineața, își lua uniforma – rochie neagră, șic, cu guler alb și șorț – și pornea pe tocuri de la Strand până la J. Lyons. Îi convenea, avea cum merge acasă în pauza de masă dacă voia, deși îi plăcea mai degrabă să rămână cu fetele, să mai râdă cu ele înainte să se întoarcă la lucru, șerpuind printre mese cu șorțulețul și boneta ei. *Două ceaiuri și un biscuit. Imediat.* Ada vedea că bărbații se uitau după ea. Dar ea avea o clasă peste. O știa, ei știau de asemenea, iar Ada era sigură că nu se puteau abține.

La serviciu, Ada prefera restaurantul, bistroului. Ritmul nu era atât de nebunesc, iar clienții aparțineau altei clase sociale – mai în vârstă, mai bine plătiți, lăsau bacșiș mai consistent. Erau de-ai casei, funcționari, cel mai probabil directori, oameni care veneau în pauza de prânz cu ziarul după ei și comandau pe săturate din meniu carne de porc la grătar cu sos de mere, șuncă cu sos piccalilli. Miercurea închideau mai devreme, așa că ieșea cu fetele, la o tratație: cotlet și plăcintă cu rinichi, cârnați și cartofi prăjiți. Lunea și vinerea, femeile care aveau bani și timp liber ieșeau să ia prânzul cu prietenii, apoi mergeau acasă în Beckenham sau în Turnham Green, să le servească soților ceaiul. Femeile de genul ăsta îi plăceau Adei cel mai mult – rochiile cochete, pălăriile și mănușile, *mulțumesc mult, mulțumesc*. Ada le cunoștea pe toate. Țineau servitoare, iar copiii lor mergeau la școli private din suburbie.

Aveau și croitorese, pe cineva aproape de casă.

Femeia îi zâmbi Adei și se ridică de la masă, trăgând de rochie ca să cadă drept. Suplă și grațioasă, avea o mină plăcută și un ten de piersică. Rochia era din mătase artificială de culoarea caisei, ceva mai pală, încrețită la sâni și cu pense pe șolduri.

— Pliuri sus, ca de obicei, zise ea, apoi își plimbă mâinile de-a lungul șoldurilor: Și mulată.

Ada nu era sigură cu cine vorbea femeia. Prietena ei se aranja. Își ținea pudriera în lumină și-și tampona nasul. Pe de altă parte, rochia nu-i venea deloc bine. Prea strânsă pe șolduri și prea largă la bust. Femeia se căută prin geantă și plecă spre toaletă. Chelnerițele n-aveau voie să intre acolo. Ada se asigură că n-o vede nimeni și intră după ea.

— Doamnă, nu vă supărați că mă amestec, dar pensele au o problemă. Nu dau destulă lărgime.

Femeia se întoarse mirată:

— Știi tu, așa-i? zise ea sarcastică.

Ce știe chelnerița asta, săraca?

— Să fiu sinceră, da, știu, zise Ada. Când faci pensele pe orizontală, materialul se strânge. Trebuie să le coși puțin oblic, ca să permită lejeritate.

— Tu chiar ești croitoreasă, nu-i așa? continuă femeia cu o voce zeflemitoare, dar atentă.

Ada se îndreptă și își apropie călcâiele, zicând.

— Sunt, și încă una foarte bună.

Femeia își privi ceasul.

— Lucrez aici doar pentru bani, adăugă Ada arătând spre șorț.

Femeia se grăbea să nu piardă cumva autobuzul de 3.10 din Charing Cross sau, cine știe, metroul, pe care probabil îl lua de la Embankment.

— Vreau să-mi deschid un atelier, de fapt, urmă Ada.

Femeia își luă poșeta pe umăr.

— Poți s-o modifice? o întrebă.

— Trebuie să văd mai întâi cât material e în cusătură, zise Ada. N-ar fi nevoie de mult. Mai puțin de un centimetru de fiecare parte. Trebuie dat drumul la pense.

— Așa cum e, abia dacă o pot purta, zise femeia. Dar nu vreau s-o arunc. Ți-o aduc săptămâna viitoare.

Pe marginea chiuvetei îi lăasă Adei o jumătate de penny, apoi adăugă:

— Ce am de pierdut?

O chema Bottomley, doamna Bottomley. Lunea următoare veni cu rochia. Ada o întoarse pe dos și cercetă cusătura. Croitoreasa care-o făcuse nu pricepuse o boabă din materialul cu care lucrase, nu fusese în stare nici măcar să-l coasă drept. Pliurile erau strâmbe, cutele, prinse în cusături.

— Lăsați-mi-o, zise Ada. V-o înapoiez săptămâna care vine.

Doamna Bottomley o probă din nou săptămâna ce urmă și se întoarse la masa ei cu rochia învelită în hârtie.

— Perfectă, zise ea. Ai o carte de vizită?

— Nu, zise Ada.

Carte de vizită? Nici măcar doamna B. n-avea așa ceva.

— Dar mă puteți găsi aici.

— Și pentru ajustări? Întrebă doamna Bottomley.

Ada își reținu un zâmbet.

— Vă las adresa mea. E în apropiere. Putem pune la punct detaliile.

Îi plăcea să folosească expresia aceasta.

— Joia lucrez doar până la prânz.

Doamna Bottomley își scoase carnețelul cu adrese, subțire, cu coperte din piele.

— Numele?

Ada îi dictă pe litere VAUGHAN, apoi adăugă: *Modiste*.

Un costum de tweed pentru doamna Bottomley și o rochie de bumbac pentru fiica ei. O rochie de duminică pentru mama prietenei fiicei sale, pe care s-o poarte la un botez. Haine de bunăsimț, stofă decentă. Nimic spectaculos, dar era și ăsta un început.

*

Pentru știri, Ada asculta postul BBC Home Service. Trebuia să fie la curent, *au fait* cu ceea ce se întâmpla, pentru că uneori domnii ei vorbeau despre astfel de lucruri. Nu că ar fi ascultat-o

sau că s-ar fi așteptat să aibă habar de ceva, nu, dar pe Ada chiar o interesau. Problemele din Palestina și din India. Procesele de la Nürnberg și Dachau. Era straniu să se gândească la faptul că fusese acolo, pe teritoriul inamicului. Să se gândească la faptul că făcuse haine pentru doamne nemțoaice, că îngrijise de casa comandantului. Lucruri pe care n-o să le poată spune niciodată nimănui, care acum aveau să rămână secretul ei pe vecie. *Obersturmbannführer*-ul Weiter se sinucisese, iar Martin Weiss fusese spânzurat, văzuse asta în *Daily Herald*, dar acolo nu apărea nimic despre familiile lor. Probabil că Frau Weiss, sau cine-o fi fost ea, își schimbase numele, la fel și pe-al lui Joachim. Cum avea să-i mai găsească Ada vreodată? Și mai era și Stanislaus. Nu se putea abține să se întrebe ce se întâmplase. Era sigură că în München pe el îl văzuse. Era în viață, cel puțin. Dar Münchenul părea atât de departe. La fel și Londra cea de dinainte de război. Ada nu reușea întotdeauna să-și amintească cum fusese înainte de bombardamente. Nu reușea mereu să și-l amintească exact pe Stanislaus. Uneori se întreba dacă nu cumva memoria îi joacă feste, dacă nu cumva fusese doar o închipuire a ei. Nu era sigură că acum l-ar mai recunoaște.

*

Nu mai trăise o iarnă atât de grea, nici măcar în Germania. Sosise ianuarie 1947. Pe Strand, zăpada îi ajungea până la brâu. În *Picture Post* apăruseră fotografiile din provincie cu ziduri de nămeți, bancuri grele de zăpadă sufocând câmpurile și pădurea, șinele de cale ferată și drumurile. Ada avea o sobă pe gaz în cameră, dar era veche, cu cărămizi de șamotă crăpate și duze înfundate. Nu putea să regleze gazul, așa că degera. Pe la ferestre trăgea curentul, pe sub ușă intrau pale de vânt, asta până când Ada găsi în piață niște pânză din care făcu niște rulouri ca niște cârnați, umplându-le cu ziare, pe care le îndesă dedesubt. Cumpără o sticlă din piatră pentru apă fierbinte, pe care-o înfășura în prosop și-o lua cu ea când se întindea în pat, să înfrunte jilăveala înghețată a așternuturilor.

Prietenul ei vânzător în piață înțelesese care îi era situația. Avea taraba plină cu țesături utile, materiale rezistente la uzură, cu

stampila CC41 pe margine, și le vindea la un preț bun. Dar ținea suluri de material și sub tarabă, pe care le scotea numai atunci când nu erau curioși prin preajmă. Ada avea bani acum. *Moiré*-ul albastru era bun vara, dar Ada trebuia să-și potrivească îmbrăcămintea după anotimp, iar acum vremea era atât de năprasnică, încât îi trebuia neapărat alt rând de haine, poate chiar două. Nu stătu pe gânduri când văzu docul bleumarin din care avea să-și facă un palton de iarnă, nici când veni vorba de jerseul negru pentru rochie, chiar dacă asta însemna o nouă săptămână la sfârșitul căreia nu putea să pună bani deoparte. Avea să se revanșeze.

Tricotul era lacom, se întindea la coasere, se lăbărta unde n-ar fi trebuit. Ada lucra la rochie la lumina lumânării când se lua curentul, fapt pentru care îi mulțumea în gând nenorocitului de Manny Shinwell⁶. Își chinuia ochii, dar se descurca dacă ținea lucrul foarte aproape, așa cum făcuse la Dachau. Cosea în weekenduri ascultând radioul, selecția *Dick Barton* de sâmbăta dimineată, *Much-Binding-in-the-Marsh* duminica după-amiaza. Mânci trei sferturi, decolteu în formă de inimioară, pe care-l văzuse în *Everywoman*, peplu – Ada avea niște căptușeală rămasă, așa că o cusu ca întăritură fustei, în caz că i s-ar fi lăsat, să nu își strâmbe forma.

Prima noapte de sâmbătă din februarie. Pe tocuri, Ada fu atentă pe unde calcă pe Floral Street, apoi prin spatele Bisericii Actorilor, prin mocirla și frunzele de varză din piață, în jos pe South Street, cu răbdarea *treci și marea*, până la Strand. În încălțăminte îi pătrunsese zăpadă topită. Ciorapii i se udaseră pe talpă, iar la spate se stropise de zloată. Își curăță petele în baia pentru doamne, apoi ieși și se privi în oglinda cea mare. Pernuțele de la umeri o făceau să pară înaltă, iar jerseul i se mula pe trup, fără o cută. Decolteul în formă de inimioară îi puneă în evidență sânii, peplul, șoldurile, talia devenind astfel o adâncitură delicată între ele. Răsuci pe deget o buclă, pe care și-o prinse dedesubt. *Ava Gordon*. Arăta bine, chiar și cu ochelari. *Mannequin*. Își puse haina pe braț, o lăsă la garderobă și urcă la barul american. Îi strecură cei șase penny lui maître d'hôtel, lăsându-se apoi condusă spre o masă.

Era liniște înăuntru.

— Vremea e de vină, zise barmanul. Zăpada. Oamenii nu pot

ieși, nu pot intra... Plus lovitura de la Savoy. Scoate lumea din schemă. Bagă frica-n oameni c-o să se răspândească. Ca de-obicei?

Ada își păstra rutina. Avea să-și soarbă White Lady-ul cu un pachet de țigări pe masă, din care avea să scoată una și să și-o plimbe între degete. La bar nu se așeza niciodată. Ar fi fost penibil. Nici capul nu-l întorcea să vadă cine era pe-acolo, ce priviri ar putea întâlni. Ar fi fost prea pe față. Aștepta un gentleman și era atentă la barman să vadă dacă îi face cu ochiul. *Are o cameră sus*. Apoi își punea în geantă ochelarii și mai aștepta o bucată.

Odată ce-și dădeau jos pantalonii, toți bărbații erau niște băieței.

— Imorali, mulți dintre ei, îi zisese Scarlett. Se-ntâmplă să-i văd cu soțiile și copiii și mă gândesc: oare cum pot să facă așa ceva?

Câțiva voiau lucruri pe care nu le-ar fi făcut cu soțiile, lucruri dezgustătoare, ciudate și amuzante în același timp. Ada își zicea că ajunsese să cântărească destul de bine caracterul cuiva din vremea lor, știa să spună ce și cum despre cineva doar aruncându-i o privire. Dar adevărul e nu se știe niciodată.

— Ia-le mai mult, o sfătuisese Scarlett. Ăstora de-ți vorbesc frumos și toate cele, iar când rămâneți singuri fac ca toți dracii.

— Nu, răspunsese Ada.

Era o damă de companie, nu o profesionistă, nu ca Scarlett. Ada se ridica și pleca dacă nu-i convenea, cu tot cu bani. Știa că n-au ce să-i facă.

Le plăcea să vorbească, tuturor. Lucruri pe care nu le puteau spune celor din familie. Sărmanii, erau insuportabili. Uneori, Ada se gândea c-ar fi trebuit să se apuce și ea de dat consultații săriților de pe fix, că tot era la modă. Ziua Z. Alamein. Le zdruncinaseră mințile. Nimeni nu înțelegea, nimeni nu voia să audă. Fuseseră plecați atâta timp, că nu-i mai recunoșteau copiii, nevestele nu-i mai voiau. Viața de civil era dură. *Ei îi fusese bine în război?* Nu se cădea să spună *Nu*. Cui să-i fi fost vreodată bine în război? Ada înțelegea. *Știu cum te simți*. Ținuse totul în ea, înfundase dopul atât de adânc, încât crezuse c-o să explodeze. *Ești prima persoană cu care am putut să discut despre asta*, îi spuneau mereu. Ada își dorea să fi avut și ea pe cineva căruia să-i vorbească, să dea afară totul. *Poți să ai încredere în mine*, le zicea Ada.

Ar fi putut să facă o avere vânzând secrete de război. Acum, ar

fi putut să facă o avere dacă i-ar fi taxat în plus pentru că-i asculta. *Spune-mi, la ce te gândești?*⁷ Își făcuse reputație în domeniu ca un fel de mama răniților, o *problemă împărtășită e o problemă pe jumătate rezolvată*. Mințile lor se chirceau de amintiri cu morți pe care nu-i cunoscuseră niciodată, cu trupuri împrăștiate de obuze, asta îi făcea să se crispeze. Războiul nu se mai termina odată. Cel puțin nu războiul ascuns, războiul despre care nimeni nu vorbea. Supura ca o rană rușinoasă, chinuindu-i în tăcere. Ada știa toate astea.

Ea le oferise un serviciu. Pe care ei și-l permiteau, cu toate gratuitățile lor după armată.

— Dați-mi voie.

Avea o cutie de chibrituri cu „Smith’s“ pe una dintre fețe. Își purta părul ondulat, cu cărare pe-o parte și dat cu briantină. Era un bărbat masiv, brunet și negricios la față, cu obraji bucălați, ca ai unui bebeluș din reclamele pentru Cow & Gate⁸. Pesemne trecuse în rezervă de ceva timp. Majoritatea bărbaților pe care-i cunoscuse ea încă aveau părul scurt pe părți și la ceafă. Bărbatul aprinse chibritul și ocroti flacăra între palme, aplecându-se spre Ada. La mânecile hainei i se vedeau ieșind fire de păr negru, mătăsos. Avea costumul bine croit, ceva între uniformă și haină civilă. Om de afaceri.

— Mulțumesc, zise Ada.

— Așteptați pe cineva?

Vorbea cu un accent pe care Ada nu-l putea localiza. Italian. Sau spaniol.

Ada știa tipicul. *Da, aștept. Au întârziat. Da, aș fi încântată să-mi țineți companie o vreme*. Putea refuza pe oricine dacă nu-i plăcea. Dar bărbatul acesta era atrăgător, în felul lui.

— Sunteți în Londra pentru prima dată?

— Nu, zise el. Am locuit mulți ani la Londra. Acum mă consider londonez. Dumneavoastră?

— Păi, zise Ada, și eu la fel, de fapt.

— Ei bine, iată-ne. Avem deja o mulțime de lucruri în comun. Gino Messina, îi întinse el mâna, i-o luă pe-a ei și o duse la buze.

— De unde sunteți?

— Din Malta, o insulă mică în Mediterana.

— Sigur e foarte cald pe-acolo, zise Ada. De-asta sunteți așa bronzat?

Bărbatul râse. Ada i se alătură, *ha ha ha*. Se simțea relaxată.

— Și dumneavoastră cine sunteți?

— Ava, zise ea.

Modiste, adăugă în gând.

— Ava Gordon, completă ea.

— Ava Gordon.

Gino trecuse cu bine prin război, chiar nu avea nimic de care să se plângă.

— Dar nu-mi place să vorbesc despre vremurile alea.

— Nici mie, continuă Ada, ușurată – asta da diferență față de ceilalți. Privește înainte, așa zic mereu.

Se așază picior peste picior și-și întinse fusta unde se șifonase. Pe pantofi îi rămăsese o pată de la zloată. Un pic de lustru și se rezolva.

Ada nu cerea banii pe față, așa cum făceau fetele de la bar, dar își lăsa geanta deschisă, *discret*. Verifica dacă totul era în regulă, taxi, portar, onorariu. Îi plăcea cuvântul *onorariu*. Doamna B. încasa onorariu pentru serviciile sale, medicul, la fel.

— Ești aici în fiecare sâmbătă? o întreabă Gino când Ada se îmbrăca, să plece.

— Aproape în fiecare.

— Atunci, ce zici de săptămâna viitoare? Păstrează-mi și mie loc în rând.

— Nu există rând.

— Mă bucur s-aud, zise el. În cazul ăsta, păstrează-te pentru mine.

Era un tip potolit, chiar suav, de un farmec *continental* și cu un zâmbet de copilăș.

Ada încuviință.

În acea săptămână Ada împleti un cardigan roz în V dintr-unul pe care-l luase la mâna a doua și pe care îl deșirase. Stând lângă foc, *unul pe față, unul pe dos*, și ascultând piese la radio. Gino voia s-o vadă. Pe *ea*. Avea să poarte rochia ei albastră de *moiré*, însă, iarnă fiind, avea nevoie și de un pulover de lână. O să și-l dea jos

când ajunge, dar poate să-i țină de cald și cât așteaptă. O altă nuanță de albastru risca să fie stridentă, iar negru ar fi fost prea sumbru. Roz era chiar o alegere bună.

Ceruse să fie condusă la canapeaua de catifea din colțul cel mai îndepărtat, ferită de curentul care trăgea de la fereastră. Își învârti paharul cu White Lady între degete și sorbi din el doar o picătură, să țină mai mult.

— Nu, mulțumesc, îi zise unui domn înalt care se apropiase și îi aprinsese țigara cu o brichetă aurită. Aștept pe cineva.

De data asta nu mințea. Doar că acel cineva *întârzia*. Ada își termină băutura și mai ceru una. Probabil Gino uitase. Să-i mai dea o jumătate de oră. Nu-l scăpase din ochi nici pe bărbatul înalt, care vorbea cu una dintre fetele de la bar. Se uita în continuare la ea. Ada nu trebuia decât să-i zâmbească și avea să-l ispitească. Nu-și permitea să piardă cinci lire, uite-așa. Cât să-l mai păsuiească pe Gino? Dacă se ducea cu altcineva, s-o facă așa cum trebuie. Gino n-ar trebui să lase o fată să-l aștepte, s-o țină ca pe ace pe *ea*, de parcă n-ar fi avut nimic altceva de făcut. Era nepoliticos. Nu, era mai mult de-atât. Gino îi arăta cine-i șeful. Tu mă aștepti pe mine, Ava. Nu eu pe tine. Ei bine, Gino Messina, Ava Gordon are ceva să-ți zică.

Cotrobăi prin geantă după ochelari, îi scoase și îi puse la ochi. Observă atent trăsăturile fețelor, petele de pe covor, fumul trimis în rotocoale spre tavan. Își dădu jos cardiganul și-și scoase o țigară din pachet, rulând-o mai apoi între degete, cu ochii la bărbatul de la bar.

— Ai așteptat până la urmă.

Nu-l văzuse venind pe Gino, care deschise o cutie de chibrituri și aprinse unul.

— Nu te-am recunoscut, cu ochelari.

Ada îl observa clar acum, în lumina puternică a barului. Avea ochii negri, profunzi ca niște lovituri de ciocan, suficient de adânci încât să vezi în ei. Avea gura și fruntea ridate. Bine hrănit. Străin. Un glas în sinea ei îi șoptea *Nu te încrede-n el. Nu te-ai învățat minte?*

— Eram pe punctul să renunț să te mai aștept, zise Ada. Credeam că nu mai vii.

— Da, zise el întinzându-se și scoțând din pachetul ei o țigară,

de parcă i-ar fi aparținut.

Nemernic neobrăzat.

— Îmi cer scuze, continuă Gino, a intervenit ceva.

— Aha. Și ce te-a reținut?

— Afaceri, îi răspunse. Oricum, n-ai înțelege.

— Și cu ce afaceri te ocupi?

Bărbatul își atinse ușurel o nară.

— În țara mea, avem o vorbă. *Chi presto denta, presto sdenta.*

Curiozitatea a omorât pisica.

Curând, n-avea să-i mai rămână ce haine să îmbrace. Era o treabă să ieși de fiecare dată cu câte un bărbat și acela mereu altul. Nu apuca să te vadă cu aceeași vestimentație de două ori. Dar ea și Gino se întâlneau regulat acum, iar Adei îi trebuiau și alte haine. Îi plăcea ideea să se vadă mereu cu Gino, ca și cum ar fi mers braț la braț. Era un om de lume, Ada își dădea seama bine, plimbat, manierat. Avea clasă, era de un cavalerism de modă veche.

— De-asta ai tu nevoie, zise Scarlett. De clientelă regulată.

— Clientelă? se miră Ada. Nu-s ceea ce crezi tu că sunt.

Ea nu *pescuia* bărbați așa cum făcea Scarlett, stând în stradă până când agăța unul.

Scarlett râse în hohote.

— S-ar putea ca legea să vadă lucrurile diferit.

Gino nu era client. Mai degrabă era tipul ei. Se purta frumos cu ea, o răsfăța de-adevăratelea, cu vin și apoi Porto, n-o dădea niciodată afară, nu ca unii care abia așteptau să scape de ea, de parcă le făcuse o mizerie de nedescris în pat.

Prietenul ei de la piață adusese niște crep de lână.

— Numai o rămășiță săptămâna asta, Ada, vreo doi metri, cu lățime de 1,40. Ți-o dau ieftin.

Burgundy, crep de lână. Ada își aminti de Frau Weiss, atunci, prima dată, purtând o rochie din crep de lână cu guler Peter Pan, mulată pe corp, porttigaret. Acum avea și ea părul blond și, pus în evidență de stofa rubinie, o să strălucească asemenea soarelui la răsărit. N-avea să uite niciodată, eleganță și frumusețe versus urâtenie și mizerie.

Se apucă de croit rochia chiar în noaptea aceea. N-avea destul material s-o coasă pe bie, însă îi ajungea de-o rochiță dreaptă, cu

mâneci drepte, cu niște romburi decupate chiar sub linia gâtului, o idee de decolteu, plin de bun-gust, ceva deloc banal, perfect pentru Smith's.

Maître d'hôtel dădu din cap aprobator când Ada îi strecură cei șase penny în seara aceea. Barmanul îi aduse băutura.

— Arăți nemaipomenit în seara asta, Ava, zise el. M-ai vrăjit și pe mine. Te vezi cu același domn? E-a cincea săptămână deja. Aș zice că ești curtată.

Ada găsi plăcut gândul acela. Îi era drag Gino și el o plăcea, la rândul lui, Ada știa văzându-i ochii cum coboară în jos pe trupul ei și simțindu-i brațul când îi cuprindea mijlocul.

— Superbă, zise el. *Bella*. Ai gusturi foarte rafinate.

— Mulțumesc, zise Ada.

— De unde îți cumperi rochiile?

— Să mi le cumpăr? Gino, eu nu mi le *cumpăr*, mi le *fac*. Modelul, absolut tot.

— Păi, Ava Gordon, ești înzestrată cu un talent rar. Ce porți ar putea trece ca venind de la case de modă direct din Paris.

— Mi-ar plăcea să fac mai multe, zise ea. Să-mi deschid o afacere, știi. Să am clienții mei, să-mi fac un nume.

— Te-ai descurca de minune.

— Aș avea șanse. Am deja clienți.

Doamna Bottomley îi făcuse cunoștință cu o altă doamnă, care voia o ținută pentru nunta fiului ei. *Ceva clasic. Să nu se demodeze*. Iar aceasta i-o recomandase mai departe pe Ada unei doamne care căuta croitoreasă. Îi zisese că-i poate scrie oricând o recomandare. *Miss Vaughan este o femeie de cuvânt, o prezență plăcută și o croitoreasă exemplară*.

— Dar ai avea nevoie de capital, zise el. De sprijin.

— Știu, zise Ada. Dar într-o bună zi tot o să reușesc. O să vezi.

Bărbatul râse.

— Îmi plac fetele ambițioase, zise el, apoi îi cuprinse talia și o strânse aproape. Va trebui să vedem ce putem face și noi, nu-i așa?

Noi. Ea și Gino. Care avea bani, era limpede. I-ar putea fi el finanțatorul, n-ar fi cine știe ce pentru un om ca Gino s-o ajute să deschidă un atelier. În fond, asta și lăsase de înțeles.

De data asta găsi în geantă, pe lângă bani, și o pereche de

ciorapi – ambalați într-o cutie, de la Bear Brand, foarte la modă, dintr-un nailon foarte fin.

Gino scrumă pe covor.

— Un cadou pentru tine, Ava.

— Oh, *mulțumesc*, Gino.

— Păi, știu cât de greu e pentru voi, fetele, să faceți rost de lucrurile care vă plac.

Trase prelung din țigară și scoase fumul pe nas ca un armăsar.

— Mărimea 9, sper că-ți vin. Zâmbi strâmb, cu jumătate de buză. Sunt o mulțime de-așa ceva de unde i-am adus.

— Serios? se miră Ada. Cum așa?

— Întrebări, atâtea întrebări, zise el atingându-și ușor o nară. De fapt, am la mine niște perechi în plus. De la Bear Brand. Park Lane. Ai putea să câștigi o sumă frumușică și tu. Mie mi le vinde cineva, eu ți le vând ție, iar tu le vinzi prietenelor tale. Ce zici, Ava?

Ada se gândi la fetele de la lucru. Dacă prețul era bun, probabil c-ar putea vinde câteva. Însă nu trebuia să afle șefa. N-avea de gând să sfârșească în fața unui judecător, deși, la o adică, putea să zică oricând că avea un iubit american. Dar, de fapt, nu era mare lucru. Toată lumea vindea câte ceva la negru.

— Îi cumperi cu 6 penny, zicea Gino. Îi vinzi cu un șiling. Profit sută la sută. E o afacere bună, Ava. Și un preț bun pentru ciorapi.

Dacă nu putea să îi vândă, tot îi rămâneau să-i poarte. Trebuia să fii foarte atent cu ciorapii din nailon. Dacă i-ai agățat, gata.

— Dă-mi câteva perechi, se hotărî Ada. O să încerc.

Gino deschise geanta, scoase două cutii și i le întinse Adei.

— Am încredere în tine, Ava, zise el. Ne vedem săptămâna viitoare. Același loc, aceeași oră. Poți să-mi dai atunci banii.

— Și dacă nu le-am vândut?

— Le vinzi sau mi le dai înapoi. Fără resentimente. Eu mă asigur că omul meu va fi înțelegător. Uite, zise Gino, pune-le aici între paginile ziarului. Nu vrem să-și bage nasul cineva.

Îi dădu un exemplar din *Evening News*, iar Ada ascunse cutiile între paginile îndoite.

— Și dacă te-ntreabă cineva, îi zici și tu că le ai de la un marinar american.

Ada puse ciorapii împăturiți sub braț.

Ar fi putut să vândă nu două, ci douăzeci de perechi.

— Nu promit nimic, zise ea, notându-și mărimile fetelor în pauza de ceai de la lucru.

Sâmbătă seara îi dădu lui Gino banii pe care îi strânsese, plus o comandă de douăzeci de perechi de ciorapi.

— Fără cutie, zise el. Dar originali.

Ada îi ascunse între paginile ziarului *Evening News* și verifică onorariul din geantă.

— Săptămâna viitoare, la aceeași oră, Ava. Același loc. Îmi zici câte comanzi.

— Nu pot să comand în fiecare săptămână, zise ea.

Fetele de la lucru nu câștigau prea mult. Ciorapii erau un răsfăț, nu o obișnuință, mai puțin pentru Scarlett și pentru Ada, care aveau ceva în plus de cheltuit.

— Credeam că te pricepi la treaba asta, Ada. Sunt un chilipir.

Gino stătea pe un fotoliu, cu un prosop în jurul brâului. Se ridică și făcu câțiva pași spre dulap, unde se întinse spre geanta lui din piele, scumpă, atent lucrată, cu cleme cromate. O deschise și scoase din ea o sticlură de lac de unghii.

— Dacă poți să dai comandă de ceva, s-ar putea să se mai găsească ceva și pentru tine.

— Și dacă nu pot?

— O să găsești o cale.

Ada luă lacul de unghii, *Dura-Gloss*, *American Beauty*.

Îi puse florinul în palmă portarului și o luă înapoi spre piață. Amuzant lucru, banii, felul în care funcționau, o felie pentru maître d'hôtel și portar, o felie pentru gazda ei. O felie pentru Ada că pasa ciorapii și o felie pentru Gino, care o aprovizionea. Cine muncise la ei? Cât primise pentru muncă? *Paraziți nenorociți*, îl și auzea pe tatăl ei. *Capitalismul*. Dar așa erau banii, aveau o viață a lor.

În săptămâna aceea strânse o comandă de unsprezece perechi de ciorapi, iar cineva o întrebase dacă-i putea da prietenului ei cupoane pentru îmbrăcăminte sau cupoane pentru pâine, dacă primea.

— Să vedem cum merge, Ava, zise Gino. Să vedem cum merge.

Se întâlniră iar și iar în săptămânile ce urmară. Gino nu era ca ceilalți bărbați. Ada îl îndrăgea. Și el părea să țină la ea, deși se asigura că totul se desfășoară profesionist, onorariul în geantă, fără întrebări, vânzare-cumpărare. Comision, așa îi zicea el. *Comision*.

Dorchester și Savoy, Smith's și Ritz. Frecvența aproape aceleași locuri ca Stanislaus. Întotdeauna avea la el o grămadă de bani, fix ca Stanislaus. Afacerea lui, oricare-ar fi fost ea, era profitabilă. Ada ardea de curiozitate să afle mai multe, dar nu întrebă niciodată nimic

— Nu-ți bate tu căpșorul ăsta frumos, Ava dragă, obișnuia Gino să zică. E o lume a bărbaților.

Martini-uri, Pink Lady-uri, Mint Julep-uri. Era un bărbat atrăgător, care știa cum să se poarte cu o femeie, chiar dacă Ada era sigură că nu *iubea* femeile, nu așa cum le-ar fi iubit William. Se obișnuise cu trupul lui. Apropiat și familiar ei, așa cum fusese odată trupul lui Stanislaus. Și, la fel ca Stanislaus, o enigmă. Ada nu-l putea clasa, însă poate că de vină era originea lui. De data asta, își zisese ea, era înțeleaptă, altă femeie față de cea care fusese înainte de război. Mai devreme sau mai târziu, avea să-și dea ea seama ce zace în Gino Messina.

— Mă faci să mă simt mândru, zise el. Oamenii întorc capul când ne văd împreună. Își zic: ce-o fi având maimuțoiul ăla ruginit și eu n-am? Cum se face că ăia urâți se aleg mereu cu femeile frumoase?

Probabil că avea și alte femei, cu care se vedea în alte seri din săptămână. Câteodată, pumnul geloziei o lovea pe Ada în coaste, găsind-o nepregătită. *Am putea face un târg, Gino? Eu mă văd doar cu tine dacă și tu, la rândul tău, te vezi numai cu mine?* Știa că era căsătorit. Toți erau. Gino spunea că soția nu-l înțelege.

— Aș vrea să divorțez, dar ea n-ar fi de acord, nu ar fi bine pentru pici.

— Câți ai, Gino?

— Unul, zise el. Un băiețel.

— Câți ani are?

— Șase.

De-o vârstă cu Tommy.

— Cum îl cheamă?

— Gerardo, zise Gino, dar îi spunem Jerry. S-a născut în timpul bombardării. Prietenul meu, cel de care ți-am povestit, relația mea, a zis să-i spunem Jerry, în cinstea celor care i-au tras-o lui Adolf și avioanelor Fokker. *Fokkers*.

Toate *rrr*-urile și vocalele prelungite sunau amuzant cu accentul lui, deși vorbea engleză foarte bine. Cine știe unde o învățase. Bărbatul râse, *ha ha ha*. Ada nu pomenise nimic despre Tommy, nu era sigură că ar fi fost potrivit să aducă vorba despre el. Era posibil ca lui să nu-i convină. O credea liberă și fără nici o obligație. Independentă, cum ar zice el. *Asta îmi place la tine, Ava dragă. Și ești și ambițioasă. Vrei să ai succes.*

Șefa ei avea un nepot, un băiețel. Într-o zi îi zise Adei că băieții erau mai afectuoși decât fetele, vin, te iau în brațe, se suie la tine-n poală – *te iubesc*. Ada își amintea încă germana. *Ich liebe dich*. Sub nici o formă nu trebuia să uite germana. *Mutti*. Se gândea la Thomas în fiecare zi. Tot ce făcea, pentru el făcea.

— Poți să-ți fac rost de materiale, zise Gino. Direct de la omul meu. Fără intermediari.

— Ah, da?

Ada *înțelesese* ce hram poartă Gino. Profituri obținute îndeosebi pe ascuns.

— Fă-mi rost de cupoane, zise ea.

Avea să le folosească pe lângă ce cumpăra de la omul ei, care vindea țesături McCoy veritabile.

Poate o să-și deschidă atelierul mai devreme decât își închipuise. Ada Vaughan, *modiste*. Să facă ce știa ea mai bine, ce visase atâta timp. Prietenul ei gheșeftar părea să știe de unde să facă rost de stofă. Toată lumea era sătulă de război până peste cap, de raționalizare și de strâns cureaua, de dărâmături și de măsuri de austeritate. Ea avea să creeze haine care să ridice moralul. Din dantelă și batist, crep Georgette și satin, tul și zibelină. Haine care să se unduiască și să danseze, care să cânte și să râdă. Haine care să devină una cu trupul, preschimbându-l într-o sculptură vie. Stofă drapată, partea stângă pusă pe bie, cealaltă parte – pe drept. *Să nu-ți fie frică niciodată*, ar zice Isidore, *materialul nu ți-e dușman*.

Încrețește și întinde, calcă și dă-i forma cuvenită. Lucrul care nu se vede, el face diferența, el modifică o rochie de duzină într-o adevărată minunăție.

Va fi nevoită să le vândă pe piața neagră, dar Gino și prietenul lui o vor ajuta. Trebuia să se afle din gură-n gură. Ceea ce nu era neapărat rău. Obținuse deja așa câțiva clienți, iar doamna B. se descurcase foarte bine în felul ăsta. Cea mai bună publicitate, obișnuia să zică ea. Mult mai bună decât reclamele plătite, care erau pentru îmbrăcăminte de gata, pentru rochii cu plata în rate sau C&A. Hainele Adei aveau să fie *personalizate*, modă pentru o stare de spirit. Îi plăcuse cum sună asta. Casa Vaughan, *modă pentru fiecare stare de spirit*. Așa zicea și doamna Bottomley. *Hainele tale îmi înseninează ziua*. N-avea să mai dureze mult și lucrurile aveau să intre în normal.

— Cupoane de țeșături? Întrebă Gino.

— Da, zise Ada. Le-aș folosi ca să fac lucruri pe care apoi le-aș vinde. Sunt sigură c-aș putea să le dau. Și sunt mai ușor de ascuns decât ciorapii, e mai ușor pentru toată lumea.

— Ce te face să crezi că el poate să facă rost de cupoane?

Ada ridică din umeri.

— Pare să poată face rost de o grămadă de lucruri.

Șovăi. Era nevoită s-o zică:

— Mi-ar plăcea să-mi deschid o afacere, Gino. Ai vrea să mă ajuți? Să fii finanțatorul meu? Poate să fie și cu titlul de împrumut. O să-ți dau banii înapoi.

Gino își aprinse o țigară și se lăsă pe spate în așternuturi, țuguindu-și buzele și suflând în sus cerculețe de fum, *puf, puf*, în liniște.

— Poate, zise el. Dar trebuie s-o facem mai profesionist.

— Desigur.

Probabil Gino voia un profit mai mare. La ciorapi îl împărțiseră jumi-juma, așa zisese. Dar din cupoane, fiind mai riscant, pesemne se gândea să ceară o felie mai generoasă. Ori o felie din afacere.

— Ai putea să-mi fii asociat, zise Ada. Nu m-ar deranja. Pot s-o fac să meargă, sunt sigură.

Gino urmări cerculețele de fum îndepărtându-se și împrăștiindu-se.

— Păi, eu nu mă refeream chiar la asta, zise el cu un glas moale.

— Dar la ce, atunci?

— Sâmbetele astea, nopțile. O întâmplare, nu crezi?

— Nu înțeleg.

— Nu se știe niciodată peste cine poți să dai. Mai ales o femeie frumoasă ca tine. Știu eu ce faci când nu sunt aici? Cu cine vorbești? Mă expun unui mare risc.

— Nu mai există nimeni altcineva, Gino, zise Ada. Doar tu.

— Cum pot să fiu sigur de asta?

— Ai cuvântul meu.

— Cuvântul tău nu înseamnă nimic. Poți *garanta* că numai cu mine te vezi?

Ce insinua, că ea n-ar fi fost un om de încredere? Ada simți un val de iritare clocotindu-i pe dinăuntru.

— Trebuie să mă crezi, Gino.

Bărbatul își stinse țigara în scrumieră, apăsând chiștocul în vârful grămezii de chiștoace.

— De ce nu-ți plătesc eu oare un avans? zise el.

— Un avans?

— O dată pe săptămână. Sâmbătă noaptea. Doar pentru mine.

Un avans? Scarlett avea dreptate. Ada crezuse că are un iubit, dar era un client, de fapt, unul fidel. *Clientele*. Puteau încerca jocul ăsta. Dar dacă urma să fie o femeie întreținută, trebuia să merite timpul pierdut.

— Cât?

— Zece, zise el.

Ada încuviință.

— E o ofertă generoasă, Ava dragă, zise el. Domeniul tău de activitate e periculos... Ar trebui să te gândești la siguranța ta.

Într-adevăr, unii clienți erau ciudați, perversi, lipsiți de scrupule. Știa de la Scarlett că nu toate fetele scapă cu bine din mâinile lor, și chiar ea avusese câteva experiențe mai riscante. Ada fusese atentă, dar și norocoasă. Trebuia să fie în siguranță, pentru Tommy. Moartă, cum să-i mai fie de folos? Pe de altă parte, avea nevoie de bani, să găsească un cămin pentru băiețelul ei. Lucruri care nu s-ar fi întâmplat fără cheltuială, iar ea era pe cont propriu.

— Un singur lucru, zise Gino. Vreau să mergem la tine.

— Dar la Smith's ce are?

— Schimbare de decor, insistă el.

Doar o dată pe săptămână, îi explică Ada proprietăresei, sâmbăta. *Fără domni în vizită!* Gino era logodnicul ei. *Cu un nume ca asta? Să nu te încurci cu italieni.* Avea să plece înainte de miezul nopții. *Logodnici sau nu, fără domni după ora zece!* Proprietăreasa asta fusese și ea tânără odată. Zece era cam devreme. Ada n-o deranjase niciodată. Își plătise chiria la timp. Nu făcuse niciodată gălăgie, nici mizerie. Nu ca Scarlett, ai cărei vizitatori intrau și ieșeau încontinuu de la subsol, sau ca așa-zisa clarvăzătoare de la parter, care avea clienți la orice oră din zi și din noapte. Era crud să-l dea afară la ora zece. *Unsprezece, cel târziu.* La unsprezece era în regulă. *Doar că trebuie să te taxezi în plus,* zise ea, *ca să-mi acopăr cheltuielile.* Cheltuielile? *Dacă sunt acuzată că țin aici bordel.*

— Nu, zise Ada. Nici vorbă de așa ceva. E alesul meu, Gino Messina.

— Mă bucur s-aud, zise proprietăreasa. Dar tot o să-ți măresc chiria. Patru lire pe săptămână.

— Patru lire? Asta-i mai mult decât dublu!

— Va trebui, atunci, să munciți mai mult, nu-i așa? Tu și Gino.

— Nu sunt ceea ce-ți închipui dumneata că sunt, zise Ada. Lucrez la Lyons. Nu-mi permit să plătesc atât.

Speculanto, îi stătea Adei pe limbă. Ar fi amenințat-o cu poliția, dar știa că nu are cum, fiindcă ar fi înhățat-o și pe ea.

— Vedem noi ce-i și de capul logodnicului ăstuia al tău, zise proprietăreasa.

*

Zăpada se topi, lacurile se uscară, iar cerul se făcu din gri, albastru. Fire de praf dansau în lumina soarelui de aprilie filtrat prin fereastra Adei, descoperind, mai departe, stratul de praf de pe tăbliile bufetului și de pe plinte. Încăperea avea nevoie de curățenie de primăvară. Ada voia să-și păstreze camera pură, o ținuse așa pentru ea și Tommy, care creștea și creștea. Acum, era posibil să-i vină greu să-i dea de urmă. Șase ani însemna mult. Nu mai era sigură că cel mai nimerit loc să aduci un copil era Covent Garden – dur, plin de vânzători și de baruri de noapte, cu fetele din Shaftesbury Avenue, plus Seven Dials chiar după Biserica

Actorului. Deși era la îndemână pentru serviciu, iar piețarii o știau deja și îi dădeau seara ba morcovi, ba conopidă, târguindu-se totuși.

Nu-i plăcea să-l aibă pe Gino în camera ei. Se purta de parcă ar fi fost la el acasă, așa că încăperea nu-i mai aparținea Adei. Gino se descâlța și se foia de colo colo în șosetele lui gri, punea ceainicul pe foc fără să întrebe.

— Asta costă bani, zise Ada.

— O să-mi fac o ceașcă de ceai de fiecare dată când o să vreau, o lămuri Gino. Adu-ți aminte cine-ți plătește facturile.

Nu-i plăcea ca Ada să iasă fără el, nici măcar cu colegele.

— Am iscoadele mele, știi doar, îi zise el și făcu un semn în dreptul gâtului, anunțând-o ce-ar fi pățit dacă îl înșela.

Ada se întrebă dacă era un preț ce merita plătit. Poate că fusese mai bine înainte, când era pe cont propriu și făcea ce poftea. Dar acum nu mai știa cum să pună capăt poveștii ăsteia. Poate Gino se liniștea după ce se încredința că Ada e demnă de încredere.

— În plus, zise el, locul ăsta e o dărapănătură. Eu dețin multe bunuri. Proprietăți în Mayfair. Ți-aș putea pune la dispoziție un mic apartament, într-un loc drăguț pe Stafford Street sau Shepherd Street. S-ar putea să fii nevoită să-l împarți cu altcineva, dar așa ai avea și tu cu cine să mai schimbi o vorbă, să nu-ți fie urât.

Adei îi plăcea să locuiască singură. Camera ei era mică, dar se simțea bine acolo. Nu voia să se mute.

— E-n regulă, zise Ada. Mulțumesc.

— Ava, cred că n-ai priceput ce am zis. Ești femeie și ești singură. Gândește-te la câte se pot întâmpla.

Stafford Street. Sigur era scump. Dublu față de cât plătea acum, unde mai pui că nici aici nu era ieftin. Nu și-ar putea permite niciodată să stea acolo, oricât ar pune deoparte.

— Ai grijă, zise Scarlett. O să te scoată la produs. Așa încep.

— Cine? întrebă Ada.

— Vai, drăguță, ce *crudă* ești. Peștii. La început se poartă așa de frumos cu fetele lor, după care, zbang, întorc foaia, te pun să lucrezi pentru ei, care trăiesc pe spinarea noastră.

— Gino n-ar face una ca asta, zise Ada.

— Ține minte ce-ți spun, e pește. *Noi* ne alegem clienții, nu ei.

— Dar eu nu sunt prostituată.

— Așa e, fir-ar să fie! Ești o amatoare. Nu prezinți nici un pericol, nu pentru mine.

Gino nu era genul. Era doar puțin posesiv, cu toane.

*

Ada se simțea singură în primăvara aceea. Mama ei se ținuse de cuvânt și refuzase s-o primească, deși Ada mai dădea târcoale casei o dată pe lună, uneori chiar mai des. Le trimisese fraților și surorilor noua ei adresă, dar nici unul n-o căutase. Nimănui nu-i păsa dacă se întoarce sau nu seara acasă. Nu exista nimeni care să fie anunțat dacă era aruncată de pe un pod, nimeni care să-i ceară trupul dacă era găsit umflat în Tamisa. Erau șanse ca șefa să-i anunțe dispariția dacă înceta să se mai prezinte la lucru, dar fetele tot se agățau și se desprindeau mai apoi de locul acela de muncă. Șefei nu i-ar trece prin cap că în cazul Adei ar fi vorba de altceva.

Ada se trezise devreme. Plângea un bebeluș, un scâncet sonor, vibrant, care-și croise drum printre bubuitul ca de tobă ale cărucioarelor trase noaptea pe pavaj și printre strigătele vânzătorilor, la prima oră. Plângea de ceva vreme, ajunsese la un orăcăit ritmic, constant. Ada închise ochii, încercând să-și amintească fețișoara lui Thomas și scâncetul lui de nou-născut. Uitase cum arăta, trecuse atâta amar de vreme. Oare plânsese și el? Nu, dormea, fusese un copil așa de cuminte. Obosit de la naștere. Pesemne îi fusese tare greu.

*

Gino pretindea că prietenul acela al lui putea să pună mâna pe cartele de rație. Îmbrăcăminte. Pâine. Zahăr. Asemenea lucruri se găseau mai greu decât pe vremea războiului, iar cererea era mai mare ca niciodată. Adei nu i-ar fi fost deloc greu să le dea mai departe, pasa banii, își reținea partea și îi dădea comenzile pentru săptămâna ce urma. Ar fi fost câștiguri regulate, care i-ar fi adus un venit suplimentar de pus deoparte pentru Tommy și pentru afacere.

— Doar că, la cum văd eu lucrurile, Gino, începu Ada, ghemuindu-se la pieptul lui și urcându-i cu degetele spre gât, de vreme ce eu sunt cea care își asumă toate riscurile plasând la muncă toate cele, cred că merit un pic mai mult din profit.

— Nu fi lacomă, Ava.

— Nu sunt. Mă refeream la o miză mai mare a afacerii.

— Adică?

— Am putea face un parteneriat, tu, eu și amicul tău, zise Ada și inspiră. El e furnizorul, eu vând. Haine, rochii. Am crezut că asta vrei. Să-mi deschid o mică firmă.

Gino îi împinse brațul la o parte și se întinse după o țigară, lăsându-se apoi în așternuturi, unde fumă încet, studiat.

— Poate că n-ai prins natura afacerii, zise el făcând cerculețe de fum. Cum să-ți spun ca să pricepi?

Se întoarce pe-o parte și scrumă pe podea. Ar fi putut folosi o scrumieră, însă făcu mizerie dinadins, ca să-i arate cine-i șeful.

— Să zicem că eu și amicul meu suntem mister Marshall și mister Snelgrove. Sau mister Dickins și mister Jones.

Ada știa că Gino n-avea să fie de acord, putea citi asta din gesturile lui, în pieptul strâns și în mușchii încordați.

— Așadar, magazine mari, cu multe departamente, continuă el. Cu diverse bunuri. Pentru noi, tu ești unul dintre muncitori. Într-o mercerie, să zicem. Ești bună, Ava dragă. Te-aș vedea chiar șefă a merceriilor, departamentul tău. Comenzile curg, plătești la timp. Dar partener?

Se întinse după scrumieră și stinse țigara în mijlocul ei.

— Nu. Aici nu vorbim de Co-op la ananghie sau de John Lewis.

O dădu la o parte și-și trecu picioarele peste marginea patului. Își trase pe el hainele și deschise ușa. Ada îi auzi pașii pe scări, apoi ușa de la ieșire închizându-se ușor. *Să ne-nțelegem, Ava dragă. Aici eu comand, reține.*

Ca nu-mă-uita. Culoarea albăstrelelor. Ada se miră când văzu cât costă.

— Ada, te știu eu.

Vânzătorul își scuipă degetul mijlociu și bătu cu el în palma celeilalte mâini, de parcă ar fi numărat cupoane dintr-un carnet.

— Face toți banii, mai zise el.

Pe unul din pereții laterali ai prăvăliei lipise o poză cu Prințesa Margaret. Ruptă dintr-o revistă, fotografia o înfățișa într-o rochie cu corsaj strâmt, bogat împodobit, și o fustă lungă, plină, care unduia în jurul ei.

— Organza, zise el. Așa se numește.

Trânti pe tarabă sulul de material.

— New Look, așa-i zic. Și dacă e bun pentru cineva ca ea, arată vânzătorul spre fotografie, e destul de bun și pentru cineva ca tine, Ada.

Ada își plănuiise să vândă cupoanele fetelor de la lucru și să pună banii deoparte pentru Tommy.

— Normal, cu nenorocita asta de raționalizare, îi dădea mai departe vânzătorul, nimănui nu-i arde să arate extravagant. Dar asta nu-i o piedică, râse el dându-și capul pe spate.

Dacă nu le mai vindea și puneă și cupoanele ei, aveau să-i ajungă. Nu-l întrebase niciodată pe Gino de unde le lua amicului lui. Vânzătorul din Berwick Street nu se uitase niciodată la ele cu atenție. Trei metri pentru fustă. Unul și jumătate pentru corsaj. Plus căptușeală. Mărunțișuri. Ață. Fermoar.

Cât timp vânzătorul tăie și împături materialul, Ada studie poza. Corsaj încrucișat, mâneci raglan. Fusta n-avea să-i pună probleme. Avea să înceapă cu căptușeala, care urma să-i servească drept model. Organza era plâpândă, trebuia cocolită. Avea să se apuce de ea la sfârșitul săptămânii, la lumina zilei.

— Îți faci ceva drăguț, Ava?

Gino se holbă de aproape la mașină.

— Naumann. Sună a nume străin. Nemțesc.

De obicei, sâmbetele, când venea Gino pe acolo, Ada lua mașina de cusut și o puneă deoparte. Doar că era grea și voluminoasă, și de data asta o prinsese și în miezul lucrului. Până acum Adei nu-i trecuse prin cap că el avea s-o studieze.

— Un Singer nu era destul de bun pentru tine?

Asta nu era treaba lui Gino. N-avea nici cel mai mic drept să comenteze. Ada ridică din umeri.

— De unde ai luat-o?

— Care-i problema ta? întrebă ea cu o voce ușoară și eterică, o voce organza.

— Nu vreau să mă-nsoțesc cu inamicul, asta-i problema mea.

— Ei bine, nu o faci, îi răspunse Ada.

Replica ei sunase cumva provocator. Speră că Gino avea să se ia de ea.

— Deci, de unde o ai? o apucă el de un braț și o strânse tare.

Nu era treaba lui. De ce-l interesa?

— Cine ți-a dat-o?

— Gino, mă doare.

— Așadar?

— Dacă vrei să știi...

Bărbatul slăbi strânsoarea, iar ea își trase brațul, masându-l cu mâna cealaltă. O să-i apară o vânătăie, un deget mare și celelalte patru, care se vedeau la lucru, dedesubtul mânecii de la uniformă. Ada inspiră adânc.

— Dacă vrei să știi, mi-a adus-o fratele meu. Din război. A fost în Germania. A dat cinci țigări pe ea, înflori Ada mai departe. Vai de capul lor, amărâții. Mi-a zis că erau disperați. Gata să-și vândă tot. Chiar și fiicele. Dar e o mașină bună.

Gino avea soarele în spate, iar chipul lui, în contre-jour, era întunecat și părea fără trăsături.

— Unde în Germania? o întreabă.

— În München, zise Ada. În München a fost.

— Deci fratele tău e american?

— Nu, de ce?

— Americanii au fost în München.

— A! exclamă ea și căzu pe gânduri câteva clipe. Ei, poate că nu în München. Poate că-n altă parte. N-am fost niciodată bună la geografie.

Gino se îndepărtă și se așeză în fotoliu.

— Nu, dar ești bună la altele, zise el și se bătu cu palma pe genunchi, făcându-i semn să se așeze. De fapt, zise el mângâindu-i piciorul ei gol pe sub fustă, știu pe cineva care a fost în München la sfârșitul războiului. Mai precis, într-un orașel de lângă München.

Ada îi dădu mâna la o parte.

— Serios?

Încercă să-și controleze vocea, însă rostise cuvântul pițigăiat.

— Atunci se explică. Faptul că știai despre americani, adică.

Îi privi chipul cu atenție, ochii negri și întunecați, rotunjimile

buzelor, liniile de expresie.

— Ce făcea acolo?

— Afaceri, zise el, apoi adăugă râzând: Afaceri cu armata. Revenind, știu unde se găsesc piese de schimb pentru asta, arătă el din cap către mașina de cusut. Dacă ai vreodată nevoie.

O împinse de pe genunchiul lui, bătând-o ușor peste fund în timp ce ea se ridică.

*

Corsajul îi venea ca o membrană, neted și moale. Albastru de nu-mă-uita. Făcuse o pereche de pernițe pentru subsuori. Nu se cădea să strice rochia din cauza sudorii. Se gândi la biata Anni, bucătăreasa Weiter-ilor. Anni. Oare unde era acum? Într-un adăpost din München, probabil. Ada încercă să nu se mai gândească la vremurile acelea. Legaseră o prietenie, un soi de prietenie. Fără un cuvîntel, un limbaj diferit. Anni o ținuse în viață. O înțelesese, poate chiar o iubise.

Ada se ridică pe vârfuri și începu să se rotească – mai repede și mai repede, pe măsură ce fusta se ridica tot mai sus, ca inelele lui Saturn. Rochia o făcea să se simtă femeie, să fie liberă, să danseze și să facă piruete, să *fie*. Era sublimă, plutea spre paradisuri, făptură celestă a fericirii și bucuriei. Ada se sprijini de fotoliu, așteptând să treacă amețeala. Se încălță cu aceleași sandale pe care le purtase cu rochia cobalt din *moiré*. Albastrul era o culoare *norocoasă*.

Țăcănea cu tocurile ei. Trafalgar Square. Pall Mall. Haymarket. Piccadilly. Fâșii de organza fluturau ca niște aripi de înger în timp ce ea își legăna trupul, unduindu-se din talie. Văzu ațintite asupra ei priviri de bărbați pline de dorință, invidioase. Războiul se încheiase. Ada scăpase cu viață. Avea să-i mai cânte în strună lui Gino încă o vreme, dar curând o să se sature de el. Nu scăpase de închisoarea din Dachau doar ca să devină iarăși prizonieră, în casa ei de data asta. Voia să fie liberă să zburde, să danseze sub cerul de lăplăzuli albăstriu, ea și luna.

Gino îi zisese că amicul lui voia s-o întâlnească. Să discute afaceri. Îi făcuse cu ochiul când a anunțat-o.

Café Royal. Nu mai fusese acolo de dinainte de război. Nu era unul din localurile obișnuite pentru Gino. *Vezi tu, n-au camere*. Îi spusese că avea s-o aștepte în Grill Room. Pregătise șase penny, în caz că ajungea prea repede și protocolul era același ca la Smith's. Avea să comande șampanie cât aștepta, să-i înțepe limba încetișor și elegant. Pe scaunul suflat cu aur, înconjurată de oglinzi, să se piardă în propriile-i reflexii.

Gino ajunsese deja. Vorbea cu un alt bărbat, care stătea blegit într-un scaun, cu cravata slăbită și descheiat la primul nasture de la cămașă. Purta ochelari mici, rotunzi, părul tuns scurt, dat pe spate.

— Iat-o că a sosit, zise Gino făcându-i Adei semn să li se alăture.

Bărbatul se întoarce. Dincolo de ochelari, o pereche de ochi albaștri blânzi și spălăciți. *Albastrul oului de rață*, își zise Ada, suficient de vaporosi cât să vezi prin ei. Un fior rece de groază îi străbătu trupul. *Stanislaus*. El era, negreșit.

— Fă cunoștință cu Stanley, Ava. Stanley Lovekin.

Ada înlemni când bărbatul dădu să se ridice, sprijinindu-se în brațul îndoit la spate, lovind peste masă, ale cărei pahare zăngăniră. Privi prin ea cu ochi goi, translucizi.

— Ea e Ava Gordon, zise Gino.

— Ava Gordon. Invergordon. Încântat de cunoștință, zise el cu limba împleticită, apoi își dădu drumul înapoi în scaun.

Încercă s-o privească, însă pleoapele îi atârnav grele și bărbia îi cădea în piept. *Stanislaus*. Ada se schimbase, era conștientă – slabă ca un țâr, blondă și cu ochelari. Însă el nu o recunoscuse. Era prea beat. Își spunea Stanley acum? Nu mai părea străin. Avea aceiași ochi, însă tiviți cu roșu la ora aceea și tot chipul i se ridase. Trecuseră mai bine de șapte ani de când nu-l mai văzuse. Se îngrășase, nu îmbătrânise prea frumos. Dar Ada avu o certitudine: pe el îl văzuse în München, cu pălăria trasă pe ochi și gulerul ridicat. Nu se înșelase nici o clipă. Palmele i se umeziră și începu să transpire. *Păstrează-ți calmul. Prefă-te. Poartă-te normal*.

Gino îi făcu semn chelnerului.

— Un Manhattan pentru mine. Iar pentru doamna, un Pink Lady.

Ada voia șampanie, dar n-o întrebare nimeni. Gino așteptă băuturile, apoi se aplecă înainte.

— Ei bine, Ava, astăzi avem ceva de sărbătorit, o anunță Gino.

— Ah?

— Momentul mult așteptat a venit, ca să zic așa.

— Într-adevăr? făcu ea.

Ada știa ce avea să zică. Că intenționa să investească în afacerea ei. El și Stanley. Doar că acum nu mai voia ea banii lor. Simțea cum panica îi urcă pe dinăuntru. *Prefă-te*, își spunea, *prefă-te că nu-l cunoști*. Avea nevoie de timp, să gândească.

— Îmi spui și mie despre ce e vorba?

— Încă nu, zise el.

Între buze Gino ținea o țigară neaprinsă, care sălta în timp ce vorbea. O privea fix, fără să zâmbească.

— Dar am așteptări mari de la tine, Ada.

Lui Stanley îi căzu capul înainte; trezit din somn, se trase în spate. Era beat turtă.

— S-aud.

— Nu, încă nu.

Luă de pe masă chibriturile și își aprinse țigara, trăgând din ea cu atâta sete, că la capătul ei se formă, suspendat în aer, un mătîșor de scurm. Întârzie o clipă, apoi își ridică ochii spre Ada.

— Arăți încântător în seara asta, dă-mi voie să spun. Ca de obicei, capetele se-ntorc după tine. Și, răsucindu-se spre Stanley: Îmi aleg fetele. Numai crema.

Își scutură țigara în scrumieră și rânji.

— Dacă te porți cum se cuvine cu Stanley, cine știe, ar putea ieși ceva din asta.

— Adică? întrebă Ada privindu-l pe Stanley – Stanislaus –, care dădea din cap ca o marionetă și zâmbea cu gura până la urechi. *N-are cum să nu-și fi dat seama cine sunt*.

— El și cu mine am putea investi în tine. Să-i dai drumul mai repede.

— Știi, zise Stanley aplecându-se către ea și proptindu-și coatele de masă. Arăți trăsnit.

Brațul lui descrie un arc de cerc larg, ca s-o arate cu degetul.

— Ca la nunta din Cana aia nenorocită.

Când vorbea, i se scurgeau bale, așa că se șterse cu manșeta și

se holbă în continuare la Ada cu ochi încețoșați, incapabil s-o vadă clar.

— Transformi apa în vin. Fierul în aur.

Se opri din ce zicea. Capul îi căzu pe-o parte.

— Cupoane în haine. Bani murdari în bani curați, completă Gino. Dacă o să cooperezi cu Stanley în noaptea asta, toate or să fie ale tale.

— Să cooperez? Întrebă Ada.

— Ava, nu face pe neștiutoarea. Nu te prinde.

Avertismentul lui Scarlett îi sună Adei în urechi.

— Te duci cu Stanley în noaptea asta, zise Gino. Faci tot ce-ți cere, și cine știe ce-ți pică?

— Nu, Gino. Nu. Eu sunt cu tine.

— Cu mine ești sâmbăta seara, zise el, iar fața lui dolofană își arată colții, în timp ce ochii negri îi deveniră sfredelitori. În restul nopților ești cu cine îți spun eu să te duci.

— Ba nu, se împotrivi Ada și se ridică dintr-odată, dând peste masă și făcând paharele să se clatine.

Gino o prinse de braț și o trase înapoi în scaun.

— Stanley mi-a fost loial. Tu ești cadoul meu pentru el. Răsplata lui, zise Gino apăsând-o cu degetul mare pe oasele moi ale încheieturii și strângând cu atâta forță, că fu gata să i le frângă.

— Acum faci parte din *familia* mea, continuă Gino. Sau trebuie să te învăț mai întâi să te supui?

Ada țipă de durere. Scarlett avusese dreptate. O scotea la produs. I-o făcuse cadou lui Stanley de parcă ar fi fost o sticlă de băutură ieftină. *Vorbe, vorbe*. Trebuia să scape de Gino. Nu știa încă sigur cum să-i facă vânt, însă avea să găsească ea o cale. Iar în ceea ce-l privea pe Stanislaus, el nici măcar n-o recunoscuse. Putea oricând să plece.

— Fii fată ascultătoare, altfel apar ricoșeuri, zise Gino și se ridică, își aranjă cravata și plecă de la masă.

Stanley se lăsă pe spate în scaun, apoi se aplecă spre Ada.

— Gino și cu mine, începu el la fel de împiedicat ca și până atunci, cu ochii la fel de sticloși și de confuzi, așa suntem, urmă el și-și împleti degetele, fluturând mâinile în fața Adei. Ca frații. Ne știm de mult. Dinainte de război, adăugă el.

Ada rămase locului, prea surprinsă ca să mai deschidă gura.

Stanislaus. Aici, în Londra. După toți anii ăștia.

— Londra. Paris. Belgia, îi dădu el înainte.

Ada strânse paharul mai tare.

— Cred că n-ai fost în viața ta la Paris, așa-i? pufni Stanley și dădu peste cap paharul, făcându-i semn chelnerului imediat după. O să ne simțim bine în seara asta, zise el, fără să lase impresia că i-ar aștepta confirmarea. Tu și cu mine. Hai, bea.

Fugi, acum. Stanley era prea beat ca s-o poată prinde. Ada se ridică, se întoarse, gata să țâșnească.

Gino aștepta rezemat de tocul ușii, supraveghind-o.

Stanley avu nevoie de ajutor să iasă din restaurant. Doi portari îl susținură pe scări. Picioarele nu-l mai ascultau, se împleticea și se împiedica. Își slăbi mai mult nodul cravatei, sacoul nu i se mai ținea pe umeri. Bărbatul își petrecu un braț pe după gâtul Adei și se lăsă pe ea cu toată greutatea, pășind nesigur odată cu ea, târându-și un picior după celălalt.

— Cred c-ar trebui să mergi acasă, îi zise Ada pe când se apropiau de Charing Cross. Nu ești în cea mai bună formă.

— Acasă e unde ești tu, rosti el ca un ventriloc, rar și articulat. Nu-ți dau drumul. A mea ești. În noaptea asta.

Ceasul din stație arăta nouă și jumătate, ziua era pe terminate, iar luminile apusului prefăceau cerul într-o mare indigo întinsă și adâncă. Era în continuare calduț, iar Ada se încinsese în rochia ei – își dorea să-i fi făcut mânecile mai scurte.

Stanley era greu. O trăgea și pe ea în jos, încleștat de umărul ei. Ada abia dacă îl putea susține. Dacă l-ar fi lăsat un pas, Stanley s-ar fi prăbușit, căzând lat pe burtă. Așa, Ada ar fi putut scăpa, lăsându-l acolo. Avea să se dezmeticească el la Poliție, prin vreo celulă. Ada încercă să-i desfacă degetele de pe umărul ei, însă Stanley n-o slăbea sub nici un chip. Femeia se răsuci din răputeri să scape din prinsoarea lui, însă el o strânse și mai tare și o lovi în piept cu pumnul rămas liber, făcând-o și pe ea să se clatine. Ada nu-l putea birui, chiar și așa, beat, cum era. Și Gino? Oare o urmărea încă? Dacă nu se dovedea ascultătoare, ce i-ar fi făcut? Gino era totuși un bărbat solid, puternic. Știa unde locuiește. Știa unde lucrează. Putea s-o pândească. Ada trebuia să se mute. Să-și găsească o altă cameră. *Ricoșeuri*, zisese el. *Ricoșeuri*.

Ada fu nevoită să-l ajute pe Stanley să urce scările până în camera ei. Ajunși sus, bărbatul se prăvăli pe pat. Ada puse ceainicul pe foc și stătu așa, în întuneric, urmărindu-i pieptul ridicându-se și coborând, în timp ce ea sorbea din ceai. Acum putea să se furișeze. S-o caute pe Scarlett, care probabil știa ce-i de făcut.

Stanley îi făcu semn să se apropie.

— Vino încoace, Ava, zise el rostogolindu-și vorbele. Hai să ne giugiulim.

Ada ar fi putut să încerce măcar să fugă.

— Acum! tună Stanley.

O fi fost el beat, însă Ada simți o amenințare în vocea lui. Putea oricând să se ridice din pat, să-i taie calea.

— Sau îi spun lui Gino.

Gino te plătește pentru asta. Era captivă. Se îndreptă spre pat cu pași mici, cât mai mici.

— Ia uite ce fată cuminte, zise Stanley.

Ada își scoase rochia și o lăsă pe marginea patului.

— Am văzut multe la viața mea, spuse el nedeslușit, dar nimic așa drăguț ca tine.

Ada se urcă în pat și se întinse lângă el. Gino o trăsese pe sfoară atunci când îi zisese că aveau s-o ajute să-și deschidă afacerea. Nu la croitorie se referise. Iar acum iat-o șezând lângă Stanislaus. Doar că-și zicea Stanley. Stanley *Londonezul*. Nicidecum *Contele Stanislaus*.

— Mă bucur că s-a terminat războiul, zise el tărăgănat. Nu mă înțelege greșit. Dar, cum a fost, mi-a dat o șansă-n viață, un șut înainte.

Glasul i se înmuiase, alcoolul îl făcuse melancolic. Mai asistase la așa ceva. Simțeau nevoia să vorbească, bărbații ăștia. Chiar și Stanley. Să-și spună poveștile și astfel să și le scoată din cap. Stanislaus. Stanley. Cine era, de fapt?

— Ce ai făcut în război, Stanley?

Și-l aminti în Namur, umbra lui în pragul ușii. În München, cu gulerul ridicat și pălăria trasă pe ochi. Trebuia să afle unde fusese între timp. Altă șansă n-avea să se mai ivească.

— Am o inimă păcătoasă, zise el. Febră reumatică. Când eram

ștrumpf.

— Serios? zise Ada.

Să mă fac că-l cred.

— Da, zise el cu mintea departe. M-au scutit. M-aș fi bucurat să fi luptat.

Ada își simțea inima bătându-i în piept ca un ciocan. Se gândea că și Stanislaus ar fi putut s-o audă.

— Ce-ai făcut, în schimb? rosti pițigăiat, aproape sufocată.

— Am intrat în afaceri, zise el și își atinse nasul ușor.

Afaceri, Ada, afaceri.

— Și deci n-ai avut parte de vreo peripeție?

Ada știa cât de repede trec oamenii beți de la o stare la alta, trebuia să-l întrebe acum. *Trebuia* să afle ce se întâmplase.

— Nu, zise el. Nu chiar.

Se ridică într-un cot. Ada simțea mirosul de whisky din răsuflarea lui.

— Ține cont, zise el, eram în Belgia când au invadat nemții. Asta a fost oareșce aventură.

Ada simți că i se scurge tot sângele din cap. Pe șira spinării o trecură fiori reci. *Oareșce aventură.* Bombele care îi zguduiseră creierii, pielea jupuită sub arșiță și praful ce se ridica în timp ce ea alerga singură printre dărâmături, căutând un adăpost. Viața ei fusese distrusă și el numea toată istoria asta *oareșce aventură.*

— Da? rosti ea cu o voce firavă.

— Da, zise Stanley și se întinse după o țigară, și-o aprinse, apoi se lăsă pe spate, cu o mână sub cap.

— De fapt, eram în Namur.

Îi venea să-l înșface de umeri și să-l zgâlțâie atât de tare, încât să-l lase cu limba scoasă și cu creierul chisăliță în țeastă. Îi venea să urle *Nu mă recunoști?* Și el replicase *De fapt, eram în Namur*, de parcă nu se petrecuse nimic.

— Am reușit să urc în ultima barcă, îi dădu mai departe Stanley. Îți zic, a fost cât pe ce.

— Namur e departe de mare.

— Am avut noroc. Sunt un om norocos, Ava, îți zic. Ultimul tren, ultima barcă. Totul la mustață, așa-s eu.

Suflă înspre tavan cerculețe de fum, fantome rotate ale memoriei care pluteau ca niște halouri gri pe fundalul întunecat.

— O grămadă de amărâți n-au mai reușit să scape. Refugiați. Stăteau pe cheiuri, implorau. Ar fi dat-o și pe mama-mare, numai să scape de-acolo.

Eu n-am reușit, se gândi Ada. Pe mine nu m-ai salvat. Nici măcar nu mă recunoști.

— Să nu-ți pară rău pentru ei, Ava dragă, zise Stanley. Dacă n-ai bani sau nu te duce mintea, cum să te aștepți să te ajute cineva? Fiecare trage pentru el. Țasta-i motto-ul meu în viață.

Băutura îi dezlegase limba, un puseu de energie înainte de prăbușire.

— Erai doar tu? îl întrebă Ada.

Tremura. Spera ca Stanley să nu observe. Avea să-i spună că-i era frig stând așa, dezbrăcată.

— De ce întrebi?

— Doar așa...

Își stinse țigara, suflând ultimul fum tras. Un miros amar.

— Era și o cocotă proastă ca noaptea, care se lipise de mine.

Bărbatul se lăsă pe spate, odihnindu-și capul pe pernă.

— Aș fi putut să trag bani buni de pe ea, dar intrasem într-o încurcătură. M-am bucurat când m-am văzut scăpat de târfuliță.

Ada înghiți în sec.

— Ce s-a întâmplat cu ea?

— De unde să știu eu? Am lăsat-o în Namur. Pacoste ce era. De fapt, zise el și se ridică să o privească, semeni cu ea. Haioasă treabă.

Nenorocitul. O părăsise. Nu-i păsase niciodată de ea. Cocotă proastă ca noaptea. N-o recunoscuse. Nu-i *păsase* destul încât s-o țină minte. Probabil nu se mai gândise niciodată la ea.

— Dar tu, Ava? o întrebă el. Tu ce-ai făcut în război?

Stanley se mai potolise acum.

Ada se ridică din pat, se duse la fereastră. Era o noapte senină și putea vedea luminițele Căii Lactee, la un milion de mile depărtare.

— Nu mă mai ții minte?

— Nu, ar trebui?

— Ada Vaughan?

— Sună cunoscut.

Plescăi din buze, de parcă nu-i păsa de nimic pe lume.

Ada se întoarse lângă pat și rămase în picioare lângă el.

— Eu eram fata din Namur. M-ai luat cu tine la Paris, mi-ai promis că vom trăi o viață împreună și-apoi m-ai părăsit. În Namur.

Bărbatul se ridică în coate și o săgetă cu niște ochi duri, ca de gheață.

— Serios? râse el, un cotcodăcit înăbușit, amar. Mi se părea mie că te cunosc de undeva.

Ada simți cum capul i se chircește și gândurile încep să i se nvârtă de-a valma, ca un copilaș scăpat de sub supraveghere care o ia la fugă bălăbănindu-se.

— Da, îmi amintesc de tine acum. M-am încurcat un pic, continuă el. Cocotele franțuzoaice din Londra făceau bani, nu alea englezoaice la Paris. Să-ți spun o treabă, zise el și-și lăți gura, astfel încât să poată pronunța cuvintele corect: Măcar, de-atunci, ți-ai făcut și tu un drum în viață. Ai ajuns o târfă a lui Gino Messina. Asta nu-i de ici, de colo.

Ada icni și ridică mâna să-l plesnească, însă Stanley îi prinse brațul și o trase înapoi pe pat. Își înfipse mâna în părul ei și trase atât de tare, că Ada începu să urle.

— *Nenorocitul!* răcni ea de durere, de furie și de stupoare vorbe adânc îngropate în sufletul ei: Credeam că mă iubești. Am rămas cu tine. Și-apoi m-ai părăsit. *De ce?* Mi-ai zis că te cheamă Stanislaus. Stanislaus von Lieben. *De ce?*

— Ia uite, îți mai amintești cheștiile astea, zise el. Ne-am distrat destul de bine în Paris, nu? încuviință el singur, rânjind. Așa-i, pe vremea aia mă chema Stanislaus. Am avut o grămadă de nume, străine toate. Oricum, a fost o cursă ca la carte. Cu acte și tot restul.

O țintuise pe pat.

Sângele și, odată cu el, căldura secaseră din Ada, lăsând în loc urma apăsată și rece a urii.

— M-ai părăsit pe mine și pe fiul nostru. Îl chema Thomas. *Thomas.*

— Fiul? Nu mă privește. Ar fi trebuit să folosești un prezervativ, zise el trăgând-o mai aproape. Ca o profesionistă ce ești. În plus, zise el și o sărută stângaci, cu gura plină de bale, mirosind a whisky și a vin, a tutun și a respirație stătută, apoi continuă: Credeam că voi, fetițele, știți s-aveți grijă singure de cheștiile astea.

Ada încercă să-l împingă, însă el o țintui și mai bine pe saltea. Se

zbătu sub el, împingându-i bărbia cu mâna, înfigându-i unghiile în carnea obrazilor. El o plesni peste față și intră cu forța în ea.

Namur. La Namur se întâmplase. Nu folosisese prezervativ.

Zăcea pe burtă, cu o mână rășchirată spre ea, dormind buștean. Ada se furișă de sub brațul lui. Bărbatul nu se trezi. Își trase halatul pe ea, deschise ușa, ținând mânerul cu atenție, astfel încât zgomotul să nu-l trezească, și coborî la toaletă.

Stanley Lovekin. Stanislaus von Lieben. Avea să aibă ea ac de cojocul lui. O lăsase singură în mijlocul războiului. *Fiecare trage pentru el.* Nu-i păsa de ea. Niciodată nu-i păsase de ea. Și ea, care crezuse că-l iubise... Ada smuci atât de tare lanțul bazinei, încât îi sări din mână. Își înfășură halatul în jurul pieptului și își legă cordonul strâns. Și Gino. Făcut din același aluat. O controlau, acum își dădea seama. Scarlett avea dreptate. Oare asta plănuiuse Stanislaus pentru ea, în Paris ori în Namur? Trafic de carne vie? Avusese de gând să deschidă un bordel? Știuse oare că aveau să vină nemții? *Ein wunderschönes junges Mädchen, Herr Beamter.* Se pregătea să devină peștele ei. Firește. Toată drăgălășenia aceea, ca s-o încātușeze, până ce avea să depindă de el. La fel ca Gino, acum. El și Gino. Zisese că se știau de mult timp. Din Paris. Poate că plecase în Belgia, la Naumur, să-l întâlnească pe Gino.

Ada se întoarse în cameră. Avea să-l dea afară. Să urle la el, să tipe, *Să nu te mai văd vreodată.* O bătea gândul să-l raporteze poliției. Merse până la chiuvetă să ia niște apă. Să arunce pe el. Să-l scoale.

Sau mai bine să plece. Ore bune, el n-avea să se trezească. Ada lepădă halatul, își apucă rochia lăsată pe marginea patului și o trase pe cap. Stanislaus se foi în somn. Adei îi îngheță sângele în vine. Bărbatul își găsi poziția și începu să sforăie, un hârâit cleios ce îi ieșea din gâtlee. Ada își încălță sandalele, ținându-și echilibrul într-un picior, apoi în celălalt, își lăsă geanta pe pat, să se încheie la barete. Stanislaus tuși și se zvârcoli. Ada se ținu de tăblia patului și îl privi.

Dormea întins pe pat, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Ada suferise mai mult decât și-ar fi putut închipui cineva, și totul din pricina lui. Mereu existase un bărbat în spatele chinurilor ei, se gândi ea. Un nenorocit de bărbat. Stanislaus. Herr Weiss. Gino. Ce-

ar fi fost dacă n-ar fi dat peste nici unul dintre ei? Ar fi putut fi stăpână pe viața ei, pe destinul ei. Ada pufni. De multă vreme nu-i mai venise în minte acel poem. „Sunt căpitanul sufletului meu“⁹. Da. Stăpâna destinului ei. Dulce răzbunare. Merita să se răzbune, pentru toți anii în care suferise. Acum venise rândul lor să sufere. Transpirase, își simțea subsuorile lipicioase. Îl privi lung pe Stanislaus, cu chipul lui argintat de razele lunii. Rotițele zimțate ale amintirilor începură să se învârtă, umplându-i capul cu huruitul lor frenetic. Thomas, lungit pe spate în geanta maro a preotului, văzut ca prin vis. Ada, singură în Dachau, făcând foamea, pielea fleșcăindu-i-se și, pe dedesubt, carnea autodevorându-se. Bombe prăbușite în jurul ei, detunând cerurile și zguduind pământul. Simți fierea amară a terorii țâșnind și împrăștiindu-i-se prin vene ca otrava, până la ultimul nerv. Stanislaus îi ruinase viața, și pe-a lui Thomas. Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte. Ada simți în gură gustul coclit al sângelui. El dormea mai departe, fornăind ca un copilaș. Avea să se descătușeze de el pentru totdeauna. Ada Vaughan. Și-apoi avea să-l găsească pe Tommy și să-l aducă acasă, unde să o ia de la-nceput.

Ridică geanta de pe pat și străbătu camera în vârful degetelor. Trase draperiile, ținând inelele în aer pe bara de metal, ca să nu scârțâie. Îndesă pe pervaz marginea de jos, iar lateralele dinspre mijloc le puse una peste cealaltă, ca nici un firicel de lumină să nu străbată înăuntru.

Ada se opri, cât să i se obișnuiască ochii cu bezna. Stanley sforăia, cadrul patului tremurând în ritmul respirației lui. Se apropie, așteptând să-i simtă mâna prinzând-o, dar el nu se clinti. Ada așteptă, numărând în gând, *unu, doi, trei*. Apoi se duse lângă ochiul de aragaz, *patru, cinci, șase*, trase adânc aer în piept, *șapte, opt, nouă*. Dădu drumul la gaz, auzi fâșâitul, simți mirosul de sulf al vaporilor. Ridică geanta, ieși în vârful degetelor și închise ușa în spatele ei, împingând bine pernița lungă ca un cârnăcior, astfel încât gazul să nu iasă pe sub ușă, pe culoar. *Zece*.

Coborî scările, patru etaje, și ieși din clădire. Își ținuse respirația, iar acum găfâia. Aerul, umflându-i violent plămânii, îi izbea coastele. Se lăsă jos pe trotuar.

— Ești bine, scumpo? întrebă o voce de femeie.

— Da, mulțumesc, zise ea. Doar îmi trag puțin sufletul.

Se ridică. O luă din loc. Ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat.
Plecă.

Picioarele îi păseau ca unei marionete, unul zvârlit în fața celui alt. Se poticni așa până unde se termină Floral Street, apoi pe Garrick Street, oprindu-se în colț să se odihnească, sprijinindu-se cu o mână de peretele unei clădiri. Tremura din toate încheieturile. Dar era liberă, în sfârșit. Putea merge cu cine poftea ea. Nu mai era proprietatea nici unui bărbat. N-avea să mai fie niciodată. Gata.

Se holbă la ceasul din Strand. Unsprezece noaptea. Nu era prea târziu. Portarul de la Smith's îi deschise ușa și ridică dintr-o sprânceană. Probabil Ada nu arăta prea bine. *Țoc-țoc*, până la baie. Părul era, într-adevăr, sub orice critică. Își scoase peria din geantă și-l pieptănă, dându-i iar formă, răsucit în vârful capului și bucle pe părți. Scotoci după ruj, își dădu pe buze și și-l întinse cu gestul binecunoscut. Era ca nouă. Nu se întâmplase nimic. Urcă scările. Avea banii pregătiți.

Maître d'hôtel era tot acolo, același ca-ntotdeauna.

— A trecut ceva de când nu te-am mai văzut, zise el.

— Am fost ocupată.

Ada trânti cei șase penny pe pupitru.

Maître d'hôtel îi luă.

— S-a scumpit, zise el.

Am iscoadele mele, știi doar, parcă îl auzea pe Gino spunându-i.

— Tăcerea e de aur, dacă înțelegi ce vreau să spun.

— Nu cred, zise Ada. Nu mai e valabil.

Trecu pe lângă el și intra repede în bar, se așeză la locul ei obișnuit și comandă un White Lady. Își luă din geantă pachetul de țigări, îl puse pe masă, scoase una și o roti între degete. Nu-și ieșise din mână.

Și-o aprinse și trase din ea cu sete, un fum care îi răscoli plămânii. Își bău cocktailul din două înghițituri. Simți alcoolul amar arzându-i gâtul în timp ce îl sorbea.

— Mai vrei un pahar? rosti o voce blândă.

Ada încercă să-l fixeze pe bărbatul de alături, în sacou de tweed și pantaloni de catifea reiată. Pesemne se cocea, îmbrăcat așa. Se uita în jos la ea, zâmbind, cu pipa într-o mână, în timp ce muștiucul se odihnea între buze. Avea în el ceva liniștitor, părintesc. Un om bun. Un om după care merita să te întorci. În

papuci de casă, lângă șemineu.

— Pari că ți-ar prinde bine încă unul.

Ada se holba la el uluită, fără un cuvânt în timp ce bărbatul chemă chelnerul. *Încă unul.*

— Arăți de parcă ai fi văzut o fantomă, continuă el. Vrei să vorbim despre asta?

Ada clătină din cap.

— Uneori ajută să vorbești. Ești o femeie atât de frumoasă! Mi-e greu să te văd atât de răvășită.

— Nu mă cunoști, zise Ada. De ce ți-ar păsa?

— Dacă am învățat ceva în război, e că trebuie să avem grijă unul de altul. Nu încerc să te agăț, adăugă el. Nu mă-nțelege greșit.

Ada râse nervos, un *ha-ha* amar.

— Mă retrag, zise el îndepărtându-se. Nu încercam decât să ajut.

— Nu, rămâi, zise Ada.

Bărbatul își trase un scaun și se așeză.

— Eu sunt Norman, zise el.

Ada îl privi.

— Ada, zise ea. Ada Vaughan.

Se simți bine rostindu-și numele. *Ada Vaughan. Modiste.*

Chelnerul îi aduse Adei încă un pahar, iar bărbatului, un martini.

— Noroc, Ada, zise el ridicând paharul. Până la fund.

O trecu un val de sfârșeală. Nu voia să vorbească. Nu voia companie. Voia să fie singură.

— De fapt, zise ea, te superi dacă mă lași singură, te rog?

Bărbatul ridică o sprânceană, vădit contrariat și rănit. Înălță din umeri, se ridică de la masă și plecă fără un alt cuvânt. Aroma pipei pe care o fuma ajunse la nările ei. *St. Bruno.* Tatăl ei fuma același tutun. *Tăiat gros.* Norman era un bărbat bun, se gândi Ada, aș fi mers cu el în orice altă zi, numai astăzi nu. Cum se face că bărbații cumsecade apar întotdeauna într-un moment nepotrivit?

Ieși din bar ultima, la patru dimineața. Maître d'hôtel o ținea de braț, ajutând-o să-și țină echilibrul în timp ce cobora scările.

— N-a mers șmecheria astă-seară, eh? zise el. Nu ești într-o formă prea bună. Ai mult de mers?

— Nu, zise Ada. Nu.

Trecu pe lângă portar împleticindu-se. Maître d'hôtel clătină din cap: *Nici o porție de data asta.* Ieși prin ușile rotative în lumina moale și proaspătă a zorilor. Soarele ca lămâia arunca umbre palide, iar cerul pal de topaz promitea umezeală.

— Trebuie o ploaie bună, zise portarul. Să mai curețe aerul.

Ada își simțea capul ușor. Se sprijini într-o mână de vitrina magazinului de pe colț. Lumină *feerică*. Chicoti, râgâi, vomită pe trotuar. Ocoli balta. Se stropise pe încălțări și pe poalele rochiei. Trebuia s-o spele. S-o cufunde în micul ei lighean, apoi s-o ridice, și tot așa. O fi fiind organza delicată, dar ține cu dinții de viața ei. Avea să fie nevoită să-și folosească forța ca s-o țină nemișcată, s-o apese bine sub apă până o înmuia. Picioarele îi alunecau în sandale, așa că încercă să și le dea jos – sări într-un picior, apoi în celălalt, trăgând de barete, să le desfacă. Le luă în mână. *Pe vârfuri, prin lălele.*¹⁰

Lângă scările de la intrare stătea un polițist, un sticlete bătrân. *Știu un polițist grăsan și bătrâior, mereu îl vezi la noi pe stradă.* Tatăl ei obișnuia să le cânte cântecul ăsta, pe când erau copii. *Grăsan, glumeț, rumen la față, omul ăsta chiar e de treabă.* Se clătină mai aproape de el:

— Sergent...

— Nu puteți intra, domnișoară, zise el. S-a întâmplat o nenorocire.

— Cum adică?

— O crimă, ca să fie mai clar, zise polițistul.

— Aaa...

Ada clipi des.

— Dar eu aici locuiesc.

Se dădu un pas în spate și arătă în sus.

— Acolo. Chiar la ultimul etaj.

— Iar dumneavoastră sunteți?

— Ada, zise ea cu gura larg deschisă, astfel încât cuvântul sună tare și clar, recitat, *precipitat*. Ca din gura cuiva beat turtă. *Vorbește, Ada, vorbește.* Sau Ava.

Își mușcă buza de jos.

— Cine vrei, că doar tu plătești.

Se clătină și se ținu de polițist să nu cadă. Acesta o prinse de

încheietură.

— Numele de familie?

Ada clipi. Nu era deloc prietenos, sticlelele ăsta.

— Vaughan, zise ea. Ada Vaughan.

— Ei bine, Ada Vaughan, zise el. Cred că ai face bine să vii cu mine la secție.

— La secție?

Bărbatul o ținea în continuare cu o mână, în timp ce cu cealaltă se căuta în buzunar. Scoase o pereche de cătușe, cu care o legă pe Ada.

— Ada! se repezi Scarlett la ea. O, Ada! Pledează vinovată, zise ea. Îți ușurează totul. O să te alegi doar cu o amendă.

Mintea Adei îi era tulbure. Apoi o frântură de amintire o străfulgeră. Stanislaus. Lăsase gazul pornit. Probabil murise.

— Eu am făcut-o, zise ea. Eu l-am omorât.

Polițistul o conduse pe partea cealaltă a drumului și o urcă în dubă. Ada se așează pe banca tare, totul se învărtea cu ea. Oare se târâse pe jos, gâfâind disperat până când plămânii i se făcuseră cenușă și gâtulejul i se astupase? Încercase oare să se ridice și să închidă gazul, zgâriind pereții cu unghiile până acolo? Oare duhoarea cărnii lui avea să persiste în coșul de fum?

— In-ten-ți-o-nat.

Stanislaus primise exact ceea ce merita.

1. Bethlem Royal Hospital, primul spital londonez specializat în tratarea bolilor psihice.
2. Piesă de Oscar Wilde.
3. Royal Air Force.
4. Women's Royal Naval Service.
5. Aluzie la Women's Land Army, organizație civilă care s-a ocupat cu angajarea femeilor în fermele rămase fără mână de lucru în timpul celor două războaie mondiale.
6. Între 1947-1950, Secretarul de Stat pentru Război al Marii Britanii.
7. În orig., *A penny for your thoughts* – care înseamnă „Spune-mi, la ce te gândești?”. Literal, „Un penny pentru gândurile tale”.
8. Companie înființată în Marea Britanie, specializată în producerea și distribuirea de produse pentru bebeluși.
9. Versul final din poemul „Invictus” de William Ernest Henley (1849-1903).

10. Titlu de cântec foarte cunoscut, interpretat de Nick Lucas și lansat în 1929.

Trei

Londra, noiembrie 1947

Ada aşteptase luni la rând după ce fusese pusă sub acuzare înainte să se stabilească data prezentării în fața judecătorului, închisă în celula aceea cu plăci albe și ziduri acoperite de funingine, cu gratii la fereștrua mică din susul peretelui. Era lăsată să iasă doar o dată pe zi să-și golească găleata și, pe lângă gard, să dea ocol curții. Mai bine ar fi fost prizonieră în casa comandantului decât așa, amărâtă în închisoarea de aici, fără nimeni s-o viziteze, nici măcar Scarlett – domnul Wallis îi zisese că ar putea fi citată drept martor, deci n-avea voie.

— Nevinovată, așa-i zisese că pledează avocatului ei, domnului Wallis.

Ea o făcuse, își recunoscuse fapta și toate cele, dar nu fusese de acord să se vândă pentru unul ca Stanley Lovekin, să renunțe la viața ei de dragul bunăstării lui. Nu meritase.

Domnul Wallis era tânăr, arăta ca un băiețuș de școală. Nu putea să pronunțe s-urile, care îi ieșeau neclar, bâlbâit. Își linse buzele, sugându-și saliva, apoi se uită la Ada. Era primul lui caz de omor, îi spusese, dar dintre avocați numai el se arătase dispus s-o reprezinte gratis. Ada fusese nevoită să se înfățișeze Curții în uniforma ei de deținut, o fustă gri care se cocoșa la spate și o bluză verde mototolită. I-ar fi plăcut să fi putut îmbrăca haine ale ei, dar domnul Wallis îi zisese că proprietărea sa îi aruncase toate lucrurile imediat ce polițiștii terminaseră cu apartamentul. Nu-i mai rămăsese decât rochia albastră de organza pe care o purtase în ziua aceea, dar fusese reținută ca probă. Făceau echipa perfectă, Ada și domnul Wallis. El, care abia ieșise din pantaloni scurți, și ea, în uniforma ei de deținut și cu pantofi urâți legați cu șireturi. Fără măcar un strop de ruj.

Coridorul spre sala de judecată era ticsit de lume, cu toate că era noiembrie și afară, o ceață atât de deasă, că taxatorii erau nevoiți să meargă în fața autobuzelor. Veniseră așa de mulți

oameni să urmărească acest caz, de parcă ar fi fost un spectacol. Precis aflase și mama ei. Domnul Wallis îi spusese că ziarele vuiau. Oare avea să fie și ea în sală, oare o iertase? *Să vii la mine orice s-ar întâmpla, Ada, ești fiica mea și te iubesc orice-ar fi.* Mai degrabă mama ei ar fi vrut s-o repudieze. *Nu, ați înțeles greșit. E vorba de altă Ada Vaughan. Ada mea a fost dată dispărută încă de dinainte de război.* Poate că tatăl ei o vedea de-acolo de sus, *E-n regulă, Ada dragă, am pus o vorbă la reprezentantul sindicatului de aici.* Zâmbea cu toată gura, făcându-i apoi cu ochiul. Se gândi la Thomas. Urma să împlinească șapte ani. Galeria era la mezanin, deasupra ei, așa că nu vedea pe nimeni de-acolo, nu de unde stătea ea. Dacă scăpa de acuzația de omor, iar domnul Wallis zicea că are șanse bune, avea să-și ispășească pedeapsa, apoi avea să meargă în Germania, să-l caute pe Thomas, în sfârșit.

Jurații se așezară la stânga ei. Doisprezece bărbați între două vârste, dacă judecai după părul lor cărunt. Trebuie că erau *cineva*, bărbații ăștia, dețineau proprietăți sau, dacă nu, sigur aveau o rentă bună, pe-o stradă respectabilă. Domnul Wallis zicea că e-n favoarea ei că sunt bărbați. Femeile veneau rareori ca jurați și puteau fi foarte afurisite, mai ales dacă judecau o altă femeie. Ada putea să-i farmece pe bărbați, și asta foarte ușor, mai ales dacă se înțolea puțin și se urca pe tocuri. Cu rochia ei albastră din *moiré* ori cu cea neagră din crep. Oare bărbații aceia ar găsi-o fermecătoare și în pantofi fără toc, cu bluza aia verde? Fără pudră, fără ruj? Părul îi crescuse, iar cei mai bine de șapte centimetri de șaten la rădăcină făceau vârfurile blonde să pară vulgare, banale. Își aranjase părul într-un *victory roll*, pe care îl prinsese cu ace Kirby. Măcar din față avea să arate îngrijit, sănătos. Făcuse tot ce-i stătuse în putință. Încredere și curaj.

Fusese nevoită să se ducă deja de trei ori la toaletă în ziua aceea. Domnul Wallis îi spusese Adei că avea să fie greu. Cu jurații trebuia să duci muncă serioasă de convingere. El avea să facă tot ce-i stătea în putință, dar nu-i putea promite nimic. Judecătorul era dur, iar el, tânăr și fără experiență. Îi zisese că nimeni nu se mai folosisese de o asemenea apărare într-un caz ca al ei. Instigare, așa o numise. Doar că instigarea nu era o simplă izbitură, un act singular care lovea ca o lamă, ci mai degrabă semăna unui fitil lung, care arde ca o lumânare ani întregi, un fitil care nu știe când are să-i

apară în cale din întuneric butoiul cu praf de pușcă, când anume scânteierea sa firavă aruncă totul în aer, declanșând un incendiu uriaș care îl sugă în vortexul său, golindu-l de sens.

Se ridicară cu toții în picioare când intră judecătorul, același de la acuzare, cu trei luni în urmă. Bătrân, capul îi semăna mai degrabă cu craniul unui schelet, cu ochi adânciți în orbite și obraji supti. Ochelarii pentru citit îi stăteau pe vârful nasului, mâinile-i osoase pluteau de sub robă. Arăta ca un cadavru. Ada se întrebă dacă era cumva bolnav, ros de griji, chinuit în sufletul lui. Se prinse cu mâinile de bara de lemn a băncii acuzaților, degetul mare dedesubt, celelalte – deasupra. Simțea lemnul aspru, zgâriat de unghiile altora care tremuraseră pentru viețile lor. Avea să i se facă rău.

— Spuneți-vă numele întreg în fața Curții.

— Ada, zise ea. Ada Margaret Vaughan.

Margaret, la fel ca mama ei.

Grefierul citi acuzația :

— ...în Tribunalul Penal Central, Rex versus Ada Vaughan... acuzată de uciderea din culpă a lui Stanley John Lovekin, în noaptea zilei de 14 iulie 1947...

Tavanul coborî peste ea, iar pereții lambrisați o înghesuiră din toate părțile. Ada se simțea mică și neputincioasă, iar judecătorul stătea atât de sus pe scaunul lui, jurații, la fel, și domnul Wallis în boxă, în timp ce domnul Harris-Jones, procurorul, zâmbea disprețuitor, de parcă deja ar fi câștigat procesul. Harris-Jones era mai mare ca vârstă decât Wallis, avea mai multă experiență – îți dădeai seama doar văzându-l cum călca pe călcâie sau uitându-te la mâinile lui de om matur, când îi ieșeau de sub robă.

Ada începu să tremure, să i se înmoaie genunchii. Nu era sigură că putea sta în picioare. Abia acum înțelegea expresia *apăsarea legii*. Nu era vorba despre mâna grea pe care polițistul ți-o pune pe umăr, *Ai face bine să vii cu mine la secție, domnișoară*, ci de greutatea justiției care o strivea, făcând-o fărâmițe, una cu pământul. Ada ridică ochii și privi pe fereastră, așteptând să zărească pământ, cer și, între ele, linia orizontului, însă ferestrele erau prea sus pe perete, așa că tot ce putu vedea fu fumul verzui și dens care se ridica din dărăpănăturile puturoase din centru, printre străduțele și clădirile înalte.

— Cum pledați? întrebă judecătorul.

Putea rosti „vinovată“, să termine odată cu tot, să se-ntoarcă în celula ei. Dar știa că în cazul ăsta avea să se spânzure și nu voia să-i ofere nici o fărâmbă de satisfacție lui Stanley Lovekin. Avea să supraviețuiască. Era o supraviețuitoare. *Norocoasă.*

— Nevinovată, rosti Ada încet.

— Vorbiți mai tare, zise judecătorul.

Sala era cavernoasă, așa că Ada fu nevoită să declame. *Din diafragmă.* Parcă auzea glasul lui miss Skinner, de-acum mulți ani. *Degeaba arăți ca o lebadă, dacă vorbești ca o vrăbiuță, cine o să te bage în seamă?*

— Nevinovată.

Ar-ti-cu-lea-ză.

Judecătorul se aplecă spre domnului Wallis.

— Nevinovată de omor calificat, dar vinovată de omor prin imprudență în urma instigării.

— Mulțumesc.

Judecătorul notă ceva în blocul de scris din fața lui. Avea un stilou aurit. Costa probabil un șiling-doi.

— E o apărare cel puțin *neobișnuită*, zise el întorcându-se o clipă către Harris-Jones. Sunt sigur că ați luat la cunoștință acuzarea și cunoașteți legea instigării, se susține ceea ce pledați?

— Da, zise domnul Wallis.

Judecătorul se întoarse și se adresă juraților.

— Jurații trebuie să decidă dacă acuzata a fost sau nu instigată, astfel încât să-și piardă cumpătul, iar când zic instigată, mă refer la o acțiune *care întrece orice măsură*. În mod normal – aici judecătorul se opri și îl privi pe fiecare jurat în parte, apoi pe Ada, care stătea cu capul plecat și își smulgea pielițele de la o unghie –, instigarea cade sub incidența unuia dintre cazurile următoare, zise el și-și ridică mâna, cu degetele răsfirate.

— Unu, învinuitul a fost martor al unui act de sodomie împotriva propriului copil.

Inspiră și îndoi degetul arătător.

— Doi, a fost martor al unui act de adulter al soției/soțului.

Își strânse buzele și îndoi degetul mijlociu.

— Sau, trei, a fost martor al unui incident în care un cetățean englez era privat ilegal de libertate. Și patru, la fel, a fost martor al

unui act de violență împotriva unei rude sau a unui apropiat.

Rostise ultima frază dintr-o suflare, ca într-un cântec, vocea lui urcând tot mai sus. Strânsese în pumn simultan inelarul și degetul mic, întorcându-se în timpul ăsta din nou către domnul Wallis.

— Da, Onorată instanță, zise domnul Wallis.

— Și o singură posibilitate de apărare a mai rămas? Cea mai *neobișnuită* dintre toate?

— Da, Onorată instanță.

— Cea a unui atac sau a unei insulte jignitoare?

— Da, Onorată instanță.

— Foarte bine, mormăi judecătorul ca o morskă.

Jurații erau cu ochii țintă la ea. O judecau deja. Aparențele contează, Ada o știa mai bine decât ei toți. *Când te-am văzut arătând atât de cochet, am crezut că ești una dintre cliente.* Văzând-o îmbrăcată așa, în haine de pușcăriaș, *arătând* ca o vinovată, aveau s-o condamne înainte să înceapă procesul. Președintele juraților purta mustață și un rând de panglici deasupra buzunarului de sus. Erou de război. După Stanislaus, Ada nu mai avuse încredere niciodată în bărbații cu mustață. Își duse mână la păr, asigurându-se că îi stătea cum trebuie, și îl privi pe domnul Harris-Jones cum se ridică, își așază dosarele pe pupitrul din fața lui și se întoarce spre jurați.

— Pentru banca acuzării, încep eu privindu-i pe jurați, cazul e cât se poate de clar. Nu există dubii că decedatul a fost ucis din culpă prin administrare de gaz în timp ce se afla în stare de inconștiență. Există o mărturie în acest sens, coroborată cu probele, care pot fi trecute în revistă rapid. Singura întrebare este dacă a existat în prealabil un atac sau o insultă extrem de jignitoare care s-o fi făcut pe învinuită să piardă măsura lucrurilor într-o situație în care, pus în locul ei, un om *normal* ar fi acționat în același mod.

Frica. Ada își aminti gustul ei, cum îi gonea prin trup ca o locomotivă, făcând-o apoi să dârdâie din toate încheieturile. În spatele ei stătea un polițist. Se întoarce spre el vrând să îi prindă privirea, să smulgă o fărâamă de simpatie, însă bărbatul își ținea ochii ațintiți înainte, fără expresie.

— Stimați jurați, acest *atac sau insultă extrem de jignitoare* este de găsit în urmă cu vreo zece ani, pe la începutul războiului, rosti

procurorul rar, cu grijă, de parcă ar fi vorbit o limbă străină pe care nimeni nu o înțelegea.

Domnul Harris-Jones prezentă speța: Stanislaus von Lieben. Seducător. Un mitocan și un laș, cu siguranță. Dar abuzase de ea? O lovise sau o insultase? Făcu un gest cu mâna care sugera un singur răspuns: așa și-așa.

— A abandonat-o? Ori s-au despărțit în haosul războiului, fără să fie vina nimănui?

Procurorul îi puse viața pe tavă în fața tuturor, de parcă ar fi fost un cadavru. Țasta-i capul, astea-s picioarele, intestinul gros, intestinul subțire. Însă în tot ce povestea nu era nimic despre dragoste sau curaj, despre chin sufletesc sau frică, nimic despre *lăuntru* ei, al Adei Vaughan.

Luată prizonieră de naziști. O sarcină dusă în secret și o naștere. Un băiețel, Thomas, *Thomas*, în germană. *Germană*, stimați jurați. Pierderea acestui copil.

— Să fi fost bântuită în asemenea hal de amintirea lui? *Împinsă* la crimă? rosti el sarcastic.

Se uita la ea, conducând jurații să-i urmeze privirea, s-o vadă îmbrăcată ca un deținut de rând, incapabil să distingă binele de rău.

Lovekin. Stanley Lovekin. Stanislaus von Lieben. Fusesse el, oare, arhitectul torturilor ei din ultimii zece ani, motivul suferinței sale? Al căderii ei în dizgrație, într-o viață de păcat și disperare? *Părăsiți orice nădejde toți cei care intrați aici*. Sau fusesse un simplu bărbat, ca oricare altul?

— Care a fost natura atacului? Faptul că a reapărut?

Făcu o pauză și se uită la fiecare jurat în parte, ca de la bărbat la bărbat, privindu-l o clipă în ochi, după care se întoarce și o fixă din nou pe Ada. Ea ședea în boxa acuzaților aproape de bară, ca un animal în cușcă, ca o nebună.

— Dacă într-adevăr el era.

— El era, zise Ada cu glas tare.

— Liniște, interveni judecătorul.

Omul ăsta n-avea pic de suflet, își dădu seama Ada.

Jurații primiră mărturia ei. *Subsemnata, Ada Margaret Vaughan...* O semnase. Un polițist povesti cum găsisse el cadavrul pe

pat, îmbrăcat doar în cămașă și vestă. Duhnea a whisky. Un ofițer povesti cum că singurele amprente de pe butonul de gaz erau ale Adei, la fel pe pervaz, unde astupase orice deschizătură cu draperiile. Partea de jos a ușii era plină de amprente ei, pe exterior, de data asta, acolo unde fixase pernița cea lungă. Acestea erau faptele relevante pentru caz. Incontestabile. Vinovată de omor. Dar omor din culpă? Instigare? *Atac sau insultă extrem de jignitoare?*

Sora Brigitte se îngrășase de când se terminase războiul. Stătea în boxa martorilor, cu un voal curat, scrobit și un scapular negru peste tunică ei gri-închis, crucifixul de alamă sclipind sub lumina electrică. Adei i se părea ciudat s-o vadă aici, în Londra. Ca și cum ar fi aparținut unui alt loc, aflat undeva pe continent, în timpul războiului.

Da, Ada le ceruse adăpost în Namur. Ele au înțeles că fusese despărțită de soțul ei, Stanislaus von Lieben. După ce Belgia a fost ocupată de naziști, măicuțele englezoaice au fost luate prizoniere, duse la München și obligate să îngrijească de bătrâni.

Sora Brigitte. Auzind toate cele spuse de ea, amintirile Adei începură parcă a prinde viață, umplând măruntaiele cadavrului dezvelit de domnul Harris-Jones. Ada știa că tremură. În urechi auzea bombe căzând, țipete, în nări simțea miros de carbid și de ars și frica ce o cuprinsese în ziua aceea în Namur.

— Dacă ați fi refuzat să-i îngrijiți, v-ar fi împușcat? întrebă domnul Harris-Jones.

— Posibil, zise Sora Brigitte. Nu am încercat.

— N-ați încercat în nici un fel să opuneți rezistență?

Sora Brigitte îl privi cu severitate pe domnul Harris-Jones, ca și când, prin ochi, ar fi putut vedea drept în sufletul lui.

— Chemarea noastră, începu ea, este să ajutăm bătrânii, oricând și oriunde ar fi nevoie. Chemarea noastră nu ține cont nici de politici, nici de război. Așa cum nici bătrânețea nu ține cont.

— Principii înalte, zise domnul Harris-Jones. Și convenabile, în fața celui mai diabolic regim din istorie, nu credeți?

— Numai cei lipsiți de principii recurg la cinism, ripostă Sora Brigitte, privindu-l fix în ochi de la aceeași înălțime, până când acesta își lăsă privirea în notițele lui.

Sora Brigitte le ținuse piept naziștilor. Nu se lăsa ea intimidată de un avocat care-i răstălmăcea cuvintele, fie el și un King's Counsel¹.

— Înțeleg că ați rămas la München câteva luni bune după terminarea războiului, zise domnul Harris-Jones. Îmi puteți spune de ce?

— Nu aveam cum să-i lăsăm de izbeliște pe bătrâni, zise Sora Brigitte. Nu înainte să ne asigurăm că are cine să le poarte de grijă mai departe.

— Inculpata, Ada Vaughan..., zise domnul Harris-Jones.

— Sora Clara.

— Sora Clara. Așa era cunoscută?

— Da, zise Sora Brigitte.

— Lucra și ea?

— Da. Nu avea pregătire de soră medicală, dar se putea achita de sarcinile ce țineau de gospodărie.

— Și se comporta ca o maică?

— Firește, zise Sora Brigitte.

— Și naziștii n-au bănuț că nu e ceea ce pretinde a fi? Chiar dacă era însărcinată?

— A purtat un veșmânt împrumutat, fusese al unei măicuțe mult mai voinică decât ea. Nu se vedea.

— Și când a născut?

— Din fericire, n-au existat complicații. Bebelușul a venit pe lume în timpul nopții. Dormitorul nostru era ferit de urechile gardienilor.

— Coincidență?

— Nu. Noroc, zise Sora Brigitte zâmbind. Ne-am rugat.

Ada știa acel zâmbet.

— Fecioara Maria ne-a avut în pază.

— Și copilul? Ce s-a întâmplat mai departe?

Sora Brigitte înghiți în sec și o privi pe Ada. Pe cine vedea ea în boxa acuzaților? La ce se gândea?

— Bebelușul s-a născut mort.

Nu. Ada îi văzuse pielea, rozalie și albastră ca marmura, așa cum e coperta unei cărți de rugăciuni pe interior. Cu mâna ei dăduse marginea prosopului la o parte, astfel încât să-i păstreze

chipul în minte. Avea ochii închiși și pufoși, cu crețuri adânci în jurul orbitelor. Avea degețelele strânse în pumn, apăsate pe obraji. Fără păr, pe cap îi rămăseseră sânge și mucus încleiat. Îl avusese-n față, cu umerii goi și cute de piele pe gât. Dormea.

Thomas era viu.

Și își aminti cum patrafirul negru al părintelul Friedel se înfoia încetișor în geantă de la respirația lui Thomas, căci nărișoarele lui se umflau când trăgea aer în plămâni, aer care-i făcea pieptul mic să se miște, în sus și-n jos, în sus și-n jos. Respirația lui făcuse asta, nu aerul ce ieșise din geantă când ea o închisese.

Sora Brigitte îl botezase, ca să nu se ducă în Purgatoriu. Tot ea o ținuse pe Ada de mână după ce părintele Friedel a plecat.

— Odihnească-se în pace. Spune cu mine, Soră Clara.

— Nu, zise Ada. Nu era mort.

— Spune cu mine, Soră Clara: *Fie ca sufletele credincioșilor plecați dintre cei vii, prin mila lui Dumnezeu să se odihnească în pace, Amin.*

Nu. Thomas trăise și dăduse din mâini și din piciorușe.

— Trăia! țipă Ada. Soră Brigitte, Thomas trăia.

— Miss Vaughan, liniște, spuse judecătorul.

— Ce s-a întâmplat după aceea?

— Preotul ne-a ajutat. A scos pe furiș trupul copilului din clădire.

— Și unde l-a dus?

— Nu știm. Dar aveau loc înmormântări aproape în fiecare zi. Ar fi putut strecura trupul copilului într-unul dintre sicriile bătrânilor. Nimeni n-ar fi știut.

— Și Sora Clara?

Sora Brigitte se uită la Ada. Cu tandrețe în ochi, cu căință.

— I-ar fi venit greu să accepte.

— Că era mort?

— Da.

— Și ce-ați făcut?

— Depresia post-natală e o stare îngrozitoare, zise Sora Brigitte. Nu ne puteam permite una ca asta. Era mai prudent din partea noastră s-o liniștim.

— Să o mințiți, vreți să ziceți? S-o faceți să creadă că bebelușul

trăia?

— Uneori, o minciună nevinovată e mai bună decât adevărul, zâmbi Sora Brigitte. Când e vorba de un bine mai mare. Dumnezeu înțelege și iartă toate aceste mici păcate mărunte.

Nu, își zise Ada, *nu*. Nu asta se petrecuse. Thomas era viu. Sora Brigitte știa asta. De ce spunea asemenea lucruri?

— Și, când s-a întors la sfârșitul războiului, ați persistat în minciuna asta nevinovată?

— Da, zise Sora Brigitte. Era într-o stare îngrozitoare. Pe jumătate moartă, își ieșise din minți. N-ar fi rezistat unei vești ca asta.

— A încercat să-și găsească fiul?

— Da.

— Și nu i-ați spus atunci?

— Ne-am gândit că e mai bine să încerce să-l găsească și să-și dea seama singură, neavând cum să-i dea de urmă, decât să fim nevoite să-i spunem noi că murise. Ne-am gândit că speranța o ajuta să se refacă.

— Știați că mințea, nu-i așa?

— Poftim?

— În legătură cu căsătoria.

— N-am stat să judec asta.

— Sora Monica v-a spus că Ada Vaughan nu se căsătorise cu Stanislaus von Lieben. Numele ei din pașaport era Vaughan. Vaughan fiind numele ei de fată. Avem depoziția Sorei Monica, ea confirmă acest lucru. Stimați jurați, și se întoarse către bărbații care stăteau așezați pe trei rânduri, cu mâinile pregătite pe dosare, articolul numărul 1 din mapă. Ada Vaughan purta un inel fals drept verighetă. Pesemne v-ați dat seama că era o mincinoasă. Că fantaza.

— Era război, zise Sora Brigitte. Totul era confuz. Îngrozitor. Oamenii ar fi făcut orice ca să supraviețuiască. N-aș condamna pe cineva pentru asta.

— Spuneți că erați dincolo de război.

— Îmi răstălmăciți vorbele. Am spus că bătrânețea nu ține cont de război.

Asta făceau avocații ăștia. Scoteau faptele din context, astfel încât să ți se pară îndoielnice, ca un tablou care atârna strâmb pe

un perete sau ca una dintre oglinzile pe care le vezi la bălciuri, care te arată îndesat sau deșirat.

— Ada Vaughan v-a vizitat vreodată după ce v-ați întors în Anglia?

— Din păcate, nu, clătină din cap Sora Brigitte. Ar fi fost bine-venită.

— Sunteți sigură că bebelușul ei a murit?

— Nu avea puls, nu-i bătea inima și nu respira, zise Sora Brigitte. Copilul s-a născut mort. Fără îndoială.

— Ada Vaughan mințea, așadar, spunând că băiatul trăiește.

— Se amăgea, zise Sora Brigitte. E o diferență.

— Fantaza, zise somnul Harris-Jones. Nu e nici o diferență.

Sora Brigitte coborî din boxa martorilor, sărută crucifixul și părăsi sala fără să se uite în urmă. Ada s-ar fi dus să le viziteze, cu siguranță s-ar fi dus. Dar despre ce să fi vorbit? *Mai ții minte când...?* Nu era nimic vesel la mijloc, nimic fericit în trecut la care să privească. Numai deșertăciune și tristețe.

La sfârșitul primei zile, Ada se întoarse în celula ei. Cu o față de nevăstuică rănită, domnul Wallis sosi cu un pachet cu sendvișuri și cu o sticlă de bere de ghimbir.

— Copilul era mort, zise el. Mie nu mi-ai spus așa.

— N-am știut, se dezvinovăți Ada.

Cuvintele Sorei Brigitte îi răsunară în cap. Îi venea să-și lovească țeasta de perete, să scoată demonii care se încuibaseră acolo.

— Nu te pot apăra dacă nu-mi spui ce s-a întâmplat.

— Jur pe ce am mai sfânt, nu am știut până acum.

— Ori poate că doar ai negat asta și te-ai mințit singură?

— De ce să fac așa ceva? zise Ada cu voce tremurată. N-aș fi putut.

— N-ai fi putut?

Era o întrebare crudă. Domnul Wallis mușcă din sendvișul lui, iar Ada îi privi gura mică în timp ce mesteca. Ea nu putea înghiți nimic, nu în clipa aceea. În fața ochilor nu vedea decât gropi săpate și pielea ca de marmură a cadavrelor îngropate. Micuțul Thomas zăcea lungit într-un sicriu alături de un necunoscut, un bătrân care-și trăise traiul și renunțase la tot ce iubise.

— Moarte, zise ea.

Ada se luase în brațe, legănându-se înainte și înapoi, înainte și înapoi, de parcă mintea i se despicase, amintirile despre starea aceea deznădăjduită creând o prăpastie între cele două părți.

— Întuneric și moarte.

— Vorbește cu mine, Ada, îi zise domnul Wallis. Spune-mi ce s-a întâmplat.

Ada clătină din cap, legănându-se iarăși și iarăși.

În dimineața următoare sala de judecată era plină ochi. În boxa acuzaților, Ada se răsuci încercând să vadă cine erau toți oamenii aceia. Poate în ziua aceea venise și mama ei.

Domnul Wallis o avertizase că acuzarea va scoate din pălărie martori și că va face tot posibilul ca jurații s-o vadă într-o anumită lumină. Misiunea lor era să dovedească faptul că nu fusese vorba de instigare. Îi zise că Scarlett avea să fie și ea citată, deși Ada nu pricepea de ce. Scarlett n-avea nimic de-a face cu războiul ori cu Stanislaus; nici măcar nu știa despre Thomas și nu văzuse nimic în seara în care murise Stanley Lovekin. Ada ședea în boxa acuzaților, agitată și tulburată.

Scarlett intră în sala de judecată. Pantofi cu toc jos, o haină ponosită în carouri, eșarfă prinsă pe frunte, nici urmă de machiaj. Putea fi oricine, o femeie banală, anonimă.

— Spuneți-ne, vă rog, cum vă numiți, vorbi domnul Harris-Jones.

— Joyce Matheson.

Ada îi auzea întâia oară numele adevărat, în întregime.

— Ce legătură aveți cu acuzata, Ada Vaughan?

— Suntem prietene.

— Prietene bune?

— Păi, da. Ne ajutam una pe alta.

— Iar profesia dumneavoastră este?

Scarlett ridică bărbia din piept și privi înspre jurați.

— Sunt prostituată.

Lui Scarlett nu îi era frică de lege, și ce. Fusese în fața instanței mai des decât mâncase Ada mâncare caldă la cină.

— Mai aveți și alt nume?

— Uneori îmi mai zic Scarlett, când lucrez.

— Și toate prostituatele se folosesc de un pseudonim? Întrebă domnul Harris-Jones.

— Unele, da.

— Și Ada Vaughan?

Ada aproape că se înecă. O scoteau drept târfă. Doi dintre jurați clătinau din cap dezaprobat. Ada cunoștea genul. Creștini afurisiți. Baptiști. Îi veni să strige: *Cel fără păcat dintre voi să arunce primul piatra!* Era o harababură, totul mergea de-a-ndoaselea, iar ei i se făcu frică de ce ar fi putut să se întâmple.

— O, da, mărturisi Scarlett. Ea își zicea Ava Gordon. Ava, după vedeta de film, știți, Ava Gardner.

Domnul Harris-Jones aproba, lăsând-o să vorbească.

— Nu știu de la ce venea Gordon. Poate de la gin. Îi plăcea să bea Pink Lady.

Zâmbi, apoi se întoarse la numele ei:

— Scarlett e din *Pe aripile vântului*. Ați văzut filmul?

Harris-Jones o îmbrobodise pe Scarlett, iar acum îi întinsese o capcană în care fata căzuse. Ada o vedea pe Scarlett bâțâind dintr-un picior.

— Ați spune despre Ada Vaughan că era o prostituată obișnuită?

— Nu era obișnuită, zise Scarlett aruncându-i Adei o privire. Era stilată. Lua mai mult decât fetele din West.

Zâmbi țuguindu-și buzele, a mulțumire. Era *mândră* de Ada, mândră să fie prietena ei.

— Dar nici nu stătea cu ei numai un sfert de oră. Lucra la Smith's, continuă Scarlett.

— Așa cum spuneam, rânji domnul Harris-Jones, o prostituată obișnuită.

— Nu, zise Scarlett.

Îi urcase sângele în obraji, iar Ada își dădu seama că era pe punctul de a exploda.

— Ea nu făcea trotuarul. Nu acosta bărbați. Nici vorbă de așa ceva. Adică, ea o făcea doar pentru bani de buzunar. Și nu e nimic greșit în asta.

— Nu contează dacă pentru bani de buzunar sau dacă e mod de viață. Să-ți vinzi corpul pentru sex înseamnă prostituție.

— Era o damă de companie, zise Scarlett. Și cu asta, basta. Are o inimă de aur și domnii îi arătau c-o prețuiesc.

— Prin bani?

Părul grizonant al domnului Harris-Jones, buclat, îi ieșea de sub peruca de avocat. Ar fi putut să-l vadă la Smith's: *Sunteți singură? Îmi permiteți să vă țin companie?* Avusese câțiva avocați. Și judecători. Poate că și el fusese printre ei, nu-și putea da seama din pricina perucii. Părea genul. Să intre în joc și tot tacâmul. După care să se simtă vinovat, s-o tragă la răspundere pe Ada pentru păcatele lui, de parcă ar fi fost vina ei că își lăsase nevasta să aibă grijă de casă și nu numai. Ce era asta, dacă nu plată? Rolul căsătoriei era să facă sexul legal. O ipocrizie. Ea n-avea parte de asta. Și era fel de bună ca oricare dintre soțiile lor. Nu-l omorâse pe Stanley fiindcă era prostituată. Îl omorâse pentru că fusese un nenorocit de câine mincinos.

— Care era relația dintre Ada Vaughan și decedat?

Scarlett se fâțâi.

— Nu l-am văzut niciodată, zise ea.

— Dar știați de existența acestuia?

Scarlett ridică din umeri.

— Nu.

— Și de ce natură era relația lor?

— Cam ce vă închipuiți? trânti Scarlett.

— Vă mulțumesc, zise Harris-Jones consultându-și notițele, după care își înălță capul și o privi pe Scarlett în ochi.

— O singură întrebare, zise el. V-a spus vreodată Ada Vaughan ce a făcut în război?

Firește că nu, voia să strige Ada. De ce să îi fi spus? Tot ce ținea de ea însăși, Ada păstrase dintotdeauna pentru sine.

— Nu, răspunse Scarlett. N-am vorbit niciodată despre război. Mai bine să dăm uitării, așa ziceam noi.

— Vă mulțumesc, miss Matheson, zise domnul Harris-Jones. Nu mai am întrebări.

Scarlett prinse privirea Adei și se uită la ea cu drag. *Îmi pare rău, scumpo. Am făcut tot ce-am putut.* Fusese nevoită să depună mărturie, îi zisese domnul Wallis, nu se putea sustrage. Chiar și așa, Ada nu pricepea de ce venise Scarlett acolo, să le povestească juraților ce făcea ea pentru un ban în plus.

— Pentru Thomas am făcut-o! strigă Ada. Adunam bani ca să-l aduc acasă. Dar dumneavoastră credeți acum că e mort.

— Miss Vaughan, zise judecătorul aplecându-se în față, încep să-mi pierd răbdarea. O să aveți ocazia să vă apărați mai târziu. Până atunci, e cazul să tăceți, sau voi cere să fiți dată afară din sală.

Domnul Wallis zise că nu are nici o întrebare.

Proprietăreasa stătea în picioare în boxa martorilor, ținând Biblia în mână, jurând în fața Atotputernicului Dumnezeu. Ada n-o iertase că-i aruncase toate lucrurile, lăsând-o fără haine în care să se îmbrace. Plătise pentru camera ei, chiar în avans. Femeia aia n-avusese nici un drept să se dispenseze de lucrurile ei. Probabil că închiriasse deja altcuiva. O speculantă.

Domnul Harris-Jones se ridică.

— Știați cu ce se ocupa acuzata atunci când i-ați dat camera în chirie?

— Ești luat că ții un bordel doar dacă sunt folosite toate camerele, zise proprietăreasa. Eu eram curată.

— Știu ce zice legea în privința asta, zise domnul Harris-Jones. V-am întrebat dacă știați cu ce se ocupă.

— Mi-a zis că lucrează la Lyons, răspunse proprietăreasa. Eu m-am minunat, zic, cum de-și permite așa o chirie cu un salariu de te miri cât, dar ieșea în fiecare dimineață îmbrăcată în uniformă, așa că n-am mai întrebat-o.

— Când ați descoperit adevărul?

— Păi, când a început să-și aducă peștele cu ea. Sau bărbățelul, ce-o fi fost el.

— Stanley Lovekin?

— Nu, altul. Cu nume străin. Un *negrotei*, zise ea fonfăind și lungind vocalele, un *nee-groo-teei*.

Judecătorul se aplecă în față, încuviințând.

— Să fie Gino Messina cel la care vă referiți?

— Mda, el e.

Ada știa deja ce-și închipuiau jurații. Numai târfele se culcă cu bărbați de culoare. Femeile ușoare. Proprietăreasa zisese asta intenționat. Gino nu era negrotei. Ada îi spusese despre el doar că e logodnicul ei. Femeia n-avea de unde să fi aflat mai multe. Inventă.

— De ce v-ați gândit că relația lor era una de proxenetism?

— Dormitorul meu e chiar sub al ei. Dacă n-a urlat patul ăla, mai ceva ca un măgar cu un dinte umflat!

— Niciodată! strigă Ada.

Ce obraz putea să aibă femeia aia? Ea și Gino nu făceau sex mereu, nu în fiecare săptămână. Și uite-o acum pe proprietăreașă cum lasă de înțeles că asta făcea Ada toată noaptea, în fiecare noapte, cu orice Tom, Dick sau Harry.

— Miss Vaughan, zise judecătorul privind-o peste ochelari. Vă mai avertizez o dată. Continuați, spuse apoi către domnul Harris-Jones.

— Ce altceva ați mai auzit?

— Certuri. Certuri teribile. I-ai fi auzit și de pe partea cealaltă a apei.

— În legătură cu ce se certau?

— Cu bani. De fiecare dată. Ba nu-i dădea ea lui cât trebuie, ba nu-i dădea el ei.

— Minți! țipă Ada.

— Miss Vaughan, interveni judecătorul, iar timbrul vocii coborâse. Fără alte izbucniri, altfel *veți fi* dată afară din sală.

— Dar vaca asta băgăcioasă probabil c-a stat cu urechea lipită de ușă, spuse Ada și îl văzu pe judecător încruntându-se. Iertați-mă.

Domnul Harris-Jones îl privea pe judecător. Se întoarse apoi spre proprietăreașă.

— Și în noaptea crimei?

— Păi, începu proprietăreașă, strânse din buze și clătină din cap dezaprobat. Cine-o fi fost el, se îmbătase. Era clar. Se împleticea pe scări. Am auzit-o pe ea țipând, apoi s-a lăsat o liniște... stranie, dacă înțelegeți ce vreau să spun. Ceva nu era ca de obicei. După care a scârțâit patul puțin. Am crezut că adormiseră. Am auzit-o pe ea cum s-a dus la baie – știți, e chiar în jos pe scări, în spate. După care nu s-a mai auzit nimic, până când am simțit miros de gaz.

— Și?

— Și-atunci m-am uitat în sus pe scări și-am văzut cârnatul ăla pe care-l punea ea ca să nu tragă curentul; de data asta, era îndesat sub ușă pe dinafară. Am ciocănit, dar nimic. N-am vrut să intru. Așa că am luat-o la fugă pe scări și nu m-am oprit până la White Lion. I-am pus să sune la poliție și la pompieri.

— Sunteți sigură că n-a mai fost nimeni cu ei în cameră, n-a intrat și n-a ieșit nimeni în afară de ei?

— Doar ei au fost, zise proprietăreasa. Trebuie să treci pe lângă apartamentul meu ca să ajungi la ei. Eu aud tot. *Tot*.

Ada își dădu seama că proprietăreasa făcuse tot posibilul numai să depună mărturie împotriva ei. Orice, doar să-i mai pice și ei ceva. Pesemne păstrase toate hainele Adei și le vânduse una câte una, să scoată bani. Domnul Wallis clătina din cap de parcă i-ar fi fost frică să iasă în față și s-o confrunte. Nu-și dădea seama că-i mințea? Ada se aștepta să vadă vreun truc deștept pe care-l fac avocații de obicei, prin care s-o determine să spună adevărul. Însă Wallis se ridică și își flutură roba așa cum făcuse și Harris-Jones – avocații pledanți au nevoie de gestul acesta, așa se simt importanți.

— Obişnuieți să beți? o întrebă el.

— Îmi place să beau un pahar de porter seara, zise ea. Mă ajută să adorm.

— Mulțumesc, zise domnul Wallis zâmbind, de parcă ar fi câștigat o dispută.

Nu se mai obosi s-o întrebe și altceva.

— N-o să-l aducă și pe Gino, nu? îl întrebă Ada pe Wallis în pauză. N-aș suporta să-l văd în fața ochilor. Nu știu de ce aș fi în stare.

— Ar fi vrut ei, dar Gino nu va depune mărturie.

— Cum așa?

Ada știa că Gino nu dădea doi bani pe ea, însă poate că totuși avea o fărâmbă de decență. Nu voia să-i mai păteze și el numele.

— Nu știi? întrebă domnul Wallis. Gino este la pușcărie.

— La pușcărie? Pentru ce?

— A bătut o prostituată în Mayfair. I-au dat trei ani.

Ricoșeuri, Ava, ricoșeuri. Pesemne o lovise destul de tare, dacă îl închiseseră pentru atâta timp.

— Și e bine? întrebă Ada. Femeia, vreau să zic, și-a revenit?

— Așa cred. Dar dacă Gino ar fi depus mărturie acum, ar fi riscat să fie acuzat de proxenetism.

Ada închise ochii și strânse pumnii. Fusese o proastă. Atât de *proastă*.

Următorul martor fu șefa ei. Se aranjase pentru apariția în fața instanței, costum negru, pantofi negri cu toc jos. Avusese tupeul să-

și pună ciorapi pe care îi cumpărase de la Ada. Îi venea s-o întrebe, ca toată sala s-o audă: *De unde ați făcut rost de ciorapii ăia?*

Șefa confirmă că Ada lucrase drept chelneriță în subordinea ei. O întrebase cum de-și permitea să închirieze singură o cameră. Și cum de pusese mâna pe ea, acum, cu lipsa asta mare de locuințe și tot tacâmul.

— Și ce v-a răspuns acuzata?

— A zis că i-a murit bunica. Că i-a lăsat o mică moștenire.

— Și ați crezut-o?

Șefa își aranjă reverul sacoului și o privi pe Ada în ochi.

— Nu, zise ea.

— Credeți că mințea?

— Probabil.

Prefăcuta. Venise la ea cu un sporul-casei, băuse o ceașcă de ceai, *E drăguț aici la tine, Ada.*

Ada le vânduse celorlalte angajate ciorapi, povesti ea. Cupoane pentru îmbrăcăminte. Cupoane pentru pâine. La ea nu se terminau niciodată.

— Vă zicea de unde face rost de ele?

— Nu, zise șefa.

Își schimbă poziția. N-ar fi trebuit să primească lucruri de la ea.

— Se-nțelege, *eu* n-am luat niciodată, adăugă ea. Niciodată n-am cumpărat pe sub mână.

Ada deschise gura, *Mincinoaso*, însă cuvântul i se opri în gât. Judecătorul se încruntă.

— Nu s-a întâmplat niciodată în sediu, continua ea. Nici în Corner House. Nici în Lyons.

— Răspundeți la întrebare. De unde făcea rost de marfă?

— Cred că avea un iubit.

— Ultima întrebare, zise domnul Harris-Jones. Ați vorbit vreodată cu acuzata despre ce a făcut în timpul războiului?

— Nu, zise șefa. Acum am auzit prima dată.

Se uită spre Ada de parcă niciodată n-o mai văzuse. Coborî de pe estradă. Ada o privi îndepărtându-se. Avea un fir dus la ciorap, în spatele genunchiului, pe care îl oprise cu o picătură de oală roșie.

Ada se întrebă oare câți alți martori avea să mai citeze domnul Harris-Jones ca să răstălmăcească adevărul. O înfățișase pe Ada drept nu mai mult de o prostituată banală și nesățioasă. Se aștepta

să apară dintr-o clipă în alta și mama ei. *Fata mea? Să fugă cu un filfizon? Asta-i o minciună sfruntată. Miss Skinner. Ada Vaughan? Vrăbiuța care voia să fie lebădă? O toană.* Dintre gentlemenii amici, nici unul n-avea să depună mărturie în favoarea ei. *S-a întâmplat numai o dată, atâta tot.* Ce le-ar fi putut spune nevestelor? Doamna Bottomley și prietenele ei aveau să-i dea drumul ca unui cărbune încins. *N-am văzut-o în viața mea pe femeia asta.* Vite încălțate. Doamna B., cel puțin, ar fi fost în măsură să vină și să depună mărturie în favoarea ei. Doar că domnul Wallis o anunțase că făcuseră deja cercetări; descoperiseră că murise în timpul războiului, în magazinul ei, care fusese bombardat de Luftwaffe. *Madame DuChamps, modiste.* Singura persoană care poate o crezuse pe Ada, care crezuse în ea. Acum, praf și pulbere.

— Îndrăznesc să spun că Ada Vaughan a mințit ca să obțină pașaportul, zicea domnul Harris-Jones. Probabil a falsificat semnătura tatălui. Le-a mințit pe măicuțe, pe șefa ei, pe proprietăreasă. Și niciodată n-a scos o vorbă despre ce a pățit în război. De ce?

De ce? îi venea Adei să urle. N-am scos un cuvânt pentru că nimeni nu m-ar fi ascultat. Erau atâtea lucruri pe care oamenii ar fi vrut să le audă despre război, și *nimic* dacă povestea ta nu se potrivea cu așteptările. Mai bine era să-ți ții gura.

— Femeile nu sunt în stare să păstreze un secret, zise domnul Harris-Jones ca unul care se pricepe, rânjind întors către jurați. Știm noi cum sunt femeile. Taca-taca, așa-s ele. Dar Ada Vaughan nici măcar o dată n-a scos o vorbă despre toate astea. Printre care *pierderea unui copil.*

Se opri, chipul întunecându-i-se de la solemnitățe. E-un actor, își zise Ada, nimic mai mult. Îi trata pe jurați ca pe niște spectatori la piesa lui de teatru. Prefăcătorie curată.

— Ce fel de mamă nu spune niciodată nimic despre durerea ei? Ada Vaughan n-a adus niciodată vorba despre faptul că și-ar fi pierdut băiețelul în război. L-a măturat sub covor ca pe-un gunoi. Un bastard, fiindcă asta și era, stimați jurați. Copilul să fi fost într-adevăr piatra din capul unghiului în cheștiunea Stanley Lovekin, ceva atât de intens încât să-și fi pierdut cumpătul? Și să-l fi omorât? Din pricina acestui copil, despre care nu scosese o vorbuliță, de care, putem deduce, nu îi păsa?

Trase adânc aer în piept.

— Mai mult, continuă el. Ar vrea să ne facă să credem cu toții că Stanley Lovekin nu este nimeni altcineva decât Stanislaus von Lieben, cetățean de naționalitate maghiară de pe urma căruia pretinde c-ar fi avut multe de tras la începuturile războiului, experiențe despre care nu a vorbit niciodată. Nu l-a adus niciodată în discuție pe Stanislaus von Lieben, nici măcar o dată până în clipa de față, în această sală de judecată, în care dumnealui este martor tăcut, absent. Uneori, aceștia sunt cei mai buni martori, cei care nu pot depune mărturie.

Ridică dosarul.

— Consultați, vă rog, articolul numărul doi din dosar. După cum vedeți, arhivele spun că Stanley Lovekin s-a născut în anul 1900 în Bermondsey, South London, și că n-a părăsit niciodată țara.

Păi, nici n-au cum să spună altceva, îi venea Adei să urle. El n-avea pașaport, nu unul britanic. Pașaportul lui fusese furat, era străin. Și, înainte să plece, o pusese pe ea să-și facă unul, ca el să nu se murdărească și să poată pune totul în cărca ei. Ada înțelesese acum.

— O altă închipuire, firește, îi dădea înainte domnul Harris-Jones, o invenție a acuzatei, care s-o justifice. Nu există nici o dovadă că Lovekin și von Lieben ar fi fost una și aceeași persoană, cu atât mai puțin că ar fi plecat cu ea în străinătate și-ar fi părăsit-o acolo. Dacă așa au stat lucrurile, ar trebui să fie la mijloc un secret mai mare decât construirea bombei atomice.

Se opri și se uită la jurați încă o dată, așteptând ca ei să încuviințeze. Apoi își îndreptă roba la spate și se așeză.

Planul domnului Wallis fusese dat peste cap, Ada pricepu. *O să fie în regulă*, o să-i zică el în camera de interogatoriu la sfârșitul zilei, pe fundal de ecou al ușilor de metal închizându-se pe coridor. *Păstrează-ți calmul.* Povestea avea să se așeze, piesă cu piesă, încetul cu încetul. Stanislaus, Stanley. Faptul c-o părăsise, că se descotorosise de ea fără să-i pese – toate astea o urmăriseră, o tulburaseră și o făcuseră să se zbată ca un iepure într-o capcană, timp de opt ani. Ada nu-l putuse înfrunta pe Stanley când l-a revăzut. N-avusese nici măcar cum să fugă, căci Gino Messina îi suflase tot timpul în ceafă. Trebuia să îndure în liniște, să aștepte momentul potrivit. O să vezi când o să-ți vină rândul în boxa

martorilor, îi zise el.

*

Atât cât îi stătea în putință, Ada făcu niște eforturi. Împrumută puțin ruj de la una dintre femeile de la garderobă, își spală părul și-l perie până strălucea și, la spate, și-l ondulă spre interior, prinzându-l cu agrafe. Îmbracă un cardigan peste bluză, încheiată până la gât, își curăță pata de sos de pe fustă, să arate curată și prezentabilă. Scurpă pe pantofi, frecându-i apoi cu o cârpă până când se putea oglindi în ei. Încrederea vine din interior. Aparențele contează.

Nu mai fusese nevoită să țină un discurs până atunci. Niciodată nu vorbise în public. *Fii tu însăși*, îi zise domnul Wallis. *Spune-le tot ce știi*. Își povestise totul în capul ei în fiecare noapte de când se născuse Thomas, iarăși și iarăși. Dar nu cu glas tare. Ada nu-și făcuse cunoscută povestea niciodată cu voce tare.

Domnul Wallis o îndemnă și o îndrumă, *Să începem cu începutul, miss Vaughan*. Vocea Adei se poticni nu doar o dată, agățându-se ca mătasea de marginile așchiate ale memoriei, care-i scotea firele.

— Și Thomas, zise domnul Wallis. Povestiți-ne despre el.

Ada se ținu cu mâinile de boxă și se îmbrățișă.

— Era viu sau mort?

Nu plângea des, însă acum lacrimile îi încețoșară privirea. Știa că dacă ar începe să vorbească despre el, i-ar șiroi pe podea. Nu le vorbise niciodată despre Thomas unor necunoscuți, nu până acum, când se întâmplaseră toate astea și fusese nevoită să-i povestească domnului Wallis despre el, despre tot, *tot* ce se i întâmplase în timpul războiului, războiul unei femei, diferit de cel al mamei sale, *Habar n-ai prin ce-am trecut noi aici*. Diferit de cel al soldaților, cu eroii și infirmii lui, cu *Merite speciale în acțiuni împotriva inamicului*. Nimeni n-o mai ascultase până acum. Nimănui nu-i păsase.

— Nu știu, zise ea reținându-și lacrimile.

— De ce nu știți? Întrebă el.

Ea tăcu. Aruncă o privire înspre jurați. Să fi fost simpatie în ochii lor? *Ai fi putut fi fiica mea. O fată ca oricare alta, prinsă de*

nenorocire.

— Ați trăit vreodată cu moartea? Întrebă Ada. Nu cu moartea cea de toate zilele, cu moartea vremurilor obișnuite. Ci cu moartea, așa, în fiecare zi, ceas de ceas. Să trăiești și să lucrezi cu cadavre râgâind și trăgând aere, să le vezi pielea cum li se smochinește și cum dospește, să le speli carnea și să simți că se desprinde bucăți și-ți rămâne în palme.

Erau ochi și urechi, Ada era conștientă de asta. Cuvintele îi răsăreau de undeva din adâncuri, unde le îngropase.

— Aveam nouăsprezece-douăzeci de ani, zise ea. Un copil. Nu aveam voie să votez, nici să mă căsătoresc. Dar puteam să fiu luată prizonieră, aveam voie să dorm înconjurată de duhoarea morții, să visez putreziciuni și descompunere.

Ada își căută cuvintele.

— Ați fost vreodată acolo? În valea umbrei morții? Nu în cimitirul de pe deal, unde, în siguranță, pășiți însoțit de un preot în veșmintele sale.

Unul dintre bărbați dădu din cap în timp ce Ada rostea cuvintele psalmului și o privi în ochi. Ada îl văzu și se uită către bărbatul din stânga lui, căruia i se adresă direct.

— Moartea era în mine, în jurul meu, peste tot. O trăiam și o respiram, o căram după mine ca pe niște oase luate într-o traistă de măcelar. Moartea era înăuntrul meu.

Ada privi în gol.

— *Înăuntrul meu*, zise ea. Am purtat moartea înăuntrul meu. Am dat viață într-o fabrică a morții, am dat viață morții.

Plângea. Își uitase batista la locul ei din boxa acuzaților. Își șterse nasul cu dosul palmei.

— Dar eu voiam să dau viață vieții, zise ea. În tot iadul ăla, eu voiam să creez viață, un suflet, un crâmpoi viu de țesuturi și fibre, de sânge și dragoste. Ați simțit vreodată nevoia asta?

Domnul Wallis o urmărea din ochi și încuviința.

— Ați dorit *vreodată* viața cu atâta putere, încât să fiți în stare să biruiți moartea pentru ea?

Nu știa de unde îi veneau toate cuvintele pe care le rostea, poate doar din străfundul ființei sale, din iubirea și din emoțiile îngropate atât de adânc, că nu crezuse cu puțință să le mai simtă vreodată.

— Și apoi? întrebă domnul Wallis.

— Thomas a trăit, zise Ada. A trăit în mintea și în amintirea mea. N-a trecut nici o zi fără să-mi văd fiul, fără să-i ating fruntea, fără să simt mirosul lui de nou-născut. L-am urmărit crescând, i-am cântat cântece... *Era frumoasă ca un fluture și mândră ca un crin.* L-am urmărit făcând primii lui pași, rostind primele lui cuvinte. I-am sărutat prima julitură, să-i treacă, i-am îngrijit fiecare cucui cu frunze de alun. Băiețelul meu Thomas m-a ținut *pe mine* în viață. Nu poate să-mi spună nimeni că era mort. Nu a murit.

Ada se uită la ceilalți jurați, pe rând, la bărbatul chel în costum de ofițer demobilizat, la roșcatul îndesat în sacou de tweed, la primul jurat, cu mustața lui răsucită și haină gri cu decorații militare. Ada stătea dreaptă și demnă. Nu era o cocotă, nu era vreo prostituată de rând. Era o femeie a cărei durere săpase până în măruntaiele pământului, o femeie care strigase către orizont, dar pe care nimeni n-o auzise. O femeie care supraviețuise, în ciuda a orice.

— Și despre Dachau? zise domnul Wallis.

— Dachau, repetă Ada.

Dachau. A povestit. Le-a spus cum fusese războiul ei, Dachau-ul ei, cu bătaii și înfometare, cu duhoarea din coșurile de fum, din porii pielii, ce însemnase să trăiești în mizeria răului pur.

— Ce s-a întâmplat cu Stanislaus von Lieben? L-ați mai văzut vreodată?

— A fost în Dachau, zise ea. În orașul Dachau. La sfârșitul războiului.

— Ce căuta acolo?

— N-am știut pe moment. Am aflat abia mai târziu de la el. Afaceri, așa mi-a zis.

— Atunci ați vorbit cu el?

— Doar l-am văzut trecând strada. Am fugit după el, dar dispăruse. Erau prea mulți oameni.

— Ați fost sigură că el e?

— Da.

— Și în legătură cu Stanley Lovekin, ce vă face să credeți că el și Stanislaus von Lieben erau una și aceeași persoană?

Ada începu să tragă de manșete, scoțând la iveală un fir care atârna spiralat.

— L-am recunoscut. Stanley avea aceeași voce, doar că fără accent. Nici Stanislaus nu avea accent când se entuziasma de ceva, atunci vorbea ca un londonez. Mă și miram uneori.

— Arătau la fel?

— Se îngrășase, zise ea. Îi mai căzuse ceva păr. Dar ochii erau de aceeași culoare.

— Altceva?

Ada își mută greutatea pe un picior și călcă într-o parte. Îi venea greu să mărturisească asta, dat fiind portretul pe care Harris-Jones i-l zugrăvisese, însă trebuia să dovedească juraților că avea dreptate.

— Da, zise ea cu o voce firavă.

— Vă rog să le spuneți juraților ce v-a încredințat că Stanley Lovekin și Stanislaus von Lieben erau una și aceeași persoană.

Un val de căldură i se încolăci la gât, făcând-o să roșească. Ada își umezi buzele și înghiți în sec. Nu voia să pronunțe cuvântul în cauză, însă domnul Wallis îi explicase că *trebuie*. Și că n-ar trebui să se jeneze.

— Era circumcis, zise ea. Nu mi-a spus niciodată c-ar fi evreu. Adică, nu doar evreii sunt circumciși. Dar Stanley era. Și Stanislaus. Iar bărbați circumciși nu sunt mulți.

Ada ar fi vrut să-și ia înapoi cuvintele, dar ele se rostogoliră:

— Dintre cei pe care îi știu eu.

Primul jurat îi aruncă o privire piezișă, iar bărbatul în costum de demobilizat, cel despre care Ada își zisese că era pesemne baptist, se înecă la auzul ultimei sale replici.

— Nu vreau să jignesc pe nimeni, zise ea privindu-i pe toți.

— Altceva?

— Mi-a spus că era în Namur atunci când au invadat nemții. Că era cu cineva. A numit-o o cocotă proastă ca noaptea. Eu eram aia.

— Nu vă recunoscuse?

— Mi-a zis că îi amintesc de ea. Dar și eu mă schimbasem. Războiul te schimbă. Eram nevoită să port ochelari. În plus, îmi vopsisem părul, blond. Slăbisem.

— Și cum v-ați simțit când v-a spus asta?

— De parcă ar fi apăsât pe trăgaci. După toții anii ăia petrecuți în Dachau, după pierderea lui Thomas, copilașul meu, copilașul *nostru*, după întoarcerea acasă, unde am fost respinsă... Ani întregi de suferință și de nefericire. Totul a fost aruncat în aer, ca de o

bazooka.

Domnul Wallis încuviință. Ada respira greu, ținându-se strâns de balustrada boxei martorilor. Genunchii îi străluceau albi prin pielea de culoarea magnoliei.

— Și ce s-a întâmplat după? Ce v-ați gândit să faceți?

— El se îmbătase. Tare. M-a insultat. M-a bruscăt. A tăgăduit că m-a lăsat însărcinată. M-a jignit.

— Ce v-a zis?

— Că eram o curvă. Doar că eu n-am fost niciodată, începu Ada să zică și îl privi în ochi pe primul jurat. Niciodată n-am fost prostituată. Dar drept așa ceva mă luase el.

— Și apoi?

— Am vrut să fug, dar știam că o să mă găsească sau c-o să-i spună lui Gino. Avea iscoade peste tot, așa îmi spusese. Aș fi fost mâncată. Ori eu, ori el, așa mi-am zis atunci. Și era clar, așa că am dat drumul la gaz, nu m-am putut abține. Era singura șansă să scap de el și de Gino.

Iată, a recunoscut încă o dată. Dar domnul Wallis i-a cerut-o. Nu pricepeau cu toții că fusese vina lui?

— Nu înțelegeți? El m-a adus în punctul ăsta. M-a batjocorit. M-a..., Ada șovăi, însă fu nevoită să o spună. *M-a siluit*, m-a luat pe sus. M-a *violat*. Nu mai puteam gândi normal.

Primul jurat ridică din sprâncene, iar bărbatul chelios își aranjă cravata. Judecătorul o urmări peste ochelari și dădu din cap înspre domnul Wallis, să continue.

— Ați văzut pașaportul lui Stanislaus? o întrebă domnul Wallis.

— N-avea, nu unul britanic. Avea niște documente, dar erau acte furate.

Stanislaus și Stanley. Unul și același. I se înmuiară genunchii și Ada căzu pe podea, cu obrazii scăldați în lacrimi. Polițistul o ajută să se ridice.

— Vă mulțumesc, miss Vaughan, zise domnul Wallis zâmbindu-i cu un strop de mândrie, de afecțiune aproape.

Bravo, citi ea în ochii lui. *Bine lucrat*. Instigare. Instigare mocnită. *Atac sau insultă extrem de jignitoare*.

A doua zi, Ada își plimbă privirea iarăși peste cei din sală. A treia oară ar trebui să fie cu noroc. Dar în primele bănci dădu

peste aceiași necunoscuți care fuseseră acolo și cu o zi în urmă, și cu două. Mama ei nu venise și nici n-avea să vină vreodată, se încredință Ada acum.

Era rândul domnului Harris-Jones s-o ia la întrebări. *O să joace murdar*, o prevenise domnul Wallis. *Asta e sarcina lui*. Ada își spusese povestea. Nu era suficient? Jurații trebuiau s-o creadă. Acum auziseră adevărul. *Omor prin imprudență*. Trei ani. Poate patru. Bună purtare.

— Dachau, zise Harris-Jones. Totuși, n-ați fost chiar în tabăra de concentrare, nu-i așa, miss Vaughan?

— Nu, zise Ada. Am lucrat în casa comandantului.

— Și cine era el?

— *Obersturmbannführer* Weiss. Apoi, după ce acesta a plecat, *Obersturmbannführer* Weiter.

— Natura muncii prestate de dumneavoastră fiind?

— A fost muncă silnică, zise Ada. Zi și noapte. Cusut. Spălat. Călcat.

— Nimic greu, așadar?

Ada se holbă la el.

— Ați făcut vreodată menaj? Ați frecat, ați clătit vreodată lenjerii de pat grele, le-ați stors vreodată cu mâinile, după care să le întindeți pe sfoară? Le-ați călcat vreodată?

Harris-Jones rânji.

— Dumneavoastră vorbiți despre genul de muncă pe care orice femeie măritată din Anglia o face din datorie față de soț și față de copii.

— Nu, a fost mai mult de atât, zise Ada. Toată ziua stăteam cu mâinile în apă rece ca gheața, în apă cu sodă, iar noaptea coseam și cârpeam.

Dar jurații, bărbați, nu puteau pricepe cum venea asta. Asemenea lucruri nu erau treabă de *bărbat*.

— Cu cât îmi spuneți mai mult, miss Vaughan, zise Harris-Jones, zâmbind către jurați, cu atât sună mai banal.

— Mi-am stricat vederea, zise Ada. Am răbdat de foame. Abia mai reușeam să dorm. Am fost închisă.

— Dar n-ați rămas nemâncată, miss Vaughan, zise el. N-ați murit. N-ați fost în tabără. Amărății ăia au știut cu adevărat ce înseamnă munca silnică sau înfometarea. Câți au murit la Dachau?

Știți măcar?

Se întoarse către jurați, apoi, pe călcăie, înapoi la Ada.

— Sunt peste treizeci și două de mii de morți atestate. *Treizeci și două de mii de oameni*. Iar dumneavoastră vă plângeți de ceva sodă și mâncare proastă.

Se întoarse încă o dată către jurați.

— Nemții mănâncă o grămadă de *sauerkraut*, zise el. Varză murată. Eu, unul, n-o suport, dar Căpitanul Cook își umplea vasul cu așa ceva înainte să plece în expedițiile lui. Nu i-a murit de scorbut nici un marinăr. Nici măcar unul.

Pivotă înapoi spre Ada, ca un cuc dintr-un orologiu.

— V-a fost destul de ușor în război, miss Vaughan, nu-i așa?

— Nu. A fost muncă grea, muncă *silnică*. Cu supă de varză și nimic în plus.

— Ați încercat să evadați?

— Nu, zise Ada.

— De ce nu?

— Eram încuiată în camera mea. Aveam gratii la geam.

— Erați tot timpul în camera dumneavoastră? Vă lăsau vreodată să ieșiți?

— Mi se dădea voie să ies să spăl rufe, zise Ada. Să le înșir pe sârmă. Și să-mi golesc găleata.

— Și de ce n-ați fugit?

— Eram păzită, zise Ada. Mereu.

Nu că Anni ar fi oprit-o, dar n-a mai zis.

— Vă achitați cu brio de îndatoririle dumneavoastră?

— Eram pedepsită dacă nu o făceam.

— Cum?

— Cu cureaua. Eram bătută.

— Nu făceați nimic ca să opuneți rezistență? Să contraatacați nemții?

— Cum aș fi putut? zise Ada, apoi adăugă: Am încercat.

— Spuneți-ne și nouă cum ați încercat, miss Vaughan.

Ada oftă, apoi trase aer în piept. Avea mâinile lipicioase. Una dintre jartiere i se desfăcuse, iar ciorapul i se lăsa.

— Am încercat să contaminez hainele, zise ea. Le-am tras pe mine înainte să le dau mai departe, le-am frecat de pielea mea, ca să rămână mizeria în țesătură și în cusături. Știam că persoana

mea le făcea silă.

— Atât?

— Am pus perișori de măceș în pliurile hainelor lui Frau Weiter. Ada se întoarse către jurați:

— Purta rochii *dirndl* și bluze, așa că erau o grămadă de pliuri. O făceau să se scarpine până la sânge.

Atunci, procurorul râse. Harris-Jones râse.

— Vedeți, domnilor jurați? În timp ce băieții noștri se luptau cu Hitler, sacrificându-și viețile pentru cauza libertății, Ada Vaughan proba haine și strecura pudră de scărpinat în lenjerie.

Se întoarse către Ada:

— Bine lucrat, miss Vaughan. Ați contribuit semnificativ la eforturile noastre de a câștiga războiul.

De afară se auzi un clopot, un gong dublu, sonor. Cel de la St. Sepulchre. *Când o să mă plătești?/ Ziseră clopotele bisericești din Old Bailey*². Ana numără. Douăsprezece fix. Judecătorul nu zise nimic. Își scărpină bărbia, iar tot ce auzea Ada era fâșâitul perilor din barbă. Își schimbă greutatea de pe un picior pe altul. Ciorapii groși inscripționați „H.M. Prison Holloway“ îi dădeau mâncărimi pe pulpe, așa că Ada ridică un picior și îl frecă de celălalt. Șiretul de la pantoful stâng se desfăcuse, dar Ada nu îndrăzni să se aplece să și-l lege. Harris-Jones ar fi făcut-o să pară nepricepută, ar fi râs pe seama ei.

— N-a fost așa, zise Ada, nemaiputând îndura. Nu știți cum a fost. Eram sclava lor. La mila lor. Încuiată. Zi după zi. N-aveam pe nimeni cu care să vorbesc. Nici o speranță. Nici o scăpare. Numai muncă grea, de-adevăratelea *grea*. Ați fost vreodată sclavul cuiva? N-ați fost.

— E suficient, miss Vaughan, rosti judecătorul aplecându-se în față și privind-o de sus cum s-ar uita un corb la un stârv. Ați fost atenționată deja de mai multe ori.

— Eram singură acolo, continuă Ada fără să țină seama de judecător, ațintindu-l cu ochii pe Harris-Jones. Am făcut ce-am putut.

— Nu mă-ndoiesc, miss Vaughan, zise el cu o voce plină de ironie. Nu mă-ndoiesc.

Procurorul răsfoi hârtiile de pe pupitru, scoase una din dosarul lui și o așează alături cu chipul în jos. Ada și-ar fi dorit să treacă mai

departe, să vorbească despre Stanley Lovekin sau despre Stanislaus, ce nemernic fusese.

— Miss Vaughan, mi-ați putea spune cum ați ajuns să munciți în casa comandantului?

— Nu știu, zise ea. Am fost luată și dusă într-o zi cu mașina.

— Ați mers de bună voie?

— N-am avut de ales.

— Ce îmi puteți spune despre Herr Weiss?

În fața ochilor îi apărură chipul lui sfrijit. Parcă îi simțea degetele tremurânde strângându-le pe-ale sale. Se cutremură, apoi își atinse încheieturile, să scape de senzația aceea.

— Era unul dintre bătrânii de care îngrijeam.

— Ce presupunea această îngrijire?

— Ne asiguram că bătrânii sunt curați și hrăniți, că-și iau medicamentele. Rutina.

— A existat ceva deosebit în legătură cu Herr Weiss, care v-a determinat să-l tratați diferit? Întrebă Harris-Jones.

— Fusese profesor, zise Ada. Se bucura de respectul multora, mai ales dintre gardieni. Și știa engleză.

De ce toate aceste întrebări despre Herr Weiss? Ada se uită spre domnul Wallis, s-o îndrume, dar el era concentrat asupra propriilor notițe.

— Mi-a cerut să vorbesc cu el ca să-și exerseze engleza.

— Ați profitat de pe urma acestui fapt?

— La ce vă referiți?

— Ați exploatat în vreun fel considerația pe care v-o arăta?

— M-a învățat germană, în schimb. Motiv pentru care i-am fost recunoscătoare.

— Altceva?

— Nu, zise Ada.

— Nu i-ați oferit și servicii de natură mai intimă?

Își dădea cu presupusul. Asta făcea. Ada nu povestise nimic nimănui, niciodată.

— Răspundeți la întrebare, miss Vaughan, hârâi judecătorul de pe estradă.

— Era uneori cam zvăpăiat, zise Ada. M-a obligat să-l țin în timp ce el își făcea treaba.

— Își făcea treaba... Și vă plăcea?

— Firește că nu.

— Cunoștea persoane influente, am dreptate? În Dachau. În gruparea naziștilor.

— Era rudă cu Martin Weiss, comandantul, zise Ada.

— Și, în schimbul favorurilor sexuale, i-ai cerut să vă faciliteze transferul în gospodăria comandantului?

— Nu, zise Ada.

Nu. Nu îi ceruse niciodată.

— Viața poate fi mai blândă cu tine, *meine Nönnnerl*. Știi asta? Îi șopti el în ureche, iar Ada îi simți răsuflarea caldă pe obraz, firele din barbă, aspre pe pielea ei.

Ce era viața ei acum, dacă nu șiroire constantă a morții prin muribunzi?

— O singură rugămintă, nu prea mare, și totul se poate aranja.

Fusese ea, oare, de acord? Avusese de ales?

Pielea îi atârna pe ciolanele bătrâne ca o haină prea mare de el.

— Și tu, zise el ridicându-și bastonul și atingându-i poalele veșmântului, dezbracă-te. Lasă-mă să mă uit.

Ada îi simțea pielea uleioasă frecându-se de ea, în ea. O săruta, îndesându-și limba în gura ei. Se întinse și rămase neclintită.

— N-o să doară, zise Herr Weiss. *Adelheid*. Ada. Cum să-ți ofer plăcere? Spune-mi ce să fac.

Voia să-i zică *Lasă-mă-n pace*. Nu știa la ce se referea. De pe buzele lui, aproape de buzele ei, se prelingea salivă.

— Am uitat, zise el. Tu ești măicuță. Dar nu ești și fecioară, *meine Nönnlein*, nu-i așa?

Îl simți cum se împinge să intre în ea. Îl auzi scrâșnind din dinți, concentrându-se. Corpul lui era moale și greu deasupra ei.

— Sunt un bărbat de onoare, zise el. Mă țin mereu de cuvânt. O să-ți fac viața plăcută. O să-ți placă.

Se împinse și ieși din ea, apoi se rostogoli pe o parte, cu o mână sub cap, de parcă ar fi fost un tinereț.

— Știu pe cineva care are nevoie de o croitoreasă. Ți-ar plăcea?

— Croitoreasă?

— *Ja*, zise el. O să fie micul nostru secret, *Adelheid*. Al meu și al tău.

Ada își trase haina mai aproape și o strânse la piept.

Herr Wiess o privi cât timp se îmbrăcă, apoi îi dădu cheia.

— Descuie ușa.

Ada ieși pe hol. Fusesse tratată ca o femeie. Herr Weiss văzuse în ea un om, nu doar un sac de carne. *Adelheid. Ada.* O femeie. Nimeni nu mai făcuse așa ceva de foarte mult timp.

Și o croitoreasă.

— Chiar și atunci, zise domnul Harris-Jones, vă vindeați trupul pentru o viață mai bună. Și sufletul. Trupul și sufletul. Naziștilor. Un pact de care Faust ar fi fost mândru.

— Cum să înțelegeți? zise Ada. Cum ați *putea* să înțelegeți?

Viața ei nu fusese deloc mai ușoară în casa comandantului. Nu o dată se întrebese dacă nu cumva i-ar fi fost mai bine dacă rămânea cu măicuțele. Ar fi avut cu cine să stea de vorbă, cu cine să petreacă o parte din timp, cine s-o ocrotească.

— Comandantul era căsătorit? întrebă domnul Harris-Jones.

— Așa am crezut, zise ea. Locuiau acolo o femeie și un copil.

Vocea Adei deveni iarăși mai pițigăiată. Mititelul. Plângea și plângea, mai că-i plesnea un vas de sânge.

— Soția lui? întrebă Harris-Jones.

— Am aflat după aceea că nu era căsătorit. Nu știu cine era ea.

— I-ați cusut hainele, zise el. Ați cusut și pentru altcineva?

— Își aducea prietene.

— Și le coseați și lor?

— Da, zise Ada.

— Miss Vaughan, povestiți-mi cum se petrecea o zi obișnuită.

Asta nu avea nimic de-a face cu instigarea sau cu Stanislaus. Își bătea joc de timpul juraților, de timpul tuturor. Ei bine, și ea putea să facă asta. Nu numai el putea trage de timp.

— Mă trezeam, începui eu. Mă trezea lumina de afară. Îmi făceam patul, mă duceam la găleată. Mă apucam de lucrul la care coseam. Uneori cârpeam ceva. Sau tiveam. Așteptam până mi se dădea drumul să ies. Uneori nu dura mult, dar alteori trebuia să aștept până la amiază. Atunci, săream peste masa de dimineață. N-aveam nimic să beau ori să mănânc. Îmi luam găleata și aveam grijă să nu curgă, pentru că uneori era atât de plină, și ieșeam afară să...

— Scutiți-ne de astfel de detalii, zise domnul Harris-Jones.

Croitoria ne interesează. Ce se întâmpla atunci când veneau femeile?

— Veneau cu materialul lor, zise Ada. Și aduceau și o poză cu rochia. Iar eu trebuia să le cos.

— Ce implica asta?

— Luat măsuri, sfaturi, sugestii. Desenatul rochiei, ajustările. Crearea tiparului. Croit. Însăilat. Cusut. Retușuri.

— Desenatul. *La comandă*. Crearea tiparului, repetă domnul Harris-Jones. Sunt lucruri care necesită pricepere. Dumneavoastră nu erați o croitoreasă obișnuită, am dreptate, miss Vaughan? Erați *couturière*.

Harris-Jones se juca cu vanitatea ei, Ada știa, dar se bucurase de recunoaștere și nu putea face nimic în privința asta.

— Presupun că da, zise Ada.

— Presupuneți? V-ați format o clientelă pe cinste în Dachau. Femeia aceasta, despre care credeți că era Frau Weiss, vă asigura fațada, imaginea casei. O marionetă, nu-i așa? O afacere pe cinste. Croitoreasa de la Dachau, *couturière* a naziștilor.

— Nu, zise Ada zdrelindu-și pielițele din jurul unghiei degetului mare. *Nu!*

— Propriul dumneavoastră *atelier*, zise domnul Harris-Jones.

— Nu-i așa, zise Ada. Nu știu de ce spuneți asta, ce are a face cu Stanislaus.

— Vă mândriți cu ce-ați făcut?

Degetul mare îi sângera. Ada își supse sângele și-și șterse unghia de fustă.

— Croitoria m-a ținut în viață, zise ea.

— V-am întrebat dacă vă mândriți cu munca dumneavoastră, insistă domnul Harris-Jones.

— Da, răspunse Ada înălțându-și capul și privindu-l în ochi. Da, mă mândresc cu ce-am făcut. M-a ajutat să rămân om.

Ada strânse din dinți și vorbi scrâșnit, întorcându-se spre jurați:

— Ce să-nțelegeți dumneavoastră? N-am avut de ales. Nu puteam pleca de-acolo. N-am fost plătită vreodată pentru ce-am muncit. Cum să se-ntâmple una ca asta?! Nici măcar nu mi s-a făcut vreun favor. Și ce dacă Frau Weiss mi-a dat de lucru și a purtat creațiile mele, ea și prietenele ei? Și ce?! Asta m-a ținut în viață. Am făcut ce-a trebuit să fac ca să rămân în viață.

— V-ați dat toată silința pentru femeile acelea, nu-i așa, miss Vaughan? Le-ați făcut toate mofturile și le-ați primit bucuroasă aprecierile.

— Nici nu-mi vorbeau. Doar una dintre ele s-a arătat bună cu mine. Și da, i-am primit bucuroasă aprecierile. Nu mă aștept să înțelegeți.

Domnul Harris-Jones ridică atunci hârtia pe care o scosese din dosar. O lăsă pe masă, cu fața în jos.

— Articolul 9 din dosar, se adresă el juraților mergând spre Ada și întinzându-i foaia pe care o scosese mai devreme. Era o fotografie. Ada se holbă la ea, căci trăsăturile chipului când le putea desluși, când nu mai putea focaliza, *acum vezi, acum nu*. Nu încăpea nici o îndoială. Recunosc și căinii. Ada se chinui să își amintească numele lor. Scottie pitici. Negus, Stasi.

— Știți cine e femeia din fotografie, miss Vaughan?

— Da, zise Ada.

— Cine e?

— Una dintre femeile care au venit să le cos.

— Știți cum o cheamă?

— Nu, clătină Ada din cap. Nu știam numele nici uneia.

— Ați auzit de Eva Braun? întrebă Harris-Jones.

Ada înghiți în sec.

— Eva Braun?

— Da, Eva Braun.

— A avut vreo legătură cu naziștii?

— Vă prefaceți neștiutoare, miss Vaughan?

— Nu înțeleg.

— Eva Braun, zise Harris-Jones legănându-se pe călcâie, cu satisfacția întinzându-i-se pe față, a fost iubita lui Hitler.

Ada auzise ceva la radio, dar trecuse mult timp de-atunci. Nu obișnuia să citească ziarele și nici să se uite la poze. Nu voia să trăiască în trecut.

— Vă mai întreb o dată: ați cunoscut-o pe femeia aceasta?

Bărbatul ținea fotografia ridicată cu ambele mâini.

— V-am răspuns, zise Ada. Am cunoscut-o.

— Femeia aceasta este Eva Braun, zise Harris-Jones umflându-și pieptul, astfel încât vocea să-i reverbereze în toată sala de judecată.

Cuvintele lui o lovira pe Ada ca o locomotivă cu aburi. Întinse

mâna să se țină de bară.

— N-am știut cine era, zise ea. Nimeni nu i-a rostit numele de față cu mine.

— Nu v-a spus nimeni?

— Nu. De ce ar fi făcut-o? Nimeni nu discuta cu mine. Nimeni nu i-a pomenit numele. Uneori vorbeau despre o *Fräulein*, această *Fräulein*. Ca și cum ar fi fost un gunoi, cineva de rând. Niciodată n-au spus cine era. Nu c-ar fi fost iubita lui Hitler. Nu pe atunci.

Domnul Harris-Jones ridică o sprânceană.

— Chiar așa? întrebă domnul Harris-Jones. Cercul în care vă aflați știa multe. Iubita lui Hitler, cu care s-a căsătorit în noaptea de dinainte să se sinucidă împreună. Și *nimeni* n-a suflat o vorbă?

Ada înghiți în sec. Femeia aceea, Eva Braun, îi mulțumise și o complimentase. Iar ea se bucurase. Și, de fapt, fusese iubita lui Hitler. Ada n-avusese nici cea mai vagă idee.

— Recunoașteți rochia din fotografie, miss Vaughan?

Ada o știa foarte bine – fiecare împunsătură, fiecare cusătură, corsajul diferit. Fu tentată să mintă. *Nu. E prima oară când o văd.* Dar Harris-Jones trebuie că știa, altfel nu i-ar mai fi arătat-o. *Orice ați face, să nu mințiți*, îi zisese domnul Wallis.

— Da, zise Ada.

— Dumneavoastră ați făcut-o, nu-i așa?

Ada încuviință.

— Spuneți cu glas tare.

— Da, zise Ada.

— Desenatul, croitul, cusutul. *La comandă.* I-ați arătat Evei Braun cum să o poarte, unde să-i vină corsajul. Aceasta este rochia pe care Eva Braun a purtat-o când s-a măritat cu Adolf Hitler. A purtat aceeași rochie, de data asta fără corsaj, atunci când s-au sinucis împreună.

Cineva tuși în boxa juraților. Ada îl urmări pe primul jurat fățându-se, încrucișându-și și descrucișându-și picioarele, târșându-le.

— Cum e să fiți croitoreasa Evei Braun, miss Vaughan? I-ați făcut atât rochia de mireasă, cât și giulgiul – cum vă simțiți?

Ada nu știuse.

— Eva Braun, continuă Harris-Jones. Iubita celui mai puternic bărbat din Europa, dacă nu din lumea întreagă. Cu siguranță cel

mai diabolic. Încă sunteți mândră de munca dumneavoastră, miss Vaughan?

Nu despre asta era procesul.

— Asta a fost contribuția adusă de dumneavoastră în efortul nostru din acest război?

Nu fusese așa. Ada nu făcuse nimic rău.

— Ori poate că la efortul pe care *inamicul* l-a făcut?

— Încercam să rămân în viață, zise ea. N-am avut de ales.

— N-ați făcut decât să vă supuneți ordinelor, nu-i așa, miss Vaughan?

— Nu, zise Ada ținându-și capul în palme. Nu. Răstălmăciți lucrurile. N-a fost așa.

— Ați fost un colaborator, miss Vaughan.

— Nu!

Ada țipase. Nu știa că avea într-însa un glas atât de puternic.

— Am fost obligată. Eram prizonieră. N-am făcut nimic de bună voie.

Se întoarse către jurați, care o sfredeau cu ochi plini de mânie.

— Trebuie să mă credeți. Faptele în sine nu spun adevărul, n-o să vă spună niciodată ce s-a întâmplat în realitate. N-aveți de unde ști cum era să fii acolo, în casa aia.

Primul jurat, cel cu medaliile, încuviința. Poate că el înțelegea.

— Războiul e un dezastru, continuă Ada. Un talmeș-balmeș. În război facem orice ca să supraviețuim, să trăim până a doua zi. Nu există viitor în război. N-am fost niciodată de partea naziștilor. Dar am fost nevoită să trăiesc printre ei. Înseamnă asta colaborare? Și dacă m-aș fi împotrivit, ar fi împușcat-o pe Sora Brigitte. Cum să trăiesc mai departe știind una ca asta? Ar fi fost moral să se petreacă așa lucrurile?

Domnul Harris-Jones ridică o sprânceană.

— Dumneavoastră sunteți atât de pur? îl întrebă ea fixându-l, apoi răsucindu-se spre jurați. Atât de morali? Cu armele voastre și cu toate bombardamentele? Cumpărând cu țigări moșteniri vechi de generații? Sau vreun trup de fetiță? Am văzut lucrurile astea cu ochii mei. Și băieții noștri făceau la fel.

Ada îl auzi pe judecător dregându-și glasul, pregătindu-se să intervină. Era prea mult. Ada își dăduse seama că întrecuse măsura, dar fusese nevoită s-o facă.

— Se spune că în război, la fel ca-n dragoste, totul e corect. Însă nu și dacă ești femeie.

Ada lovi cu pumnul în pupitrul martorului.

— Credeam că sunt judecată pentru omor. Nu pentru trădare. Asta n-are nimic de-a face cu Stanley Lovekin. Mă trimiteți la ștreang ca pe-un nazist la Nürnberg.

Se întoarse către jurați, care tăceau mâlc, mișcând doar din degete în buzunarele hainelor pe care și le îmbumbaseră până sus. Dacă ar fi după ei, ar rade-o în cap și-ar plimba-o dezbrăcată pe străzi.

— Nu mi-am trădat țara niciodată. *Niciodată!*

Primul jurat făcuse treabă bună în război. La fel, cu toții. Își îndepliniseră datoria față de Rege și Țară – dacă nu în războiul acesta, atunci în celălalt. Erau vechi camarazi de arme, toți. Jurații, Harris-Jones, judecătorul. Vorbeau aceeași limbă, a foștilor soldați, a bărbaților. Se înțelegeau bine între ei. Îi vedea privindu-l de sus pe domnul Wallis. *Tu unde erai pe vremea războiului, băiețuș?*

Domnul Harris-Jones păși plin de sine înspre jurați, radiind izbândă. *De la bărbat la bărbat.* Îl privi de sus pe domnul Wallis, de parcă ar fi fost neisprăvitul clasei.

— Atac pentru insulte extrem de jignitoare, începu el, cu o sprânceană ridicată în semn de întrebare, dând din cap spre Ada, apoi către jurați. Așa ceva, venind din partea femeii care i-a făcut Evei Braun rochia de mireasă. Care s-a mândrit cu munca ei pentru naziști.

Lungi cuvintele *mândrrrit* și *naaaziști*, astfel încât jurații să nu le treacă cu vederea.

— E cale lungă de-aici și până la uciderea lui Stanley Lovekin prin asfixiere cu gaz. O moarte foarte neplăcută, ar trebui menționat.

Bătu cu stiloul în pupitru, apoi își privi ceasul. *Crede că-i are pe toți la degetul mic*, își zise Ada. Unul sau doi dintre jurați se uitară la ea în timp ce Harris-Jones vorbea, deși Ada nu-și dădea seama dacă sunt în căutare de dovezi ale nevinovăției sale. Fu tentată să le întoarcă privirea, dar știa că trebuie să stea spăsită.

— Aici n-a fost un caz de legitimă apărare. Nici de instigare nu poate fi vorba, zise domnul Harris-Jones. Ada Vaughan minte.

Minte pe oricine suficient de neghiob să o asculte. Minte ca să iasă basma curată. Se minte și pe ea. N-a existat nici un Stanislaus von Lieben. N-a existat nici un copil. N-a existat nici o Frau Weiss. Nu există nici o dovadă pentru vreunul din aceștia. *A existat*, în schimb, o afacere cu rochii. *A existat* o Eva Braun. *Au existat* prostituție și contrabandă. Ada Vaughan și-a urmărit propriile interese într-o manieră amorală, imorală și crudă.

Harris-Jones sorbi apă din paharul de pe pupitrul său, își aruncă un ochi peste notițe și-și ridică privirea.

— Faptele acestui caz sunt clare. În noaptea zilei de 14 iunie 1947, Ada Vaughan, zisă și Ava Gordon, l-a ucis pe Stanley Lovekin în incinta imobilului situat la numărul 17 pe Floral Street, Covent Garden. Acuzata și-a recunoscut vina la locul faptei, semnând ulterior în acest sens și o mărturie scrisă la sediul poliției. Dovezile juridice atestă că mărturia este adevărată. N-au existat circumstanțe atenuante, nici motive care să califice acțiunile ei drept legitimă apărare.

E-n regulă, își zise Ada. Dacă se concentrează asupra faptelor și mă lasă în pace, atunci domnul Wallis va avea mai multe șanse atunci când îmi expune cazul. Nu-i vorba despre ce s-a întâmplat, ci de ce s-a întâmplat.

— N-a fost nici măcar o ceartă conjugală, ci, fără doar și poate, un scandal între doi infractori, care s-au luat la harță plecând de la câștigurile lor ilegale. Ada Vaughan, o femeie imorală și insensibilă, obișnuită să mintă și să scornească lucruri, a intrat în cârdășie cu Stanley Lovekin într-o afacere ilegală cu produse de contrabandă, iar cu Gino Messina, partenerul lui de încălcare a legii, într-o afacere de prostituție. Uciderea lui a fost rezultatul unui scandal sordid dintre un pește și prostituata lui, dintre un escroc și o speculantă pentru bani, scandal care a făcut-o în mod premeditat pe acuzată să dea drumul la gaz, pe care Stanley Lovekin l-a inhalat și din care cauză a decedat. Atac și insulte extrem de jignitoare? Instigare? Vorbim aici de o cocotă, nu de o călugăriță.

— N-a fost deloc așa! țipă Ada. Nu puteți să vorbiți așa.

Se întoarse cu fața către jurați și continuă:

— Îmi dau seama ce impresie lasă felul cum a pus problema domnul Harris-Jones. Dar n-a fost deloc așa.

— Miss Vaughan, tună vocea judecătorului.

— Dar nu s-a-ntâmpilat așa ceva, zise ea. Dați-mi voie să vă spun.

— Miss Vaughan, e ultima oară când vă atenționez, zise judecătorul, apoi îi făcu semn procurorului să continue.

— Ada Vaughan a așteptat ca Stanley Lovekin să cadă în nesimțire, moment în care a dat drumul la gaz și a plecat, nu înainte de a astupa fereastra și ușa, prin care gazul ar fi putut ieși. A intenționat să-l omoare.

Harris-Jones îi aruncă o privire judecătorului de parcă ar fi fost mână în mână.

— Pierderea cumpătului e ceva ce se petrece instantaneu. Și doar *pe moment*. Atunci când instigarea, oricare ar fi ea, este într-atât de acută, că te scoate din minți. Instigarea nu vine în tranșe. La nu știu câți ani distanță. Nu e ca și cum ți-ai cumpăra o haină în rate, sau ca și când ai construi un perete, cărămidă cu cărămidă. Se întâmplă așa, și domnul Harris-Jones pocni din degete. Într-o clipă.

Se așază, aruncându-i o privire domnului Wallis, care stătea în capătul mesei.

Domnul Wallis începu prost. Vorbi nedeslușit, împiedicându-se la consoane, poticnindu-se la vocale, împleticindu-se la „s”-uri. Ada vedea cum îi tremură mâinile. Avocatul tuși, clipi, se opri.

— Permiteți-mi să o iau de la capăt, zise el. De la început.

Trase adânc aer în piept, iar de data asta cuvintele îi ieșiră rotunde și întregi, ca și cum și-ar fi regăsit și vocea, și povestea din spatele cazului – gata împreună să fie împărțășite. Domnul Wallis se pricepea să-și aleagă cuvintele, Ada avea toată încrederea; le alegea pe cele potrivite, lungi. Ada își ținu răsuflarea, își încrucișă degetele la spate și speră.

— O bazooka, zicea domnul Wallis.

Își umezi buzele, sugând saliva înapoi.

— Acestea au fost cuvintele Adei Vaughan. „De parcă ar fi apăsât pe trăgaci. Totul a fost aruncat în aer, ca de o bazooka.”

Își miji ochii și-l privi pe fiecare jurat în parte.

— „El m-a adus în punctul ăsta.” Instigarea lui Stanley Lovekin a fost de așa natură încât orice bărbat *rațional*, și se opri, întorcându-se către Ada, apoi adăugă: sau *femeie* și-ar fi pierdut cumpătul. Cu alte cuvinte, stimați jurați, să fi fost dumneavoastră

în locul Adei Vaughan, v-ați fi comportat exact ca ea.

Respira pe gură, ceea ce-l ajuta la rostitul vorbelor.

— Atac. Pentru insulte. Extrem de jignitoare.

Cuvintele domnului Wallis se unduiau.

— De manieră că orice *bărbat* rezonabil – vorbea de parcă n-ar fi putut pricepe cum ar putea fi rațională o *femeie* – și-ar pierde cumpătul. Miss Vaughan nu a fost martora unui act de sodomie, nici a vreunui adulter sau act de violență împotriva cuiva apropiat. Nu fusese martora unui incident în care un cetățean englez era privat de libertate ilegal. Vorbim de Floral Street, continuă domnul Wallis, nu de Burma. Sau de Italia.

Juratul în costum de demobilizat rânji. Domnul Wallis își aranjă roba, își înalță capul și-și lăsă umerii în jos, de parcă așa ar fi părut mai matur.

— Datele obișnuite ale unei instigări nu se aplică în cazul acesta. Mai mult decât atât, Ada n-a pus mâna pe un topor, pe un cuțit de bucătărie sau pe o tigaie mai grea, cu care, într-un moment de nebunie, să fi încercat să-l ucidă pe Stanley Lovekin.

Făcu o pauză, își liniști respirația și înclină capul în direcția ei. *Și el joacă teatru*, își zise Ada. *Pune în scenă un spectacol.*

— Dar nici nu-și propusese să-l ucidă, zise domnul Wallis, scoțând pieptul în față. N-a fost vorba de *un singur* act, de o insultă punctuală extrem de jignitoare, care să fi provocat-o.

Clătină din cap cu îngrijorare paternă.

— Femeile nu gândesc în felul ăsta. Judecata lor e diferită de cea a bărbaților.

Ada își zise că în felul ăsta putea să-i facă pe jurați să intre la idei, nu să le îndepărteze.

— Vorbim de urmările unui abuz care au zăcut dormitând timp de șapte ani. Și pe care Stanley Lovekin le-a readus la viață. Stanislaus von Lieben. Una și aceeași persoană. Dovezile fizice s-au potrivit. Comportamentul, de asemenea. A mărturisit că a fost în München, că a abandonat-o în Namur. I-a distrus viața Adei Vaughan. Și n-a arătat pic de empatie sau de remușcare.

Domnul Harris-Jones își suflă nasul, o trompetă zgomotoasă care sfâșie liniștea din sala de judecată, distrăgând audiența. Își puse batista înapoi în buzunar cu o abundență de gesturi obraznică, ridicându-și roba, apoi trăgând-o la loc. Domnul Wallis

așteptă.

— Suferința pe care a avut-o de îndurat miss Vaughan în urma pierderii copilului, continuă el, dar și ca victimă a programului nazist de muncă silnică era o suferință pe care nimeni nu era pregătit să o audă. Dacă ar fi fost soldat, prizonier de război, dacă s-ar fi întors din Colditz sau Burma, atunci da, ar fi putut găsi un public pentru poveștile ei. Dar ea a fost nevoită să le îngroape în adâncul sufletului, unde au crescut ca o fistulă care i-a secătuit judecata, astfel că atunci când Stanley Lovekin s-a confesat și a făcut-o cocotă proastă ca noaptea – o insultă, oricum ai lua-o, și, date fiind circumstanțele, o insultă extrem de jignitoare –, abuzând de ea, Ada Vaughan a dat drumul la gaz știind că acest lucru îl va omori. N-a stat nici o clipă să plănuiască acest lucru. N-a existat o *durată* între mărturisirea lui și acțiunile ei. Ada Vaughan și-a pierdut cumpătul. *Instigarea*, pe de altă parte, s-a îngroșat odată cu *trecerea timpului*. Greșelile vechi se manifestă purulent. Ada Vaughan nu neagă faptul că uciderea lui Stanley Lovekin a fost o nelegiuire.

Primul jurat se aplecă în față. Judecătorul cadaveric își răsfoi zgomotos dosarul.

Domnul Wallis așteptă până când judecătorul își lăsă privirea din nou să vegheze peste sala de judecată.

— Ada Vaughan nu pledează vinovată de crimă, vorbe el cu grijă, împingând cuvintele afară de parcă ar fi urnit un bolovan la deal. Ci de ucidere din culpă, constrânsă de instigare.

O oră, Ada își roase unghiile până la carne. O oră, atât dură totul. Ada știu încă din clipa în care primul jurat se ridică în picioare cu umerii trași în spate, pieptul în față, cu decorațiile de erou prinse de rever. N-avea nici o șansă. S-ar fi putut scuti de toată tulburarea. Să fi pledat vinovată, ar fi fost gata de mult.

— O să mă vizitați, domnule Wallis?

Se înnopta, iar singurul bec din celulă ardea sus pe tavan, de unde trimitea o lumină chioară, maronie și umbre lungi pe pereți. Adei nu-i mai rămăsese nimeni pe lumea asta.

— O să mă vizitați înainte să mă duc?

Știa că n-avea să-l mai vadă niciodată.

Femeile-gardian au fost drăguțe cu ea. N-aveau nimic de pierdut. Și nici Ada. Nu putea să fugă nicăieri. Celula era mare. Avea propria baie, *baie*, cu o cadă și un closet cum se cuvine. Masă. Dulap – nu c-ar fi avut ce pune în el.

Tot ce putea face era să șadă și să numere zilele. Și-ar fi dorit să fi terminat cu ea chiar în clipa aceea, nu să o facă să aștepte. Avea timp. Ultimele zile. Procesul. Ciudat mod de a privi trecutul. Fapte. Așa ori așa, alb sau negru. Unde erau nuanțele? *Adevărul*, ceea ce lega faptele între ele? Amurgul? Dacă citești despre asta în ziare sau într-o carte de istorie, n-o să-ți spună nimeni ce s-a petrecut, ce s-a întâmplat în realitate. Războiul Adei avea să fie dat uitării.

— Un caiet? Întrebă femeia-gardian din tura de zi.

Era bătrână, suficient încât să-i poată fi mamă. I se lăsaseră sânii și îi ieșea burta. Ada ar fi vrut să-i spună c-ar trebui să poarte burtieră și să-și cumpere un sutien mai bun, dar asta ar fi trecut drept nerușinare.

— Și un creion, zise Ada. Sau două.

— Ascuțitorile sunt interzise, i se răspunse.

Ada știa de ce. Dacă scoteai șuruburile și te tăiai cu lama, călăul și-ar fi pierdut locul de muncă. Albert Pierrepont. Știa și cum îl cheamă.

— Albert Pierrepont, el se ocupă de toți, îi zisese femeia-gardian din tura de noapte.

Stătuseră de vorbă până în zori. Ada nu putea să doarmă, iar ele n-aveau voie să stingă luminile.

— O treabă drăguță și curată. Cu măiestrie. N-ai de ce să-ți faci griji.

Părea un bărbat voios, obișnuit, arăta ca un negustor, poate ca un băcan. Ada și-l închipuia într-o salopetă maro de bumbac, stând îndărătul unui cântar. *Cupoane? Mulțumesc. Două uncii de cașcaval. Una de unt. Un sfert de uncie de ceai.* Accent de Yorkshire. Fuma pipă în timp ce o măsură din cap până-n picioare. Ce fel de viață era și aia? Își dăduse haina jos. Ada se așteptase ca el să vină cu un metru în jurul gâtului, ca un croitor, circumferința gâtului, 30 de centimetri, nod, ca la corsaj, perfect. Lăsată în jos, atât, lejeritate, atât. Nu își imaginase niciodată că o frânghie putea să aibă atâtea dedesubturi.

Ada umplu un caiet, scriind între linii cu litere mici. Nimeni

altcineva n-ar fi putut mărturisi adevărul, povestea ei, războiul ei. Asta voia să spună. Așa s-au petrecut lucrurile. Femeia-gardian îi mai aduse un caiet și, de asemenea, o radieră.

— Chiar dacă n-ai cerut.

Șase creioane HB. Încercase să nu șteargă prea mult fiindcă rămâneau mângălituri pe foaie. De la atâta scris făcuse o bășică la degetul mijlociu, iar latul palmei era mereu murdar de gri.

Domnul Pierrepont o măsurase de mai multe ori decât fusese măsurată la atelierul doamnei B. Și toate, în decurs de o săptămână. Avea să fie ultima pentru ea?

— Eram croitoreasă, zise ea. Mă pricep la măsurat.

Bărbatul nu scoase o vorbă, strângând pipa între dinți, cu fire de salivă pe buze. Fumul înțepător de Capstan Navy Cut își croia drum în nările Adei.

— Casa Vaughan, zise ea. Plănuiam să-i spun atelierului meu Casa Vaughan. Ca Chanel. Îmi închipuiam și o semnătură stilată, așa cum avea ea. A mea era un corsaj. Unul mare și roșu. Ca...

De ce îi spunea lui toate astea? Lui nu-i păsa. Femeia-gardian dădu din cap zâmbindu-i. Avea să-i spună ei, să-i povestească ei.

— Visam la Paris, zise ea. Rue Cambon. Ați fost acolo vreodată? Și rochiile mele să fie croite pe bie. După ce se termină cu raționalizarea asta, asta am să fac.

Se opri și se corectă. Asta ar fi făcut.

Asta ar fi trebuit să facă. Își dorea să nu-l fi întâlnit niciodată. Ar fi putut fi bogată fără el. Să aibă succes și să fie fericită. Ar fi muncit mult. Casa Vaughan. Paris. Londra. Și Thomas, Thomas. Copilașul ei. Fiul ei iubit. Dacă ar fi trăit, ar fi avut grijă de el, i-ar fi oferit un cămin, un pat al lui. *Tatăl tău a murit în război*. Numai atât i-ar fi spus. Așa cum a zis odată Sora Brigitte, uneori trebuie să spui câte o minciună nevinovată. Băiatul n-ar fi aflat niciodată. Ar fi fost fericiți, doar ei doi. O micuță familie.

Mâna femeii-gardian o prinse de cot.

— Te conduc eu până la toaletă, zise ea.

Ada își târșâi picioarele până la baie. Plăci albe, orizontale, ușă fără încuietoare.

— N-am nevoie, zise Ada.

— Mai bine să te asiguri, zise femeia, *înainte să pleci*, de parcă Ada urma să meargă într-o călătorie.

— Îmi pare rău, zise femeia-gardian. Trebuie să îmbraci astea.
Chiloți matlasați din stambă.

— Știi cum?

— Da, zise Ada. Da.

Îi tremurară degetele în timp ce-și trăgea jartierele. Le lega strâns. Aveau să-i lase urme.

— Cât o să dureze?

— N-o să simți nimic, zise femeia-gardian.

— Unde o să mă-ngroape?

— În închisoare.

— Nu pot să mă-ngroape lângă Thomas?

— O să-l găsim noi, zise femeia-gardian. O să-i găsim mormântul. O să-l aducem la tine. Avem noi grijă să se-ntâmplesă așa.

Era o femeie cu suflet bun.

— Mulțumesc.

— A venit preotul, zise femeia-gardian.

— Nu-mi trebuie, zise Ada.

Când făcuse biserica ceva pentru ea? Mama ei n-o vizitase. Nici măcar o dată. Nici frații ori surorile ei. Fuseseră prea ocupați să fie catolici, să fie creștini. Doar Scarlett venise s-o viziteze, și nu mai pusese piciorul într-o biserică de douăzeci de ani. *De fapt, niciodată n-am călcat pe-acolo*, precizase ea. *I-ai lăsat tuț, nu se-așteptau. Dar știi ceva? În locul tău, și eu aș fi făcut la fel.*

Ada își dădu jos ochelarii.

— N-o să-mi mai trebuiască, zise ea și îi lăsă pe masă lângă caiete.

Femeia-gardian dădu mâna cu ea.

— Rămas-bun, Ada, îi zise.

Ada auzi ușa deschizându-se, îl văzu intrând pe domnul Pierrepont, care dădu din cap spre ea și merse către peretele cel mai îndepărtat.

Domnul Pierrepont trase un zăvor și împinse dulapul la o parte. Era pe roțile, Ada nu știuse până atunci. Acolo era o ușă, care dădea în altă încăpăre. Bărbatul o deschise și o ținu pentru ea, făcându-i semn să intre prima, de parcă o însoțea la cină. Camera era goală. Pereții din cărămidă fuseseră vopsiți în verde, o nuanță închisă în josul brâului și una deschisă deasupra lui. Podeaua era

de beton, un beton lustruit, care strălucea. Deasupra, un geam mic cu gratii, prin care soarele de februarie arunca o lumină palidă. Nu putea fi ultima oară când vedea soarele, când vedea o dimineață. Nu avea sens. Fără lumină. Ada nu putea să gândească. De ce era goală încăperea? Unde o ducea? În fața ei era o altă ușă. Bărbatul o deschise, o luă pe Ada de cot și o conduse înăuntru.

Putea vedea nodul frânghiei, știa unde avea să ajungă, cam așa, sub ureche, putea vedea lemnul nelăcuit al trapei în podeaua de beton lustruit. Transpira. Îi era frig. De ce nu porniseră radiatoarele? Simțea jartiera prea întinsă deasupra genunchiului drept. O pișca atunci când mergea, îi apăsa vreun nerv. Era incomod. Trebuia s-o slăbească. Domnul Pierrepont bâjbâia ceva la ceafa ei. Ada voia să-l roage. Când avea el să termine. Ar ajuta-o, dacă se poate, să se aplece și să-și slăbească jartiera.

Femeia-gardian stătea în pragul ușii.

— Acolo-s caietele, zise Ada. Le-am păstrat. Înăuntru e totul. E adevărul. Adevărul meu.

— Sunteți pregătită?

— Nu, zise ea. Nu.

1. Avocat de rang înalt.

2. Fragment dintr-un cântecel pentru copii, intitulat „Orange and Lemons“.

Notă istorică

Deși fundalul desfășurării acțiunii din acest roman este unul real, al Doilea Război Mondial, povestea și măștile date personajelor istorice sunt fictive.

Lagărul de concentrare de la Dachau a fost deschis în martie 1933, la doar câteva săptămâni de la venirea la putere a naziștilor, și a servit drept prototip pentru alte lagăre. Gândit inițial pentru deținuții politici, în timp a ajuns să găzduiască și alte tipuri de prizonieri, printre care și cei aparținând minorităților religioase, sexuale și etnice, evrei și prizonieri de război din tabăra Aliatilor. Numărul acestora a crescut dramatic în ultimele luni de război întrucât prizonierii din lagărele de care se apropiau Forțele Aliate erau trimiși treptat în spatele liniilor, unde ajungeau bolnavi și emaciați, crescând cu atât mai mult înghesuiala și lipsa de igienă de la Dachau. Chiar dacă nu a fost un lagăr de exterminare, zeci de mii de prizonieri au murit acolo, cadavrele lor fiind incinerate în cuptoare imense. Dachau, la un loc cu sateliții săi, a fost al doilea mare lagăr eliberat de Forțele Aliate și primul care a permis accesul reporterilor, rămânând astfel un loc emblematic în istoria atrocităților comise de regimul nazist.

Civilii prizonieri de război în Germania, majoritatea aduși din teritoriile ocupate, erau duși la muncă forțată în fabrici, spitale sau chiar reședințe personale. Nu știu dacă în locuința comandantului lagărului de la Dachau au fost sau nu folosiți la muncă prizonieri, este o închipuire a mea. Însă ce știu cu siguranță este că mătușa mea, care era măicuță, a fost luată prizonieră când naziștii au ocupat Franța și silită să aibă grijă de bătrâni. Cu toate acestea, azilul din roman, precum și poziționarea lui sunt în totalitate

născocite și nu sunt neapărat reprezentative sub aspectul redării cu fidelitate a felului în care erau îngrijiți bătrânii în cel de-al Treilea Reich.

Martin Weiss a fost comandantul lagărului de la Dachau între ianuarie 1942 și septembrie 1943, preluând pentru a doua oară comanda, foarte puțin timp, în aprilie 1945. Wilhelm Eduard Weiter a fost comandant la Dachau din septembrie 1943 până în aprilie 1945. Weiss a fost mai târziu executat, fiind găsit vinovat de crime de război; Weiter s-a sinucis. Weiss nu a fost niciodată căsătorit. Partenera lui este un personaj fictiv, la fel și Herr Dieter Weiss, Frau Weiter sau ceilalți din casă, implicit Ada, firește. Din câte știu, nu există nici o mărturie despre vreo croitoreasă la Dachau.

Referitor la logistica repatrierii britanicilor (sau subiecți britanici sinistrați, cum au fost ei numiți) din Germania și din celelalte țări ocupate de naziști, surse din Arhivele Naționale au scos la iveală faptul că cetățenii britanici care s-au căsătorit cu cetățeni nemți și au dorit să se întoarcă în Regatul Unit al Marii Britanii după încheierea războiului au fost tratați ca imigranți. Atât pentru ei, cât și pentru soț/soție, familiilor de acasă li s-a cerut să le plătească repatrierea. Dacă nu-și permiteau acest lucru (sau dacă nu acceptau să plătească), atunci responsabilitatea pentru repatrierea subiecților britanici sinistrați cădea în sarcina Crucii Roșii, la fel și punerea la dispoziție de urgență a hainelor necesare; consulatul britanic s-a ocupat de transportarea cetățenilor englezi și de anunțarea rudelor celor ce urmau să se întoarcă; cetățenii britanici căzuți prizonieri în Germania au fost repatriați cu vaporul, pe ruta Cuxhaven-Hull; mai departe, costul călătoriei fiecăruia din Hull până la destinație a fost suportat de Crucea Roșie și de Biroul Central pentru Refugiați. La sosirea în Regatul Unit (în port, nu în gara feroviară), sinistraților li se cerea să se înregistreze și primeau o cartelă pentru rații. Comisia de Asistență Socială le oferea celor nevoiași cazare în cămine și, săptămânal, bunuri necesare traiului; Ministerul Sănătății sau, adesea, un reprezentant al Centrului pentru Persoane Strămutate le oferea cartele pentru îmbrăcăminte, în caz de nevoie urgentă. Cu toate acestea, femeile născute în Marea Britanie trebuiau să se descurce singure după intrarea în Regatul Unit.

În roman, mi-am îngăduit libertatea să modific procedurile de repatriere, fiindcă voiam ca Ada să vadă Tamisa pe drumul spre casă, priveliște posibilă numai din trenul ce vine dinspre Southampton, nu și din cel dinspre Hull.

Familia Messina a deținut bordeluri în Mayfair și a făcut trafic de carne vie pe tot teritoriul Europei. Dintre cei cinci frați, Eugene (Gino) Messina a fost cel mai temut. A operat în Londra, la Bruxelles și la Paris și a fost găsit vinovat de vătămare corporală gravă în data de 24 iunie 1947, însă abia în 1956 un tribunal din Bruxelles l-a condamnat la șase ani de închisoare pentru proxenetism. Soția și fiul său n-au existat în realitate.

Marea Britanie în care s-a întors Ada și mai ales Londra pe care a găsit-o, ambele fuseseră distruse în război. Guvernul condus de Churchill a fost răsturnat în 1945 în urma unei victorii răsunătoare a Partidului Laburist – socialiștii, cei care promiseseră schimbarea și, odată cu ea, sfârșitul inegalităților din Marea Britanie de dinainte de război. Au pus în aplicare reforme zdrobitoare, naționalizând industriile-cheie, au introdus servicii de asistență socială și Serviciul Național de Sănătate (în 1948), au creat noi șanse în sectorul educației și, în 1949, au pus la dispoziția cetățenilor un program de asistență juridică gratuită. În timp ce aceste instituții se bucurau tot mai mult de simpatia generală a publicului (ajutorul de șomaj și SNS, în genere, rămân neschimbate, deși sunt o țintă tot mai vizată de-a lungul timpului), măsurile continue de austeritate, incluzând și raționalizarea materialelor textile și a alimentelor, nu sunt văzute deloc cu ochi buni, motiv pentru care laburiștii sunt dați jos de la guvernare în 1951. Populația se săturase de greutate și de viața nesărată pe care o ducea. Piața neagră, care pune la dispoziție și produse de bază, și produse de lux, inclusiv haine contrafăcute și cartele, a înflorit în toți acești ani.

Cu toate că reformele din 1945 fuseseră concepute pentru a face din Marea Britanie o țară corectă și echitabilă, populația sărăcise foarte mult în urma războiului și s-a condus mai departe după aceleași prejudecăți legate de clasă, gen și rasă care o definiseră și înainte de război. Îndeosebi femeile aparținând clasei muncitoare și cele care ajungeau să fie prinse în sistemul judiciar ostil erau dublu discriminate, judecate nu doar pentru un delict anume, ci și

pentru crimă împotriva genului, așa cum atestă procesul lui Edith Thompson din 1922 sau cel al lui Ruth Ellis, din 1955. Ambele femei fuseseră acuzate de crimă (a soțului, respectiv a iubitului); și, cu toate că au existat probleme grave legate de veridicitatea mărturiilor și de desfășurarea procesului, amândouă au fost găsite vinovate, fiind condamnate la moarte și spânzurate. Clienții Adei, provenind din familii respectabile ale clasei de mijloc, *sub nici o formă* nu s-ar fi împrietenit cu ea și, date fiind capetele de acuzare, nu i-ar fi luat apărarea. Dimpotrivă, ar fi făcut tot posibilul să se decică de ea.

Acea Londră a Adei nu mai există. Cartierele muncitorești ale Londrei, atât înainte, cât și după război, se stratificaseră și mai limpede în funcție de ocupație și de statut. Căsuțele din Theed Street, Roupell Street și Whittlesey Street erau cunoscute în împrejurimi și în limbaj familiar drept „străzile cu perdele albe”, deși perdelele nu rămâneau albe mult timp. Străzile ce se-ntindeau de-a lungul Tamisei erau renumite pentru industriile lor nocive, pentru transporturi și pentru poluarea greu de suportat. Cartierul Adei era locuit de familii „respectabile” din aristocrația clasei muncitoare, cu bărbați buni la toate, cu serviciu permanent din care își permiteau să închirieze o întreagă casă, pentru care erau nevoiți să aducă în fața proprietarului trei giranți. Soțiile lor nu aveau slujbă (deși uneori își luau de lucru acasă), faptul acesta fiind însăși confirmarea statutului, întărit de curățenie și manifestat prin frecarea scărilor și a aleii din fața casei, în special a pragurilor, vopsite în roșu cu vopsea Cardinal sau, dacă nu, încadrate cu un arc de cerc trasat cu alb.

Prin dorința ei de a-și depăși condiția, Ada e un personaj tipic acelor vremuri. Vârsta la care terminai școala fusese ridicată la cincisprezece ani în 1936, însă majoritatea copiilor din familii din clasa muncitoare rămâneau numai cu clasele primare. Există o sete de educație, ceea ce a făcut să apară instituții care veneau în întâmpinarea ei; este și cazul Institutului Politehnic Borough, unde se țineau cursuri serale acoperind o paletă largă de programe vocaționale, academice și recreaționale. Clădirea principală, Theed Street și străzile vecine au supraviețuit bombardamentelor din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Cartierul Borough, încadrat la sud de Tamisa, iar la nord, pe diagonală, de City, centrul

financiar al Londrei, este acum renumit pentru piețele sale cu produse gastronomice. Atunci însă, Borough era unul din cartierele muncitorești ale Londrei, cu oameni nu prea aleși și obsedați de ideea respectabilității.

În sfârșit, sistemul judiciar din 1947 era rigid, formal și misogin. Jurații, judecătorul și avocații erau în exclusivitate bărbați, iar sentimentele lor antigermane atinseseră cote record la finele celui de-al Doilea Război Mondial. Înainte ca asistența juridică să fie declarată gratuită pentru toți cetățenii, în 1949 (ca parte a reformelor sociale ale guvernului laburist, de după război), oamenii săraci ajunși în fața tribunalului nu-și permiteau reprezentant legal, drept care erau la mila avocaților. Este verosimil ca Ada să fi avut aceeași soartă, să găsească dispus să-și ofere serviciile *pro bono* numai un avocat tânăr, lipsit de experiență, care voia să capete încet-încet vechime în câmpul muncii. Apărarea pe care i-a construit-o el în roman ține de incidența legii instigării, o speță arhaică în temeiul căreia bărbații și femeile erau tratați diferit și care a fost ulterior revizuită. Ada nu a avut nici o șansă.

Mulțumiri

În primul rând, îi mulțumesc agentei mele, Juliet Mushens, un izvor de inspirație și de talent, pentru sprijinul său exemplar, dar și pentru consilierea și ajutorul acordate, la fel și corespondentei sale din Statele Unite, Sasha Raskin, și editorilor mei, Cassie Browne de la HarperCollins și Anna Pitoniak și Kate Medina, de la Random House. Sugestiile lor au fost de neprețuit. Le mulțumesc de asemenea lui Ann Bissell și echipei de la HarperCollins.

Profund îndatorată rămân și cercului meu de creație, format din Cecilia Ekbäck, Vivian Graveson, Laura McClelland, Saskia Sarginson și Lauren Trimble, oameni foarte înzestrați care m-au îndrumat. Ne-am cunoscut în 2009, colegi fiind la Masteratul de Scriere Creatoare de la Royal Holloway, University of London, și am păstrat legătura, dezbătând și bucurându-ne fiecare de scrierile celorlalți. De fiecare dată când scriu port în gând sfaturile și ajutorul lor, comentariile lor critice, mereu la obiect. Le mulțumesc, de asemenea, Susannei Jones, lui Andrew Motion și lui Jo Shapcott pentru susținerea lor pe întreaga perioadă a cursurilor.

Mii de mulțumiri lui Bob Marshall-Andrews, reprezentând controlul calității, care de-a lungul timpului s-a dovedit un critic vigilant și înțelegător cu scrierile mele și care m-a ajutat în legătură cu procesul Adei, așa cum s-ar fi putut desfășura el în 1947, sugerându-mi totodată și modalitatea crimei. Vreau să-i mulțumesc și lui Judith Walkowitz, care mi-a indicat sursele ce tratează prostituția în Londra anilor '40; lui Sally Alexander, Jane Caplan, Julia Laite și Jerry White, la care am apelat procedând incorect de fiecare dată, cerându-le răspunsuri rapide la întrebări complicate. Mulțumiri speciale pentru comentariile sale lui Sally

Alexander, care a citit romanul în manuscris. N-aș fi putut spera la un grup mai competent de consilieri în chestiuni ce țin de istorie. Le mulțumesc, de asemenea, Sylviei Kieling, care mi-a verificat germana în cazul diminutivelor regionale, și lui Thibaud de Barmon, care m-a ajutat la numele pentru ordinul măicuțelor.

Îmi aparțin și îmi asum toate erorile istorice și lingvistice apărute.

O contribuție importantă la această carte au avut și cele trei fiice ale mele: Rosie Laurence, prin sfaturile sale editoriale; Kate Lane, cu informațiile ei din domeniul modei, și Alice Lane, prin indicațiile ei juridice. Mersi, fetelor!

În sfârșit, le mulțumesc lui Bill Schwarz și Ursulei Owen, care mi-au călăuzit pașii de-a lungul cercetării mele desfășurate în Old Bailey și în imaginatul bar Smith's din Manhattan, respectiv în Strand –, precum și lui Stein Ringen, iubitul meu soț, care de asemenea mi-a oferit sprijinul și dragostea lui fără margini și, într-o conversație spontană, ideea ultimă.

Am consultat cu folos și următoarele surse:

Arhivele Naționale, Kew;

Sally Alexander, *Becoming a Woman* (1994);

Ian Buruma, *Year Zero. A History of 1945* (2013);

Mary Chamberlain, *Growing up in Lambeth* (1989);

C.H. Rolph (ed.), *Women of the Streets. A sociological study of the common prostitute* (1955);

Matthew Sweet, *The West End Front. The wartime secrets of London's Grand Hotels* (2011);

Christina Twomey, „Double Displacement: Western Women Return from Japanese Internment in the Second World War“, în *Gender & History*, vol. 21, Nr. 3, noiembrie 2009, pp. 670-684;

Judith Walkowitz, *Nights Out – Life in Cosmopolitan London* (2012);

Marthe Watts, *The Men in My Life: The Story of the Messina Reign of Vice in London* (1960);

Jerry White, *London in the Twentieth Century: A City and Its People* (2001).